Hesperus

For Fædrenelandet og Litteraturen. Udgivet af K.L. Rahbek. 1819-23. Bind 1-8.

Skanningen (affotograferingen) er udført efter et eksemplar fra Gentofte Bibliotekerne.

Side 303-572 fejlpaginerede som 203-472. Siderne 203-302 forekommer således to gange.

Hesperus. 1819-23. Vol. 5

Hesperus.

For

Fædrenelandet og Litteraturen.

Udgivet

af

K. L. Rahbek,
Prof., Theaterdirekteur og Ridder af Dannebrog.

Femte Bind.

Første — Siette Hæfte.

Kiøbenhavn 1821.
Trykt paa Hofboghandler Beekens Forlag,
hos Bernhard Schlesinger.

Indhold.

Første Hæfte.

Andet Hæfte.

Tredie Hæfte.

Fierde Hæfte.

Side

Femte Hæfte.

Siette Hæfte.

Læsning i blandede Æmner.

Første Hæfte.

Om de Forbedringer i den tragiske Kunst, som tillægges Sophocles.

Et philologisk Forsøg af Joh. Nik. Schow, Sognepræst i Thorslunde *).

Naar det hedder hos de Gamle f. e. Aristoteles, Suidas og den ubekiendte Forfatter, som har beskre-

*) Det er maaskee ikke overflødigt at anmærke, at denne Undersøgelse er et Stykke af en vidtløftigere til en anden, nu opgiven, Hensigt forfattet Afhandling. F. R.

vet os Sophocles Levnet, at denne Digter har indført mange Forandringer og Forbedringer i den tragiske Kunst, saa maa dette vist nok ikke forstaaes om de Fuldkommenheder og Fortrin, med hvilke hans ypperlige og overlegne Genie prydede Tragediens Indvortes. Hvori disse bestaae, kan kun udledes og bringes til tydelig Indsigt ved nøiagtig Undersøgelse af hans Værker og ved at sammenligne dem med Andres; det læres ikke af historiske Efterretninger. Men de Forandringer, her omtales, høre fornemmeligen til Tragediens Udvortes og angaae Dialogen, Choret, den dramatiske Væddekamp og Skuepladsens maleriske Udsmykning eller Perspectiven. Dog skjønnes det let, at han med disse Forbedringer ikke blot bidrog til Tilskuernes Fornøielse, og meget forhøiede Virkningen paa Scenen, men ogsaa befæstede Kunstens Fremskridt, og meddelede Digterne selv større Frihed og Dristighed.

Aristoteles paastaaer, at Sophocles først har bragt den tredie Person paa Scenen. Jf. hans Poetik 4 16. Det Samme siger Diogenes Laërtius, Suidas og den ubekjendte Levnetsbeskriver. Thi høist indskrænket var Tragedien i sit Udspring. Thespis var den første, som faldt paa den Tanke, at en historisk eller mythisk Fortælling kunde saaledes forenes

og blandes med de festlige Chorsange til Bacchus's Ære, at deraf fremkom et Heelt. Meest overeensstemmende med Sagens Natur, med Kunsternes og Menneskeaandens sædvanlige Fremskridt synes det at antage, at han er fremtraadt alene som Fortæller af en eller anden Begivenhed, imedens Choret, der aldrig forlod Scenen, hvilede. Dog snart gik han videre. Som en upaatvivlelig aandrig Digter kom han paa den Idee, at efterligne Personerne selv og overtage deres Roller; og saaledes blev den simple Fortæller til Skuespiller. Han udførde da selv sin Rolle ene og afsondret fra Choret; neppe talede han endnu med Chorføreren eller med Chorpersonatet.

Herved blev Tragedien staaende indtil Æschylus. Ligesom Thespis var Actionens Opfinder; saaledes blev hin Dialogens. Thi han tilføiede den anden Skuespiller, befriede den sceniske Kunst fra de kjedsommelige og langvarige Enetaler, og gav den egentlige Tragedie Form. De endnu altfor snevre Grændser udvidede Sophocles ved at indføre den tredie Skuespiller. Men angaaende denne møde os adskillige Modsigelser og Vanskeligheder, der ikke saa let lade sig hæve. Thi den samme Aristoteles, som i sin Poetik IV udtrykkeligen nævner Sophocles som Op-

findes af den tredie Person, anføres af Themistius som Hjemmel for, at denne Person er opfunden af Æschylus, hvilket ogsaa paastaaes i den Biographie af denne Tragiker, som findes foran Robortells Udgave. De Gamle synes altsaa allerede at have svævet i Uvished om denne Person — og det kan ikke undre os, da han virkeligen synes at findes i Æschylus's Stykker. De Vanskeligheder, Barnes i Euripides's Levnet paa eengang har opkastet og hævet, have just ikke meget at betyde. Hans Ord ere disse: "Endskjøndt Æschylus i Begyndelsen af sin Prometheus paa engang indfører Styrken og Magten (κρατος και βια) og Prometheus og Vulcanus, saa tale dog ikke uden de to Personer, Styrken og Vulcanus; thi Prometheus begynder ikke at tale, førend de andre, efter endt Arbeide, ere gangne bort og have sluttet den forrige Scene." Men der møde vigtigere Vanskeligheder. Allerede Dacier har bemærket i Commentaren til Aristoteles's Poetik, at i Choephorerne tale Clytemnestra, Orestes og Pylades med hverandre, ligesom i en Scene af Eumeniderne Athene, Orestes og Apollo. Altsaa har Themistius Ret, og Aristoteles's af Diogenes Laertius og andre Forfattere stadfæstede Vidnesbyrd gjælder intet!

Paa forskjellige Maader have de Lærde forsøgt at oplöse denne Uovereensstemmelse. Nogle, iblandt hvilke Lessing, have troet, at Sophocles er bleven nævnet som Opfinder af den tredie Person, fordi han hyppigere end Æschylus, ja endog i alle sine Stykker, har brugt ham, og givet ham en ligesaa betydelig Rolle, som den første og anden, medens Æschylus kun synes at have givet den tredie Person en meer indskrænket. Andre have meent, at denne Person var indskudt af Sønnerne Euphorion og Bion. Men hvorvel Boeckh tilstrækkeligt nok har godtgjort, at Faderens Stykker ved dem har liidt betydelige Forandringer, kan man dog neppe antage, at deres Forvovenhed har gaaet saa vidt, at de skulde have tillagt nye Personer. Dog til saadanne Knudeløsninger maa man ikke uden yderste Nød tage Tilflugt. Uden Tvivl har Dacier givet os den sande og eneste Anviisning til at hæve Uenigheden. Man veed nemlig af en Fortegnelse over Olympiaderne, at Æschylus i den 80 Olympiade vandt en ærefuld Seier ved Tetralogien Orestias, som bestod af Agamemnon, Choephorerne, Eumeniderne og det satyriske Drama Proteus. Men da bleve Choephorerne og Eumeniderne andengang spillede; thi disse to Stykker, som før den Tid med største Ret bare Nav-

net Orestias, bragtes i hiin Olympiade atter paa Scenen, omarbeidede og forbedrede, efter den uheldige Skiebne ved deres første Opførelse i den 77. Ol. *) Altsaa bliver der Sammenhæng i det Hele, hvis vi med Dacier antage, at Æschylus, som over 12 Aar førend den anden Opførelse af Orestias havde kiendt Sophocles's Tragoedier, har, efter dennes Exempel, indført den tredie Person.

For det vise Brug, Sophokles giorde af Choret, erhvervede han sig et hæderfuldt Vidnesbyrd af den meest berettigede Kunstdommer, Aristoteles. Herom udlader han sig saaledes: "Choret bør kun "overtage een Skuespillers Rolle, være en Part af "det Hele, og tage Deel i Handlingen, ikke som hos "Euripides, men som hos Sophocles." Thi Choret, som den Stamme, paa hvilken hele Tragedien er indpodet, udgiorde længe det Hele af den tragiske Kunst. Til denne Oprindelse findes Spor endnu hos Æschylus, som dog, efter Aristoteles's Udsagn, indskrænkede Choret. Ikke destomindre ere dennes Chorsange længere, end det sømmer sig i den fuldkomnere Tragedie, ja ikke sieldent have de Hovedrollen. Men Sophokles som først indsaae, hvilke snevre Grændser,

*) Herom mere i det Følgende.

der burde foreskrives Choret, gjorde dette til et herligt og aldeles retmæssigt Medlem af Stykket, medens det hos Euripides, tvertimod den ægte græske Tragedies Natur, næsten intet blev uden en behagelig Pynt, og det er hos ham saa langt fra at være den Part af det Hele, som Aristoteles fordrer, at det som oftest synger Ting, som slet ikke staae i Forbindelse med Dramaets Indhold. At følgelig Sophocles, som i den Rolle, han anviiste Choret, holdt sig ligesaa langt fra Æschylus Vidtløftighed som fra Euripides's Afvei, fortiener i dette Stykke største Roes, det vil ingen kyndig og billig Dommer nægte.

Større Vanskeligheder møde os, naar vi undersøge, hvad Sophocles har foretaget sig i Henseende til Chorpersonernes Antal. Af Pollux lære vi, at det gamle tragiske Chor bestod af 50 Personer; dog synes det ikke urimeligt, at Tragikerne oftere afstod fra Brugen af saa stor en Mængde, og kun indførde saa mange, naar de vilde skaffe deres Stykker en særdeles Glands og Anseelse. Men da Æschylus, første Gang hans Eumenider bleve spillede, havde i dette Stykke indført en stor Skare Furier, gyselig at skue, kom der saa stor en Rædsel over Tilskuerne, at Børn besvimede og frugtsommelige Qvinder fore

isde. Dette valdte Athenienserners Uvillie i den Grad, at de forbøde de tragiske Digtere for Eftertiden at bruge flere end femten Personer i Choret. Dog synes denne Lov ikke just at have fastsat, at ikke et mindre Antal maatte bruges. Det synes nemlig ingenlunde troligt, at et nyt Edict skulde have bestemt, at Choret kun skulde bestaae af tolv Personer. For altsaa ret at forstaae Beretningerne hos Sophocles's Levnetsbeskriver og Suidas, hvilke begge stemme overeens deri, at Sophocles har forstørret det tragiske Chor og istedetfor tolv indført femten Personer, kunde man antage, at det var blevet Vedtægt hos Tragikerne kun at bruge tolv Chorpersoner; men at Sophocles, fordi han ansaae dette Antal enten ikke stort nok for Tragediens Værdighed eller istand til med sin Stemme at fylde Rummet i det vide Theater, lagde tre Personer til.

Da iøvrigt Undersøgelsen om Chorpersonalet har voldet Fortolkerne stort Brydderi, og er meget vanskelig at bringe i det Rene, er det maaskee ikke upassende her at anføre Boeckhs Conjectur, som forekommer mig meget sandsynlig. *) Choret bestod nem-

*) I Skriftet: Græcæ Tragoediae principum, Aeschyli, Sophoclis, Euripidis, num ea quæ supersunt, et genuina omnia sint etc. — Heidelb. 1808.

lig af tvende Halvchor, som begge styredes af en Chorfører, som stod i Midten af dem (Mesochoros). Men paa hver Fløi i Halvchorene stod ogsaa en Fører (Chorophaios), en paa Høire og en paa Venstre. Den nu, som ikke regnede de tre Chorførere med, antog, at Aeschylus, ved Lovbud indskrænket, kun brugte tolv Chorpersoner; men den, som regnede dem med, kunde sige, at Sophocles brugte femten. Dog formener Boeckh ogsaa, at de have været nu 12, nu 14, nu 15, efter Digternes Tykke, kun at Loven ikke blev overtraadt. Paa en nemmere Maade løser Bothe Knuden, da han mener, at Tallene hos Biographen og Suidas bør omsættes, saa at Choret blev nedsat af Sophokles fra 15 til 12 Personer.

Endnu en anden Fortjeneste af Tragedien tillægges Sophocles. Suidas beretter, at han begyndte at lade Drama stride med Drama om Prisen, og ikke Tetralogie med Tetralogie. At Oprindelsen til den Skik at stride med Tetralogier, eller, naar det satyriske Drama manglede, med Trilogier, maa udledes fra den tragiske Kunstes første Barndom, det paastaae nu eenstemmigen de skarpsindigste Kjendere af den græske Oldtid. De første Tragedier kunde nemlig ikke andet end være meget korte; da de følgeligen, enkelt opførte, ikke kunde tilfredsstille Folkets

overmaade store Lyst til Tragedier, var det blevet Vedtægt, at opføre flere efter hinanden, og altsaa at stride med flere, hvilke dog, som det synes, ikke stedse ved historisk Cyclus vare forbundne. Af denne Indretning lader det sig forklare, hvorfor Æschylus's Stykker, med Undtagelse af Agamemnon alene, men som sildigere bleve spillet, bestaae af et ringere Antal Vers end Sophocles's. Dog lad være, at denne Tragiker efter at have givet sine Stykker en passende Længde, indførde et andet Slags Væddekamp, kan man derfor dog ikke antage, at han aldeles har forladt den gamle Vedtægt. Thi Ordene hos Suidas synes ikke at sige mere end dette; da der før Sophocles kun stredes med Tetralogier, udvirkede han, at Væddekampen anstilledes ogsaa med enkelte Tragedier ligesaavelsom med Tetralogierne, og at det ene ikke udelukkede det andet. Af hans egne Tragedier kunne endog udledes Beviser for, at han har brugt begge Dele. Det var upaatvivleligen en Tetralogie, hvorved han i den 77de Olympiades tredie Aar vandt Prisen fra Æschylus, hvorover denne fornærmedes i saa høi Grad, at han forlod sin Fædrenestad og drog til Sicilien. At han oftere har opført Tetralogier, bevise hans satyriske Dramaer Triptolemus, Nausicaa og Inachus. Men paa den anden Side

har man og Exempler paa Tragedier, han har ladet spille enkelte. Antigone alene, ikke en heel Tetralogie, skal have skaffet ham Feldtherreværdigheden; Oedipus Tyrannus, ved hvis Opførelse Philocles skal have fravundet ham Prisen, synes ogsaa at være bleven særskilt spillet.

Altsaa kunne Suidas's Ord ret godt saaledes forklares, hvorfor og det sidstanførte bifaldes nu af den græske Litteraturs Fortroligste. Men da hans Ord ogsaa kunne forstaaes anderledes, og virkeligen ere blevne forstaaede anderledes af Lessing, denne al Videnskabs Høvding, vover jeg ved denne Leilighed at fremsætte nogle Betænkeligheder, som under denne Undersøgelse ere opstaaede hos mig, af hvilke det muligt vil blive tydeligt, at den almindelige Mening om Tetralogierne ikke er bygget paa den fasteste Grundvold. Først lægge man da Mærke til, at de Tetralogier, de Gamle omtale, høre til en Tid, som er nyere end Sophocles, eller dog i det mindste ikke ældre end han. Saaledes fortæller Ælian i hans historiske Blandinger 2 B. 8 Kap. at Xenocles i den 91de Olympiade i en Væddekamp med Euripides vandt den første Priis ved Tetralogien: Oedipus, Lycaon, Bacchantinderne og det satyriske Drama, Athamas; men Euripides den anden ved Tetralogien:

Alexander, Palamedes, Trojanerne og Dramaet Sisyphus. Scholiasten til Aristophanes's Frøer v. 67 siger, at Euripides's Søn efter Faderens Død opførde Iphigenia i Aulis, Alcmæon og Bacchantinderne (altsaa en Trilogie). Hertil kommer, at naar Ælian i 2 B. 30 C. fortæller, at Plato vilde med en Tetralogie indlade sig i Væddekamp, synes det, som ingen anden Strid af det Slags har været bekjendt i Platos Tid; og han var født i den 87de Olympiade. Ikke heller lader det til, at Diogenes Laertius har vidst af noget andet, naar han i Platos Levnet 3 B. § 35 siger, at der med fire Dramaer, som fik Navnet Tetralogie, holdtes Væddekamp paa Festerne: Dionysia, Lenæa, Panathenæa og Chytra; af hvilket Sted Lessing, vistnok ikke med saa liden Grund som Boeckh troer, er kommen paa den Mening, at Tetralogien ikke paa een Dag blev spillet. Dog omtales tvende Tetralogier, begge af Æschylus, som opførte allerede i Sophocles's Tid. Den ene: Phineus, Perserne, Glaucus Potniensis og Prometheus, som blev given i den 76de Olympiade; den anden: hin navnkundige Orestias, som blev given i den 80de Olympiade, og er mærkelig baade for de enkelte Stykkers historiske Sammenhæng, som ellers ikke synes at være bleven iagttaget,

og fordi den er den eneste, som Tiden har levnet os. Men heraf lader sig ikke udlede mere, end at Tetralogier ogsaa i Sophocles Tid have fundet Sted, ikke at de vare den ældste Indretning.

Mærke vi nu paa den Gang, Menneskeaanden og Videnskaberne følge i deres Udvikling, der stedse skrider frem fra det Ufuldkomnere til det Fuldkomnere, og hvortil ogsaa de mene at tage Hensyn, som af de første Tragediers Korthed udlede den Skik, at anstille Væddekamp med flere: kunne vi med samme Ret paastaae, at Kampen med Tetralogier, som mere sammensat og røbende en større Kunstuddannelse, hvorpaa Orestias er Exempel, var en sildigere Indretning, der først efter Sophocles's Tid blev almindeligt vedtagen af Tragikerne, om den end, imedens han levede, kan have begyndt, ja vel og undertiden af ham selv være brugt. Det forekommer mig, at denne Mening vinder nogen Styrke ved følgende Bemærkning: Saafremt nemlig Tetralogierne vare blevne indførte formedelst de enkelte Stykkers Korthed, kunne vi paa ingen Maade fatte, hvorledes Sophocles kunde behage det efter Tragedier umættelige Folk, ved at opføre kun een, som, høiest regnet, ikke engang var halvt saa lang som en af Æschylus's Tetralogier. Maatte han ikke snarere høiligen

fortørne Athenienserne ved en Forandring, der berøvede dem saa stor en Deel af deres kjæreste Forlystelse? Jeg antager derfor, at Tetralogier vel en og anden Gang allerede i Sophocles Tid kunne have været brugte, men deres egentlige og væsentlige Brug, som ogsaa de tragiske Digteres stigende Antal giorde tilraadelig, hører til en Tid, der er yngre end Sophocles. Og saaledes kan man forklare sig, saavel hvorfor de Gamle ikke kunde omtale nogen anden Væddekamp, anstillet efter Sophocles's Tid, end den med Tetralogier, som hvorfor han i det Slags, hvis Opfindelse tilskrives ham, ikke synes at have havt Efterfølgere.

Foruden den tredie Skuespiller tillægges ogsaa Skenographien, d. e. Scenens Optik eller Perspectiven, vor Digter af Aristoteles paa ovenanførte Sted. Derimod vide vi af Vitruvius, at den første, som malede Skuepladsen, var Agatharchus, og at dette skal være skeet, da Æschylus opførde sine Tragedier. Men det er beviist af den lærde Bentley i Apologien for Afhandlingen om de Breve, som falskeligen tillægges Phalaris fra Agrigent, at Skuepladsen neppe har været malet forend den 80de Olympiade, da Æschylus gav sin sidste Tetralogie. Her

er altsaa ingen Modsigelse. Aristoteles tillægger Sophocles en Opfindelse, som fandt Sted i hans Tid.

Fremdeles siges vor Digter at have lagt sine Sange under den phrygiske Musik og indført denne Harmonie i Dithyramberne. Endelig, for ikke at forbigaae noget, hvis Opfindelse tilskrives ham, skal han ogsaa have bragt den krumme Stav paa Skuepladsen, hvorpaa Oldinger støttede sig, og hvorom den blinde Oedipus mod Slutningen af Euripides's Phoenisserinder oftere taler, saavelsom de hvide Halvstøvler, der brugdes baade af Skuespillerne og Chorets Personer.

Grækenlands Gienfødelse,

uddraget af Prof. Krugs Skrift under denne Titel, andet Oplag.

"I sit Skrift om den hellige Alliance havde ovennævnte Forfatter yttret det Haab, at Tyrkerne vilde blive opfordrede ikke mere at pleie og rygte Pesten i deres Skiød, og derved bestandig true Europa med et af de frygteligste physiske Onder; heller ikke mere at

behandle de dem underlagde Christne som Slaver, og naar disse ikke mere ville lade dem behandle saaledes, belægge dem, som de vakre Servier, med de grusomste Straffe. Vilde Tyrkerne — bliver han ved — ikke efterkomme en saa retfærdig og billig Begiering, og haandhæve deres pestilentiale *) og brutale Barbari

*) Til Understøttelse for denne sin haarde Paastand anfører Forf. af adskillige offenlige Blade, blandt andet af den bayreutske Tidende af 18 Febr. 1816, følgende Beretning: "Den tyrkiske Provinds Bosnien, der kun tæller en Million Indbyggere, har i kort Tid ved Pesten tabt hen ved 500,000 Mennesker, altsaa Halvdelen. For tre Aar siden fandtes ved Optælling 112000 Catholiker, hvoraf nu neppe Halvdelen er tilovers, og det Onde har endnu ikke ophørt at rase. De arme Christne grebne af Skræk forlod deres Huse, flygtede i Skovene, og stræbte at ophæve al Handel og Samqvem med Tyrkerne, men kunde ikke opnaae det tilsigtede Maal, da Tyrkerne af forsætlig Ondskab ved tusind haarde Midler søgte at udbrede det Onde, endog trængte ind i de geistlige Conventer, eller besøgte Christne blot i den Hensigt at smitte dem (!!!). Den forrige Vizir, en af de grusomste Tyranner, har ved sin Ondskab forøget, og udbredt dette græsselige Onde, thi i det han med hele sin Hær drog mod Mostar og Sarajevo

med væbnet Haand, vilde man med fuld Ret jage dem derhen, hvor de ere komne fra, — ikke efter den saakaldte Erobringsret dele deres Land mellem sig, men give Grækerne, som de gamle Besiddere, det tilbage, at de igien kunde blive et stort, oplyst og sædeligt Folk, o. s. v."

Hvad i disse Linier — hedder det nu i hans nyeste Skrift — kun anførtes som ønskeligt og muligt, synes Forsynet nu for vore Øine at ville virkeliggiøre, men vist nok som stedse, paa anden og bedre Vei, end vi Mennesker tænkte. Ikke udenfra skal Hielpen komme til Grækerne; de ville hielpe dem selv. Ikke andre christelige Magter have høimodig besluttet at gienvinde deres af vantroe Barbarer underkuede Medchristne Frihed og Selvstændighed; de have selv fattet den høihiertede Beslutning at afkaste det ligesaa haarde som uretfærdige Aag, og rense Fædrelandets hellige Grund fra de barbariske Pinere. Og saaledes

bragte han Pesten i hele Landet, hærgede det, avlede Hungersnød, og tvang saaledes Menneskene, for at søge Levnetsmidler, at komme sammmen, da følgelig alle bleve smittede. Deraf kom da, at hele Familier uddøde, og adskillige Stæder kun meget faa Mennesker blev tilbage.

maa det være, thi kun den er Frihed værd, der vil være fri, og er rede i Kamp for Frihed at ofre Gods og Blod.

Men — saa hører jeg mangen kleinmodig Siæl spørge — vil det svare Foretagende ogsaa lykkes? Ville Grækerne være istand til at byde en Magt-Trods, der i næsten 400 Aar har sat sig fast i det sydøstlige Europa? og om de ogsaa magtede det, ville andre Magter tilstæde, at hin Magt af en Deel af sine egne Undersaatter fortrænges af en saa lang og ved Tidens Længde ligesom hævdet Besiddelse, og at da just disse, som det synes rebelliske Undersaatter danne en egen fri og selvstændig Stat?

Tyrkernes Magt, som tilforn hele det christelige Europa zittrede for, er allerede længe saa brudt, at man nuomstunder ikke mere holder det Umagen værd at indslutte dem i Litaniet. Sultanerne drage ikke mere tilfelds, men skiule dem i deres Harem hos dets Qvinder og Gildinge, for at udaande i Vellystens Arme deres kraftløse Tilværelse. Falder det deres Janitscharer ind at fordre noget med Hæftighed, maa de bevilge det paa Stedet, hvis de ikke vil stranguleres. Falder det en Pacha ind at opsige sin Herre Lydighed, og nægte ham Skat, opkommer en Borgerkrig, der, om og Pachaen ligger under, hver

Gang paa ny svækker Herskerens Kraft. Og tit bliver Udfaldet længe tvivlsomt, som vi just nu see paa Kampen med Ali Pacha af Janina. Den ottomannske Port ligner derfor en gammel forrustet Kobberdør, der er saa forrustet og hullet, at Vinden stryger allevegne igiennem, og som derfor ikke kan modstaae en kraftfuld og modig Fiendes Paatrængen. Er det altsaa Grækernes Alvor at gienreise deres Frihed og Selvstændighed, er de, som det efter alle Omstændigheder synes, fast besluttede, heller at gaae aldeles tilgrunde, end fremdeles at bøie deres Hals under Barbariets og Brutalitetens haanlige Aag, vil og maa med Guds Hielp deres Foretagende lykkes, om de ogsaa derved maatte forsage al menneskelig Hielp.

Men at nogen christelig Magt skulde virke mod Grækerne og understøtte Tyrkerne, er det usandsynligste, fordi det vilde være det alleruretfærdigste, man i saa Henseende kunde giøre. Tyrkernes Herredom i Europa kan aldeles ikke ansees, som retmæssigt (legitimt) det er kun tilranet (Usurpert). Det blev til ved en blot Angrebs og Erobrings Krig, der efter alle sunde ɔ: fornuftige Begreber om Folkeretten aldrig retlig kan grunde det ene Folks Herredom over det andet. Ogsaa have Grækerne aldrig indgaaet

noget Underkastelsesfordrag for deres Personer, eller Afstaaelses Foredrag for deres Landemærke med Tyrkerne. Deres Land er som Fædrenes Arvedeel de jure blevet deres, om de endog ikke de facto besad det ene. Men om Hævd paa Besiddelse, eller Medbesiddelse kan Talen ikke være, hvor Retten paa den oprindelige, og Uretten paa den indtrængte Besidders eller Medbesidders Side, ligger saa klarlig for Dagen. Ogsaa er et Herredom kun da fuldelig retmæssig, naar det ikke blot i Henseende til sin Oprindelse, men og til det vedvarende Brug, er efter Retslovene. Men et Herredom, som det tyrkiske, hvor Herskeren, naar han viser sig for Folket, har Skarpretteren ligebag efter sig, hvor ganske efter Godtbefindende, uden Lov og Dom, stranguleres, fængsles, landsforvises, og confiskeres, blot for at fylde Sultans Skatkammer med den stranguleredes, fængsledes eller Landsforvistes confiskerede Gods, et saadant Herredom paatrykker sig saa umiskiændelig hver Dag og hver Time Urettens Præg, at man end ikke kunde fortænke en tyrkisk Pacha (saa fremt han blot ikke selv i sin underordnede Kreds var en ligesaa uretfærdig Hersker) hvis han for at beskiærme sit Liv, eller sin Frihed og sin Eiendom, allsaa af Nødværge, greb til Vaaben mod sin saa uretfærdige Hersker. Og Grækerne skulde

være Rebeller, fordi de unddrage dem et saavel i sin Oprindelse, som i sit Brug retstridigt Herredom? fordi de tilbagefordre deres oprindelige Eiendom fra en selvbuden Medbesidder, fordi de atter ville tilkiæmpe dem hin Frihed og Selvstændighed, som et ved en blot Angrebs og Erobrings Krig underkuet Folk aldrig kan og tør forsage? Sikkerlig ikke! enhver retsindet, om han endog ellers aldeles ingen Deel tog i fremmede Folkeslags Vel, om han intet vidste af det hellenifke Folks forhenværende Herlighed og Storhed, intet om dets udødelige Fortienester af Videnskab og Kunst, om han aldrig havde seet og nydt eet eneste af dets endnu levnede Værker, aldrig qvæget og dannet sin Aand derpaa, maatte dog glæde sig ved dette gamle og høiberømte Folks nye Opsving, maatte ned-bede det Held og Velsignelse fra det Høie, maatte erklære den selv for en Barbar, der mod Grækerne vilde tage Tyrkernes pestilentiale og brutale Barbari i Beskyttelse.

Derfor have da alt Østerigs og Ruslands ophøiede Keisere, som Grækernes og Tyrkernes Grændsenaboer, og altsaa de nærmeste Tilskuere ved den mellem disse tvende Folkeslag begyndte Kamp, formelig og høitidelig erklæret for hele Europa, at de ikke ville blande dem i denne Kamp, men ganske over-

lade dens Udfald til Himlens Beskikkelser. Men det fierne Preusens Stiltienhed er saa veltalende, at det ikke kan forstaaes anderledes end i lige Betydning. Hvor kunde og det hellige Forbunds trende Stiftere, som i dets Forbundsact have erklæret alle christne Nationer for eet Folkeslag, ville tykke en Deel af denne Familie, der vil unddrage sig de ellers af hele Christenheden bekiæmpede Vantroes Aag, ved Understøttelse af disse ligesom endnu fastere under hint Aag, lade dem synke i endnu dybere og skiændigere Fornedrelse og give dem til Priis for fuldkommen Tilintetgiørelse? Thi det vilde blive det uudeblivelige Udfald af Kampen, hvis Tyrkerne blev Seierherrer; medens de, som Overvundne, endnu stedse i Asiens vide Egne vilde beholde en rig og skiøn Arvedeel.

Blandt de øvrige christelige Magter torde kun fra Englands og Frankrigs Side noget være at frygte for Grækerne. Fra Ludvig den fiortende af, der var den første christelige Fyrste, der til den daværende Christenheds store Forargelse indlod sig i Forbund med Tyrkerne, har Frankrig altid taget Tyrkernes Parti mod andre christelige Magter; have franske Krigere altid fægtet i Tyrkernes Geleder, forbedret deres Fæstninger, og vendt deres Kanoner mod deres christelige Brødres Bryst. Midlertid have Ti-

derne ganske særdeles forandret sig. Den franske Regiering har nu saa meget med sin Selvopholdelse at giøre, at den vanskelig torde tænke paa at understøtte den tyrkiske, og de franske Krigere torde nu vel før være tilbøielige at fægte i Grækernes Række, for at hielpe at befrie disse fra det tyrkiske Aag. Men England synes efter sine hidtilværende Erklæringer overhovedet mere at hælde til Neutralitetssystemet, og de bittre Bebreidelser, der giordes den brittiske Regiering saavel i som udenfor Parlamentet, da den overleverede Parga igien til det tyrkiske Herredom, torde vel betage hin Regiering, der desuden har nok at kiæmpe med indenlandske Modstandere, Lysten til, at understøtte Tyrkerne mod Grækerne. Den vil derfor rimeligviis indskrænke sig til, at vogte paa de syv joniske Øers grædske Beboere, og holde dem i Tømme, at de ikke maaskee skulde sætte dem op mod Englands foregivne Protektorat. . . . . .

Alt vel overveiet, tør vi drage det Resultat, at Grækerne paa Fastlandet i Europa og paa de mellem Europa og Asien liggende Øer, i deres Frihedskamp have ene med Tyrkerne at giøre, og at de, naar det blot er deres alvorlige Villie at vorde frie, ville gaae seierrige ud af denne Kamp! Thi Lykke med Eder, vakre Hellener! Lykke med Eder! Erindrer eder de

store Dage ved Marathon, Thermopylæ og Platea! saa tilraabe Eder ikke blot Eders Stamfædre i Elysium; ogsaa det hele christelige Europa ønsker Eder Lykke til Eders store Foretagende, og glædes ved den Morgenrøde, der opgaaer over Eders Land. Alt seer jeg i Aanden Halvmaanen paa Constantinopels Tinde bæve og blegne derfor; alt seer jeg den vanhelligede Sophikirke aabne sine Dørre, for at modtage Eder som Seierherrer med det foranbaarne Kors i sine vide Haller. Alt seer jeg Athens Propylæer hæve sig i ny Glands, seer dens tredobbelte Havn fyldes af Skibe fra alle Verdensegne, seer den videbegierlige Ungdom klynges i Academiets Skyggegange og i Stoas Haller, for at fornemme Viisdommens Sprog af veltalende Læreres Mund, og høre nye Hymner synges, ikke til Roes for Zeus eller Pallas, men til Priis for de Christnes evige Gud, der skabte Lyset, og kaldte Menneskene til Frihed; der vil, at Trældom skal ophøre paa Jorden, og selv de Døde opstaae til et nyt og bedre Liv. Ham ene være Priis og Ære, Amen!

Udaf Forfatterens Tillæg i anden Udgave, første Tillæg om Tyrkernes Uret og Grækernes Ret.

Man har fundet den S. 16 givne Skildring af Tyrkernes Barbarie, og deres aldeles retløse Forhold mod de dem undergivne Christne, særdeles Grækerne, overdreven og utrolig. Vi vil derfor endnu stadfæste det ved Udsagn af et Øienvidne, og det et Vidne, hvis Sandhedskiærlighed (?) og Iver for Legitimiteten Ingen vil drage i Tvivl, Hr. de Chateaubriand, der har giennemreist en stor Deel af det europæiske og asiatiske Tyrki. I en Afhandling, der under 4 Julius 1807 er indrykket i No. 311 af Mercure de France, siger han blandt Andet: Morea er øde; efter den russiske Krig er Tyrkernes Aag blevet tungt paa Moreas Indbyggere; Albaneserne have nedhugget en Deel af Befolkningen; man seer allevegne ikke uden Landsbyer hærgede med Ild og Sværd; i Stæderne, som i Mistra, ere hele Forstæder forladte; vi have undertiden reist femten franske Mile i Landet uden at træffe en eneste Bolig. Skrigende Forurettelser, alskions Fornærmelser fuldbyrde Udrødselsen af Agerdyrkning og Liv i Leonidas Fædreland. At forjage en græsk Bonde af hans Hytte, rane hans Hustru og hans Børn, dræbe ham under det ubety-

deligste Paaskud, er en Leeg for den ringeste Aga i den mindste Landsby. Moraiten, der er kommen til Ulykkens yderste Grad, river sig bort fra sit Land, og drager hen at søge en mindre streng Lod i Asien; men han kan ikke undflye sin Skiæbne; han gienfinder Cadier og Pachaer end imellem Jordans Sand og Palmyr.s Ørkener — Gud forbyde, vi skulde nu omstunder falde tilbage til de Ordgyderier om Frihed og Trældom, der have voldt Fædrelandet saameget Ondt (!!!) men hvis vi nogensinde havde troet, at det egenveldige Herredom var den bedste af alle mulige Regieringer, vilde nogle Maaneders Ophold i Tyrkiet godt have helbredet os for denne Mening." — Dette sagde Hr. de Chateaubriand under Napoleons alvældige Tvangsherskab, og torde ustraffet lade det trykke i et meget læst Tidsskrift. Og det skulde nu tildags, da dette Tvangsherskab er ødelagt, for igien at gienreise Ret og Retfærdighed, ikke være tilladt at sige det selvsamme?

Til Overflod tilføier Hr. v. Chateaubriand i samme Tidsskrift No. 315: ved at gaae over Isthmus ad Biergene, saae jeg en Aga saare en Græker med et Riffelskud, og give ham halvhundrede Stokkeprygl for at helbrede ham. Man vil have et stumt Slaveri, og ikke uforskammede undertrykte, der torde

driste dem, undertiden at sige, at man træder dem ned.... Den eneste Ting, man hører der i Landet, den eneste Retfærdighed, der er Spørgsmaal om, er: han skal betale ti, tyve, tredive Punge; man skal give ham femhundrede Stokke-prygl, man skal halshugge ham. "Sandelig gjælder her intet Modværge, gjælder det aldrig. Og dog have selv Hr. v. Haller i Statsvidenskabens Restauration, og von Hügel, i Skriftet Spanien og Revolutionen, erkiændt Nodværgens Ret, som det sidste Hielpemiddel for den, der mod al Ret træde8 under Fødder, — to Mænd, som man vel ikke vil erkiænde for alt for store og sværmeriske Elskere af Friheden, eller vel endog for Venner af Statsomvæltninger. Ja der maa gives en Grændse for Lydigheden mod Mennesker, ellers vilde Mennesket endnu være værre farent, end et vildt Dyr, der uden Dadbel og Betænkning tør værge sit Skind, naar det angribes. Der maa altsaa og gives en Grændse for den borgerlige Lydighed, og denne Grændse er, hvor Mennesket ikke mere betragtes og behandles som Menneske, men som en Ting uden Ret, et Redskab uden Villie, et ufornuftigt Dyr. Skulde det ikke her være tilladt at modstaae, saa var det jo sandelig bedre, Mennesket levede slet ikke i Borgersamfundet,

men i den saakaldte Naturstand! Thi i Borgersamfundet kan man fornuftigviis dog kun ville leve for Rettens Skyld, for at være sikker paa sit Liv, sin Eiendom, sin Frihed, saa længe man ikke ved Forbrydelser giør sig uværdig til disse Goder. Men hvor Ret og Retfærdighed slet ikke haandhæves, hvor Liv Eiendom og Frihed ikke blot ikke beskiærmes, men af dem, der have den Pligt at beskiærme dem, fornærmes hver Dag og hver Time, der er det Haan for Menneskeheden endnu at tale om den borgerlige Lydigheds Pligt, da i Grunden slet intet Borgerdom der er forhaanden, men blot en raa og blind Vold af den Overmægtige. Der var det altsaa bedre at leve midtiblandt Skovens Dyr. For disse er det i det mindste ingen Leeg at udjage en Bonde af hans Hytte, rane hans Kone og Børn, dræbe ham under det flygtigste Paaskud; disse kunne i det mindste ikke sige: Han skal betale ti, tyve, tredive Punge; man skal give ham femhundrede Stokkeprygl, man skal halshugge ham; og ville de endog sønderrive et Menneske, kan han dog uden Skam og Daddel værge sig, kan han dog frit bruge al sin Legems og Aandskraft for at sætte sig i Sikkerhed. Lægger altsaa Haanden paa Hiertet, I, som præ-

dike Grækerne den borgerlige Lydigheds Pligt, I, der kalde dem strafværdige Rebeller — lægger Haanden paa Hiertet, og spørger Eder selv, hvad I vilde giøre, hvis man saa mishandlede Eder? kunne I da endnu fordømme Grækerne, velan! saa vil jeg ogsaa giøre det.

Andet Tillæg.

Om den tyrkiske Regierings Afmagt.

Den Fremstilling, her er givet om den ottomannske Ports nuværende Svaghed og Hielpeløshed har man ligeledes erklæret for overdreven, og blot fundet Kilden dertil i Forfatterens Forkiærlighed for Grækerne; men vi tør ligeledes her beraabe os paa en Hiemmelsmand, der maa være saameget desgyldigere, jo ivrigere og alvorligere han stræber, at forfægte den tyrkiske Legitimitet, og fremstille Grækernes Foretagende, som rebelsk.

Dette er Marquis de Champagne i hans Svar paa en Artikel af Lausannetidenden fra 8 Mai 1821 dateret Genf. d. 18 Mai d. A. og aftrykt i Alg. Z. Bilag No. 99 16 Junii d. A. Medens nemlig Hr. d. Ch. vil giendrive sin Modstander, der havde kaldt

Porten en negativ Magt i Europa, og godtgiøre, at den vel endnu er en positiv, slaaer, som alt for ofte pleier at skee, Sandheden ham selv saaledes paa Halsen, at han isteden for den tyrkiske Magts-Positivitet godtgiør dens Negativitet ja dens fuldkomneste Nullitet; hvorfor mangen Læser er bleven fristet at tage Hr. v. Chs. bitterste Alvor for den fineste Persiflage. Men saaledes er det sikkerlig ikke meent. Hr. v. Ch. er kun ærlig nok til at tilstaae, at det tyrkiske Rige er truet paa alle Punkter. "I "Afrika lyde Regentskaberne det ikke meer; alt længe "have de afrystet det ottomanniske Aag, og de svage "Tributer, de sende Constantinopel, ere ikke andet "end en frivillig Hylding, de bringe Islamismens Ho- "vedstad. I Ægypten har Pachaen, saa at sige, "giort sig uafhængig. Han fuldbyrder kun Divanets "Befalinger, lyder kun HH. Firmans, naar de staae "i Harmonie med hans Interesser og hans Villie. "— I Asien er den ottomanniske Port ligeledes truet "paa alle Punkter af sin Omkreds. Wechabiterne "bleve overvundne, eller som det i den ottomanniske "Stiil hedder, tilintetgiorte; ikke desmindre have de "forladt Øerne i den persiske Havbugt, hvorhen de "var flygtede, rekruteret deres Horder i Arabien, og "siden paa ny giort Mine til, at plyndre Prophetens

"Grav. Pachaerne i Syrien og Natolien føre be-
"standig indbyrdes en Krig, som Fædrelandet ingen
"Deel tager i, enten der saa handles om Bagdad,
"Aleppo, eller Damasc; de kappes med hinanden,
"hvo af dem kan sende de fleste Sække med Øren,
"eller de fleste Hoveder til Constantinopel at pynte
"Serailets Porte med. Paa Grændserne af Persien
"finde vi en persisk Prinds, der uden at have Aarsag,
"angriber det tyrkiske Riges Grændser; endnu læn-
"gere henne see vi General Jermalow nylig overvæl-
"det med Ære af sin Souverain, i Spidsen for 50000
"Russer at opslaae sit Hovedqvarteer i Tiflis —
"Dette en Tilstand, hvortil for nærværende i Afrika
"og Asien den Magt er bragt ned, der eengang var
"saa frygtelig, og længe saa seierrig kiæmpede mod
"det christelige Europa, og dets tapre Korsfarere.
"Selimernes, Solimanernes, Bajazethernes, Muha-
"medernes Efterfølger bragt til at zittre i det Indre
"af sit Serail, seer nu en dyb Afgrund aabnes for
"sig, der truer med at opsluge hans Throne, og
"Hans Huus; Grækenlands Øer i Opstand, som den
"øvrige Deel af hint Frihedens classiske Land, sætte
"utallige Krigsfartøier mod Capudans Pachas svøm-
"mende men isolerede Masser. I Vesten vidste Ali,
"Pacha af Janina, at tilintetgiøre alle mod ham

"stilede Anspændinger, og det er mere end sandsyn-
"ligt, at i dette Dieblik Macedonien og Servien, der
"fra Paswan Oglou af have været i bestandig Be-
"vægelse, paa deres Side have afrystet det Aag, de
"med Uvillie bære."

Dog hvad have vi videre Vidnesbyrd behov, for at begribe, at den ottomanniske Magts sidste Time i Europa er slaaet, saa fremt ingen anden europæisk Magt tager sig den an, og saaledes udtrykkelig arbeider paa at opretholde det tyrkiske Barbari og Brutalitet thronende paa europæisk Grund og trædende christne Medbrødres Halse i Støvet? Vel omtaler Hr. de Ch. ogsaa det ottomanniske Riges uhyre Hielpekilder, men tilstaaer selv, at de paa alle Punkter ere lammede. Og hvad hielpe end aldrig saa uhyre Hielpekilder, naar man ikke forstaaer at bruge dem? Men at den tyrkiske Regiering virkelig ikke forstaaer dette, sees af dens hele Forhold i denne store Kamp. Patriarken og Biskopperne, som vare svage nok til, at lyse paa deres Regierings Befaling en Bansættelse med Grækernes Foretagender, og som Regieringen derfor skulde holdet i Ære og overvældet med Naade, som sine bedste Medhielpere, lader den paa det skiændigste henrette og mishandle, og tilintetgiør derved ikke blot al af den selv tilsigtet

Virkning af hin Vandlysning, men oprører og forbittrer ligeledes sine christelige Undersaatters Gemytter endnu mere, og beviser dem saa ret haandgribelig, at selv den blindeste Lydighed, selv den meest ubetingede Hengivelse, selv den ydmygste Underdanighed ikke kan redde nogen for denne barbariske Regierings Raseri. De første Skibe, den afsendte med Tropper til at understøtte de mod Grækenland kiæmpende Pachaer, og til at forstærke de faste Pladser, der endnu ere besatte af dens Folk, lader den bemande med græske Matroser, ret som den selv havde havt den Hensigt, at spille Skibe og Tropper i Fiendernes Hænder. Men det allerværste er, at denne Regiering ikke engang med Sikkerhed kan regne paa sine egne Troppers Troskab og Lydighed. Janitscharerne have just i disse for Porten saa farlige Dage viist dem uroligere og uregierligere end nogensinde, have myrdet og plyndret, uden at Regieringen kunde hindre det, have fordret Storherrens Yndlinges Hoveder, og kun med Møie og store Pengeuddelinger ladet sig stille tilfreds for Dieblikket, have endelig endog tiltrodset sig, at tree Repræsentanter af dem ere optagne i Divanet. Om denne ved Janitschartrods indførte repræsentative Forfatning vil, som nogle haabe

nedde det ottomanniske Rige, ville vi faae at see. Vel have, som man fortæller, Janitscharrepræsentanterne i Divan alt bevilget, at deres Repræsenterede exerceredes og diciplineredes paa europæisk Viis, hvilket de tilforn bar en saadan Afsky for, at de derover selv myrdede deres Sultan. Men Spørgsmaal er, om Sagen saa let og hurtig vil lade sig udføre, at endnu i nærværende Kamp derfra Hielp vil være at vente. Kort, os forekommer det, som blot en Deus ex machina kunde endnu holde den tyrkiske Regiering i Europa paa Fode. At denne Deus ex machina bliver nogen christelig Regiering i Europa, kan og vil den christelige Læser ikke troe, saa længe ikke en saadan Regiering selv klarlig og tydelig har udsagt det.

Istæden for at meddele Prof. Krugs tvende sidste Tillæg, det ene handlende om Storsultanens Illegitimitet, det andet indeholdende en Samtale mellem en Diplomat og en Philosoph om Lovligheden og Ulovligheden af Grækenlands Opstand, vil Undertegnede heller af Lord Byrons Noter til hans Child Harold meddele følgende skrevet i Athen i Franciskanerklostret 1811, og der i nærværende Øieblik torde synes tilsagt af en prophetisk Aand.

"Mellem Levningerne af tidligere Aldres barbariske Politik, ere de Spor af Trældom, der endnu ere til i adskillige Lande, hvis Indbyggere, saa forskiellige de ere i Religion og Sæder, næsten alle stemme overeens i Undertrykkelse.

De engelske have omsider forbarmet dem over deres Negre, og tør sandsynligviis under en mindre bigot Bestyrelse engang løsgive deres catholske Brødre, men Udlændinges Mellemkomst kan allene sætte Grækerne i Frihed, der ellers synes at have ligesaa ringe en Udsigt til Forløsning fra Tyrkerne, som Jøderne have fra Menneskekiønnet i Almindelighed.

Om de gamle Grækere vide vi mere end nok; i det mindste opofre Europas yngre Mænd meget af deres Tid til at studere Grækernes Skribenter og Historie, som vilde være nyttigere anvendt paa at giøre dem til Mestere af deres egen. De nyere Græker forsømme vi maaskee mere, end de fortiene, og medens hver Mand med nogen Fordring paa Lærdom henslider sin Ungdom og ofte sin Alderoom i at studere de Atheniensiske Demagogers Sprog og deres Taler til Frihedens Bedste, overlades de virkelige eller antagne Efterkommere af disse haardnakkede Republikanere til deres Herrers virkelige Tyranni, skiøndt en meget

ringe Anspænding behøvedes til at afkaste disses Lænker.

At tale, som Grækerne selv giøre, om, at de igien skulde hæve dem til deres fordums Overvælde, vilde være latterligt, da den øvrige Verden i saa Fald maatte falde tilbage i sit Barbari, efter at have gienhævdet Grækernes Selvvælde; men der synes ikke at være nogen stor Hindring, Frankernes (Europæernes) Apathi fraregnet, i at de kunde blive en nyttig Dependents, eller endog en Fristat med passende Garanti — dette være midlertid sagt, salvo errore, thi mange og vel underrettede Mænd tvivle endog om Giørligheden heraf.

Grækerne have aldrig tabt deres Haab, skiøndt de nu ere meere deelte af Mening, med Hensyn til deres formodenlige Befriere. Religionen anbefaler Russerne, men de ere to Gange blevne skuffede og forladte af denne Magt, og den rædsomme Lærdom, de fik efter, at Moskoviterne svigtede dem paa Morea, er aldrig bleven glemt. De franske lide de ikke; skiøndt det øvrige Europas Underkuelse rimeligviis vil medføre det græske Fastlands Befrielse. Øboerne see op til Engelskmændene efter Undsætning, da disse nyligt have sat dem i Besiddelse af den joniske Republik, Corfu undtagen. Men hvo end viser sig med

Vaaben ihænde, vil være velkommen, og naar den Dag kommer, være Himlen Ottomannerne naadig! af Giaours have de ingen Naade at vente.

Men isteden for at betragte, hvad de have været, og gruble paa, hvad de tør blive, lad os see paa, hvad de ere.

Og her er det umuligt at forene de modstridende Meninger; da nogle, især Kiøbmændene, i det stærkeste Sprog udskrige Grækerne ilde; andre, i Almindelighed de reisende, runde Perioder til deres Lovtale, og udgive meget mærkværdige Speculationer indpodede paa deres forrige Stand, som ikke kan have mere Indflydelse paa deres nærværende Lod, end Inkaernes Tilværelse paa Perus tilkommende Skiæbne.

En meget sindrig Person kalder dem Engelskmændenes naturlige Allierede, en anden ikke mindre sindrig, vil ikke tilstaae dem at være allierede af Nogen, og benægter selve deres Nedstammen fra de Gamle; en tredie sindrigere end begge de andre bygger et græsk Keiserdom paa russisk Grund, og realiserer paa Papiret alle Catharina den andens Hiernespind. — — Lad os lide paa, at trods den enes Prophetie og den andens Tvivl, der er et rimeligt Haab om en Menneskeslægts Forløsning, som, hvad

Vildfarelser der end kan være i deres Religion og Politik, ere blevne overflødigen straffede ved halvfierde Aarhundredes Fangenskab.

K. R.

Breve til Hr. Prof. Nyrup,
efter en Reise til Hamborg.

Første Brev.

Frygt ikke, kiæreste Nyrup! at Hesperus ved disse mine Breve skal giøre de af dig udgivne Danskes Reise-Jagttagelser noget Indgreb eller Afbræk. Ikke uden Aarsag bære de Navn af Breve skrevne efter en Reise, og ikke paa den. Erfaring har omsider lært mig, hvad jeg allerede fra min allerførste Reise af, for henved 40 Aar siden, burde have vidst, at jeg aldeles ikke hører til de Reisende, der med Claudiusses bekiændte Urian i hans Reise om Verden kunne sige:

> Wenn jemand eine Reise thut,
> Denn kann er was verzehlen,
> D'rum nahm ich meinen Stock und Hut,
> Und that des Reisen wählen.

Ikke blot hører jeg ikke til de Reisende, hvem det er lettest at faae vidtløftige Reisebeskrivelser fulde,

og læske, og som Lessing i Fablen om Ræven og Storken har beskrevet, der omstændelig og paalidelig veed at opgive os, hvor man spiser bedst i Paris, og hvilke Vine man ethvert Sted undervejs bør give Fortrinnet; men selv mellem de elleve Slags Reisende, Yorik i sin følsomme Reise har opregnet, vil man neppe egentlig finde min Rubrik. Af de orkesløse Reisende troer jeg ikke at have været; spørgesyg er jeg heller ikke; løgnagtig skulde det giøre mig meget ondt at kunne beskyldes for; storagtig har jeg ikke lettelig havt enten Grund eller Fristelse til at tee mig, og maaskee forfængelig endnu mindre; til en udædisk og forbryderisk Reisende fattes jeg, Himlen være lovet, Cainsmærket; en skyldfriulykkelig har jeg heller ikke havt Anledning til at kalde mig; en slet og ret Reisende, der reiser, uden at vide selv, hvorfor, var jeg dog neppe heller saalige; og til at være en følsom Reisende, i det mindste af dem, der strax vare rede at lade spænde for, fra Yorik giorde sin Reise, bliver jeg efterhaanden for gammel; min egentlige Plads torde da blive mellem dem, man med et høfligt Navn kunde kalde eensidige Reisende, for hvem kun saare faa Gienstande, og det blot betragtede fra deres Synspunkt, og efter deres Synsmaade, have udelukkende Interesse, og der i øvrigt lade Alt

ikke vidhørende useet, om det end faldt dem lige paa Næsen, og en halv Verden med een Mund tilraabte dem: see! see! see! Saaledes blev, medens jeg var i Hamborg, Grundstenen med alle vedbørlige Ceremonier lagt til et overordentligt stort Sygehuus, blev en regierende Borgemester begravet med alle Honores o. m. m. d. l., hvilket altsammen ikke var istand til at friste mig eet Skridt af min Vei, medens jeg mere end eengang giorde forcerede Marcher af Frygt for at tabe f. E. den første Replik, eller den første Scene af et af de Stykker, som hele den fine Verden saavel her som i Hamborg vender Ryggen.

Da nu hertil kommer, at du netop paa samme Tid selv har bereist det vigtigste af, hvad der faldt paa min Vei, Hamborg og Altona, og at den liden Omvei eller Gienvei, jeg paa min Reise skiød over Kiel, just i disse samme Dage er beskrevet af en anden reisende Landsmand, hvis Reisebeskrivelser have flereaarig Hævd paa at læses med Interesse, maatte ved begge Dele Omfanget af det Almeeninteressante, hvorom jeg kunde have at fortælle dig, blive saa indskrænket, at jeg neppe vilde faaet Emne til et eneste Brev, hvis jeg ikke netop paa min Reise var truffet til at samle nogle Collectaneer angaaende en Materie, der interesserer os begge, hvilke jeg imidlertid, som jeg nu bagefter erfa-

rer, ligesaagodt kunde have sanket her hiemme; men som jeg imidlertid muligen hverken var her faldet paa at søge, eller havde fundet saa stadigt Otium til at udbrage.

Det vil være dig i Erindring, kiæreste Nyrup! at flere offentlige Blade have berørt, hvorlebes det næstkommende Aar er et fuldt Aarhundrede siden, den danske Skueplads stiftedes; og var det tillige den almindelige Mening, at denne Begivenhed med et theatralsk Jubilæum burde ihukommes. Men hvad Tid paa Aaret, Skuepladsen aabnedes, saa vel som selve Aabningsdagen, og Stykket, det aabnedes med, derom savnede man Underretning. Allerede Schwarts havde i sin korte historiske Efterretning om den danske Skueplads, meddeelt i Lommebogen for Skuespilyndere 1785, anmærket: "at det var ham ubekiendt, naar denne Skueplads først aabnedes, ligesom han heller ikke vidste, med hvilket holbergsk Stykke, det var, kun var det ganske vist, at det var skeet 1722." Hverken hos Holberg selv, i de ældste Fortaler til hans Comedier, og i hans Autobiographie, eller hos hans Biographer, Scheibe, Wandal, O. Wolf, findes nogen nærmere Oplysning derom, saalidet som hos Brødrene de ældre Schlegeler (J. E. og J. H.) der i øvrigt det ældre danske Theater angaaende have meddeelt inte-

ressante Data. I Holbergs udvalgte Skrifter nyeste Udg. (6 B. S. 529) antages i Efterskriften til Efterspillet Comediernes Liigbegiængelse, under Hiemmel af Artikelen Ulsø i Worms lærde Lexicon, tredie Deel S. 627, at det første danske Skuespil opførtes 1722 paa Kiøbenhavns daværende Slot, og var Molieres adelige Borger og tvungne Giftermaal tilligemed en Prolog af nysnævnte Ulsø; uden at dog om selve Dagen, hvorpaa dette skulde være skeet, m. m. heller der fandtes nøiere Oplysning.

Hændelsesviis kandt det mig i Tanke — da det i Altonas Merkur i Anledning af den hamborgske Correspondents Jubilæum i A., anmærkedes, at Merkuren var Correspondentens Jævnaldrende — ved mit Ophold i Altona, at henvende mig til Bladets Redacteur, min gamle kiære Universitetsven Dr. Niemann, og til dets Eier, den for sin liberale Tienstvillighed saa almeenbekiendte Poel, for at faae dette Blads ældste Aargange, i det Haab, deri. som i en indenrigs Avis, mellem det kiøbenhavnske Allehaande, muligen og at finde nogle Strøefterretninger om hin nye Skueplads; men ulykkeligviis havde de hverken selv disse gamle Aargange, heller ikke fandtes noget af dem, Prof. Lehmans og Hartmans dig bekiændte nidkiære og velvillige Bibliothekar-Tienstagtighed uagtet, paa Ham-

borgs Bibliothek, saalidet som paa Altonas; den allerældste Samling af dette Blad, hvorpaa Nestor Gerstenberg efter embyggelig Omspørgsel kunde give mig Anviisning, og som Eieren en Litteratus Stille med megen Velvillie tilbød mig Bruget af, naaede kun til Midten af forrige Aarhundrede. Midlertid gav, jeg veed ikke, hvo af dem, jeg i denne Anledning tyede til, mig Anslag paa, at et complet Exemplar af hamb. Corresp. fra først af samlet af den bekiændte Richey, og siden fortsat af den berømte Ebeling, fandtes hos en af Correspondentens Eiere, Hr. Schrøder. Jeg henvendte mig da i denne Anledning til Bladets berømte Redacteur, Historikeren Støver, der med den humaneste Forbindtlighed aabnede mig Adgang til Afbenyttelsen af denne Samling, hvoraf Eieren med overordentlig Tienstvillighed, Bind for Bind, meddeelte mig de Aargange, jeg til mit Formaal havde behov.

Det har glædet mig, medens jeg i disse Dage har været sysselsat med nærværende Arbeid, af en ung Videnskabsmand, der ikke blot i Iver og Flid, men og i Velvillie og Tienstagtighed træder i dine hæderlige Bibliothekarfied, at erfare, at denne Samling, der i dens Fødeby ansaaes for en Siældenhed, ja omtrent for den eneste nu tilværende, ogsaa findes paa vort kongelige Bibliothek; da du sikkerlig, naar

du engang vil til, over Frederik den Fierde at meddele os ligesaa interessante Efterretninger, som dem vi fra din Haand over Christian den Fierde og Frederik den Tredie besidde, ikke vil angre, at giennemlebe dem, for at see, hvorledes man i de Dage om den ulykkelige Povel Juel og hans Medanklagede Cojet, om Præsten Troiel og Assessor Rysel, om Rostgaard ved hans Fald, o. sl. d. l. offentlig talte, hvilket rigtig nok ikke altid er det samme, som man i Hiertet tænkte, men der, ikke mindre end hiint, hører til Tidernes Tegn. Jeg for min Deel indskrænkede mig til at giennemlebe Aargangene fra 1721 til 28, og fra 45 til 49, for deraf at uddrage, hvad der angik vor tidligere Skueplads og vor Holberg; og er det af disse mine Excerpter, jeg her vil meddele eet og andet, egentlig i det Haab dermed at aflokke dig og dine Jævninge fremdeles Oplysninger og Berigtigelser, og derved sættes istand til, at give den historiske Beretning om vor Skuepladses første Aarhundrede, som jeg har under Arbeide, og der i Anledning af det nærforstaaende Jubilæum skal udkomme paa det schulziske Forlag, den onskede Paalidelighed og Fuldstændighed.

I den første halve Aargang af Correspondenten, der begyndte i Sommeren 1721, findes intet Spor,

til, at der i mindste Maade tænktes paa danske Comedier. Det i først i det 146de Blad af næste Aargang, udkommet Fredagen den 18 Sept. 1722, at der under Overskrift: Nordische Affairen, Copenhagen d. 12 Sept. læses: "Hr. Montaige (Montaigu) er færdig, med sine danske Comedianter at præsentere en complet Comedie, og forsikrer man, at det tilkommende Uge skal skee." Vel findes nu ikke i det følgende Dagen nævnet, da det virkelig skeede, men at det maa have fundet Sted i den bestemte Uge (13—20 Sept.) synes deraf, at i Nr. 159, udkommet d. 6te Oct., fra Kiøbenhavn d. 29 Sept. læses: Med den danske Comedie continueres ugentlig tvende Gange, og det med ualmindeligt Tilløb, hvilket man dog neppe kunde have sagt, inden man i det mindste et Par Uger havde giort Forsøget.

Nu læses i Corresp. for 10 November under Kiøbenhavn d. 3 Nov.: De danske Comedianter have allerede faaet Tilladelse at præsentere sig for Herskabet paa Slottet, og vil samme første Gang forestille: bourgeois Gentilhomme, eller den adelige Borger, som skal blive meget godt oversat." Denne Efterretning synes at godtgiore trende Ting, først, at den adelige Borger ikke kan have været, som jeg ef-

ter hin vormske Lexicons-Artikel antog, det første danske Skuespil, der blev opført, men kun det første, der paa Slottet opførtes paa dansk; da dette Skuespil i November først siges at skulle forestilles, medens de danske Comedier alt havde taget deres Begyndelse i September. Dernæst, at Comedierne ikke, som jeg ved en alt for bogstavelig Udtydning af Worms Ord havde antaget, ere først spillede paa Slottet, men ustridig allerede nogen Tid vare givne paa det af Capion med General Arnolds Penge byggte Huus i Grønnegade, inden det blev de danske Skuespillere tilladt at vise dem paa det kongelige Slot; for det tredie, at, da altsaa den adelige Borger ikke kan giøre Holbergs politiske Kandestøber Ancienneteten stridig, det gamle Sagn, der nævner denne som den første Comedie, der spilledes paa den danske Skueplads, i det mindste for Øieblikket er ugiendrevet. Hertil kan man endnu lægge, at det Fortrin, som blev givet den adelige Borger for ved de alt spilte holbergske Stykker, til at nyde den Ære at opføres paa Slottet, lettelig torde ikke være uden al Deel i, at Holberg saavel i Fortalen til den ældste Udgave af sine Comedier, som i den just da udarbeidede, (skiønt først mange Aar senere for Lyset komne, Don Ranudo, vi-

ser et saa umiskiendeligt ondt Øie til dette Stykke i Særdeleshed.

Men hvorledes forene vi, hvad hos Worm siges: at den adelige Borger var det første danske Skuespil, der paa Kiøbenhavns Slot opførtes 1722, med følgende Avisartikel fra 1723, hvor under Overskrift, Copenhagen am 16 Januar 23 læses: Bed Hove continuere endnu Fortystelserne afvexlende, og have i Gaar Aftes de herværende danske Comedianter paa dansk opført den i Moliere staaende Comedie: le bourgeois Gentilhomme, og havt saa meget Held dermed, at begge DD. kk. MM. (Frederik den Fierde og Anna Sophia) som derved vare tilstæde, have været fornøiede derover. Begge DD. kk. HH. Kronprindsen, (Christian den siette) og Kronprindsessen, (Sophia Magdalena) samt hendes Durchlauchtighed, Fru Margrevinden vare ikke tilstæde ved saadan Comedie, da Sidstnævnte i nogle Dage har befundet sig incommoderet af Tandpine, og derfor ikke kommet ud af Gemakket,"

Naar vi lægge hertil, at alt under 12 Januar mældes: at de danske Comedianter have faaet kongelig allernaadigst Tilladelse denne Fredag (15 Jan.) at lade dem see paa Slottet, synes det temmelig ustridigt, at den i November omtalte Forestilling ikke er kom-

met i Stand eller til Virkelighed før i følgende Januari; og blev altsaa her en Gaade at løse, som udentvivl bedst vilde afgiøres, hvis enten selve den omtalte ulsøske Prolog endnu skulde findes, eller hvis i det mindste i den biergede Catalog over det brændte Vandalske Bibliothek, blandt hvis Siældenheder den udentvivl hørte, Titelen var opgivet fuldstændigere, end den af Worm er anført.

Hvorledes det nu end hermed kan forholde sig, er dog allerede ved den hamborgske Correspondents Hielp saameget nu fuldkommen oplyst, at det danske Theaters første Aarhundrede ikke udløber før i næstkommende Aars September, og at følgelig, hvis i denne Anledning et Jubilæum skal finde Sted, denne Høitid naturligviis først vil falde i næste Theateraars Begyndelse. Om det imidlertid lader sig opdage eller udfinde, hvilken Septemberdag, og med hvilket — holbergsk eller molierisk — Stykke den nye Skueplads aabnedes maa jeg — næst Lykken — give Mimer Kall, dig, Werlauf, og andre mine troe og tienstvillige Consulenter, i Hænde.

Din

Rahbek.

Efterskr. Efter at dette Brev er i Trykkeriet, faaer jeg fra det kongelige Bibliothek de extraordinaire — maanedlige — Relationer fra Nov. Maaned 1720 til Dec. 1730, og er det allerførste og næsten eneste, jeg angaaende de danske Skuespil finder deri, følgende: "Ellers har den femtende i denne Maaned (Jan. 1823) de danske Acteurs havt den Naade paa det kongelige Theater at forestille det kongelige Herskab tvende af det franske udi dansk oversatte Comedier, kaldet den høiadelige Borgermand, og det tvungne Giftermaal." Det synes altsaa som Urigtigheden af det ulsøske Datum herved faaer en ny Stadfæstelse; og rinder mig tillige i Hu, at du engang for over tredive Aar siden, efter en afdød gammel Student Brandts efterladte Optegnelser, meddeelte mig et Par hidhørende Noticer, som jeg den Gang ikke kunde giøre Brug af, og som siden forkom; Quæritur: ere disse brandtske Papirer til endnu? og skulde ikke, ved at randsage dem muligt et og andet være at finde, der til mit nuværende Forehavende vilde komme mig vel tilpas?

Forespørgsel.

I en tydsk Avis (Brem. Zeit., fra 1818) læses under Overskrift fra Elven d. 24 Oct., føl-

gende: "For kort siden faldt en Bog mig i Hænde, der under Titel: Rückblick auf den, wenn Gott will, für Deutschland nun bald beendigten Krieg, nebst einigen Erläuterungen die Propaganden, Jacobiner und Illuminaten betreffend, uden Forf. Navn 1795 er udkommet i Kiøbenhavn, og hvor især den evig gientagne Skraal om Nationernes Oprørsaand efter Fortieneste affærdiges. Til Slutning af denne liden Bog gives Magthaverne det Raad: forsager al unyttig Overdgad, al Glimmerstads, al Menneskehandel, alle daarlige og kostbare Legeværker; fremmer ved Exempel og hensigtspassende Anstalter Sædelighed, Aandscultur, og bedre Opdragelse! lader enhver tale, troe, tænke, og skrive frit, hvad han vil, for saa vidt han ikke modvillig krænker nogen, og i øvrigt er en rolig Borger! Hører Forslag og antager Raad af enhver forstandig Mand til det Heles Vel; giver med Oprigtighed og Værdighed Regnskab for Anvendelsen af de Rigdomme, som betroes Eders Hænder! bortkaster ikke de Summer, den flittige Landmand opbringer i sit Ansigts Sveed! understøtter, opmuntrer det miskiændte, blye Talent, letter ethvert Slags Nød og Lidelse, saameget det staaer til Eder! lader hver nyttig Statsborger nyde lige Ære og lige Ret! kun den

byrdefulde Ledigqiængere være foraglet og forsømt, sørger for klare, bestemte, til Tidens Genius svarende Lov for upartisk, hurtigt, ikke bekosteligt Justits og Politie, at Eiendom, Frihed, Liv og Sundhed maa være betryggede, frit Mod, Tillid, og Velstand herske blandt Folket, og Fred og Fryd kysse hinanden, som den gamle Kirkebøn siger. Og hvis da endnu i saa vel regierede Lande Spor af Oprørsaand vise dem, saa lad mig som en Folkeopægger hænge ved Benene; min Addresse er, à Monsieur N. N. homme de lettres a Copenhague."

Nu spørges, om virkeligt noget sligt Skrift paa den Tid under den Titel er udkommet i Kiøbenhavn? eller overalt — hvis Trykstedet Kiøbenhavn skulde være en Maske — kommet andetsteds for Lyset, og hvor det i saa Fald skulde være at søge? Herom ønsker en Litterator Oplysning i et af vore offentlige Blade, og allerhelst for at være vis paa, det kom ham for Øie, i Hesperus.

Grækernes Seiersdands.

(Efter Fr. Fr. Bruun, fød Münter.)

Vi dandse pyrrichiske Dødedands
Let under krydsende Sværdes Glands,
I Døden for Fædreland fro vi gaae;
Til hellige Høie vort Blik skal staae,
Hvor Palmen groer.

De Oldinges blodige Sølverlok,
De myrdede Qvinders og Spædes Flok,
Os vinke til Seier og til Kampens Dyst;
Hvad Grækers Hierte taug i hans Bryst,
Hvor Palmen groer?

Os Mennesker svigte, Gud er vort Slot,
Os lader ei vorde vor Fiendes Spot,
I Kampen Maria lyser os for,
Og Fredens Gudinde os bryder Spor,
Hvor Palmen groer.

Dybt Halvmaanens Blodhorn styrte ned!
Vort Livsvæld det blodfarvedes med,
Vi døe for Hellas, vi døe for Ret,
Ei meer Barbarernes Trælleæt
Er Hellas Søn.

Snart Hellespont du ham rulle bort!
Det har Helleneernes Samdrægt giort,
Optag ham qvindagtige Asia du,
Vort Seirsløb Europa undrende sku!
Hvor Palmen groer.

Chorsang af Hellas's Venner.

(Efter Fru Fr. Bruun, fød Münter.)

O Hellas, Hellas! i blodige Krands
Hvor skiøn du er!
I diærve pyrrichiske Vaabendands
Rædsomt dit Færd!

O Hellas, Hellas! i Dødens Qval
Du skiøn mon staae.
Ei Christne dig hiælpe, din Gud da skal
Selv med dig staae.

Det hellige Kors høit af Blod og Mord
Du svinge bold,
Udødeligt vinker Heroers Chor,
Gud er dit Skiold.

I Døttre af Havets hellige Flod
Nu slutter Krands!
Begynder med diærvt urokkeligt Mod
Salamis Dands.

Din Hydra dyp du i Saarets Mund
Tørstige Piil,
Dybt ramme den Voldsmandens Hiertegrund
Med Hævnens Iil.

Maria riv Hedningen Landse fra
Og Rædselsskiold,
Over Hav og Land du svæve da
En Jomfru bold!

Og Dødsangst sende hver Muselmand
Din Ægis ned,
Ham vorde paa Ø og Hav og Land
En Grav bered!

Ernst Bille.

Bag dunkle Taager var hans Skiebne skiult,
Dog som et Lynglimt venligt Haabet vinked,

Men dets tvedannet Speil er slebet hult,
Og snart det med sin Kummerside vinked.

Da knustes brat Forventningen til Støv,
Og mange, mange Taarer hyppig trille,
Da vorded' Haabets Flor til bleggult Løv,
Thi vandred heden hen var Ernst Bille.

En kierlig Søn, kun for det Ædle stemt;
Han i den hede Zone maatte blegne,
Hans Lune blandet med uskyldig Skiemt
Udbredte Liv og Ynde allevegne.

Naturens Yndling, munter, elskelig,
Hver Tanke i hans klare Blik sig malte.
Tilfredshed hersked, hvor han viste sig,
I Smiil hensmelted Sorgen, naar han talte.

Opfostret til at pløie Bølgens Ryg
Ei Uveirs skumle Bryn ham Modet knuste,
Og fierne Have saae ham rolig tryg,
Naar Stormorkanen i sin Vælde bruste.

Da staaer han som en Mand i Ungdoms Vaar,
Og Sikkerhed og Ro er hans Særkiænde,
Thi Faderhiertet, som i Sønnen slaaer,
Veed biærveligen Faren at afvende.

Skiøndt Hiertet og for Livets Glæder slog,
Var dog hans rette Element paa Havet,
Og derfor Havet sin Udkaarne tog,
Nu hviler han i Bølgens Skiød begravet.

Men der saamangen Oceanets Søn
Fandt efter fuldendt Daad sin rette Hvile,
Han hisset over Skyen fandt sin Løn,
Hans Aand til Eine seer med Suk og Smile.

Med Suk, fordi Forældre ved hans Savn
I dybe Sorg hensunken sig ei trøster,
Med Smiil, fordi han trykker til sin Favn
En elskelig, en kiær, bortvandret Søster. *)

---

*) Dette smukke Sørgedigts unavngivne Forf. tilgive venskabelig, at man saavel med Hensyn til dets poetiske Værd, som til det hædrede Søkrigernavn, det besynger, har tilladt sig at bevare det her.

K. R.

Sang til H. M. Kongen,

afsiunget i det k. k. Skydeselskab
d. 26 Julii 1821.

Opløft dig, som Bølgen om balthiske Kyst,
Du Fredssang om Dannemarks Glæde!

Ton høit fra vor Læbe, ton dybt fra vort Bryst,
En Skytsaand er blandt os tilstæde,
Usynlig den gaaer over Land, over Sø,
Freder om Slette, freder om Ø.

Og see, hvor den venlige Skytsaand hengaaer,
Staaer blomstrende Dannemarks Have,
Smaafugl over Skoven sin Vinge udslaaer,
Det grønnes paa Fædrenes Grave.
Fredsalig omsuset af Kiærligheds Aand,
Dankongen hæver Spiret i Haand.

Vær priset, du Kiærligheds Skytsaand i Nord!
Du byggede Dannemarks Throne,
I Dalen hos graahærdet Troskab du boer,
Din Krands er om Skioldungens Krone.
Den Salvede stiger fra Høisædet ned,
Glædes hans Dannemark, glædes han med.

Lyksalig den Konge, lyksaligt det Land,
Som Kiærligheds Vinger omskygge!
Saalænge som Bølgen ombelter vor Strand,
Her Troskab hos Kiærlighed bygge!
Ton høit fra vor Læbe, ton dybt fra vort Bryst,
Dankongen leve! Dannemarks Lyst.

Ingemann.

Bilag til historisk Artikel.

a) Om Grækernes Opstand og dens Fremgang, (udaf Brem. Zeit. No. 162).

Fra Isarfloden. Jeg meddeler Dem i Udtog de Efterretninger, der paa nogle Uger ere komne mig tilhænde om Grækernes Opstand, og dens Fremgang. Hertil foranlediges jeg deels ved Fattigdommen og Ufuldstændigheden af det, der om de nyeste Begivenheder i det egenlige Grækenland er kommet til offenlig Kundskab, hvorvel aabenbar Hovedsagen foregaaer her, og Begivenhederne i Vallachiet kun er at betragte som Episode deraf, men deels ogsaa den store og almene Deeltagelse, dette oldberømte Folks uventede Begivenheder ikke uden Grund frydes ved. Thi med Rette giøre uforudindtagne Tilskuere en Forskiel mellem de Rystninger, Samfundsordenen i de sidste Aar har liidt i det christelige Europa, og mellem hine Landes Bestræbelser, der hidtil savnede Samfundsordenens Velgierninger, og i sig følte Mod og Kraft nok til, at hævne Christendommens Skiændsel i deres Fædreland, og tilbagebringe en af asiatiske Barbarers tøileløse Herredom ødelagt Hiemstavn en selskabelig Tilstands Velsignelser. Ikke Mangel paa

Love, men den fuldkomne Umulighed at giøre dem giældende, med dybt grundet Uformuenhed til at regiere, førte den tyrkiske Magt sin Undergang imøde, især siden den ikke fierne Tid, da den vise Keiser Selim med hans kiække Ven Bajaktar i det roesværdige Foretagende, at indføre Europas borgerlige Orden i Tyrkiet, strandede paa Janitscharernes ubøielige Trods. Men medens alle Statens Nerver slappedes, og Samfundets Grundfæstninger opløste sig, begyndte Grækerne at forvinde det Slag, der i det ulykkelige Udfald af Krigen under Catharina den anden havde kastet dem til Jorden. Ved deres kloge Driftighed og Virksomhed kom en stor Deel af Lilleasiens Handel, og næsten hele den indbringende Handel paa Macedonien og Thracien i deres Hænder. Chios, Hydria, Smyrna og Thessalonien kappedes med Constantinopel. Patras, Corfu, og andre den grædske Handels Hovedpladser i kloge Foretagender, og grædske Kiøbfarere saaes i Petersborg, ved Themsen, og i Nordamerikas Havne. Alt for ti Aar siden regnede man 20,000 Matroser paa 1000 Handelsskibe, der af den tyrkiske Regierings Trang havde tilkiøbt dem den Tilladelse at torde væbne dem med grovt Skyts mod Sørøverne. Saaledes lagdes Grunden til en betydelig Sømagt, i hvis Udbredelse og

Fremvært den grædske Interesse finder sin mægtige Basis, men den europæiske Politik et mægtigt Redskab til at hævde Middelhavets Frihed. Som nu paa saadan Maade Grækerne kom til Rigdom og Midler at forbedre deres Tilstand, frembød paa den anden Side de store Bevægelser i Europa, siden den franske Revolutions Begyndelse, deres vaagne Aand Leilighed til at blive sig sine Fornødenheder bevidst samt den Maade, hvorpaa Folk og Fædreland var at hielpe. Europas Politik, de kiæmpende Partiers Midler og Hensigter vare dem siden den Tid ikke fremmede, og de betegnede med Klogskab hver Vending af de offentlige Begivenheder for deres Formaal, besluttede til deres Befrielse at nytte hver Leilighed, der i de løste Kræfters og stridige Ideers Kamp vilde frembyde sig for dem. Ved Siden af Mangfoldiggiørelsen af deres Hielpemidler ved Handelen, og Uddannelsen af en offentlig Interesse, der ved grædske Tidender, og en vidtudbredt Brevvexling af deres Handelsstand næredes og blev almindelig, gik i de senere Decennier en almenere og driftigere Bestræbelse at samle Kundskaber, og uddrede dem over Grækenland. Nye Skoler oprettedes, og blomstrede ved hinandens Side i Cydonien, Smyrna, paa Chios, i Constantinopel, Bucharest, og tilsidst i Athen og paa Bierget Pelion.

unge Lærere, dannede i Tydskland og Frankrig, traadte i Spidsen for disse Indretninger, der, udrustede med Bibliotheker, og Samlinger af mathematiske og physiske Instrumenter, i deres Lærestuer samlede en talrig og lærelysten Ungdom, hvoriblandt ikke sielden Borne og Oldinge, som med bevægede Hierter og Taarer i Øiet hørte om det Videnskabernes Lys, der fra det oplyste Europa igien begyndte at skinne over deres Hiemstavn, Dannelsens hellige Vugge, og at forjage Vankundighenes og Skiændselens øde Nat. Et stort Antal udmærkede Værker af alle Videnskabernes Grene oversattes især af tydsk paa græsk, eller omarbeidedes efter Grækenlands Tarv; de græske Classiker i nye Aftryk udbredes især fra Paris af over Øerne og Fastlandet; men alt dette, Skoler, Samlinger, Bibliotheker, Udgaver af talrige Værker, de Studerendes Understøttelse bragtes istand ved frivillige Sammenskud af de Bemidlede. Thi ligesom den fordums Græker gav Guderne Tiende af Bytte eller fredelig Erhverv, saaledes elsker og endnu hans Afkom at ode den til Kirken eller fromme af Religionen befalede Formaal. Men saa rask og rigt paa Folger var Omsvinget, og Fremgangen paa Videnskabens Bane, at paa eengang i alle Grene af Litteraturen nygræske Lærdes Navne igien kom tilsyne, og de vi-

denskabelige Arbeider og Fortienester af en Koray, Mustarydy, Gazy, Dukas. Kumas, Bambas, Gorgorios, Oekonomos, Capetanabi og mange andre, bebudede den opmærksomme Iagttager Grækenlands Opstandelse, endnu inden Vaabenlarmen drog Mængdens Øine til de classiske Egne. Hvad der laae i Nationen selv, og der til Følelsen af dens Elendighed efterhaanden gav den Kraft at ende denne, og avlede den Utaalmodighed, snart at hidføre Frelsens Dag, blev først endnu mere vakt og fremskyndet ved Frankrigs Planer og Hensigter. Efter at de Franskes Hærtog til Aegypten giennemreiste franske Officierer Grækenland i alle Retninger, militairisk at undersøge, og politisk at opvægge det. Den Politik, der tilsidst skabte Illyrien, og satte sig i umiddelbar Samqvem med de tyrkiske Lande, var ikke een Dags eller tilfældige Hensigters Værk. Alt inden Wagrams Feldtoget, var der en Forbindelse af Græker, begunstiget af den franske Regiering i Paris, til Grækenlands Befrielse. Vel blev Forbundets Udsendinge, og blandt dem Hovedmanden derfor Rhigas greben paa Veien fra Paris til Bucharest, og deres Hovedet faldt samme Dag, man havde fanget dem; midlertid var Fremstødet givet, og Rhigas Krigssange, fyrigere

end selve Tyrkœi, tonede fra den Tid af paa Thessaliens Bierge, og i Peloponnes, som paa Hæmus.

I Aarene 1810 og 11 vare Anstalterne til Grækenlands Erobring fra fransk Side fuldbragte. Tredive tusind Geværer havde man uddeelt blandt Biergfolkene i det gamle Epirus, udbredt Forbindelser over Thessalien til Peloponnes og Macedonien, og forvisset sig om Serviernes Opstand. Endog Skarer af Tyrker, der nedstammede fra Christne, våre vundne, og rede at vende tilbage til Christendommen, og sammensmeltes med de Folkeslag, de levede iblandt. En Hær af 50000 Italienere og 80000 Franskmænd stod slagfærdig i Italien og Piemont. Magaziner, Alfarveie, Kræfter, den Modstand, man kunde finde, Alt var beregnet ved krigskyndige Mænd af den franske Generalstab, i Constantinopel, i Thessalonien, ved Storherrens som ved Ali Pachas Hof. Denne Tyran, som Napoleon havde smigret med det forfængelige Haab, at erkiende ham som uafhængig Konge, skulde det ved første Stød kastes over Ende, Hæren derpaa trænge frem deels giennem Thessalien, deels ad en nordlig Vei til Macedonien, hvor man haabede at finde og slaae den tyrkiske Magt. Grækenland skulde ophøies til et Kongerige, Janina til dets Hovedstad og til Konge i Grækenland en

Prinds af den keiserlige Familie, der som Feldtherre og Regent alt havde udviklet en stor Caracteer. Denne Plan blev ved Udbruddet af Krigen mod Rusland hæmmet i sin Udførelse, og ved hin verdenrystende Krigs Catastropher et Foretagende, man kun troede at have udsat nogle Aar, tilintetgiort for stedse. Dog tabtes ikke dets Virkninger. Siden 1812 vedvarer den krigerske Giæring der i Landet, ikke ugierne seet af Ali Pacha, der var gaaet ind i den Idée, at Frankrig skulde arbeide for ham, og siden for Alvor tænkte paa, at erobre Grækenlands Krone for sig ene. Fra den Tid vare Grækerne tillidsfulde og frygtede. De forhadte Pachaer bleve tvungne med aaben Magt, og af den føielige Port ombyttede med Andre, ogsaa bar man uden Frygt Vaaben, og øvede sig deri.

Ved denne Gemytternes Stemning, og Portens Afmagt, der stedse bliver mere synlig, behøvedes kun en Foreningspunkt, og gunstige Omstændigheder udenfra til at fremkalde den meest almindelige Opstand. Begge Dele fandtes i Hetæriet, eller Forbindelsen af Musernes Venner, og i de Forholdsregler, hvortil Porten lod sig bestemme mod Ali Pacha. Hetæriet stiftedes i 1814 i Wien under Congressen, for det der forsamlede Europas Dine af en Statsmand,

som Naturens Følelser forbinde med Grækenland, og hvis med store Dyder rigelig prydede Caracter hæver ham heit over al Mistanke for hemmelige Hensigter. I fællig med ham virkede den ærværdige Erkebiskop Januari, der nu lever i Stilhed i Pisa, som Fader for de der studerende Grækere. Forbindelsens Hensigt var ved frivillige Bidrag, der aarlig skulle erlægges, at grunde en Fond, hvoraf de i Athen og paa Pelion nygrundede Underviisningsanstalter kunde rigeligere udstyres end hidtil, og unge haabefulde Græker, der paa tydske Akademier vilde danne dem til Læreembedet eller Kirken, finde Understøttelse. Dette Foretagende, begyndt af værdige Mænd i priselig Hensigt, havde rask Fremgang. En glimrende Række af Navne, selv fyrstelige, og saadanne, som det europæiske Diplomatie tæller mellem sine meest hædrede, fyldte Hetæriets Registre, der i sine paa nygræsk og fransk trykte Statuter, lovede at aflægge aarligt Regnskab over Foretagendets Fremgang, og Bidragenes Anvendelse. Medlemmernes Symbol var en Guldring, med Billedet af en Natugle og af Chiron, der som Helteopdrager bærer en Dreng paa Ryggen, de tvende Skolers forenede Tegn, til hvis Fremme Hæteriet nærmest stiftedes.

Imidlertid blev denne Forbindelse, indledt af reen Deeltagelse i Grækernes videnskabelige Bestræbelser, og i den ædle Hensigt at gribe trængende, der vare Hiælp værdige, under Armene, af Grækerne selv, der stræbe at bringe Alt i Forhold til deres sørgelige Stilling, og forvandle det til et Redningsmiddel, omklæd med en politisk Betydning, og hvad i Europa saaes, om et Selskab til at fremme nyttige Kundskaber i Grækenland, blev der forandret til en Pagt til Grækenlands Frelse. Det Sted, hvorfra Hetæriet udgik, Tidspunkten, da det stiftedes, de høithædrede Navne i dets Spidse, Alt samvirkede til at skaffe det Indgang, Agtelse, og den almindeligste Udbredelse i Grækenland, og paa alle Stæder, hvor Græker levede. De adspredte Kræfter havde nu fundet en Forening, Folkets ustadig bølgende Bevægelse en bestemt Retning, det Hele et Signal, hvorefter det kunde samle og forme sig. Hele Folkeslag, som Sulioterne og Parganioterne tiltraadte i Massa, tilsidst ogsaa Ali Pacha, da han var kastet til Jorden af sine Modstanderes Vaaben. Dette var Løsenet til Opbrud for den fællleds Sag. For at kunne vinde en Fører, hvis frygtede Navn kunde forbinde det Hele, og hvis, til 56 Millioner anslaaede Skatte, og vældige Krigsforraad kunde give den græske Sag de materielle Kræfter,

rustte Sulioterne sig for ham, der forhen havde frasvæget dem en heltemodig forsvaret Frihed, rustede paa de thessaliske Marker Agrapherne — tilforn hans frygtede Fiender, der i de gamle Doriers Hiemstavn leve, tit frygtelige for Naboerne som Røvere, men indbyrdes lydende Lovene, og den nedarvede Orden — deres 20000 Mand vaabendygtig Ungdom til hans Frelse, medens paa den til den almene Opstand bestemte Dag, Mainotterne, Spartanernes Efterkommere rykkede fra deres Bierge ned i Peloponnes, og Hydrioternes Sømagt udløb at opsøge den mod Ali Pacha udsendte tyrkiske Flaade.

b) Prof. Krugs Opfordring til sine tydske Medborgere at forene dem til Grækernes Bistand.

Grækenlands Sag har i det tydske Folk fundet saamegen Deeltagelse, at uopfordret en Mængde Personer af alle Stænder og Kaar i Tydskland have tilbudt dem virksom at understøtte den, deels ved umiddelbar Bistand, deels ved Pengebidrag. Disse Tilbud maatte hidtil afviises, da det var tvivlsomt om en saadan Understøttelse turde blive billiget af Regieringerne. Tyrkernes, overal Beskrivelse gru-

somme Forhold, ikke blot mod Grækerne, men mod alle deres Herredom underkastede Christne, de af hine Barbarer endog paa uskyldige Qvinder og Børn udøvede Ugierninger, den nu aabenbar udtalte, og ved Ødelæggelse af christne Kirker, som ved Mordet af de i disses Tieneste ansatte Præster alt stadfæstede Hensigt at udrydde Christendommen inden den tyrkiske aldeles retløse Magts Enemærker, — alt det efterlader ikke mere nogen Tvivl, at det ikke vil mishage nogen christelig europæisk, mindst tydsk Regiering, naar nogen af sit Hiertes frie Drift beslutter sig til at understøtte sig Grækernes Sag, være sig ved umiddelbar Bistand, eller Pengebidrag, og saaledes at opfylde Christendommens første Bud, med Hensyn paa et høist ulykkeligt, ved det uretfærdigste Herredom underkuet, nu i den meest trængende Nødværges Tilstand værende Folk.

I Tillid til de tydske Regieringers Sindelag, og opmuntret fra mange Sider, vover jeg altsaa offentlig at bringe i Forslag, at danne tydske Hielpeforeninger for Grækenland. Disse Foreninger have til Formaal at samle frivillige Bibrag i Penge til at understøtte slige Mænd, der ville tage Deel i Grækenlands Befrielse fra det tyrkiske Tvangsherskab, og give dem Midler og Veie ihænde til at udføre deres ædle

Forehavende. Falde, som er at vente, Bidragene anseelig nok ud, lod sig tillige danne et Understøttelsesfond for grædske Familier, der i denne Kamp miste deres Eiendom, og deres Forsørgere. Gierne vil jeg medvirke dertil, saavidt mine ringe Indsigter og Kræfter naae. Men jeg haaber og, at Mænd af større Indsigter og Kræfter med Raad og Daad vil hielpe at fremme en Sag, der ikke blot er eet Folks, men hele Menneskehedens. Hvad mitlertid i saa Henseende skal skee, maa skee snart, at ikke det gunstige Dieblik skal hensvinde unyttet, og Hielpen maaskee komme for silde.

(En lignende Indbydelse har den berømte Philolog og Oldgrandsker Professor Thiersch i München udstædet, der især i de tvende vakre Brødre Iken i Bremen har fundet varme og veltalende Talsmænd, og der, blot for at spare Rummet, ikke afskrives her.)

c) Om den tyrkiske Krigsmagt m. v.

(udaf Brem. Zeit. No. 220).

Siden Constantinopels Erobring gives maaskee ingen Tidspunkt i Historien, hvori Osmanernes Rige fortiente almindeligere Opmærksomhed, end i nærværende. Uden at giøre Fordring paa en særdeles politisk Seergave, lader det sig med høi Sandsynlighed

forud beregne, at den Crisis, hvori dette Rige nu befinder sig, enten maa giøre Ende paa dets Herredom paa europæisk Grund, eller vil styrke det paa ny. Vi ere langt fra, at ville med Bestemthed erklære os for nogen af disse Alternativer, og ere saameget mindre istand dertil, som det hidindtil endnu synes uafgiort, hvad Slags Mellemkomst af de europæiske Magter derved torde finde Sted. Det torde for nærværende være af særdeles Interesse, at kaste et Blik paa dette Rige, og i korte Træk fremstille Aarsagen til dets tidligere Tilvæxt, samt dets nærværende Forfald. Adskillige Blade have i denne afgiørende Periode ladet det være sig magtpaaliggende, muligst at nedsætte det tyrkiske Riges indre Kræfter, uden at agte paa, at de derved snarere skade end gavne den Sag, de mene at tiene. Stolt Foragt for Modstanderne er sædvanlig Forebud for et sikkert Nederlag. Jo mere vi derfor ønske Humanitetens og Christenhedens Triumph, jomere maa der ligge os Magt paa, at meddele en Maalestok til sikker Taxering af Fiendens Kræfter. En aandfuld Officier, der selv har bivaanet adskillige Feldtog mod Tyrkerne, anmærker i sin Dagbog, at dersom ikke i en tyrkisk Armee istæden for al Krigstugt og Subordination gemeenlig det Modsatte fandt Sted, da det var Hærføreren,

der lød Mængdens Impulser, kunde dette Folk endnu engang blive Europa frygteligt. Denne Paastand er grundet paa Betragtning af Osmannernes krigerske Egenskber, hvis physiske Mod endnu ophøies ved Religionsfanatismus og Overtro.

Vi lade det staae derhen, hvorvidt disse Omstændigheder ere istand til at opveie de Fortrin, de christelige Europæer ved deres høiere Aandscultur og Intelligents, der, Krigstugten uberegnet, synes at forvisse dem en vis Overlegenhed, have faaet over de tyrkiske Hære, og vil her indskrænke os til, at give en muligst tro Skildring af disses nuværende Hovedstyrke.

Artilleri og Fodfolk skulde, som i alle nyere Hære, ogsaa i den tyrkiske danne Krigmagtens Kiærne, og forfølge vi de oprindelige Aarsager til Osmannernes tidligere krigerske Held, ville vi finde, at de næst deres Regenters personlige Egenskaber, især have disse to Vaabenarters Fortreflighed denne at takke, da de i deres Vældes første Aarhundreder heri vare alle de Stater overlegne, paa hvis Bekostning de udbredde deres Herredom. Denne Overlegenhed skylde de osmannske Tyrker den af Orchan i Midten af 14de Aarhundrede ved hans Horde indførte bedre militaire Organisation, og det nye Recrute-

ringssystem, hvortil denne giorde Begyndelsen, og som ved hans Søn og Eftermand Murad fik sin Fuldendelse. Indtil Orchans Regiering bestod deres Krigsmagt, hvis man ellers kan kalde en vel tapper og hærdet, men aldeles udsciplineret og lidet talriig Horde en Magt, af en Sværm lette Ryttere; han oprettede først Infanteri. Snart indsaae han, at et blot af sammenjagede tyrkiske Bonder bestaaende Fodfolk vilde være ham lidet brugbart. Han sammendrev derfor saameget muligt unge Christne, lod dem undervise i Islamismus og Vaaben, og dannede af dem et nyt Infanteri. Ogsaa var det ham, der først indførte ordenlig Sold, da hidtil alle blot havde tient ham frivillige, og Byttet lønnet Manden. Hans Søn og Eftermand Murat den første fuldbragte, hvad hans Fader havde begyndt. Ved ham fik Recruteringssystemet sin Fuldendelse ved Indførselen af Janitscharcorpset (egenlig Jen Ytscheri ɔ: nye Soldater). Planteskolen dertil bestod af omskaarne Christnebørn, og ved Oprettelsen af dette Institut var det ikke blot beregnet paa Rigets militaire Behov, men Staten kunde ikke mangle kyndige og forstandige Mænd af alle Slags, saalænge det beholdt sit sande Gehalt, og aldrig fattedes en Sultan, der var Bestyrelsen deraf voxen. Ustridig lod

sig, saalænge denne Indretning vedblev, den Tidspunkt omtrent beregne, da der næsten ikke vilde være en virkelig Tyrk mere mellem dem, der dog hedde Tyrker men ogsaa dette var med Hensyn til det krigerske System heller ingen Feil, saafremt man kun bestandig udtog Rekruter efter det gamle System. Dette System forandredes først i anden Fierdedeel af 17de Aarh. ved Murat IV. Denne Sultan ophævede Janitscharcorpsets oprindelige Rekruteringssystem, i det han completterede det af selve Tyrkernes hele Masse, og forøgede det anseelig. Ogsaa tillod han først Janitscharerne at gifte sig, hvilket man, da man gik ud fra den Synspunkt, at Omsorg for Huusholdningen formindskede deres Dygtiggiørelse til Vaabenbrug, hidtil ikke havde tilladt dem, og ved alle disse Indretninger medførte han den, skiøndt senere, Følge, at en Janitschars Stand nedsank til en blot Pensionsstand, der gik i Arv fra Fader til Søn, i det næsten ingen mere kom til det virkelige Corps, hvis Fader ikke havde været selv Janitschar.

Gav Murats Anordninger Anledning til at svække Janitscharernes krigerske Aand, da vare deres Stolthed og Overmod alt et Aarhundrede tidligere ved de af Soliman den prægtige dem tillagte Forrettigheder, som han ved den høitideligste og forbandel-

sekuldeste Eed forbandt sine Efterfølgere til at bevare dem, stegne i saa høi en Grad, at de fra nu af begyndte at blive selve de osmannske Beherskere frygtelige. De bleve dette saameget mere, da med Soliman de krigerske og modige Regenters Række endtes, hans Eftermænd blot levede for deres Harem og sandselige Nydelse, og alt tidlig herved saaledes sløvedes, at de ikke engang forstod at vælge deres Storvizirer, end mindre selv at regiere. Nødvendigviis udbrød nu store indenrigs Revolutioner, da hele Bygningens Hovedpiller fattedes, naar al personlig Agtelse for Herskeren forsvandt, og disse ikke mere besad de fornødne Egenskaber til at kunne byde over de stolte urolige og fordringsfulde Janitscharer. Ogsaa mistede af de sex Keisere, der regierede fra Selim den anden til Murad IV, fire Throne og Liv ved dem. Maaskee gik derfor Hensigten hos Murad IV (den eneste, der blandt den Række Sultaner, der sad paa Constantinopels Throne efter Solimans Død, glimrede ved personlige Fortrin) i det han ophævede disse frygtede Prætorianers isolerende Forfatning, og sammensmeltede dem med Nationens Masse, ud paa at betrygge sine Efterkommere Throne og Liv. Dog opnaaedes ogsaa denne Hensigt kun ufuldkommen, thi af de 13 Sultaner, der regierede fra ham af til Mah-

nind II, sank ligeledes sem paa en voldsom Maade fra Thronen i Graven.

Murad IVs Indretninger havde midlertid havt den Følge, at giøre Janitscharerne mindre frygtelige for Rigets Fiender, uden at de derved blev Keiserne selv mindre farlige, og fra denne Tidspunkt af, kan man regne den tyrkiske Magts Forfald. Senere Forsøg, at give disse en ny Støtte ved Oprettelse af en Nizzam Ghedid, strandede som bekiændt, foraarsagede Selim den tredies Afsættelse og Død, og nødde den energiske Storvizir Mustapha Bairoktar at tage sig af Dage. Efter et i 1814 fra Divan udstædet Edict, skulde vel af hver Janitscharorta tages 50 Mand, og dannes til en regulert Milice. Dog har hverken denne Foranstaltning eller en senere af 1816, hvorefter et Armeecorps af Deserteurer fra Naboprovindserne og andre Lande skulde oprettes efter europæisk Fod, havt nogen bekiændt Frugt.

Saaledes stod Tingene, da for nærværende, hvor det osmannske Riges hele Existents synes at staae paa Spil, ved en ny Beslutning, tree Tilforordnede af Janitscharerne tilstædedes Adgang til Divanets Raadslagninger. Det staaer derhen, hvilke Resultater, der ville flyde af den dem bevilgede Repræsentations Ret. Vi kunne midlertid saameget min-

dre samtykke deres Synsmaade, som heraf ville blot udlede endnu større Usikkerhed for Storherrens Throne, da Janitscharcorpset ved sin nærværende Indretning er sammensat af saadanne Elementer, at man for største Delen ikke kan ansee dem, som besoldet Milits, men som en ved Formue og Forrettigheder udmærket Classe af Nationen, og altsaa, hvis ægte Almeenaand skulde vaagne mellem dem, denne Begyndelse af en Repræsentation vel torde lede til gavnligere Følger. Til at understøtte denne Mening er det nødvendigt at kaste et Blik paa dette Corpses indvortes Organisation. De det tildeelte Forrettigheder, hvoraf en priviligeret Jurisdiction og Befrielse fra visse Afgifter ere de fortrinligste, have havt til Følge, at i Hovedstaden saavel, som i Provindserne, næsten alle anseelige Kiøbmænd og Borgere lade dem indskrive som Janitscharer, hvoraf endnu for dem den Fordeel flyder, at de ved Plyndringer intet have at frygte for deres Huse. Man kan altsaa uden Overdrivelse vel fæste Tro til det Opgivende, at Antallet af samtlige i Ortabøgerne nævnede Janitscharer beløber til 240 000. Af disse trække imidlertid kun omtrent 40,000 virkelig Løn, der stiger fra 2 Aspre til 12 og 15. De øvrige ere af to Classer, hvoraf en har fri Kost; men den anden, der er langt

den talrigste, bestaaer af Næring drivende Borgere, der kun for de dervid forbundne Forrettigheders Skyld have ladet dem indskrive, og derimod heller ikke ere forpligtede til videre Militairtieneste, end naar deres egen Arnes Forsvar opfordrer dem dertil, eller Storherren selv sætter sig i Spidsen for de Troende.

Samtlige Janitscharortaer, hvis Antal er 196, staae vel under Befaling af Stor-Agaen, der har sit Hovedqvarteer i Constantinopel; men i Hovedstaden selv befinder sig kun omtrent 20000 besoldede Janitscharer. De øvrige ere fordeelte i Provindsstæderne, hvor de deels tiene til at opretholde Politiorden i Fredstid, deels i Tilfælde af fiendtlig Angreb til Stedets Forsvar, og da ligesom udgiøre Kiærnen af de der bosatte, ikke besoldede Janitscharer der staae under deres Forsel og Opsyn. Til dette Corpses mærkværdige Egenheder hører, at hver Janitschar, naar han optages, af en af Officiererne faaer en Kindbakke med den Advarsel: tag det af mig, og af ingen anden; en Ceremonie, der har overordentlig megen Overeensstemmelse med de gamle Riddertiders Skikke. Ogsaa aflægge Janitschaerne, naar de indskrives, en dobbelt Eed, hvoraf den ene forpligter dem trolig at tiene Sultanen, men den anden, at følge deres Kameraters Villie. Det er umiskiende-

ligt, i hvilken Betydning den sidste Eed er forstaaet af dens Ophavsmand; dog er den i nyere Tider maaskee mere samvittighedsfuld iagttaget, naar Oprørsaanden kom over disse Milicer, end i Kampens Trængsel mod Fædrelandets Fiender.

Endnu for nærværende er i Constantinopel en Planteskole for Janitscharcorpset, som har nogen Lighed med vort Cadetkorps. De dueligste blandt dets Lærlinge dannes for det meeste til Artillerie- og Ingenieur-Kunsten. Dog ere Tyrkerne i denne Kunst ikke gaaet frem ligemed de europæiske Nationer, som de i tidligere Aarhundreder, da denne Kunst allevegne var i sin Barndom, ogsaa i Skydevæsenet vare overlegne; og uagtet de Forbedringer, der indførtes ved Artilleriet af Baron Tott, der oprettede et nyt Corps, under Navn af Suradgis, (de Hurtige) vilde de vel neppe været istand til at afslaae den engelske Flaades Angreb, havde dengang ikke franske Officierer ledet Forsvarsanstalterne. Midlertid ere de endnu i Besiddelse af de stærke Ildsvælg, og have ved hin Leilighed slynget Granitstykker af 800 Punds Vægt paa de fiendtlige Skibe. Hele Artilleriecorpset skal egentlig beløbe sig til 15000 Mand, men er dog aldrig stærkere end 9—10 000. Bliver endskiøndt det tyrkiske Artillerie, i det hele taget, slet betient, skyde de

dog endnu temmelig godt fra deres Fæstninger; men for det meste falde de første Skud for kort, og naae siden langt over den Gienstand, de vil træffe, da de tit forandre deres Ladninger, og overalt lade deres Kugler formeget Spillerum. Tungheden af deres Skytsvæsen er især mærkelig i deres Slag, hvor de endog medføre 36 Pundiger, som, da de ofte ere forspændte med 20 og flere Bøfler, blive deres Svingninger i Colonner meget til Besvær, og tillige, naar nogle Skud falde mellem disse Creature, volde en stor Forvirring, der duelig nyttet, drager Tabet af det svære Skyts efter sig. Endnu har Artilleriet den Feil, at ved de store Stykker kun faa passende Cartoucher, maaskee kun 7 til 8 af det fornødne Caliber, findes i deres Munitionskiste. Naar disse ere opskudte, bliver efter Behag Krudtet indsvøbt i haardt Papir i Form af en Cartouche, puttet i Kanonen, stødt ind, adskillige Smaakugler af forskiellige Caliber lagt for, og et stort Stykke fast Græstørv stoppet efter. Man kan let forestille sig, hvad det giør for en Virkning paa Fienden, da disse Smaakugler, nogle nær, andre fiern, falde til Jorden, og rulle afsted.

Det tyrkiske Cavallerie, der er bekiændt under det almindelige Navn af Spahis, er i større Ry, end

det virkelig torde fortiene, og dersom denne Vaabenart i nyere Tider synes i Forhold mindre sunken end de tvende andre, kommer dette af, at ved et desuden for det meeste kun til uregelret Angeb bestemt Rytteri, Mangel paa Krigskunst og Krigstugt er mindre at mærke. Kom det an paa Antallet, vilde det tyrkiske Cavallerie være alle de andre europæiske Magters langt overlegent; thi skiøndt kun Porten underholder omtrent 10000—12000 Spahis, der betales af Rigskassen, og kaldes Capiculi, saa ere de Spahis, som Ihændehaverne af Krigslehnene, Zaims og Timarioterne maae stille, des stærkere. Antallet af saadanne Zaims eller Lehnshavere, der af de dem anviiste Landeiendomme aarlig trække 20—100,000 Aspres, regner man til 6689; dem paalægges den Forpligtelse, for hver 5000 Aspres i Krigstid at stille en Rytter rustet i Marken, saa at en Zaim ikke stiller mindre end 4, og i det høieste 20. Men Antallet af Timarioterne, eller de Lehnsherrer, der nyde fra 6000 til 19999 Aspres Indtægter, er 52649, og disse maae for hver 3000 Aspres stille en Spahi, enkelt taget altsaa ikke mindre end 2, og i det høieste 6, i Marken. Heraf følger altsaa som mindste Beløb af samtlige Ryttere, de have at stille, 134,054 Mand.

Vel er i 1792 besluttet, efter de daværende Besidderes Uddød at forene alle Timarer eller Krigslehn med Rigets Domainer, hvorimod da og dette vilde overtage at underholde saamange Tropper, som hidtil disse Lehn stillede; følgelig har deres Beløb derved ingen væsentlig Formindskelse liidt. Desuden underholder Porten endnu et Cavalleriecorps, der er dannet af de forhenværende Bøssemagere og Vaabensmedde, og nu bestemt til virkelig Feldttieneste. Styrken af dette Rytteri, der bærer Navnet Dschiebeddschiy, og er inddeelt i 60 Ortas, hvoraf enhver skal være 500 Mand, er midlertid aldrig fuldstændig, og beløber sig i det høieste til 18000.

Blandt de her anførte Corps af forskiellige Vaabenslags ere Grændse- og Garnisons-Tropperne ikke med anførte, hvis Tal endnu er meget betydeligt. Foreſtaaende Skildring af det tyrkiske Riges disponible Stridskræfter torde midlertid være tilstrækkelig til at vise, hvor betydelige disse ved en rigtig Anvendelse vare, naar denne Masse besiæledes af sine Forfædres Aand, eller mellem dem opstod en Helt, der udrustet med fornøden Energie og Viisdom vidste hensigtspassende at anvende den.

K. R.

---

d) Fyrst Talleyrands Tale i Pairs-kammeret den 25 Julii 1821.

Mod Forlængelsen af Censurloven.

(Udaf Brem. Z. No. 216)

M. H. Med en bitter Følelse bestiger jeg denne Talestol, nemlig med Overtydningen om den fuldkomne Unyttighed af de Ord, De skulde høre af mig, og som det dog synes mig pligtstridigt at holde tilbage. Ved en beklagelsesværdig Skiæbne, hvis Aarsager jeg i dette Øieblik ikke vil udmale, ere de vor Prøvelse tilsyneladende underkastede Spørgsmaale alt afgiorte, ugienkaldelig afgiorte; vi forhandle derom, som om vore Discussioner virkelig nyttede noget, — og i Virkeligheden ere vi blot en bydende Nødvendigheds Redskaber. Man forelægger os Love og Budgets; men vore naturlige Modstandere ere alt afreiste, og deres Fraværelse bliver for os en Art Befaling. Pairskammeret bliver ved den Forfatning, man sætter det i, snart ikke andet end et Registreringscollegium, et Skuffebillede af en constitutionelt Hierarkie. Deraf følger, at de, hvis Villie det er, der i Frankrig skal bestaae et virkeligt Pairskammer, de, der ansee det væsentligt for Monarkiet, og dog see det udelukt af

det Nuværende, med deres Udsigter og Forhaabninger maa flygte i Fremtidens Skiød; at de fordømte til Afmægtighed at afhielpe det, man holder for det nærværende Onde, ikke have andet Ret end at forudsige, hvad det ikke vil være vanskeligt at giøre latterligt, og at raade, hvad Letsind ikke agter, og Svagsind forsmaaer.

Disse Betragtninger m. H. anvender jeg paa den for os liggende Lov. Er den Ministeriets Værk? Nei! thi deels er den i sin Varighed langt mere indskrænket end den almindelige Lov, hvad jeg iøvrigt er langt fra at beklage mig over, — og deels lægger den Litteraturen, Videnskaberne og Kunsterne i sine Lænker, da de hidtil endnu vare undgaaede Censurtvangen, og derover er jeg ligesaa langt fra at ønske os til Lykke. Ere nu disse forskrækkelige Modificationer overeensstemmende med Majoritetens Overbeviisning her i Kammeret? maaskee ikke — og dog, hvad kunne vi giøre derved? Ere vi frie, til at foretage fra vor Side Forandringer mod det almægtige Deputeretkammers Forandringer? Nei m. H. og jeg anmærker dette, ikke for at anklage de Deputeredes Kammer, der ikke har giort Andet, end med fuld Føie at giøre Brug af sine constitutionelle Rettigheder; men vel

for at paatale, at Pairskammeret seer sig blottet og forladt af sine Medlemmer, ved for sildig Indtrædelse eller Møde, hvorved vi hverken have Tid til Raadslagning, eller Magt til Modstand.

Overtydet, at den for os liggende Lovs Lod forud er afgiort, at en Discussion, den være saa kraftig den vil, kun vil være en unyttig Anspænding til forkaste den, maaskee vel endog en Befordring deraf, træder jeg nu op, mindre for at bekiæmpe den, end for at hindre den igien at komme for Lyset, efter at den lovlig bestemte Periode er forløbet. Jeg taler ikke for denne, men for den tilkommende Sessions Interesse; min Stræben gaaer ikke ud paa at overtyde Dem i Dag, jeg ønsker blot at forberede Gemytterne til en friere og grundigere Raadslagning i en bedre Fremtid.

Pressens Frihed anvendt paa Politik er, som alt er sagt, intet Andet end Journalernes Frihed.

Vi ville alle en repræsentativ Regiering, en saadan er det, Kongen har givet os.

Uden Pressefrihed gives ingen Repræsentativregieringer; den er en af disses væsentligste og fortrinligste Løftestænger; hver Regiering har sine eiendommelige Virkemidler, og vi erindre os ikke ofte nok, at mangen an være duelig for en Art Regiering, og aldeles

forkastelig for en anden. Min Paastand, at en repræsentativ Regiering ikke kan tænkes uden Pressefrihed, er indtil Evidents viist af adskillige Medlemmer af dette Kammer, der i de foregaaende Sessioner have talt over dette Æmne. Jeg vil derfor ikke gientage Dem, hvad De alle have hørt eller læst, og hvad alt meget ofte maa have været en Gienstand for Deres Eftertanke.

Men der gives tvende Synspunkte, under hvilke Spørgsmaalet endnu ikke synes mig tilstrækkelig overveiet, og som jeg tilbagefører paa følgende Sætninger.

1. Pressefriheden er en ueftergivelig Tidsfornødenhed.

2. En Regiering sætter sig i Fare, naar den haardnakket og længe afslaaer, hvad Tidsaanden har erklæret fornødent.

Den menneskelige Aand staaer aldrig fuldkommen stille. Den foregaaende Dags Opdagelse er den kun et Middel i Dag at gaae frem til andre nyere.

Desuagtet kan man med Sandhed sige, at den kun synes at skride frem ved Criser, da der gives Tidspunkter, hvor den fortrinlig og ganske særdeles føler sig trængt af Tvangen til at føde og frembringe; og derimod andre, hvor den tilfreds med sine Erobringer

synes at drage sig tilbage i sig selv, og mere at sysselsætte sig med at ordne sine Rigdomme, end at forøge dem med nye. Det syttende Aarhundrede var een af disse lykkelige Epoker. Den menneskelige Aand studsende over de uendelige Skatte, hvis fulde Besiddelse, Bogtrykkerkunsten havde sat den i, dvælede fuld af Beundring i Nydelsen af denne kostbare Arvedeel. Blot fraadsende i Videnskab og Kunst, satte den sin Ære og sin Lykke i at frembringe Mesterstykker.

Alle store Hoveder fra Ludvig den fiortendes Aarhundrede arbeidede omkaps blot paa at forskiønne en selskabelig Forfatning, over hvilken de ikke kiændte, ikke ønskede noget høiere, og der forekom dem at maatte vare saalænge, som den store Konges Roes, der var en Gienstand for deres Ærefrygt og Enthusiasmus. Men da man havde udtømt denne Alderdommens frugtbare Fundgrube, var den menneskelige Aands Virksomhed næsten tvungen andensteds at søge en Opgave, og den fandt ingen ny bedre, end de speculative Videnskaber, der omfatte hele Fremtiden, og hvis Enemærke er ubegrændset. Under denne Stemning frembrød det 18de Aarhundrede, der saalidet skulde ligne det foregaaende. Paa Telemachs poetiske Lærdomme fulgte Theorien om Lovenes Aand.

Jeg beder Dem lægge Mærke til, m. H. at jeg hverken dadler eller roser; jeg fortæller kun.

Medens vi gienkalde os alle de Onder, der hvilede paa Frankrig under Revolutionen, maa vi dog ikke være uretfærdige mod de Mænds overvægtige Talenter, der medførte den, og tør ingenlunde glemme, at, dersom de ikke altid vidste at vogte dem for Vildfarelse, have vi dem og at takke for, at have draget Sløret fra nogle store Sandheder. Fremfor Alt ville vi ikke misbilliende, at vi ikke kunne giøre dem ansvarlige for den uoverlagte Overilelse, hvormed næsten hele Frankrig styrtede sig i den Løbebane, de havde indet dem nøie med at antyde. Men her kom Udsigter, Ideer, og Theorier tillive, og satte dem i Udøvelse, og altid maa man sige:, vee den, der i daarlig Stolthed stræber ud over sin Tids Fordringer. Fordærvelse eller en eller anden voldsom Omvæltning er Følgen; men giør man ikke mere, end Tiden æsker, er man sikker for enhver Vildfarelse.

I øvrigt mine Herrer! ville De vide, hvad i Aaret 1789 var Tidens Trang? Alt, hvad den Gang var de oplyste Menneskers overlagte Ønske, kalder jeg saa. Den constituerende Forsamling var kun dets Tolk, da den forkyndte Troens og de forskiellige Religionsøvelsers Frihed, Liighed for Loven,

den personlige Frihed, den Ret, at ingen kan unddrages sin naturlige Dommer, og endelig Presfefriheden.

Ikke enig med Tiden var den, da den oprettede eet eneste Kammer, da den tilintetgiorde den kongelige Sanction, da den paalagde Samvittighederne Tvang o. s. v. Midlertid, uagtet disse Vildfarelser, hvoraf jeg kun har nævnet nogle faa, Vildfarelser, hvorpaa fulgte saa store Ulykker, tilkiender Eftertiden, som for den allerede er begyndt, den Berømmelsen for, at have skabt vor nye Statsrets Grundlinier; og Chartets ophøiede Stifter, denne Konge Frankrig værdig, som Frankrig er ham værdigt, har i sit skiønne Værk helliget de ene ophøiede Grundsætninger, vi have Tiden og den constituerende Forsamling at takke.

Lader os da holde os fast overtydede, at det, den almene Villie avler, og den oplyste Deel af et Land uforanderlig en Række Aar igiennem under de forskielligste Omstændigheder har erkiendt for godt og nyttigt, virkelig er en af Tiden paabuden Nødvendighed. Og dette er Tilfældet med Presfefriheden. Jeg henvender mig til alle iblandt Dem, der i Ordets mere indskrænkede Betydning ere mine Samtidige: var den ikke en Gienstand for alle de herlige

Mænds Ønsker, vi i vor Ungdom beundrede? Malesherbernes, d'Espignyerne, Trudainerne, der sandelig vel opveiede de Statsmænd, vi siden have seet. Den Plads, som de af mig nævte Mænd hævde i vor Erindring, beviser vel tilfulde, at Presfefriheden befæster den lovlige Navnkundighed, og hvis den tilintetgiør den usurperede Berømmelse, hvad er derved da tabt?

Efter at have beviist, at Presfefriheden i Frankrig er det nødvendige Resultat af Samfundets nærværende Tilstand, bliver mig kun tilbage at oplyse den anden Sætning, at det er farligt for en Regiering haardnakket at modsætte sig Tidens Fordringer.

De roligste Samfundsforeninger, og der skulde være de lykkeligste, have i deres Midie bestandig et vist Antal Mennesker, der stræbe til, begunstigede af Uorden, at erhverve Rigdomme, de fattes, og en Indflydelse, de ikke skulde have. Er det nu viist, at give disse Samfundsordenens Fiender Misfornøielses Grunde i Hænderne, uden hvilke deres Forvendthed vilde evig være afmægtig? Hvorfor anledige, at de kunne mane om et modtaget og ikke opfyldt Løfte? det kunne de benytte til slette Hensigter; og i dette Tilfælde er det ikke, som i saa mange andre, et indbildt Gode, de fordre.

Samfundet er i sin fremskridende Gang bestemt til at have stedse nye Fornødenheder; jeg begriber, at Regieringerne ikke skulle overile dem med at erkiænde og tilfredsstille disse; men naar de engang have erkiændt dem, da at tage tilbage, hvad man har givet, eller hvad der kommer paa eet ud, uophørlig udsætte det, er en Forvovenhed, som jeg, mere end Nogen, ønsker, de, der have fattet denne magelige men fordærvelige Tanke, ikke maa faae Anledning at angre Følgerne af. Man maa aldrig sætte en Regierings Retsindighed og Sandruhed i tvivlsomt Lys. I vore Dage er det ikke let, at skuffe længe. Der gives Een, der har mere Aand end Voltaire, end Buonaparte, end nogen af Directørerne, end nogen af de forhenværende, nuværende og tilkommende Ministre; det er Verden; at foretage, eller i det mindste haardnakket fortsætte en Strid, som hele Verden sætter sig op imod, er en stor Feil, og nuomstunder ere alle politiske Feil farlige.

Er Pressen fri; da veed enhver, at hans Tarv er, eller vil blive forsvaret; da venter man af Tiden en mere eller mindre, dvælende Retfærdighed; Haabet trøster os medrette, thi det kan ikke længe skuffes; men er Pressen lænkebunden, tør ingen Stemme

hæve sig, da giøre de Misfornøiede snart enten formegen Svaghed, eller for megen Vold og Undertrykkelse fornøden fra Regieringens Side.

Dog det vilde føre mig for langt; jeg ender i Kongens og Frankrigs Interesse; jeg fordrer en indskrænkende Lov, men jeg voterer mod Censuren.

K. R.

Historien.

Mærkelige, og tildeels overraskende Begivenheder have betegnet de tree Maaneders Tidsrum, over hvis Tildragelser vi skulle give et Overſyn. Flere og høist forskiellige Gienstande synes næsten med ligestor Ret at kunne giøre Fordring paa at komme først under Betragtning; skulle vi midlertid give Fortrinet til det, hvorpaa for Øieblikket den almindelige Interesse hviler, den almindelige Opmærksomhed vogter, kan vel neppe noget af de øvrige i saa Henseende komme paa Vægtskaalen, mod Grækernes Kamp paa Liv og Død mod deres og Christendommens, og — gierne kan man sige — Menneskehedens erklærede Fiender.

I indeværende Aars Aprilhæfte fortalles, at den i Moldau og Wallachiet under Fyrst Alexander Ypsilanti udbrudte Grækernes Opstand, som en Løbeild havde forplantet sig til det egenlige Grækenland, spredt sig over Morea, og i Ali Pacha fundet en nidkiær Forfremmer og Medhielp, hvorved den i Hast gik over til det egenlige Hellas. Tillige forudsagdes, og som Erfaringen har viist, ikke uden Føie, at de Grusomheder, man ved Efterretningen om denne Opstand i Constantinopel tillod sig mod de deri uskyldige Græker, ikke torde være den rette Maade, til at bringe Insurgenterne tilbage til Rolighed og Lydighed. Hine tiltog midlertid bestandig; den 87de Aars gamle græske Patriark Gregorius, der ikke længe tilforn paa Sultanens Befaling formelig havde banlyst Insurgenterne og deres Høvdinge, blev første Paaskedag paa den nye Storvizirs Befaling efter holdet Gudstieneste grebet, hængt paa Patriarchalpalladsets Porte, og Liget paa den uværdigste Maade mishandlet; og i de ti Dage denne Tyran beklædte Vizirembedet havde mangfoldige anseelige Græker, hvoriblandt Fyrsten Morusi, samme Skiæbne. Vel blev tilsyneladende Fremfærdet noget menneskeligere, da dette Uhyre, formedelst det Fiendskab, der var mellem ham og Sultanens Yndling, Haleb Effendi, blev

styrtet, og den hidtilværende Kaimakan kom i hans Sted. Men Pøbelens, og i Særdeleshed Janitscharernes Rasenhed og Blodtørst var ikke saa let at holde i Tømme; disse vægrede sig at marchere mod Insurgenterne, naar ikke Storherren selv vilde sætte sig i Spidsen, blev daglig mere tumultuariske og fordrede mere Blod, og naar dette nægtedes dem af Regieringen, tillode de dem selv de umenneskeligste Grusomheder og Voldsomheder, og langt fra, at de christelige Gesandtes alvorlige og kraftige Forestillinger skulde hæmme dette Uvæsen, udsatte det disse tvertimod selv for Farer fra Pøbelens, og Fornærmelser fra Regieringens Side, hvis Rasenhed endog gik saavidt, at den i Mai Maaned gav Befaling til at ødelægge alle i Stambul værende christelige Kirker, og blev — uagtet den russiske Gesandt Baron Strogonoffs meget eftertrykkelige Indsigelser — sexten Kirker sloifede ligened til Grunden. Gesandterne, som ingen Garantie mere fandt for deres personlige Sikkerhed, og hvis hele Qvarteer Pera svævede i Fare, forlod Hovedstaden, og drog dem tilbage til Bujukdere, hvilket midlertid ikke betryggede Strogonoff for nye Fornærmelser fra den tyrkiske Regiering, der synes at have kastet et personligt Had paa ham, medens den siges at behandle især Eng-

lands og Østerrigs Gesandte med overordentlig Forekommenhed og Forbindtlighed. Disse Forvarmelser, forenede med det stedse tiltagende Rædselssystem mod de Christne, bragte endelig Strogonoff til at ophæve al officiel Communication med Porten, som derpaa satte ham, og hele hans Gesandtskabs-personale under Bevogtning i Bujukdere, og forjog, en der liggende russisk Paketbaad, at han ikke derpaa skulde reise til Odessa. Paa samme Tid optog Sultanen, efter Janitscharhøvdingen Jussuf Pachas Raad tre Janitscharer, som Corpsets Repræsentanter i Divan. Disse samtykkede et i Begyndelsen i Indførelsen af europæisk Krigstugt, men toge snart deres Samtykke tilbage. Forfølgelserne mod de græske Familier i Constantinopel tog til, hele Skibsladninger af disse Ulykkelige kastedes i Stranden og druknedes, 150 Grækinder, tildeels af de første Familier, solgtes offentlig til Krænkning, og dette Fremfærd efterlignedes deels i Regjeringens Navn, deels af Pøbelen paa egen Haand rundt om i det tyrkiske Rige, især eftersom Tidenderne indløb om adskillige Seire af Grækernes fornemmelig tilsøes, hvor de adskillige Gange have overvundet og ødelagt tyrkiske Flaader. Og saa vedblive Grækerne saavel paa Morea, som i det egentlige Hellas at have Overhaand, og menes saa-

ledes Levningerne af den mod Ali Pacha udsendte tyrkiske Armee, at være aldeles afskaarne. I Moldau og Wallachiet have derimod for Øieblikket Tyrkerne Overmagten, især fordi de Indfødte ikke ærligen understøtte Grækernes Sag, og har Ypsilanti efter nogle uheldige Træfninger maattet flygte over den østerrigske Grændse, hvor han siges at være anholdt, og ført som Statsfange til Fæstningen Mungatsch. Midlertid holde dog Levninger af hans troe Tilhængere sig endnu stedse i Vaaben, og giøre Tyrkerne megen Afbræk, men torde dog tilsidst maatte ligge under, hvis der ikke vistes Udsigt til, at Russerne, der have en betydelig Hær samlet paa Grændserne, og hvis længe trættede Taalmodighed endelig synes udtømt, med kraftig Haand ville gribe deres Troesforvandte under Armene; og vil man vide, at i saa Fald Østerrige der ligeledes har samlet en betydelig Magt paa Grændserne, vilde giøre fælles Sag med dem Da Dags Tidenderne synes at give tilkiende, at det Haar, hvori Ødelæggelsens Sværd hænger over Barbarernes Hoveder, udentvivl alt maa være overhugget, ville vi afbryde her, for om muligt at sættes istand at slutte denne vor Beretning med en for Menneskeheden saa trøstelig Tidende.

Den 31 August.

E. Ekr. Ovennævnte Forventning opfyldtes. Den 26de Julii udløb den Tid, da Divan skulde besvare det russiske Hofs Ultimatum; da til den 28de intet Svar indløb, forlangte Ministeren Strogonoff Passer til Afreise. Sultanen vægrede sig vel ved at udstæde det sædvanlige Firman; men paa de øvrige christelige Gesandters Forestilling tillod han dog Strogonoffs Afreise, som imidlertid, formedelst indtrufne Hindringer, ikke fandt Sted før den 30te. General Wittgenstein skal efter Sigende oppebie hans Ankomst til Odessa, for at begynde Fiendtlighederne. Efter en privat Efterretning, der findes i det hamborgske Adresblad, skulde de midlertid alt have taget deres Begyndelse; i det mindste synes de nu allevegne at ansees for uundgaaelige.

Om de øvrige Magters Forhold i denne Anledning, om Napoleons og Dronningen af Englands Død, om de seneste Opløb i Brasilien, Portugal og Spanien, om Udsigten til et nyt Ministerium i Frankrig og maaskee i England, vil i næste Hæfte findes udførligere Beretning.

K. R.

Hesperus.

Fædrenelandet og Litteraturen helliget.

Femte Binds andet Hæfte.

En Harzreise.

Fragment af en større Rejsebeskrivelse.

Goslar med sine gamle Fæstningstaarne har et romantisk skiønt Udseende, — dog kun saalænge man seer den for sig. Naar man kommer ind i Byen, finder man Bygninger, der dog ikke ere gamle nok til at være smukke af Alderdom. Midt igiennem Gaderne løbe brede Cloaker, giennem hvilke Heste og Vogne maa sjadske frem, medens Fodgjængerne balancere tæt inde under Husene paa de skraa Fortouge.

Og vee den reisende Familie, der i Regnveir kommer til Goslar i aaben Vogn uden Paraplüier; thi næsten alle Husene ere saa vel forsynede med dragehovdede Vandledninger, som fra Taget nedsprøite Regnvandet midt i Gaderne, at man i saadant Tilfælde sikkert maatte falde paa, at Byens respective Indbyggere samtlige vare gaaet op paa Lofterne, hver i sit Huus, for med store Haandsprøiter at divertere sig paa de Indreisendes Bekostning. Da jeg ved Solens Nedgang var gaaet alene udenfor Byen for at see Omegnen, og atter kom tilbage til Gjestgiverstedet, fandt jeg begge mine Reisefæller ved Table d'hote i varm Samtale med Verten og adskillige Gjester. Længe kunde jeg ikke blive klog paa, hvad det var, som H. og M. fortalte, indtil jeg omsider mærkede, at Talen var om Grønland. Verten, som havde erfaret, at hans sidstankomne Gjester vare fra Danmark, troede at burde benytte denne Leilighed, til at faae noget at vide om Grønland, og H. fortalte ham ogsaa løst og fast derom, som om det havde været hans Fødeland. Havde vi kun været sikkre for at briste i Latter under Fortællingen, saa vilde det vel ikke have været vanskeligt, at indbilde ham, at Danmark er Hovedstaden i Grønland. Dette fortæller jeg kun, for at man skal vide, hvorlidet Al-

muen veed om vort kjære Fødeland. I Sweitz vidste man kun om Danmark, at der ere skiønne Piger, i Tyrol, at alle danske ere Hollændere, og i Strasburg, at Copenhagen er en By i Holland, formodentligen fordi man der veed, at der er en anden Bye, som hedder Gravenhagen. Iøvrigt fandt vi i vor Wert en særdeles beredvillig og tjenstagtig Mand. Han priste os lykkelige, at vi just paa en Fredag vare komne til Goslar, da vi nu næste Morgen kunde i Bjergværket Rammelsberg nyde et Skuespil, som kun hver Løverdag Morgen er at see. I dette Bjergværk, som ligger lidt udenfor Goslar, er Massen saa haard og vanskelig at arbeide i, at man for at lette Arbeidet, een Gang ugentligen antænder et stort Baal paa det Sted, hvor der i den tilkommende Uge skal arbeides. Ved denne stærke Varme blive Stenene møre, og meget falder ud af sig selv, naar de svovlagtige Dele begynde at smelte. Der blev samme Aften afsendt Bud, at vi ønskede at være tilstæde, og Klokken var endnu ikke fire, da vi næste Morgen vækkedes, og det allerede heed, at Budet fra Rammelsberg, som skulde afhente os, havde ventet en Time. Vi maatte altsaa i største Hast paaklæde os, og fik ikke engang Tid til at vente

paa Kaffeen. Det var Løverdagen den 8de Mai, een af de mærkeligste Dage i de fem Maaneder, vi vandrede om fra det ene mærkelige Sted til det andet. Da vi vare komne igiennem adskillige af Byens Gader, savnedes M., og da jeg frygtede, at han havde taget feil af Veien, lob jeg nogle Gader tilbage, men fandt ham ikke, og blev selv vildfarende. Imidlertid saae jeg Bjergets Top rage frem over Husene; og for ikke at komme for silbigt, tog jeg den Beslutning at styre lige op ad Bjerget, og slap saaledes ud af Byen. Men nu gjaldt det om at komme op paa Bjerget, da jeg indbildte mig, at vi dog skulde derop, for at komme ned i Værket; men Veien vidste jeg ikke, og Ingen var der, som jeg kunde spørge. Naar man førstegang seer et Bjerg, saa troer man, det er en smal Sag at gaae lige op ad en af Siderne, og Veien synes ikke heller at være saameget lang. Saaledes gik det ogsaa mig. Med saamange Kræfter, som man kan have paa fastende Hjerte, arbeidede jeg mig op fra den ene Skraaning til den anden, krøb baade paa Hænder og Knæ, pustede, og stønnede engang imellem. Men da jeg var kommen halvveis derop, indsaae jeg, at det nu var ligesaa besværligt at krybe tilbage, som at krybe heeltop, og da det gjaldt om første Gang at komme ned i et Bjergværk,

naaede jeg ogsaa ufortrøden den øverste Top, hvor jeg fandt endeel smaa Træhuse, og troede, her at have fundet Bjergværket. Men alle Husene vare luk- kede, og ihvormeget jeg end bankede paa, og raabte til alle Sider, fandt jeg ikke et eneste Menneske. Ved hvert Raab kom den herligste Gjenlyd tilbage, og først dette bragte mig til at kaste et Blik ud over Omegnen. Milevidt, syntes det, maatte man kunde høre min Raaben, saaledes laae hele Omegnen sam- menkneben dernede. Jeg havde næsten ved dette Pa- norama glemt baade Bjergværket og mit Reisesel- skab, da jeg tilfældigviis dybtnede paa Veien seer en- deel Personer og gjenkjender mine Venner. Ved et triumpherende Hollaho! fik jeg deres Øine til at søge efter mig, men de kunde kun høre min Kalden, og sendte derfor en Fører op efter mig, for at ledsage mig ned igien. Men dette syntes mig en Skam, som jeg ikke vilde lade overgaae mig, og jeg begav mig derfor ufortøvet ned ad Bjerget, ad samme Vei, som jeg var kommen op, og ved engang imellem at glide et Stykke ned paa de løse Skifer, gik det saa rask, at jeg var nede, førend Føreren var kommen derop.

Nu erfarede jeg, at Nedgangen til Bjergværket ikke var ovenpaa Bjerget, men i Dalen paa en af

Siderne. I et lille Huus modtoges vi af en gammel Bjergmand, og en Pige bragte en Mængde Klæder og Hatte ind i Stuen til den forestaaende Maskerade. I et Dieblik stode vi alle der i sorte Bjergmandsdragter, hver med et tykt Skind paa Bagen, brede Hatte paa Hovederne og en Lygte i et Knaphul paa Brystet. Saaledes afhentedes vi af adskillige Bjergfolk, for at føres ned i Underverdenen. I et Huus, der lignede et Capel, og over hvis Tag hang en Klokke i et lille Taarn, tændte Førerne vore Lygter, aabnede derpaa Gulvet, giennem hvilket vi, en efter anden, nedstege ad en lodretstaaende Stige. Imellem to af os gik altid en taus og alvorlig Bjergmand, og det Hele var, som om vi førtes til den hemmelige Ret. Da vi saaledes havde naaet en anseelig Dybde, dreiede vi os kun nogle Skridt til en af Siderne, og nu gik det atter ned i samme Retning. Paa Veien kom vi forbi en Vandmølle, hvis Hjul var større end noget som helst Hjul, blandt dem, jeg har seet i Oververdenen. Dette uhyre stærkt tømrede Hjul drives af underjordiske Vandaarer og sætter en Mængde Pomperedskaber i Bevægelse, hvorved Vandet føres fra den ene Etage til den anden, indtil det tilsidst strømmer ud af Bjerget. Stigerne, som løb forbi dette Vandhjul, vare ganske

vaade og overgroede med sliimagtige Vexter, saa at der behøvedes al Forsigtighed for at træde sikkert og at holde sig fast. Undertiden lettedes dog denne besværlige Nedfart, naar Veien faldt igiennem de horizontaltløbende Schakter, og her var det et herligt Syn i den dybe Stilhed, at see den hele Række af Lygter, naar de kom forbi den smaragdgrønne Vitriol, der i store Klasser sveder ud af Bjerget paa høire og venstre Side. De glindsede som Frugterne i Alladins Grotte mod de forbiilende Lygtemænd. Engang imellem klaprede Brædderne under vore Fødder, og Gjenlyden deraf løb forud igjennem Gangene, som om den søgte Befrielse. Men, naar det var ganske stille, da hørte man kun sørgmodige Drypp af Vandet, som faldt draabeviis ned fra Loftet. Engang imellem mødte os en halvnøgen Bjergmand med en rumlende Hiulbør foran sig, og naar han kneb sig forbi os i den snevre Gang, løb kun hans dybe alvorlige Glück auf! til enhver af os. Da vi saaledes vare komne ned til en Dybde af omtrent halvtrediehundrede Fod, aabnede der sig en stor Grube, i hvis ene Halvdeel vi saae to Baal af Fyrrestave opstablede fra Gulvet lige indtil tæt oppe under det høithvælvede Loft. Ved vor Ankomst blev der strax givet Befaling at tænde an, og et Par, saa

godt som nøgne Bjergfolk traadte til med brændende Fakler, hvilke de stak ind under Baalene, der efter faae Minutter stode flammende fra det Nederste indtil det Øverste. Det var et Billede af Helvede, at see de Nøgne, men næsten kulsorte Karle med store Jern-gafler i Hænderne at rode op i de gnistrende Flammer. Omsider begyndte det at knage og brage i Fjeldet, og med vældig Dundren styrtede uhyre Steenblokke ud af Loftet ned i den end vildere og blussende Ildmasse. Men da vore Lunger tilsidst følte de giftige Dunster af det sydende Svovl og Vitriol, og Føreren mærkede paa vor Hosten, at det angreb os, skyndte han sig at jage os ud igjennem lange Schachter og derfra Stige for Stige opad, indtil vi blændedes af Dags-lyset, saa at vore Øine længe havde Nød med at for-drage det.

Nu ilede vi for at sige Goslar Farvel og kom over skjønne skovindhyllede Sletter. — Pludse-ligen overraskes vi af en forunderlig Vellyd, som af rislende Vand, der melodisk strømmer hen over klin-gende Glasplader. Men intetsteds kunde vi opdage, hvorfra vel Lyden kom, og vor Forundring var ikke ringere, da vi havde opdaget det. En Flok Qvæg græssede adspredt imellem de smaa Skovpartier, og under hver Hals hang i et farvet Baand en velly-

dende Klokke. Alle disse Klokker, der saaledes vare adspredte rundt omkring os, stemmede paa det reneste, og det Hele var saa skjøn en Samklang, som om det havde været Præludium til et Englechor.

Vi gave os nu neppe Tid til at nyde en Smule Frokost, thi forend vi forlod den gamle Keiserstad, maatte vi dog see Byens Mærkværdigheder, og ved Solens Nedgang agtede vi at være paa Toppen af Bloksbjerg. Under Maaltidet fik vi vore Randsler tilsnørede, for dog at være ganske reisefærdige, og nu lob vi med en Fører rundt om i Byen, og ønskede saa faa Seeværdigheder som muligt. Da vi havde seet Raadhuset og Domkirken med sine skjønne Glasmalerier, ilede vi atter hjem, betalte Regningen og spændte Randslen paa Ryggen. Nu gik Veien igjennem den skjønne Ockerdahl. En stor Mængde Byer laae adspredt hist og her ved Bjergenes Fod. Forrige Dag syntes disse i Afstanden saa smaa, som om det kunde have været smaa Bunker af itusslagne Tagsteen, halvskiulte i det tætte Smaakrat. Men alt som vi idag kom nærmere og nærmere, vare Byerne endda ikke saa smaae, og istedet for Smaakrattet fandt vi vældige Granskove. I den ældgamle Bye Harzburg ankom vi ved Middagstid; men, da Tiden var for knap til at holde et ordentligt Maal-

tid, lod vi os nøie med en Kop Kaffe og en Tvebak. Derfra begyndte Vandringen op ad Brocken. Snart gik det opad, snart atter dybt ned igiennem de tætte, sorte Skove. Af lutter Hastværk havde vi glemt at proviantere Os til denne Bjergreise, og maatte derfor tage til Takke med Sneevandet, der rullede ned af Bjergets Side fra den høitoppe glindsende Snee. Saalænge vi endnu havde lidt Rom at blande deri, gik det endda godt, men da Flasken var tom, begyndte Føreren at klage over, at vi dog havde glemt det Vigtigste. Da vi engang under et saadant Hyrdemaaltid mærkede, at vor Fører søgte Oplysning hos en Mand angaaende Veien, begyndte vor Stilling at blive os lidt betænkelig. Imidlertid lod han sig ikke mærke med, at han var omtrent ligesaa ubekjendt med Veien som vi, og naar vi engang imellem spurgte ham derom, svarede han kun, hvad vi allerede vidste, at vi skulde "immer bergauf". Da dette var omtrent alt, hvad vi samtligen vidste om Veien, valgte vi, hvad der syntes os under saadanne Omstændigheder det rigtigste, og gik lige op ad een af Siderne. I Begyndelsen vilde Føreren indbilde os, at han fulgte en Fodsti, men snart blev Skoven tyndere og Jordbunden saa sumpig, at vi ved hvert Trin sank i til over Anklerne. For saame-

get som muligt at undgaae sligt Fodbad, maatte vi hoppe Een efter Anden paa store Granitblokke som tusindviis ligge henstrøede imellem Træerne. Denne besværlige Springen med vaade Fødder fra Steen til Steen tog vore sidste Kræfter. Vi begyndte snart, ikke længer at skiule vor Afmægtighed for hinanden. Endeligen da vi høiere oppe vare slupne fra de mosede Steder, gik Veien over store Sletter giennem den halvtøptøede Snee. Alle Maverne, der vare slunkne af det meget Sneevand, skreg efter Mad, og for dog i Øieblikket at bøde lidet paa dette Savn, gjorde jeg det Onde langt værre, ved at spise den ene Haandfuld Snee efter den anden. Omsider, efter en saa lang Dags Udmattelser og næsten ingen Hvile eller Forfriskelse, faldt jeg om paa Sneen uden at kunne røre Haand eller Fod. Al min Bevidsthed gik op i en umaadelig Hunger, der næsten grændsede til Fortvivlelse. — Til Lykke havde vi allerede faaet Vertshuset i Sigte paa Toppen af Bjerget, og imedens Føreren og de stærkeste af Selskabet, hjalp mig, saa godt de kunde, naaede St**, som vi havde truffet paa Rejsen, Vertshuset, hvorfra der strax sendtes os Hjelp. Verten kom os imøde med en Karl, paa hvis Ryg jeg naaede Toppen. Min Sygdom var her ikke ubekjendt. Verten fortalte, at det var

ganske almindeligt, at Folk kom til hans Huus paa denne Maade. Han kaldte det Heißhunger og tilføiede, at en Rugbrødsskorpe vilde have været tilstrækkelig til at afværge den. Heraf kan man altsaa lære, hvorledes man ikke skal bestige Bloksbjerget. Solen var allerede gaaet ned. Da jeg var kommen i Seng, og havde faaet lidt at spise, befandt jeg mig atter vel. Ved Solens Opgang vare vi alle paa Benene, og i en skingrende Frost ventede vi paa det store Skuespil. Men Taagedækket blev nede, og ihvor utaalmodigt vi endog trippede og trampede paa det høie Parterre, fik vi dog intet at see af den himmelskjordiske Komoedie. Verten beklagede os, og dermed gik atter hver i sin Seng og tog endnu i nogle Timer til Takke med den qvægende Søvn. Ved høi lys Dag saae vi ligesaalidet, og det Interessante i at staae som paa en liden Ø i det bølgende Luftocean høit oppe over Skyerne tabte sig lidt efter lidt, og vi begyndte nu at tænke paa Nedmarschen. Under vort Maaltid kom en Pige ind med et Fad fuldt af smaa Bouquetter, sammenbundne af de Blomster og Mosser, som voxe deroppe, og da vi til Amindelse havde hver taget sin, snørede vi Randslerne, og begav os med en nye Fører ned ad den anden Side af Bjerget. Her var Vandringen ligesaa let og be-

qvem, som den igaar havde været besværlig. Sneen ophørte, og Foraarets Varme var os efter den kolde Vinternat dobbelt qvægende. Vi undredes ikke lidet, da vi paa Veien mødte et Selskab fra Schierke, hvoriblandt Fruentimmer og Børn, som om det ad denne Vei aldeles ikke kostede nogen Anstrængelse at naae Toppen. Ved at komme forbi Heinrichshøhe, saae vi Levningerne af det forrige Vertshuus, der blev nedbrudt, da Grev Stolberg af Werningerode saa menneskekjærligen lod opbygge hint, uden hvilket vi maaskee igaar vilde være omkomne i Sneen. Paa Veien mærkede H**, at han havde glemt sin ene Handske i Vertshuset, og, da vi kom til Teufelsaltar, en Dynge af vældige Stene, var han saa letsindig, at han kastede den anden, og udfordrede dertil med dragen Kaarde i Haanden Fanden og hele hans Pak, naar og hvorsomhelst, de vilde møde. Siden den Tid ansaae vi alle de Uheld, der mødte os, for at være Følger af hiin Udfordring, og undertiden traf vi ogsaa paa saadanne vidunderlige menneskelige Skikkelser, at vi troede, at Fanden havde formummet sig. Paa det Sted, som efter gammelt Sagn kaldes: der Hexen Tanzplatz fortalte Føreren os om den store Assemblee, som havde været her for 8de Dage siden, nemlig Wal-

purgis Nat. Dandsesalen bestaaer af en stor flad Steen, der hviler paa nogle Underliggere. Vi prøvede at dandse deroppe, men udfandt, at dersom Quadrillen har været nogenlunde stor, saa maa de sidste Par have taget til Takke med at dandse ude i Luften, hvilket jo for slige Personer skal være en Bagatelle, naar kun de har et Kosteskaft imellem Benene.

Efter at være komne igiennem nogle næsten fældede Granskove traf vi paa Veien den liden Bye Schierke, som har en Kirke, der hvad Størrelsen angaaer, er at ansee som et Oldenborrehuus imod Kirkerne i Almindelighed, og kommer engang den hele Menighed i Kirke, saa bliver der vel neppe Plads til Præsten. Den næste Bye kaldes særdeles passende Elend. Her kom os smaa, næsten spæde og nøgne Børn imøde, een paa hver Side af Veien, og snørede os samtlige ind i et langt Baand, som de havde imellem sig og sang dertil, saa godt de kunde:

Es ist allhier
Des Brocken Manier,
Daß man junge fremden Herren schnir!
Drum werden sie es nicht übel nehmen,
Und uns ein kleines Trinkgeld geben.

Da vi lykkeligen vare slupne ud af disse Snarer, gik vi til Elbingerode, hvor vi ankom henimod Aften. Gjestgiveren im weißen Roß er saa omhyggelig for sine Gjesters Beqvemmelighed, at vi maatte give ham allehaande Forretninger, at han dog ikke skulde staae som en taus Tilskuer ved Døren, hvilken Plads han havde indtaget fra det første Øjeblik, vi satte Foden i hans Stue. Efter et velsmagende Maaltid kastede vi under megen Latter et Sideblik til vore oeconomiske Affairer, og det fandtes nødvendigt, at indføre et Knibningssystem. Om Aftenen, da vi skulde tilsengs, fandt vi kun eet Lagen i hver Seng; thi Dynens Overtræk ansees hertillands for at gjøre det andet unødvendigt. M., som ikke vidste at hjælpe sig paa anden Maade, tog en Serviet af Bordet, hvilken han brugte som Lagen, og troede herved at have foregaaet os andre med det første glimrende Exempel paa Knibningssystemets Overholdelse. Næsten Morgen, da vi andre vaagnede vare allerede St. og hans Gartner afmarscherede. De gik i Ilmarsch til Livorno, hvor de skulde indtræffe til bestemt Dag. Kl. 7 forlod vi Elbingerode og mellem Klipper af sort Marmor gik vi igjennem det saakaldte Rübeland, hvor en gammel Ruine af et fordums Røverslot gjør det sandsyn-

ligt, at Egnen egentligen hedder Månderland. Her er det usigeligt deiligt. Tykke Bøgeskove paa vilde takkede Klipper, en lysegrøn Dal i Midten gjennemstrømmet af en lille roligtløbende Flod, Marmorbrud, næsten carmosinrøde Huulveie, maleriske Broer, Fabrikhuse med røde, pralende Tage, Vandmøller, og til Alt dette tre henrykte Vandringsmænd med Bylter paa Nakken og Stave i Hænderne! i hvilken Orden dette endogsaa henkastes, saa vil enhver dog tilstaae, at det maa blive deiligt. Vi nærmede os Baumannshøhle, da en lille Dreng opkaprede Os, og førte Os til et Huus, hvor det siges, at der boer en Descendent af den Baumann, der først opdagede den berømte Hule, i hvilken vi agtede at nedstige. Men ogsaa paa Naboens Huus hænger et Skildt, hvorpaa findes: Hier wohnt der rechte Führer der Baumannshöhle! Begge Mændene siges at have Ret til at vise Reisende omkring, men føre desuagtet en Strid, der bragte mine Tanker til Kjøbenhavn og navnligen til Ulfeldtsplads, hvor man engang saae et Skildt: "Her boer de gamle Sæbekjælderfolk" og over Nabokjælderen et andet, hvor det heed: "Her er den rette Sæbekjælder!" I Bjergmandstrøier steg vi gjennem en snæver Indgang ned i en dyb underjor-

disse Hule. Undertiden hvælvede Loftet sig saa høit, at Lysets Skin ikke kunde naae derop; og paa andre Steder var det saa lavt, at vi maatte vel tage Os iagt for ikke at løbe Panden mod Loftet. I saadan Afvexling nedstiger man, ligesom ned ad runde Taarn, gjennem flere Etager altid i Rundkreds, og overalt hører man kun sørgmodige Drypp for Drypp fra de overhængende Stalakitter. Disse evindelige Drypp har igjennem Aarhundreder — jeg vilde gjerne sige Aartusinder — dannet de forunderlige Piller og Statuer, man her seer rundt omkring sig. Men "der rechte Führer der Baumannshöhle" har ikke Sands for den Naturens Skat, han her aabenbarer for de Overjordiskes Öine; thi det Mærkværdigste, troer han at være den Lighed, han indbilder sig at finde imellem Stalakitterne og Jomfru-Marier, Orgler, Bjergslotte Krebs, Flynder, Gulerødder, Hænder, Fødder, Hjerter, Lever og Lunger, og hvad nævnes kan, og naar vi meest vare grebne af det Indtryk, det Hele gjorde, trak han Os næsten ved Armene hen i en Krog, for at vise en Steen, der skulde ligne fem Fingre, paa hvilke han dog med ringe Behændighed havde skrabet Neglene, eller med en Øxe borthugget, hvad der var

formeget. Dog var han beskeden nok til allevegne at forsikkre, at Naturen ene havde Æren for disse Kunstværker, men vi vare paa den anden Side retfærdige nok til at give Naturen sit og Kunstneren sit. — Bjelshöhle ligger der i Nærheden, men da den skal være af samme Art, og vi desuden frygtede, at ogsaa Omviseren skulde være af samme Art, vandrede vi den forbi, og kom gjennem en smal Bjergvej, langs med en skjøn Flod til Marmormühle, hvis henrivende Beliggenhed indbød Os til et landligt Maaltid i det høje Græs ved Siden af Floden. Et Stykke tørt Suurbrød og et Glas Flodvand er alt, hvad man her begjerer for at tilfredsstille sin Hunger, og da vi skulde bidere, maatte det skee ved gjensidige Magtsprog; thi her gad vi alle tre gjerne blive liggende den lange lyse Dag. Fra Huttenrode førte Vejen Os igjennem en smal Bøgeskov, lifslig i den stærke Middagshede. Endeligen saae vi foran Os en romantiskliggende Vandmølle paa højre Side i Forgrunden, en smal Bro over Floden, alt indesluttet af nedhængende Skove, og foran Os begrændsedes Udsigten af en høj Bjergvæg, gjennem hvilken en dybt indhugget Vej fører op til Slottet Blankenburg, der kneiser højt oppe paa det Øverste.

Og da vi vare komne derop — Himmel og Jord! hvilken Udsigt! Dybt nede i Dalen ligger den nydelige lille Bye, Blankenburg, saa dybt, at om man endog satte Byens højeste Kirketaarn ovenpaa det næsthøjeste, saa vilde dog Fløjen staae langt under det nederste Slotsvindue. I denne Bye blev vi Middagen over og fandt god Modtagelse og Beværtning i det Hörneckische Gjestgiversted. Vi spiste i en venlig Havestue, og efter Maaltidet begav vi os atter op paa Slottet, hvor vi fandt os mere tilfredsstillede ved at tilbringe det korte Ophold med at beskue det vide og prægtige Panorama af Omegnen, end ved at betale for at blive ført omkring i Slottets 275 Værelser. Om Eftermiddagen gik vi langsmed Teufelsmauer, en Klippevæg, som Fanden engang ved Nattetid skal have opbygget, gjennem Cattenstedt, Wienrode til Thal, hvor vi nogle Øjeblikke udhvilede Os hos et Par skikkelige gamle Vertshuusfolk, hvis Søn fulgte os gjennem en Skov til Stächelnberg. Paa Vejen kom vi tæt forbi Rosstrapp en 800 Fod høj Klippe, hvor, efter vor Ledsagers Fortælling, en ung Pige fra Werningerode havde for faa Dage siden nedstyrtet sig. Da hun dog var kommen langveis

fra for at gjøre dette Spring, var det os paafaldende, at hun ikke var reist nogle Mile videre til en lignende Klippe, som kaldes Mädchensprung. Ovenover Byen Stächelnberg ligger en gammel Borg-ruine, hvis ene Taarn er saaledes krumbøiet af Alderdom, at vi skyndte os gjennem Byen, af Frygt for, at det skulde falde os over Hovedet. Hvis denne Bye var saa lykkelig at have en Politiven, vilde denne overhængende Fare sikkert i Tide blive afværget; men nu kan jeg tænke, lader man det staae, indtil det engang falder ned i en af Byens Gader. Paa Vejen til Suderode gik Solen ned, og vi nødtes til at fortne vor Marsch for at naae vort Bestemmelsesssted, Gernrode. Endskjøndt vi snart fik Byen i Sigte, var der dog endnu en besværlig Vandring tilbage, førend vi kunde komme til Rolighed. Gjestgiverstedet: der Stufenberg ligger høit oppe over Byen, og da det allerede var mørkt, gik vi vel ikke heller den rigtigste Vej. Imidlertid lønner det sig fuldkomment, at ødsle med sine Kræfter, for igjen at udhvile sig paa dette Sted. Huset er stort, og har mange, smukke Værelser; dets øverste Etage er omgivet af en lukket Altan, og den øverste Halvpart af Bjerget er et stort Haveanlæg. Vi havde denne Dag saa fuldkomment fortjent

en god Aften, at vi uden Betænkelighed kuldkastede et vist oeconomiskt System, der, kun faa Dage gammelt, var blevet os ganske forhadt, i Særdeleshed fordi vi snart opdagede, at jo mere vi vilde spare, desmere gik der med i vor Huusholdning. Vi lod Os derfor strax bringe et godt Aftensmaaltid, og dertil varmt Vand, Rom, Citron og Sukker, og da M. havde Punschen færdig, toge vi vor danske Visebog frem, og tilbragte saa, liggende om Bordet som Tyrker, Aftenen paa det behageligste. Men, da vi kom i Sovekammeret, mærkede vi, at Sengene ikke svarede til det Øvrige. Det var saa at sige tre opredte Bordskuffer, men med megen Latter krøb hver i sin, og vaagnede næste Morgen lidt møre i Sengehalmen. Nu havde man neppe Ro til at lade os drikke vor Kaffe. Det hed, at der i Nærheden var et prægtigt Vandfald, hvilket vi dog skulde see, førend vi rejste videre. Vi gjorde os de største Forventninger, og endskjøndt Vejen var mig dobbelt besværlig, da min ene Skosaal, hang kladskende under Foden, vare vi dog alle henrykte over det store Naturspil, der her ventede Os. Endeligen vare vi paa Stedet. Føreren standsede, og ventede paa vor Forbauselse. Vi derimod stod tause, og saae forundrede paa hinanden. Der var rigtignok en dyb Grav,

indesluttet af Klipper, men ikke én Draabe Vand paa det Sted, hvor Føreren pegede hen. Endeligen begreb vi det! Det var et tort Vandfald! Vandet, sagde han, var for nogle Aar siden afledet formedelst et Vejanlæg, og, da vi dog haabede herefter at faae adskillige vaade Vandfald at see, glædede det os, at vi nu ogsaa havde seet et af de torre! Efter at vi havde endt vort Maaltid og drukket endeel Birckenwasser i Mangel af Viin, ventede vi kun paa min ene Sko, der var sendt til Gernrode for at repareres, og vandrede om Eftermiddagen forbi Haberfeld, Sternhaus, Heinrichsburg, til Jernværket Mädgensprung. Her aabner sig pludseligen en rund Dal, der paa den ene Side begrændses af adskillige Bygninger, som indbefatte et Jernværk, og den anden Halvcirkel beskrives, af just ikke høje, men skovbeklædte Banker, og i Midten kneiser en 35 Fod høje Obelisk af støbt Jern, et Mindesmærke for den sidste Hertug Fredrick Albert. — Denne Vej forbi Klostermühle, hvor man endnu seer Rester af et gammelt Kloster, og til Alexisbad, er at ansee som et engelsk Haveanlæg midt imellem rødgule Klippevægge, som rigtignok hjælper den slangebugtede Flod i at gjøre Veien dobbelt saa lang, men ogsaa mange Gange skjønnere. Da vi havde

naaet Alexisbad udbrød vi med hiin Centurio hos Livius: Hic manebimus optime! thi disse Omgivelser overgik næsten alt, hvad vi hidindtil havde seet. Paa denne Dag havde vi en Fødselsdag at feire, og saadanne Dage vare os dobbelt kjærkomme, da vi paa disse havde den Vedtægt, at sætte al Sparsommelighed tilside. Vi besluttede derfor at blive her Natten over, endskjøndt vi meget vel kunde have naaet Harzgerode forend Solens Nedgang. Det hed altsaa, nu at gjøre sig det saa behageligt som muligt, og vi besluttede derfor, at gjøre Begyndelsen med at gaae i Bad. Vi vare de første Badegjæster i dette Aar, og da vi hørte at Badegjæsternes Navne blev trykte i de aarlige Badelister, saa var ogsaa det en Grund for os. Men hvor forundredes vi ikke, da vi kom ind i Badekamrene og fandt Karrene fulde af et rygende guult Fluidum, der mere lignede Æggesøbe end Vand. Efter længe at have raadslaaet med hinanden igjennem den tynde Brædevæg, bleve vi enige om, at da dog Bademesteren havde fortalt, at Folk, som komme krybende til Badet paa alle fire, dandser ud af det, som om de aldrig havde kjendt til Sygdom, saa maatte vi, som befandt os vel, ved sligt Bad blive overordentligt karske. Vi fandt os vederqvægede, og hvad der

endnu manglede, søgte vi ved et godt Aftensmaaltid og et Par Flasker Viin. Men da vi næste Morgen nærmer os Harzgerode, savnes M., og da vi ved at gaae tilbage, atter saae ham, traf vi ham i Begreb med at udmaale Bidden af sine Beenklæder, hvilken idag ikke forholdt sig til hans egen Diameter som igaar. Han bandte paa, at han var svundet mere end to Tommer ind, og da, vi Andre undersøgte vore Pengeremme, dem vi bare om Livet, fandtes ogsaa der Misforhold. I første Øjeblik troede vi dette at være en Følge af det forhadte Knibningssystem, der dog kun havde staaet ved Magt i faa Dage, men ved roligere Eftertanke gave vi det varme Ølkerbad Skylden, og anbefale det derfor til Alle, der have det alt for feedt. Imidlertid havde vi dog hver for sig en hemmelig Glæde af denne Begivenhed. Vi fandt os nu berettigede til i nogle Dage at gjøre Os ret tilgode for at bøde lidt paa det Tab, vi havde liidt. Da vi saae Skorstene ryge i Mansfeld, lovede vi hinanden et godt Maaltid. — Men Skam faae den grevelige Residence! — Vi vare neppe komne ind i Byen, førend Drengene raabte os imøde: Guten Tag, Vatterchen!" og kastede Stene efter os. Og, da vore opløftede Stokke havde opfyldt Øvrighedens Pligter, og vi vel vare slupne ind i Byens

fornemste Gjestgiversted: der Rathskeller, fandt vi alle vore skjønne Forhaabninger skuffede. Uagtet denne Rathskeller er i Husets øverste Stokværk, var dog baade Maden og Vinen saa fordærvet, at vi stode Fare for at blive endnu tyndere. Selv Slottet Mansfeldt er saa at sige fordærvet. Man seer en skjøn gammel Ruine opklinet til et greveligt Pallads, og igrunden seer man nu hverken det ene, eller det andet. I en lille ussel By, som vi om Eftermiddagen traf i et Hul paa Veien, drak vi Kaffe. Da vi spurgte om Byens Navn, svarede man os Helvede, eller noget lignende. Nær kunde vi have troet, at Fanden i Hast, formedelst hiin Udfordring, havde kastet den paa Veien for at faae os i sine Garn, men hvad vi nød her, var det bedste, vi havde faaet den hele Dag. I det Solen sank bag Horizonten, overraskedes vi paa det behageligste, ved pludseligen at finde os uden for Luthers Fødebye, Eisleben.

Menneskekierlig Hielpsomhed og Virksomhed.

En fædrelandsk Begivenhed

Dem Verdienste seine Kronen.
Schiller.

Da i Aaret 1817 Rygtet om Nøden i adskillige af det sydlige Tydsklands skiønneste og frugtbareste Egne, og de deraf flydende Udvandringer, naaede til Altona og Hamborg, blev hos tvende værdige og anseete Kiøbmænd modtaget frivillige Bidrag til de ulykkelige Würtenbergeres Understøttelse, og paa kort Tid en Summa af 6000 Gylden samlet, der blev sendt de dertillands for at gribe de meest Nødlidende under Armene sammentraadte Foreninger. Ikke længe derefter bleve de tvende ovennævnte Stæder Øienvidner til de Udvandredes Elendighed, da 14 Familier, tilsammen 81 Personer, Würtenbergere og Badenere, der vare reiste til Amsterdam for derfra at drage til Amerika, men af nogle derværende Commissionairer skammeligen — blevne bedragne, og efter et Ophold af 6 til 8 Uger, hvori de næsten havde maattet sælge og fortære Alt, hvad de havde, i det Haab, fra Hamborg eller Altona bedre at

komme til Amerika, havde anvendt det sidste, de eiede, for at bringes hid, leiede dem et Skib fra Amsterdam til Hamborg for 150 Gylden, og ankom der den 19 Junii 1817 paa Elven ved Altona. Da de formedelst Modvind havde maattet tilbringe nogle Dage længere paa Søen, og ikke havde været provianterede paa saa lang Tid, styrtede Mænd, Qvinder, og Børn, saasnart Skipperen havde kastet Anker, alt Kl. 5½ om Morgenen til Altona, der laae dem nærmest, at søge Levnetsmidler, skiøndt de fleste af dem ikke havde en Skilling i Eie. Deres sørgelige Fortællinger, og ynkelige Udseende vakte almindelig Medynk hos Indbyggerne; alle, endog de ringeste Tienestetyende kappedes at komme disse Ulykkelige til Hielp. Men deres største og sande Lykke var, at der i Altona var en værdig og retskaffen Landsmand af dem, en Frænde af den udødelige Wieland, Hr. Zoller, der strax kiendte dem paa deres Dragt og Sprog, da især Qvinder og Børn talte saa stærk svabisk, at næsten ingen kunde forstaae dem. Han udtolkede sine Naboer deres Fortællinger, trøstede disse Ulykkelige saa godt, som han kunde, og da han snart indsaae, de vare i en høist beklagelig Stilling, da de umulig uden Penge kunde heller komme derfra til Amerika, og der paa Stedet hverken var nogen würtembergsk

Resident eller Agent, de i deres sørgelige Forfatning kunde henvende dem til, besluttede han, som Landsmand at tage sig af dem, saameget han kunde, staae dem bi med Raad og Daad, og virke for dem, hvor det behovedes.

Han lod strax nogle af Mændene komme hiem til sig, undersøgte deres Passe og øvrige Papirer, og fandt Alt i vedbørlig Orden. Det var et ærligt Slags Mennesker, men yderlig fattige. Da deres Pas lød paa Hamborg, var det let at forudsee, at Altonas Politi ikke vilde længe taale deres Ophold; dog blev der hele den første Dag seet gjennem Fingrene; de løb med deres Børn ved Haanden og paa Armene giennem alle Gader, og bleve rigelig begavede af alle Mennesker. Deres Landsmands Huus var den hele Dag, som beleiret af dem; alle ønskede at see, og tale med ham, skiøndt ingen af dem kiendte ham i Forveien, da han alt 20 Aar er bosat i Altona.

Politidirekteuren i Altona fik snart at vide, at denne Mand tog sig af disse Mennesker, og at mange kom hjem til ham; han lod Hr. Z. anmode at komme til sig, forespurgte sig om Alt, saa vel angaaende disse Emigranteres Antal, som Aarsagen til deres Hidkomst, og havde særdeles Medlidenhed med deres sørgelige Stilling, ja endog fra hans eget Huus,

hvor ellers den fornødne Strenghed mod Gadetiggere nøiagtig overholdes, fik disse Mennesker rigelig Understøttelse. Han erklærede midlertid, at han næste Dag og for Fremtiden ikke mere kunde tilstæde deres Ophold i Altona, men ikke havde Behov at anstille nogen Undersøgelse, da deres Passer lød paa Hamborg. Han var derhos meget tilfreds med, at deres brave Landsmand frivillig havde antaget sig disse denne iøvrigt ubekiændte men ulykkelige Landsmænd, og troede, det vilde være til Nytte, han tog sig af dem hos Politiet i Hamborg.

Paa denne ene Dag blev dem givet saameget i Altona, at enhver Familie til deres veldædige Landsmands Forundring havde 20 til 30 Gylden rede Penge i Eie; de troede alle, de vare komne i Paradis; ogsaa bleve de rigelig forsynet med Klæder, Mad og Drik, saa det var fuldkommen sandt, hvad en af Emigranterne siden fra Polen skrev sin titomtalte Landsmand til: Altonaerne have gydet Balsom paa vore Hoveder.

Anden Dag gik, paa deres Landsmands Raad, nogle Mænd med Passene til det hamborgske Politi, hvor de midlertid ikke blev gunstig optagne, men fik Befaling ingenlunde at opholde dem længere der i Byen, men strax igien gaae ombord paa deres Skib.

En Sværm Politibetiente kom fra Hamborg for at bringe de øvrige, der vidste af ingen Ting, men gik i det smukke Væir og spadserede paa Hamborgerberg, paa en meget uvenlig Maade tilskibs! Deres Landsmand, som var Diernvidne hertil, forespurgte sig om Aarsagen, da de, saavidt ham vitterligt var, intet ulovligt havde begaaet. Betientene erklærede, at det var efter Befaling, og at disse Mennesker hverken maatte løbe om i Hamborg eller paa hamborgsk Grund, men indtil videre Befaling skulde blive paa deres Fartøi. Hr. Z. indvendte nu, at det var en Umulighed, at 81 Mennesker Nat og Dag kunde opholde dem paa det lidet Fartøi uden at blive syge; hvorpaa hans Nabo, en Skibsbygmester paa Hamborgerberg tilbød sig uden Betaling at ville give disse Mennesker Ly i sine tomme Bygninger, og tillade dem om Dagen at holde dem op paa hans store Gaardsrum, for at nyde frisk Luft; dette blev og nogle Timer derpaa tilladt af Politiet; og alle vare stæleglade derover, skiøndt de nu var under Bevogtning af 4 Betiente.

Paa deres Landsmands Forslag forenedes nu adskillige Menneskevenner næste Dag med Politiets Tilladelse at foranstalte disse stakkels Mennesker et glad Maaltid. Kiød, alle Slags Grønt, Meel, Viin og Øl blev dem sendt i Overflod; og de svabiske

Fruentimmer maatte selv bage og lave det efter deres Maade. Paa den store Gaardsplads blev der opslaaet Borde, og alle 81 Personer store og smaa spiiste ved det deiligste Væir under aaben Himmel. Damer af Anseelse, der vare indbudne af vor brave Medborgers Kone og Datter, paatoge dem at varte op ved Bordet; kort sagt, de blev bevertede paa det bedste, og ombyggelig opvartede af disse velklædte Damer.

Det var et rørende Syn at see disse arme Mennesker spise med saadan Appetit; der indfandt sig Tilskuere i hundredeviis at være Oievidner ved dette Maaltid; man nyttede dette paa Oieblikket, foranstaltede paa Stædet under Maaltidet et Sammenskud, og paa kort Tid var 75 Gylden indsamlede til dem, og endnu uddeelte imellem dem ved Bordet; dette rørte de arme Mennesker, saa de ikke kunde holde dem fra Taare, og neppe læse fra Bords for Graad. Politibetienterne beværtedes ligeledes meget godt ved et andet Bord.

Alle levede op paa ny, og vare hierteglade; men inden det endnu blev Tid at spise til Aftens, kom en ny Befaling, at bringe dem alle igien med al den Smule, de havde, ombord, tage Passerne fra dem, og Dag og Nat holde Vagt paa Skibet, at intet Menneske kunde komme i Land. Nu steeg de arme

Menneskers Bedrøvelse til det høieste, da de ikke vidste, hvad det skulde betyde; man kom imidlertid efter, at man saaledes vilde tvinge Skipperen, enten at bringe dem tilbage til Holland, eller sætte dem i Land paa dansk Grund, som han ikke vilde.

Hr. Z. lod sig nu vise Skipperens Papirer, og saae, de var i Orden, og clarerede til Hamborg, og da det nu ingensteds er forbudet, at tage Passagerer med for Fragt, og Skipperen heller ikke havde indladt sig paa, at føre disse Mennesker andensteds hen, end Contracten lød, bad han sine Landsmænd være rolige, og ikke tabe Modet, og lovede at giøre for dem Alt, hvad ham muligt var, og tale deres Sag paa det bedste.

Dagen derpaa gik han til Politidirectionen i Hamborg, erklærede, at han vel var Borger i Altona, men som en Svaber af Fødsel fast beslutte at antage sig disse under Politiopsyn satte Würtenbergere og Badnere, da de hverken havde en Minister eller anden Agent her, der kunde tage sig af dem, eller som de kunde henvende dem til, og han efter deres Passer var overtydet, at det var skikkelige Folk, der intet havde forbrudt, hvorfor de skulde holdes under Bevogtning paa saalidet et Skib. Ogsaa meente han, at, hvorvel Politiet havde Ret til, at lade dem

bringe over Grændsen, naar deres Papirer vare undersøgte, og de ikke maatte blive i Hamborg, kunde det dog paa ingen Maade nøde dem at gaae tilbage til Holland. Endelig spurgte han, om det var paa Kongen af Wurtenbergs Begiæring, man handlede. Dette benægtedes naturligviis, og man sagde ham, at der var affendt en Stafet angaaende Skipperen, som var dansk, og til den kom tilbage, maatte Alt blive in statu quo; imidlertid blev det ham tilladt til enhver Tid at gaae ombord paa Skibet, samt og at to og to ad Gangen under Ledsagning af en Politibetient kunde gaae hiem at tale med ham, ligesom han og selv til enhver Tid skulde have Adgang til Overpolitiet.

Ved kraftig Understøttelse af hans Venner og Medborgere blev nu disse 81 Personer i 27 Dage forsynede med Mad og Drikke paa Skibet, da de ikke kunde taale den Skibskost, som paa hamborgsk Bekostning blev dem leveret; ogsaa deelte han undertiden rede Penge ud, der blev ham givne eller sendte af gode Venner.

Der gik nu saaledes 8 Dage; i den Tid blev 8 Børn syge, og et Barn døde paa Skibet; adskillige af de voxne fik hovne Been, og alle Slags Upasse-

ligheder, da de fattedes Bevægelse, og Luften i det snævre Skibsrum blev meget usund. Barnet blev meget anstændig begravet paa Hamborgerberg; men da Hr. Zs Læge forbød ham under disse Omstændigheder at komme mere paa Skibet, gik han Dagen derpaa igien til Politidirectionen i Hamborg, anmældte Dødsfaldet og disse arme Menneskers sørgelige Forfatning, og bad om mildere Behandling, paa det ikke flere skulde sætte Livet til, eller der vel endog skulde udbryde Smitsot paa Skibet, da han i modsatte Tilfælde vilde tro sig nødsaget at mælde det til Karlsruhe og Stuttgard.

Politimesteren, som det paa Skibet forefaldne var aldeles ubekiændt, gav strax Befaling til at lade det undersøge, og tillod derpaa, at samtlige om Dagen torde opholde dem paa den benævnte Gaardsplads, men om Aftenen maatte de igien gaae ombord, og sove der, ligesom og alt deres Tøi maatte blive paa Skibet, at ikke Skipperen skulde gaae hemmelig bort. Hr. Z. forestilte nu, at det var haardt, af Frygt for, at Skipperen skulde handle lovstridig, at berøve 80 uskyldige Mennesker deres Frihed; og at alle de Fruentimmer og Børn, naar de hver Dag skulde klattre op og ned ad Skibet, let kunde falde i Vandet eller komme til anden Ulykke. Jeg skal giøre

Alt for at lindre disse Menneskers Skiæbne, svarte Politidirecteuren: og Alt skal snart blive afgiort. Ogsaa fik nu de, der ikke om Aftenen kunde gaae ombord, Lov til at blive paa Gaardspladsen. Ved Hielp af Altonas Læger, der frivillig indfandt dem, kom de syge til deres Helbred igien, ogsaa kunde nu adskillige Herrer og Damer igien uden Frygt tale med dem, og virksommere understøtte disse ulykkelige, hvilket Politiet villigt tillod.

Næste Søndag blev de beværtede paa samme Plads og samme Maade ved aabent Taffel, og fik atter rigelige milde Gaver; de bragte deres hamborgske og altonaiske Velgiørere et lydeligt Vivat, som disse besvarede paa alle brave og retskafne Schwabers Velgaaende. Da Hr. Z. nogle Dage derpaa hørte af Adskillige, at der var kommet Efterretning om denne Sag, især Skipperen vedkommende, gik han igien til Overpolitiet, for at erfare, naar, og paa hvad Maade man var sindet at foranstalte, at disse Mennesker kunde komme bort fra Hamborg. Han fik til Svar, at dertil var føiet Anstalt, og han kunde i saa Henseende være ubekymret. Samme Dag blev opslaaet paa Hamborgs Porte og Gader: at da ved Forseelse og Misforstand ogsaa 14 Fami-

lier af de Würtenbergske Emigranter vare hidkomne, og der til deres videre Fortkomme behøvedes for hver Familie 200 Gylden, opfordredes alle Hamborgs Indbyggere, dertil at indgive frivillige Bidrag paa Raadhuset.

Glad meddeelte nu Hr. Z. sine Landsmænd ufortøvet denne Tidende, og saae, at hans Umage og Bestræbelser ikke havde været forgiæves. Naar de arme Mennesker blot en halv Dag ikke havde seet ham enten paa Skibet eller hos dem, blev ham strax sendt to Deputerede, at høre, om han var syg, eller nogen af dem havde giort ham noget imod? Det mindste Barn kiendte ham, og det alle under Navn af Fader Z. og naar de kun havde ham mellem dem, var de alle fornøiede og glade.

Mange Mennesker samlede sig om Aftenen, naar det var godt Vær, i Nærheden af Skibet, for at høre dem synge deres Aftenpsalmer. De fire badenske Familier var Breisgauere og altsaa Catholiker, og forundrede dem meget, da de saae, at der ingen Forskiel blev giort med Hensyn paa Religionen; og jo mere de i Begyndelsen vare tilbageholdne, desfortroligere og hierteligere blev de siden, og skiænkede den brave Z deres hele Fortrolighed, da de mærkede, at han behandlede Catholiker og Lutheraner, Würten-

berger og Badener lige venskabeligen, hvilket, de siden tit tilstod ham, de fra først af ikke havde troet ham til.

Medens nu Alle tænkte paa en hastig Afreise, forspurgte Hr. Z. sig hos den russiske Minister Hr. v. Struve, om disse Familier kunde finde deres Udkomme i Rusland, hvortil han gav sit Samtykke, saasnart de fornødne Penge til deres Reise kunde bringes til Veie. Men nu indtraf en høist besynderlig Begivenhed. En Amerikaner, der gav sig ud for en Skibscapitain, kom med en Mægler ud paa Skibet til Würtenbergerne, og lod dem spørge, om de vilde gaae med ham til Philadelphia. Dertil svarte de Ja, men erklærede tillige, at deres Passer laae i Hamborg paa Politikammeret, og at de uden Politiets Tilladelse ikke torde reise eller foretage Noget. Han udsøgte tretten af de raskeste Mænd, og nogle unge Piger, skrev deres Navne op, og lovede at bringe Alting i Orden hos Politiet.

Da de ikke kiændte noget til slige Spidsbuberier, kom nogle af dem i deres Glæde til Hr. Z. og fortalte denne Begivenhed; den behagede ham ikke saa ganske; han paalagde dem derfor, naar de to Herrer kom igien, strax at lade ham hente, og intet at foretage uden ham. Ogsaa vilde han være tilstæde,

naar Contracten skulde opsættes, for itide at komme efter, om det var ærlige Folk, de havde at giøre med, eller ikke. Næste Dag kom de to Herrer igien, men vilde ikke vente, til Hr. Z. blev hentet, da de fandt det unødvendigt at tale med ham; imidlertid gik de bort med de behageligste Løfter.

Würtenbergerne begyndte at blive noget mere urolige, og bad Hr. Z., at staae dem bi, ifald det skulde være Bedrageri; han lovede da og, at giøre for dem Alt, hvad der stod i hans Magt. Næste Dags Eftermiddag kom i en skyllende Regn fire Politibetienter med disse to Herrer og de tretten udsøgte Mænds Passer, paa Skibet, med Befaling til disse Mænd strax at pakke ind, og gaae paa det americanske Skib. Amerikanerens store Chaluppe havde lagt til, og modtog disse Menneskers Tøi; paa deres Erklæring, at ville lade Hr. Z. hente, agtedes ikke, men de blev meget uhøflig tvungne til, strax at pakke deres Ting ind, og gaae med de to Herrer ombord paa det amerikanske Skib.

En Mand, der boede paa hamborger Berg, og der i Frastand saae dette, og ikke anede noget Godt; sendte strax hiem til Hr. Z. Han iilte paa Mandens Jolle ud til Fartøiet, og fandt dem alle grædende og lamenterende, da Sabler og Politistokke vare saa iv-

rige, at han nær ikke var kommet til Orde. De arme Emigranter omslyngede deres Landsmand, saa han knap kunde komme til sig selv. Hans første Spørgsmaal var naturligviis: hvad alt dette skulde sige? tillige bad han, man vilde saalænge holde inde med at slaae, skiælde, og skiænde, til han kunde blive nærmere underrettet om Sagen. Da Politiet hver Dag havde seet ham paa Skibet hos Würtembergerne, og paa Raadhuset hos deres Foresatte, kunde de ikke andet end høre og svare ham. Han forlangte at læse Befalingen, og kiende Indholdet, hvorefter disse Mennesker uden Aftale med Øvrigheden, og mod deres Villie kunde tvinges til at gaae over paa et amerikansk Skib; men istædet for det fik han blot Navneregistret at læse paa de 13 Mænd, der fik deres Passe igjen, uden at de vare viserede, eller det ringeste ellers anmærket om deres Ophold her, eller deres Afreise. Han protesterede strax mod denne Tvang, vendte sig til de to Herrer, der vilde modtage disse Mennesker, spurgte Mægleren om Contracten, og overalt, under hvad Betingelser disse Mennesker skulde tiltræde Reisen, hvormegen Fragt for hver Person maatte betales, og hvormeget den hamborgske Magistrat godtgiorde for hver Person. Hundrede Daler godtgiøres af Magistraten for hver Familie, men Con-

tracten opsættes først paa det amerikanske Skib, var Mæglerens Svar; de skulde heller ikke bringes til Philadelphia eller Boston, som det først havde hedet, men til Nyorleans. Allerede laae ham paa ny Skielmstykkerne tydelig for Øie, og han kunde see, hvad de to Herrer førte i deres Skiold. Han anmodede dem, derfor strax at forføie dem af Skibet, og lod alt Tøiet der laae i Amerikanerens store Baad, strax bringe ombord paa Skibet igien. Tillige anmodede han de to Herrer næste Dag at møde med ham for Politiet, for at aftale det fornødne. Endelig erklærede han Politibetienterne, at de skulde være ham ansvarlige, hvis der den Nat skulde blive udøvet nogen Voldsomhed, da de nu selv kunde indsee, at dette var en skiændig Historie. Würtembergerne paalagde han i Politiets Nærværelse, at holde hele Natten Vagt paa Dækket, og ved eget Forsvar at afholde enhver Voldsomhed. Politibetienterne roste hans Kiækhed, og glædede dem, at han havde reddet disse Mennesker, der rimeligviis var ellers blevet solgte til Slaver paa Livstid.

Den Nat blev Alt roligt; næste Dag tog Hr. Z. fire af de forstandigste Mænd med sig til Overpolitiet, for at faae Sagen afgiort, men gik dog først til den russiske Minister, for at være viß i sin Sag, at de kunde gaae til Rusland. Denne gientog sin For-

sikring, at han vilde give dem Pas, og desuden privat tage sig af dem, at de kunde komme an saa godt muligt; og glædede sig ved at kunne tiene Würtembergere, da han havde tilbragt tre glade Aar ved Gesandtskabet i Stutgard, og havde megen Agtelse for dette Folk.

Derpaa gik Hr. Z. til Politiet, og blev indladt, saa snart han blev mældt; men lod sine fire Würtembergere blive uden for. Mægleren og Capitainen vare stævnede did, og bleve indkaldte; Hr. Z. forebragte Begivenheden fra forrige Dag som en Klage, da der skulde udøves Vold, bad om Undersøgelse, og ønskede tillige at vide, hvormeget der af de indkomne Bidrag blev anvendt paa hver Familie, der vilde reise til Amerika; men fik til sin Forundring det Svar, at ikke en eneste Skilling var bestemt dertil.

Naturligviis blev nu Mægleren tiltalt paa Grund af Hr. Zs Anklage, men fragik Alting, paastod, at Würtembergerne vare vel tilfreds, og enige med ham om Reisen, og forebragte flere slige Usandheder. Nu bad Hr. Z., at de 4 Würtembergere, som ingen vidste noget af, maatte træde ind, og tilsporges om det hele; de erklærede da paa Politidirecteurens Forespørgsel eenstemmig, at de to Herrer intet havde aftalt med dem om Reisen, men, at man med List og

Magt havde villet bringe dem hen paa det amerikanske Skib, uden at de vidste, under hvilke Betingelser, og hvorhen de skulde. Mægleren havde vel sagt, at den hamborgske Magistrat godtgiorde 100 Daler i Fragt for hver Familie, men vilde dog ikke slutte Contracten, førend paa det amerikanske Skib. Mægleren, der nu ved dette Udsigende stod ganske tilskamme, tog da et Stykke Papir op af sin Lomme, der skulde være Contracten, skiøndt han Dagen før havde sagt, den først skulde udfærdiges paa det amerikanske Skib. Politiidirecteuren læste dette Papir ved sig selv, men sagde intet om Indholdet, og gav Mægleren det tilbage uden at sige et Ord. Han spurgte dem, da de dog havde havt isinde at reise til Amerika, hvorfor de da nu ikke vilde. Würtembergerne, som nu ogsaa vare blevne hidsige, svarede, at de vare noksom blevne bedragede af slige Herrer i Holland, og maatte ligeledes holde disse to for Bedragere, da de giorde dem Umage for, først ved List, og tilsidst endog med Vold at faae dem ombord paa det amerikanske Skib, at man der kunde giøre med dem, hvad man vilde; og de blot ved Hr. Zs Mellemkomst vare blevne reddede. Hr. Z føiede til, at de gierne vilde have reist til Amerika, naar de havde havt at giøre med ærlige Mænd, og naar de havde faaet Understøttelse til deres Reise,

som Mægleren havde bildt dem ind; men da ingen af Delene var Tilfældet, og da de, som han havde seet af deres Papirer, og hørt af deres Fortællinger, i denne Forfatning ikke maatte betræde deres Fædreland igien, og ved deres Afreise havde paa Grændsen maattet underskrive og edelig bekræfte dette, havde de nu fast besluttet at reise til Rusland, hvorfor han ogsaa adskillige Gange havde talt med den russiske Minister desangaaende, og nu ønskede blot at vide, om de af de indløbne milde Bidrag kunde vente nogen Understøttelse hertil? Han fik til Svar, at hvad der blev tilovers efter Fradrag af, hvad deres Ophold der havde kostet Staden, skulde dertil blive anvendt; hvorpaa Politidirecteuren paa engelsk gav de to smukke Herrer en Irettesættelse, og disse maatte træde af.

Hr. Z. bad nu, at man vilde medgive ham en Politibetient med deres Passe, at de kunde blive tilstillede den russiske Minister, og det fornødne derom ham indberettet, da han havde lovet, saasnart dette var skeet, umiddelbar at foranstalte Alt til deres Afreise.

Dette skede ogsaa, og nogle Dage derpaa var Alting i Orden, og efter et Ophold af 27 Dage blev for de indløbne Bidrag leiet otte Vogne, og alle med alt deres Tøi under Politiopsigt bragte til Lübek, der

et Skib leiet og provianteret, og sendt med dem over til Danzig. De øvrige Penge, efter alle Omkostningerne vare fraregnede, bleve remitterede den russiske Consul i Danzig, og uddeelte mellem dem af ham.

Af de Penge, der vare sammenskudte til dem i Altona, og giennem Hr. Z., havde endnu mangen Familie 30—40 til 50 Gülden i rede Penge med; skiøndt adskillige, da de hørte, Reisen gik ad Rusland, kiøbte dem Klæder, og det fornødne Haandværksløi. De vare nu efter deres Maade rige og lykkelige.

Hr. Z. havde i de 27 Dage hverken havt Ro, eller noget Dieblik til sin egen Raadighed. De havde altid saameget at spørge og sige, at han tit ikke selv vidste, hvorban han var vendt i det; men han giorde alt dette gierne; det var meget gode Mennesker, og hans ulykkelige, forladte Landsmænd, hvoraf han midlertid ikke tilforn havde seet eller kiændt en eneste. Ogsaa hans Kone lod Fruentimrene og Børnene komme til sig, nogle ad Gangen, snakkede hiertelig med dem, raadte dem paa det bedste, og giorde dem tilgode med Caffe o. s. v. Især var hun og hendes Datter utrættelige i at see de stakkels uskyldige Børn, der vare 45 i Tallet, til gode, more dem, og fornøie dem med Smaaforæringer.

Da de fleste af disse Mænd vare Haandværkere, bleve de bosatte i Egnen om Danzig. Hr. Z. har faaet adskillige Breve fra dem der fra Egnen; de vare meget vel tilfreds. To Familier reiste tilbage til Würtemberg, da de hørte, at Kongen havde givet de Udvandrede Lov til at komme tilbage; de vare nu saaledes komne i Stand, at de giorde Reisen med egne Heste; ogsaa fra dem har han siden havt Breve, der paa ny forvissede ham, at disse Mennesker, hvor de end vare, aldrig glemme deres Velgiørere ved Elvens Bredder.

Ved deres Afreise sendte de deres velbædige Landsmands antagne Datter Sabina ved 4 af deres Middel følgende af alle 14 Familier underskrevne Taksigelsesskrivelse:

Et libet Minde
fra 80 Personer, eller fiorten Familier Würtenbergere og Badenere til høistærede
Jomfru Sabina.

Vel den, der tager sig de trængende an! ham vil Herren frelse i den onde Tid, Herren vil bevare ham, og holde

ham i live. Saa giorde Hr. Z. med sin kiære Hustru og deres unge opblomstrende Rose *), da vi satte vor første Fod fra Skibet paa Land, og saae os om efter Brød; da stode vi Arme forladte af Menneskene hielpeløse der, og saae paa vor bedrøvede Kummersnat, hvor vi havde været omgivne af Armod, og endnu vare omgivne af dets Mørke; da omstraalede os pludseligt et klart Lys, som Gud lod oprinde for os, og dette Lys gav os ikke blot Skin, men blev vor Ledestierne, vor Raadgiver, vor Hielper i Nød, vor Bespiser, ja vor Pleiefader, vor Redningsmand fra Seelenverkaufere, og omsider vor Reisebefordrer, der Dag og Nat utrættet med sin Kiæreste lod det være sin største Omsorg at vederqvæge os med Spise og Drikke; saa at vi med Føie kunne sige: dette er den Mand, af hvem vi ere bespiste og lædskede, dette den Kone **), af hvem vort Hierte

---

*) Saaledes kaldte disse Mennesker i deres naturlige hiertelige Sprog deres Velgiørers unge Pleiedatter.
Indf. Anm.

**) Denne værdige Kone er almindelig agtet for sin veldædig menneskekiærlige Caracter, som hun blandt andet har givet Prøver paa ved hendes utrættelige Virksomhed som Forstanderinde for Velgiørenheds Foreningen endog over den i Lovene foreskrevne Tid.
Indf. Anm.

er vederqvæget. Herrens Velsignelse være over dem og deres opvorende Rose, der heller ikke blev træt af at giøre Godt mod vore unge uskyldige spæde Lam, som maatte tilbringe deres unge skyldfri Liv paa denne Reise, og som hun har qvæget og glædet, hvorfor vi ere ikke istand til at yde den ringeste Tak! thi belønne og giengiælde Gud her i Verden og hisset i Evigheden rigelig Ham og Hans derfor, og give dem Livets Krone. Det ønske vi med Gud.

Ombord paa Skibet Margrete paa Elven
den 11 Julii 1817.

(Her fulgte de 14 Familiers Underskrifter).

Meget behagelig og overraskende var naturligviis denne disse Menneskers Taknemmelighed Hr. Z. og er dette ham en kiær og varig Adminidelse derom. De havde havt isinde Dagen før deres Afreise alle at komme hiem til ham i Altona at takke og sige Farvel, men da disse Mennesker i de sidste Dage næsten aldrig saae ham, uden at græde af Taknemmelighed, vilde han heller skaane dem for dette Farvel, og samlede han endnu hos sine Naboer og Venner saameget, at han endnu var istand til at sende hver Familie en hollandsk Ducat til Reisepenge. Disse sendte han dem med nedenstaaende Brev, og gik

derpaa ud med alle sine, for at undgaae alle Afskedsbesøg.

Gode Würtenbergere og Badenere!

Efter et 27 Dages Ophold, som De deels glade deels bedrøvede have tilbragt her, er nu efter mange Gienvordigheder Deres Afreises Time kommen. Mine Medborgere og deres Grændse-Naboer have beviist Dem, hvor medlidende og omfølende de ere mod Ulykkelige, og have stræbt at lette Deres sørgelige Skiæbne under Deres herværende Ophold, hvilket Gud vil lønne disse. Ogsaa jeg foretog mig fra det første Dieblik, De kom hertil, at byde Dem min svage Haand, med det Fortsæt, saavidt mig muligt, at lindre deres Skiæbne; dog kunde jeg med den bedste Villie ikke giøre mere for Dem, end Dem alle velbekiændt er; havde det staaet i min Magt, havde jeg hiertelig gierne giort Dem alle lykkelige. Deres skriftlige Afskeed, De bragte min Datter, har rørt os meget, og var os mere værdt end Skuepenge af Guld og Sølv, da Deres Hierters sande Følelser indeholdes deri Endnu eengang takke vi Dem derfor, det skal ikke blot bevares af os, men og til Erindring for vore Efterkommere, og ville vi ikke undlade at vise hver retskaffen Mand denne ædle Mindegave.

Jeg finder mig derimod ogsaa forpligtet at give Dem, kiære Landsmænd! den Roes, og hermed skriftlig bevidne, at De alle samtlig under Deres Ophold her have forholdt og opført dem retskaffent og brav, og i saa Henseende giort baade Dem selv og Deres Landsmand Ære. Bliver fremdeles saaledes ved roligen og taalmodigen at bære Deres Lidelser, forsager ikke selv i Nøden, som Gud heller ikke vil forsage Dem, og glemmer aldrig, i hvilken ulykkelig Forfatning De kom hid! Deres tilkommende Stilling kan og vil aldrig blive sørgeligere; og fører Dem altid saaledes op, som De her have giort! Skulde ogsaa Begyndelsen være tung, saa vil Følgen krone Deres sure Møje og Arbeid. Hvad gjør Faderen ikke for at forsørge sine umyndige Børn i Fremtiden? Gierne var jeg selv kommen for at sige Dem mundtlig mine Ønsker og mit sidste Farvel, men mine Følelser tillod mig ikke at tage Afskeed med saa mange Personer, jeg ærede og elskede. Modtager derfor denne skriftlige Afskeed, som Beviis paa min Agtelse og Deeltagelse, reiser karske og lykkelige til Deres Bestemmelsessted, Gud vil være Deres Fører, og retskafne Mennesker vil ogsaa i hine Egne antage sig Dem. Deres Breve til Deres Paarørende i Wür-

lenberg og Baden, skal jeg besørge derhen, og Deres Paarørende skal snart erfare, hvorledes det er gaaet Dem efter Deres Afreise fra Fødelandet, hvorledes De ere komne hid, og hvor De ere tagne hen.

Ligesaa haaber jeg at erfare fra Dem, hvorledes De der ere blevne modtagne, og ansatte. Endnu engang lykkelig Reise! og bevarer alle i vennehuld Erindring Deres Vens Familie i Altona."

Held den, som end i trange Kreds
I Løn Naturens Gud vil ligne!
Thi han, som skuer allesteds,
Vil see ham, og hans Id velsigne;
Ham Livets sidste Aandedrag
Skal vorde som en Foraarsdag.

Svar fra Hr. Prof. Nyrup paa det til ham i forrige Hæfte indrykkede Brev fra Udgiveren.

Kjære Rahbek!

Med særdeles Interesse har jeg læst Dit første Hæfte Læsning i blandede Emner alias

Hesperus. Alt hvad Du der har samlet om Cræ-
kerne, er saare godt, inclusive Fru Bruuns tyrkæiske
Sange. Altsaa nok engang: Tak!

Hvad det angaaer, som Du saa gjerne gad
vidst, hvilken Dag i Sept. 1822 vort theatralske
Jubilæum rettelig bliver at højtideligholde, tvivler jeg
ikke paa jo enten af Kall eller Werlauf bliver opdaget.
Den Skrupel, Du gjør Dig over Beretningen un-
der Ulfeøes Navn i vore Litteraturlexiconer, at det første
danske Skuespil, som opførtes paa Slottet var Molie-
res adelige Borger, og at det skete 1722, synes mig ikke
behøves. Da det med tvende samtidige Vidnesbyrd —
de maanedlige Relationer og den Ham-
borgske Correspondent, som Du citerer —
er godtgjort, at dette fandt Sted 1723 d. 15de Jan
saa kan Knuden godt løses uden dertil at bruge
Alexanders Sværd. At der kommer Trykfejl i
en Bog, er jo noget meget Hverdags.

Det er ellers sønderligt nok, om man ikke kan
faae udfundet, paa hvilken Dag Holberg første
Gang kom paa Scenen. Det blev da i saa Fald
Mage til den Omstændighed, at man ikke veed, paa
hvilken Dag han først saae Verdens Skueplads.

Som det plejer at gaae: naar man søger Et, finder man et Andet. Jeg er i disse Dage stødt paa Nye-Aars Prologus til en Comoedie aller underdanigst præsentered af den hele danske Bande 1723. 6 Blade i Qvart, uden Autors, Trykkers, eller Trykkesteds Nævnelse.

Da det er er højst mærkeligt Stykke, og upaatvivlelig af Fader Holberg selv, tvivler jeg ikke, at det jo nogensteds maa være bleven aftrykt i nyere dramatiske Skrifter, endskjøndt jeg ikke mindes, hvor.

Jeg kan ikke bare mig, at jeg jo deraf maa udskrive en lille Prøve. Af Guderne, som indføres i denne Prolog, siger Mars.

Her gjør man kun Comedier
For Øre, ej for Øje.
Hos Andre man dog Stykker seer,
Som Meere har at sige,
Nu Kjæmper, nu Belejringer,
Nu Jomfrurov og Krige;
Nu En der af Fortvivlelse
Sig Livet vil fratage
Nu Folk omskabt til Steen, til Træ;
I Luften gloend' Drage.

Sganarel.

Hvis ene slige Skuespil
Kan Martis Hjerte glæde,

Jeg gjerne Vej Ham vise vil
Hen i Brolæggerstræde.

Du spørger, om de brandtske Papirer ere til endnu? Nej, de Papirer, hvoraf de omskrevne Notitser vare tagne, ere vistnok forlorne. Brandt skrev gjerne sine Annotationer paa bitte smaa Papirstrimler, paa Brevconvolutter og andre Lapper, og Alt som Hø og Hakkelse kastet blandt hinanden. Hvad han efterlod sig i den Skikkelse, er der ventelig saare Lidet af tilbage. De Rettelser og Forøgelser, han tilføjede nogle af Bøgerne i sin Bogsamling, kan man see Prøver af i et Exemplar af Pontoppidans Marmora Danica i det kongelige Bibliothek.

I Anledning heraf maa Du tillade mig een Erindring. Du kalder Brandt en "afdød, gammel Student" — o Ja! død er han, og gammel var han, og Student ogsaa. Men dog støde Dine Udtryk min Følelse. Jeg savner den honorifica mentio, som han i høj Grad fortjente. Student var han — ja — det er vi jo alle. Han var mere. Han havde Prædicat af Formand for Studenterne. Du kunde ogsaa desuden med god Samvittighed have kaldet ham Bibliothekar; det var han fuldt saa godt, som enten hans Collega Møl-

mann, ellers hans samtidige Landsmand P. T. Wandal.

Regentsen den 10de Sept. 1821.

Dixi.

T. T.

R. Nyerup.

E. S. I ovenstaaende Skrivelse til Dig, indlod jeg mig slet ikke paa det i sidste Hæfte Hesperus Pag. 49—51 forekommende Spørgsmaal om Bogen Rückblick. Sagen er, jeg veed derpaa Intet at svare med nogen Grad af Visshed. Jeg vil imidlertid ikke dølge min Formodning. Der menes l. c. i Hesperus, at Bogens anførte Trykkested "Kjøbenhavn" lettelig kan være en Maske. Jeg er tilbøjelig til at gaae et Skridt videre. Jeg troer, at det Hele er en Maske, og at et saadant Skrift, som det her omtalte, aldrig har existeret.

Antaget, at den Bremer Avisskriver kunde finde sig foranlediget at betjene sig af en saadan Fiktion, kan vi ikke nægte, at han jo ved at sætte Kjøbenhavn som Trykkested, valgte den rette Skueplads for en Politiskring, der skal datere sig fra 1795. Fra hvilken af Europas Hovedstæder — det revolutionaire Paris undtagen — kunde dengang slig en Lection for Jordens Mægtige antages at gaae ud uden

fra Kjøbenhavn? Her blomstrede Skrivefriheden i al sin Fylde under Kronprindsens og Bernstorfs al Aandstvang forjagende Ægide. I de danske Stater kunde Algem. deutsche Bibliothek, som var contraband i Berlin, Braunschweigisches Journal, som blev forjaget fra Brunsvig, og selv endog Paines Skrifter, som ellers ingensteds taaltes, o. M. d. trykkes, og frit forhandles. Ja, det som mere er, her kunde Birckner udgive sit Skrift om Adelen, o. s. v.

Altsaa kunde saadan en Bog, som den omtalte Rückblick, godt siges at være udkommen i Skrivefrihedens daværende Hovedstad, Kjøbenhavn, Q. E. D.

Den 12te Sept. 1821.

Nyerup.

Udgiverens Gjensvar.

Heureka! t. V.! glædede jeg mig til, at kunne have begyndt dette Brev, da det for nogle Dage siden randt mig i Hu, at jeg af den mig for mange Aar siden meddeelte brandtske Notice angaaende det Stykke,

hvormed Skuepladsen 1722 aabnedes, ubentvivl maatte have giort Brug i Recensionen over Schwartzes historiske Efterretning om vort Theater, i hans Lommebog for 1785. Jeg var da ikke seen, inden jeg, uden at meddele Dig min Hensigt, for des behageligere at overraske Dig med min Finding, ved Din sædvanlige Velvillie, fra Universitetsbibliotheket fik den paagiældende Aargang af lærde Tidender, og fandt da rigtig nok deri følgende Passus: Efter en Sædbel, der fandtes mellem salig Bibliothekar Brandts Papirer, var Molieres Gnier *), det første Stykke, hvormed den danske Skueplads blev aabnet." Heraf synes det da oplyst, at følgelig ikke noget holbergsk Skuespil har havt den Ære at frembæres som dens første Grøde; og ved nøiere Eftertanke forekommer det mig og høist sandsynligt, at man til at vinde dette nye Foretagende Yndest og Anseelse heller betiente sig af et navnkundigt Lystspil af en berømt Forfatter, der desuagtet for dem, der ikke forstod fransk — som

*) Ved en Trykfeil staaer i d. l. T. G e n i e r i Steden for G n i e r, hvilket let kunde friste til at troe, at det var les precieuses ridicules, eller les femmes savantes, som man i det mindste nuomstunder let kunde falde paa at fordanske ved H u n g e r n i e r n e.

den Gang ustridig var de allerfleste af Skuespilbesøgernes Tilfælde, havde — som i Just Justesens Fortale til den ældste Udgave af Hans Michelsens Lystspil rigtigen erindres — gratiam novitatis, end fremkom med et Prøvestykke af en ung halvubenævnt Forfatter, hvis første Arbeid i et lignende Fag, Peder Paars, vel havde giort megen Opsigt og Lykke, men og paadraget ham saare ivrige og vigtige Fiender, og det mellem dem, der baade i Litteraturen og Borgersamfundet havde det store Ord. Ogsaa seer man af bemældte Fortale ikke utydelig, at de molieriske og andre franske Skuepil paa den Tid ansaaes som Skuepladsens egenlige Hovedstoel, og Holbergs og andre Originalforfatteres kun som tilfældige Accidentser, man vel tog med, men der allerede maatte ansee det for en stor Ære og Lykke at spilles vexelviis med hine, og holde Stand ved Siden af dem.

Af ovenstaaende vil Du iøvrigt see, at jeg dengang, da jeg havde din Notice for Dig, ikke har forsømt at give Din salig Excollega Brandt den vedbørlige Bibliothekartitel — skiøndt jeg tilstaaer ikke at vide, ved hvad Bibliothek, som dog, med salig Holk at tale, en Forskiel giør — og at det altsaa er af blot Forglemmelse og Uvidenhed, jeg i mit forrige Brev forglemte at iagttage denne min Skyldighed. I

øvrigt er Navnet af gammel Student os begge fra Lodberne, Ewalderne, Stormerne, J. H. Wesselerne, Rasmusserne, og de flere hæderværdige academiske Veteraner, vi fra vore tidlige Aar under dette Hædersnavn lærte at ære og elske, saa helligt og kiært, at vi sikkerlig, ved at benævne en Mand derved, snarere troe at give end fratage ham Ære.

Den alexanderske Maade, hvorpaa du uden at ville vedgaae det, overhugger den gordiske Knude, ved at ville giøre Aarstallet paa den omtalte Prolog til en Trykfeil, kan jeg vel egenlig intet indvende imod, da Du imidlertid hverken har laant mig Din Arm eller Dit Sværd, maa jeg forelægge Dig en liden Biknude, som Du ikke har seet, og altsaa heller ikke overhugget, og der endnu torde giøre os noget Brydderi.

I Schwartses Fortegnelse i Lommebogen 1786 over dramatiske Arbeider, saavel trykte, som utrykte, udkomne i begge Rigerne, som han udtrykkelig i en Note anmærker at være completteret ved Hielp af Prof. Wandals Fortegnelse over dramatiske Oldsager findes nemlig atter denne Prologs Titel saaledes angivet: Prologus, som de danske Skuespillere 1722 havde den Naade paa Kiøbenhavns Slot at opføre til den første Co-

medie, som var Molieres abelige Borger og det tvungne Giftemaal. Khavn 1722. Her nævnes dette Aarstal bestemt, og det tvende Gange; og seer jeg ingen anden Udvei, end at antage, at denne Prolog maa være trykt paa den Tid, Skuespillerne erholdt Tilladelsen at præsentere dem for Herskabet, hvilket efter Hamb. Corresp. var dem alt bevilget d. 3. Nov. 22, og at man ikke har fundet det nødvendigt at forandre Aarstallet derpaa, skiøndt det, muligt ved indtræffende Hindringer, ikke er kommet til Virkelighed før næste Aars 15 Januar.

Hvad den anden af dig citerede Prologus angaaer, da er den, som du rigtig antager, aftrykt i senere Tider, og det tvende Gange, først af Schwarz i Lommebogen for 1786, og derfra i Bilagene til Holbergs Comedier, (udv. Skr. 6 B. S. 401 o. f.) mellem Ulysses von Ithacias Kilder. At det neppe, som jeg mindes tilforn at have antaget, kan være den samme Prologus, der baade i ovennævnte schwarziske Fortegnelse og i Worms lærde Lexicon findes anført under Ulysses Rubrik, synes at godtgiøre deraf: at Titelen paa denne er: Taksigelse som skete fra Theatro til Spectatores for afvigte Aar 1722, og slutter med Ønsker til det

begyndte Aar 1723, medens den af dig omtalte, saavel i Schwartses, som mit Eftertryk har den ved dig af editio princeps anførte Overskrift: Nytaarsprologus til en Comedie allerunderdanigst præsenteret af den hele danske Bande 1723; hvorhos endnu bør bemærkes, at i den schwartsiske Fortegnelse begge Prologer forekomme som forskiællige, den første S. 293 under Ulsøes Rubrik, den anden S. 304, som anonym. Men nu opstaaer det Spørgsmaal: er der da det Nytaar opført to Prologer? eller betyder atter her Aarstallet selve Trykkeaaret, der er forskielligt fra Fremstillingsaaret, saa at den er trykt i 23, for at fremsiges første Januar, 24? eller da de neppe have spillet eller tordet spille selve Nytaarsdag, først i Januar 24? saa at altsaa her samme Antidatering skulde finde Sted, som vi ved den førstomhandlede Prolog fandt os fristede at antage.

Dette sidste syntes rigtig nok bedst at lade sig forbinde med, hvad J. H. Schlegel i Foreerindringen til J. E. Schlegels Gedanken über das Theater besonders das dänische siger: med et stort Tilløb havde Comedien ikke Mangel paa Fiender, og til at beskiæmme disse, er en Prolog 1724 eller 25

indrettet, der tillægges Baron Holberg; thi at med denne af Schlegel omtalte Prolog maa menes den her omhandlede, derom kan neppe være Tvivl, da, som flere Steder er oplyst, Holberg ellers

Isteden for sin gamle Pli,

Især at tage af sit eget,

som den bekiændte Rec. over hans Peder Paars bebreidede ham, maatte erkiændes for den groveste Plagiarius mod ovenomhandlede Prolog, saavel i Epilogen efter Ulysses, hvor adskillige Linier, blandt andre netop de af dig anførte af Mars, ordlydende findes, som i Prologen til uden Hoved og Hale, hvorom man med Føie kan sige

Facies — — non una

Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum

ligesom man og finder et nyt umiskiændeligt Parallelsted til de af dig citerede Vers i Just Justesens ovenanførte Fortale, hvor der siges: saa at den Behag, Folk har fundet i disse — H. M. — nye Comedier, reiser sig alene af Comedierne selv, saasom Autor intet har giort for Øinene, men alene for Ørene, og ikke fordærvet Comedierne med sælsomme Præsentationer, eller sat dem for meget paa Skruer for alene at behage Logerne."

Men om nu end ovenstaaende schlegelske Yttring, skiøndt rigtig nok heel ubestemt, synes at tale for den Mening, at denne Nytaarsprolog for 1723 kunde først været til 1724, bliver jeg ved nøiere Eftersyn og Eftertanke opmærksom paa en Omstændighed, der i mine Tanker afgiørende kaster den hele Hypothese over Enden. Denne af den hele danske Bande præsenterede Nytaarsprolog, er nemlig undertegnet af Joh. Ulsø, Peder Hald, Magnus Skov, Jens Hoberg, J. W. Gram, Henrik Wegner, og Pilloi, samt Componisten, Sparkiær, og Copiist og Dicteur (formodenlig Souffleur) Hammer. Paa denne Liste forekomme Skuespillerne Gram og Hald, der begge vare af den ældste Stamme, og findes hyppig paa Personlisten i det første Bind af Hans Mikkelsens Skuespil ældste Udgave, udkommen 23, hvorimod de ikke forekomme i noget af de i andet Bind, udkommet 1724, indrykkede Stykker, ligesom og i den anden Udgave (mærkelig forbedret og indrettet saaledes, som Comedierne nu forestilles) trykt 1724, deres Roller findes besatte af andre, Frands i Jean de france undtagen, hvorfor Gram endnu staaer, da maaskee dette Stykke ikke siden hans Afgang har været givet. Disse to Personer kunne da med Grund antages, strax i det første Aar at have forladt Skuepladsen, hvor-

efter da en af dem undertegnet Nytaarsprolog ikke kan være senere end til Nytaaret 1723; hvortil endnu kommer, som et end uimodsigeligere Beviis, at Lindorfs Navn savnes under den, da han dog, som af Personlisten til 11 Junii i andet Bind af ældste Udgave sees, den ellevte Junii 1723, da 11te Junii første Gang gaves, var Svoger Jacob.

Det lader midlertid, k. N., som om jeg endda kommer til at raabe Heureka! inden jeg slutter dette Brev; som jeg, efter at have giort det foregaaende færdigt til Trykken, ordner mit lidet Haandbibliothek, træffer jeg paa en af mig i dansk Minerva, May 1818, som en litterarisk Sieldenhed aftrykt, kort Underviisning, hvorledes Komedier med Nytte og Skiønsomhed sees, forfattet til en Beredelse for de danske Skuespil, som nu igjen oprettes, (altsaa formodentlig i Begyndelsen af 1728, da Komedien efter sin Liigbegiængelse et Øieblik opstod paa ny, for snart igien at begraves under den første store Ildebrands Aske,) og i Anledning af den Maade, hvorpaa de forrige have været indrettede. Khvn. trykt hos Phønixberg paa Ulfeldts Plads, og findes hos hannem tilkiøbs, og finder, ved at kaste Øiet deri, fuld Hiemmel for den ovenfor,

paa Brandts Autoritet antagne Sætning, at ikke noget af Holbergs Stykker, men Molieres Gnier var det, hvormed den danske Skueplads aabnedes, da det her udtrykkelig hedder: Det vore danske Acteurs ere at berømme for, er, at de saa klogelig have overlagt deres Sager, og ikke alene aabnet deres Theatrum med et af Molieres udvalgte Stykker, nemlig: l'avare eller Gnieren, men endog, saa ofte de kan faae et godt Stykke af Fransken oversat, hellere spiller det end noget andet; thi derved viser deres Directeur, som bestyrer Værket, sin egen gode Forstand, og fører Tilskuerne paa rette Vey." Af hvem dette lidet Flyveskrift er forfattet, om af Phønixberg selv, eller som rimeligere synes, af Kammeraad Pauli, hvis Seendis Blinde, og Julestue og Maskerade ere trykte hos ham; eller hvem ellers nu Gietningen kan falde paa; da sees det tydelig, at det neppe er skrevet for at giøre Holberg nogen Fornøielse, ligesom og den Roes, som er ydet Montaigu for det Fortrin, han har givet sit Fædrelands Lystspil, baade ved Skuepladsens første Aabning, og stedse siden, neppe har klinget vel i Holbergs Øren, som tvertimod bestandig ivrede for at give de Stykker Fortrinet, hvis Scena var i det Land, hvor de fore-

spilles, og bebreidede Molieres Oversættere, at de ikk localiserede hans Stykker.

Som jeg skriver dette, faaer jeg en ny Bestyrkelse, at saavel den Anelse, der hele dette Brev igiennem har været over mig, som den i dit Brev ytrede Tillid til vore kostelige litterariske Consulenter ikke glipper. Den ene af disse, vor Werlauf, sender mig nemlig et Aftryk af den allerældste danske Komedieplacat, som jeg ordlydende for sin Siældenheds og Mærkelighed Skyld her vil lade aftrykke; den lyder saaledes: .

De Eeniste
ved
Hans Kongl. Majests særdeles Naade
Privilegerede danske
Comoedianter
Aabne i Dag, Onsdagen den 23 September
For den første Gang
Deres Theatrum ved at forestille paa
det Danske Sprog
et Skue-Spil eller Comoedie
Som bestaaer af 5 Acter og kaldes
G N I E R E N.

Prisen for dem, som finde Behag udi at bivaane denne Comoedie er saaledes indrettet,

Hver Person betaler paa Theatro	1 Sletdaler
Udi en af de mellemste Loger	1 Sletdaler
Udi de underste Loger	3 Mark
Parterre	2 Mark
Paa Galleriet	1 Mark

for en heel Loge betales som for 4 Personer

De Standspersoner som vilde behage at beære dette Skue-Spil med deres Nærværelse ombedes allerydmygst at lade dem, som ere udi deres Liverie, udeblive.

Theatrum er paa det sædvanlige Sted i Grønnegaden, saa kan og Liebhaberne igiennem Porten i Gothersgade indlades, Begyndelsen skeer præcise Klokken 5, at det Klokken 7 kand have Ende.

Vi have da nu, k. N. hiemlet Vished for selve Dagen, da den danske Skueplads først aabnedes, og sees deraf, at min i mit første Brev fremsatte Gisning, at dette skulde have fundet Sted i Septembers tredie Uge, fra 12—19 September — der dog efter hamb. Correspondents Udtryk synes at have været berammet dertil — var urigtig, og at det ikke virkelig gik for sig før følgende Onsdag den 23de September.

Ligeledes er nu afgiort, at hvad Probalibitet der endnu, efter at Misforstanden i Henseende til den adelige Borger og det tvungne Giftermaal var hævet, paa Grund af de mundtlige Sagn syntes at være til Fordeel for den politiske Kandestøber, nu aldeles er tilintetgiort, og at Gnieren er i uomtvistelig Besiddelse af den Ære, at være det første Stuespil, der af de danske Comedianter — som de paa Placaten kaldte sig — offentlig er forestilt paa dansk, saa at det vil aldeles staae til Vedkommende næste Aars tree og tyvende September at lade Theatrets hundrede Aars Fest høitideligholde ved det selvsamme Stykke, hvormed det først aabnedes, da det ikke alene endnu er paa Theatrets Repertoire, men og i Besiddelse af Publikums Yndest, og da enhver Fremstilling deraf, saalænge Lindgreen har Hovedrollen deri, ligesom i afdøde Clementins Dage, altid er en høi Helligdag for Thalia.

Det vil nu staae derhen, hvorvidt vi ville være ligesaa hældige til at faae opdaget, hvad Dag det første holbergske Stykke brugdes paa Scenen; thi at den politiske Kandestøber var det første af disse, der kom derpaa, synes ingen Strid eller Tvivl at være underkastet; eller om, for at bruge dit Udtryk — den

Dag, da Holberg først fremtraadde paa den mindre Scene, skal vedblive at være ligesaa ubekiændt, som den, da han først betraadde Livets Skueplads.

Endnu et andet Spørgsmaal, hvorom jeg endnu fra dig, eller fra nogen af dine lærde Jævninge vil ønskede nøiere Efterretning, er følgende: I den Prolog, du i dit ovenstaaende Svar har omtalt, siger Sganarel, i det han vil til at fortsætte den Nytaars Tale, der gik istaae for ham: "Der kommer Thalia, hun forstaaer Haandværket bedre, hun talede saavel for os, da den første Comedie af os blev spillet;" og tager hun da selv saaledes tilorde:

Giv Agt, Indbyggere! i dette ædle Rige,
Sær denne Hovedstad, tillader mig at sige,
At da jeg første Gang paa dette Sted fremstod,
Jeg fandt en Hierteangst, og Gysen i mit Blod.
Skiøndt selv Apollo mig i Munden Ordet lagde,
Skiøndt Eders Hænders Tegn gav Lyd, at jeg behagde,
Jeg dog, nu mine Vers har liden Fynd og Klem,
I Dag med større Mod til Eder træder frem,
Da stod jeg skiælvendes, og torde neppe vente,
At mine Løfter sligt et Udfald skulde vente o. s. v.

Give ikke disse Ord, som ydermere synes at bestyrkes ved hendes Epilogus efter Comediernes Liigbegiængelse,

hvor hun taler om, at hun til Comediens Fødselsfest kom frem i broget Klæder, tilkiende, at der til denne første Forestilling er, skiøndt den paa Placaten ikke omtales, holdet en Prolog af Thalia? og hvis saa er, skulde den da ingensteds være at opdage? skulde man i det mindste ikke kunde komme efter, hvo der kan have været Forfatter til den? er, som vi med saamegen Probabilitet antage, Holberg Forfatter til den nysanførte, skulde man ikke formode, at han ogsaa havde skrevet hin, da han synes at have lagt Sganarell en Compliment i Munden til Forfatteren deraf. Hvo vare iøvrigt de, af Thalia i tilberørte Prolog omtalte

Kongens store Mænd, hos hvem hun Ynde fandt? General Arnold, der understøttede Capion med Penge til at bygge Theatret i Grønnegade, kan neppe den Gang have været betydelig nok til at være meent her. Af den nye Dronning Anna Sophias Nærpaarørende er det neppe at formode, at Skuepladsen kunde vente sig megen Gunst, saa længe dens Hovedforfatter var den Hans Michelsen, der ved sin Peder Paars havde i den med Reventlouerne paa venstre Haand besvogrede Rostgaard giort sig saa bitter en Fiende; rimeligst henledes da vor Tanke paa den ældre Grev Danneskiold, der som Holbergs

Patron efter Beretning i dine Luxdorfiana havde til Rostgaards store Misfornøielse bragt Kongen paa andre Tanker, da Rostgaard vilde have Peder Paars brændt som et Skandskrift. Dog om alt dette og mere venter jeg Oplysning, naar du engang giver os de historiske Efterretninger om Danmarks herlige Fredrik den fierde, som jeg ikke skal aflade at æske af dig, indtil jeg bønhøres.

I øvrigt tvivler jeg ikke paa, at ovenstaaende Plakat har i mange Henseender været dig ligesaa interessant, som mig. *) Saaledes vil du allerede selv

---

*) Efter at det Alt er i Trykkeriet, finder jeg, ved at eftersee det citerede Sted af Göthes aus meinem Leben, en saa tydelig Beskrivelse af Tilskuerpladserne paa Theatret, at jeg troer at burde meddele den her: Proscenjet var meget dybt, og paa begge Sider indfattet med Sæder, der, aflukkede ved en lav Skranke, optaarnede sig i adskillige Rader bag hinanden, og det saa, at de første Sæder kun hævede dem lidet over Scenen. Det hele ansaaes for en særdeles Hæderplads; sædvanlig betiente kun Officierer dem deraf, skiøndt Skuespillernes Nærhed forstyrrede, jeg vil ikke sige, hver Illusion, men paa en Maade alt Behag. Endog hin Brug, eller Misbrug, Voltaire besværer sig over, har jeg endnu oplevet, og seet med mine egne Øine. Naar ved meget fuldt Huus, og især paa Tider, der var Giennemmarcher, anseelige Officierer tragtede efter hin Hædersplads, men der sædvanlig allerede var besat,

have lagt Mærke til, at den Tid her Tilskuerne havde Plads paa Theatret ligesom i selve Paris, lige indtil Voltaires Semiramis, fandt Sted, og som vi af Gothes aus meinem Leben 1 D. S. 211 see, ligeledes andre Stæder, hvor franske Skuespil opførtes, at have været Brug. Saaledes har du sikkert ogsaa lagt Mærke til, at Prisen for første Plads (thi saaledes kan man benævne Pladsene paa Theatret og i mellemste Loger, ligesom nu i Parket og første Pladsloge) dengang som nu, vare en slet Daler G. C.; at Parterre og Galleriepladserne strax dengang sattes til det, de giennem en saa lang Række af Aar vedblev at være. Fremdeles vil den allerydmygste Bøn, til Slutning om Standspersonernes Livreebetienter være et nyt Bidrag, hvilke anseelige Matadorer begge disse Classer i de Dage maa have været, og som de endnu indtil den i mange Henseender for vort Fædreland saa velbædige struenseeske Periode vedblev at være; saaledes sætter og Efterskriften, hvori forsikres, at Begyndelsen skeer præcise Klokken fem, at

---

satte man endnu nogle Rader Stole i Prosceniet paa Scenen selv, og der blev intet andet tilbage for Heltene og Heltinderne, end i et meget maadeligt Rum mellem Uniformerne og Ordenerne at aabenbare deres Hemmeligheder. Jeg har seet Hypermnestre selv opføre under slige Omstændigheder."

det Klokken syv kan have Ende, og tilbage i den gammeldags Levemaade, hvoraf endnu i vore tidlige Dage Levninger vare tilbage, hvorefter der i alle borgerlige Huse spiistes til Aften Klokken 7, hvorpaa Børnene — en Classe, der da strakte sig en Hob videre, end nu omstunder — maatte til Sengs, og da altsaa enhver ordentlig Huusfader, og overalt, hvo der hørte til en ordenlig Familie, maatte være hiemme, uden saa skulde træffe, at han efter de Dages grande Mode, som Holberg siger, skulde sinke sig paa en Viinkiælder, hvorfra han da til borgerlig Tid Klokken ti hentedes hiem af en Dreng med sin Løgte, forudsat at ikke en Mad. Rasmus Rasmussen selv paatog sig denne Forretning, for destidligere at begynde den Spærlagens Prædiken, der forestod den kiære Mand; hvorhos jeg dog ikke maa undlade at bringe i Erindring den ærlige Bekiændelse af Hendrik i Comediernes Liigbegiængelse, hvor han siger: "Vi sætte jo ogsaa paa vore Placater, at Begyndelsen skal skee præcise Klokken fem, men har vi holdt det nogen Tid?"

End videre sees af samme Placat, at Theatret var i Grønnegade, men at der tillige var Indgang dertil giennem en Port i Gothersgade. Da vi nu vide saameget derom, er det maaskee at haabe at Hr.

Rasmus Christensen i en ny Udgave af sin Kiøbenhavns Beskrivelse vil kunne bestemme os, paa hvad Sted dette Theater laae, og om det skulde være det, der til Overskrift havde nil dictu visuqve fædum hæc limina tangat, i hvilket Tilfælde det ikke vilde være usandsynligt, at vi endnu paa et Sæt af vore Entreebilletter, hvorpaa sees et Skuespilhuus med denne Overskrift, have en Afbildning deraf. Til Giengield vil jeg i Noten oplyse ham, hvorfra Blancogaden*) har sit Navn, et Spørgsmaal som i Anledning af hans Skrift for nogle Maaneder siden var under Drøftning.

Den Hypothese i Efterskriften til dit Svar angaaende min Forespørgsel i forrige Hæfte, om det

*) Den nu saakaldte Blancogade var en lidet besøgt Gyde bag Palaierne, med Hauger — de tvende Hiørnehuse undtagne — paa begge Sider, og var saalidet kommet i Betragtning, at da Befalingen kom, at Navnene skulde sættes paa Gadehiørnerne, man intet Navn vidste til denne. Dens tvende Huuseiere, hvoraf min Fader var den ene, forespurgte dem, hvad de skulde giøre, og fik til Svar: Navnet skulde være in Blanco; hans Nabo tog det efter Bogstäverne, og lod paa sit Hiørne male Blancogaden; lidt efter lidt kom dette Navn, hvoraf i Begyndelsen meget blev leet, i Brug, og er nu almindelig vedtaget.

ingen af os bekiændte Skrift, der skulde være udkommet i Kiøbenhavn 1795 finder jeg sindriig og sandsynlig, uden dog ubetinget at torde samtykke den; men af Hiertet deler jeg den Længsel, hvormed du seer hen til hin Periode, som flere end vi vil længe kalde Danmarks Guldalder, om vi end maatte indrømme, at den i poetisk Værd hverken kunde maale sig med den foregaaende, eller maaskee med den næstpaafølgende.

Det Bifald du har skiænket det første Hæfte af dette under en ny Titel fremtrædende Tidsskrift, vil være mig en kiær Opmuntring til at stræbe at vedligeholde det; end mere bidrager du naturligviis dertil, naar du, som her, rækker mig den nu snart et halv Aarhundrede trofast befundne Broderhaand.

Din
Rahbek.

H e l t e n.

Efter Tegnêr.

Hvorfor haaner du mig stændig?
Øieblikkets lumpne Slave,

Kraft- og villie-løse Dverg!
Sommerfugle fang behændig,
Ørnen, beder jeg, lad fare
Fri omkring skyhøie Bierg.

Stærke Aand, den Sag er, sikker,
Vexe altid stærke Vinger,
Hvad mon dertil Ørnen giør?
Duen Korn i Sandet pikker,
Ørnen med sit Rov sig svinger
Til den Bane, Solen kiør!

Spørger Stormen i sin Vælde,
Spørger Tordnen naar den ruller
Og hen over Jorden får,
Om den mon en Lilie fælde,
Om i Lunden ved sit Bulder
Den ei kiøs et Elskerpar?

Ei jeg Syd mod Nord mon velte,
Ei jeg Jordens Riis er vorden,
Der skal større Magter til.
Skialde, Tænkere og Helte,
Alt det Herlige paa Jorden,
Virke blindt, som Aanden vil.

Skrevne blandt de høie Stierner
Staae de herlige Bedrifter,

Hvortil jeg nedsendtes her.
Ikke Tidens kloge Hierner,
Ei den falske Lykkes Skifter
Styrre deres Fremgang meer.

Derfor gaaer jeg tryg og lige,
Hvad mit Rygte end bebuder,
Hvorhen mig min Skiæbne før'
Ei jeg Mennesker vil vige,
Men ikkun de høie Guder;
Deres tause Røst jeg hør!

Gammelt sig ei evigt kalde!
Vanens slidte Ramse lyde
Ei til evig Tid igien!
Det henmuldnende maa falde,
Op det friske Nye skyde
Atter af Forstyrrelsen.

Flygte, fare om paa Jorde
Mine Trælles Hob, som gyse
Ved den høie Styrkes Bud.
Ene gaaer jeg! Nat maa vorde,
Inden Himlens Stierner lyse,
Inden Helten bliver Gud.

Falde kan jeg! ingen finder
Du, der under Maanen boede,

Fri for Skiæbnens Hvirvelkast.
Guden, Lovers Overvinder *)
Faldt, da svigfuld Klædning groede
Ved hans brede Skulder fast.

Men han reiste sig. at tænde
Selv sit Baal paa Ætas Side,
Og som Gud derfra opfoer;
Saa mit Helteløb og ende!
Og vil Baalets Navn du vide,
Syd, det kalder sig, og Nord.

---

*) Hercules.

Bilag til historisk Artikel.

a) Af Dr. O. Mearas Skrivelse til Udgiveren af brittish Mercury.

(Udaf: Beylage zur allg. Z. No. 135. d. 15 Aug. 1821.)

London d. 8 Julii 1821. M: H. Da the Courier af 7de dennes har anmældt, at Napoleon er død af en Mavekræft, og at han i Forveien har be-

falet, at aabne hans Liig, da han formodede, at han maatte døe af samme Sygdom, der havde voldt hans Faders Endeligt, føler jeg mig — saavel i Hensyn til disse Forsikringer, som formedelst et Brev, en anonym Bagvasker har opsat for at fornedre min Karacteer ved følgende Paastand: at alle derved tilstædeværende Saarlæger vare enige i den Anskuelse, at der aldrig havde været en Leversyge forhaanden, og at det samme ogsaa fremlyste af de i sidste Hoftidende indeholdte officielle Meddelinger — uundgaaelig foranlediget at bekiendtgiøre nogle Anmærkninger. Gouverneuren paa St. Helena erklærer i sin Depesche, at Napoleon den 5 Mai var død af en Sygdom, der fra 17 Martii ikke havde tilladt ham at forlade Værelset, og at hans Liig følgende Dag i Overværelse af 5 engelske Sundhedsofficianter, (deels fra Landtropperne, deels fra Marinen) var bleven aabnet, og at Prof. Antommarchi havde været tilstæde ved Ligets Aabning, samt at efter en omhyggelig Undersøgelse af Legemets forskiellige indvortes Dele hele det medicinske Personale var blevet enigt om hosliggende Indberetning. Beretningen angiver, at Maven var befundet en meget udstrakt Sygdoms Sæde, at hele dens øvre Deel, især i Egnen af den øvre Mavemund (pylorus) har

været sammenvoxet med den venstre Leverfligs concave Overflade, at man efter Adskillelsen af disse Adhæsioner havde forefundet et huldet Saar, der havde giennemboret Mavens Vægge o. s. v. Mavens indre Overflade havde næsten i hele dens Udstrækning fremstilt en Masse af kræftig Sygdom, eller af schirrøse Portioner, der havde viist dem i en Overgang til aabenbar Kræft o. s. v. Den venstre Leverfligs convexe Overflade havde været sammenvoxen med Mellemgulvet. Men den ved Mavesygdommen foraarsagede Adhæsion undtaget, havde i Leveren selv intet Sygdomstegn viist sig."

Alt forud paatvinger sig den Anmærkning, at denne Beretning ikke er undertegnet af Prof. Antommarchi, skiøndt Gouverneuren forsikrer, hele det medecinske Personale havde været enigt om Beretningen. Dernæst paastaaer jeg, og det med en Sikkerhed, som ingen Modsigelse tillader, at endnu aldrig et Tilfælde er blevet bekiændt om en Mavekræft, hvis Forløb fra dens Begyndelse indtil Døden giennem alle Stadier havde været tilendebragt paa syv Uger og een Dag. Mavekræften er en langvarig besværlig Sygdom, der holder Patienten hele lange Maaneder i Qval; men her finde vi Maven næsten i sin hele Udstrækning, som en Masse

af kræftagtig Sygdom paa syv Uger. Herpaa angiver Beretningen, at med Undtagelse af den ved Sygdommen foraarsagede Adhæsion intet Sygdoms Tegn fandtes i Leveren selv." Men hvad var da Aarsagen til dette Indvolds convexe Overflades Adhæsioner til Mellemgulvet ɔ: til den modsatte Side af den Flig, der adhærerede ved Maven? En simpel Lærling i Lægekunsten veed allerede, at inflammatoriske Tilstande i Leveren og andre Indvolde hyppig, efter at have varet længe, ende med, at Symptomerne efterhaanden aftage, indtil omsider hele Indvolden igien restitueres til sin naturlige Størrelse, Farve, og Forretning. Dette var Tilfældet med Napoleon, hvor i Følge den Leverbetændelse, han paa den Tid, jeg stod ham bi, som Læge, i Aaret 1818 havde liidt af, mellem den venstre Leverfligs øvre og convexe Overflade, og Mellemgulvet havde dannet sig en Adhæsion.

Hvad Forsikringen om en Arvekræft angaaer, der i den anonyme Skrivelse foredrages af dem, der vare i Besiddelse af Aabningsberetningen, saa er den for foragtelig til alvorlig at giendrives. Ingen anseet ældre Skribent har nogensinde anført en arvelig Kræft, ingen nyere Læge nogentid behandlet en saadan Sygdom. Det hele er et fortvivlet Forsøg paa

at bevaare den offentlige Lettroenhed; men for ube-hielpsom til engang at baare den uunderrettede, var den dog stedse naturlig nok til at voves af slige Personer, der engang ere besluttede til, at tilskrive Offerets Død nogensomhelst anden Aarsag end den sande. Kun maa man undres, at de ikke endnu ogsaa have tilføiet en Beregning, hvor mange Aar vel endnu maatte gaae hen, inden den unge Napoleon vilde blive et Offer for det fædrene Maveanlæg. Historien er virkelig alt for latterlig til enhver alvorlig Belysning, og Opfinderen af den kunde ogsaa med lige Ret forsikre os om Tilværelsen af en arvelig Drukkenskab, en arvelig Myrdesyge, eller nogensomhelst anden moralsk Fordærvelse, der i en Hast kunde frembyde sig for deres Hierne.

Jeg er meget langt fra, at ville bestemt angive den nærmeste Aarsag til Napoleons Død; denne er ene den almægtige Herre over Liv og Død med Visshed bekiændt; men jeg bekiænder med fuld Overtydning, at Napoleons Død er fremskyndet ved hans lidte Behandling, ved hans Henflytning under et tropisk Himmelstrøg, ved de smaalige Qvaler, hvormed man har forfulgt ham i hans Fangenskab, ved de utallige, uendelige, forsætlige Krænkelser, som ene

saa stærkt et Gemyt som hans kunde baaret, og endeligen ved den Svækkelse af Fordøielsesorganerne, der altid er èn nødvendig Følge af Sindslidelser. Denne min Anskuelse er ikke maaskee en Følge af en øieblikkelig opbragt Sindsstemning, men den har længe været en efter modent Overlæg fattet Overtydning, som jeg og i en utvetydig Fremstilling i to forskiellige Perioder under Napoleons Fangenskab har documenteret. Jeg har med Eftertryk forelagt H. M. Ministre den Erklæring, at naar man fremturede med lige Behandling mod Napoleon, vilde hans tidlige Død, om ikke middelbar, dog ligesaa uundgaaelig følge paa, som om den havde fundet Sted under Skarpretterens Hænder. Paa disse Documenter giør jeg paa ny Europas Blik opmærksomt; de ville tiene som Bilag til min Anskuelse, ligesom allerede Udfaldet har beviist deres Nøiagtighed.

Efter at have fremlagt denne min utvetydige Anskuelse af Aarsagen til Napoleons Død, en Anskuelse, jeg er bered at retfærdiggiøre for England og hele Europa, anseer jeg det ikke for denne Sag aldeles uvedkommende, at tilføie et Par Ord over mig selv, som Gienstanden for èn nedrrægtig Bagvaskelse, da jeg gierne erkiender, at den personlige Caracteer under slige Omstændigheder fortiener hoilig

at komme i Betragtning. Jeg var fra min Ungdom af i H. M. Tieneste, og beraaber mig uden Betænkning paa enhver Officeers Vidnesbyrd, som jeg under de forskiellige Himmelstrøg, med forskiellige Afvexlinger har tient under, saa vel i Henseende til min moralske Caracteer, som mit Embeds Medfør. Jeg opfordrer enhver, om han medrette kan modsige følgende Vidnesbyrd, der af Captainen paa Bellerophon, fra hvilket Skib jeg traadte over i Napoleons Tieneste, blev udstædet til Dr. Harnesh." M. H. Hr. Barry Omeares opmærksomme og fortienstlige Forhold, saalænge han har forrettet Tienesten, som Saarlæge paa Goliath, giør mig det til Pligt med Retfærdighed og til den offenlige Tienestes Bedste at bevidne, at i de femten Aar, jeg har havt Overcommando paa noget af H. M. Skibe, jeg aldrig havde den Fornøielse at finde nogen ansat i hans Post, der saa fuldkommen havde opfyldt mine Forventninger. I Tilfælde, jeg snart skulde faae en anden Ansættelse, veed jeg ingen i Tienesten, jeg med større Fornøielse ønskede at have til Saarlæge, end Hr. O. Meare. Fredrik L. Maitland.

M. H., da jeg traadte i Napoleons Tieneste, giorde jeg det paa hans eget Forlangende og med Ab-

miralitetets fulde Bevilling, og da jeg engang var i hans Tieneste, ansaae jeg det for min Pligt, paa enhver Maade at lindre den berømte Fanges Lidelser. Jeg foragtede at være Redskab for et subalternt Tyrannie, og søgte, saavidt det stod i min Magt, at lindre de utallige nedrige og lumske Trængsler, hvormed han efter den høilig ærede Officiers Hr. G. Cockburns Afreise blev overvældet. Derfor blev jeg, efter nogle Timers foreløbige Opsigelse med Forliis af en Deel af min Eiendom, og ikke uden Plyndring af den mig personlig tilhørende Bagage, forviist St. Helena; af lige Grund er jeg indtil denne Dag Gienstanden for Menneskers Forfølgelse og Bagvaskelse, hvem Engellands Historie har at takke for et sort overtrukket Blad; men derimod nyder jeg den Fyldestgiørelse, at kunne taale endnu langt mere, i den Overtydning, at jeg, skiøndt forgiæves har tragtet efter at frelse mit Fædreland fra Skiændsel. Ogsaa bevarer ieg i mit Indre den faste Tillid, uden Samvittigheds Nag at kunne tænke paa Napoleons Grav. Jeg har o. s. v. Barry Omeare.

K. R.

b) Af et Skrift fra General Berton til General-Politidirecteur Mounier.

Beil. z. allg. Z. No. 145 d. 2. Sep. 1821.

"Paa fire Dage udraaber man her i Paris Bonapartes sidste Skriftemaal, med en Standhaftighed, som er saa meget mere overordenlig, da det almindelig viiste sig, at Salget af dette ligesaa ryggesløse som skiændige og latterlige Gøgleskrift, der ikke kunde iværksættes uden Begunstning af Politiet, hvis Generaldirekteur De er, kun havde meget lidet Held. — Man har lagt Mærke til, at en Mængde Politispioner omgave disse Skriftemaalssælgere, for at beskytte dem, og indhente Efterretning, hvad Virkning dette ligesaa gale som ryggesløse Gøgleri maatte frembringe i Folket. Men De maatte nu have erfaret, at man har optaget det med dybeste Foragt, at derved kun den offenlige Medynk og den almene Smerte forøgedes i de Franskmænds Siæl, der have bevaret Ærens og Nationalberømmelsens Følelser, Følelser, der ere dybt indplantede i Hiertet paa det Folk, som De og Deres Lige forgiæves søge at fordærve. — At give Tilladelse til en saa anstødelig Kundgiørelse, er at begaae en feig Handling, at befale den, er at bedække sig med Skiændsel. Hvilken af disse tvende Roller har De spilt ved denne hykkelske og latterlige

Scene, Hr. Baron? I det De opkastede Dem til Bespytter af dette Løgnens og Dumhedens Værk, har De nedsat den ved Chartets siette Artikel anordnede Statsreligions Anordninger, har De traad alle den christelige Morals Forskrifter under Fødder. Om det ikke er nødvendigt, at være Theolog, for at blive Politiminister, burde De dog have vidst saameget, at en Skriftefader, der aabenbarer noget af et Skriftemaals Indhold, enten med tydelige Ord eller med et Tegn, en Tone, eller paa nogen anden Maade, ved de kirkelige Love er dømt til Afsættelse, og Fængsel paa Livstid, at han heller skal lide Marter og Døden selv, end krænke denne Hemmelighed, og at, naar han for Retten spørges om Noget, der ad Skriftemaalets Vei er bleven ham bekiendt, det er ham tilladt at beedige, at han intet veed derof.

Er De, m. H. Baron! dette under Titel Buonapartes Skriftemaal i Byen udraabte Misfosters Tartuf, eller Basil! I hvert Tilfælde har De dermed begaaet en Handling, der torde bortfierne Folket fra Skriftemaalets Sakrament, i det De ved dette politiske Spilfægteri har søgt at besudle Evangeliets Tieneres Caracter, og tillige at oprøre den sunde Fornuft. Jeg veed nok, at man, for at beholde en Post, man beklæder, maa være istand til at forsage Mene

neskets Værdighed for omskabe sig til Syndebuk; at man endnu meget naturligere maa paatage sig derfor det byrdefulde Legatum af Døgnmagthavernes Lidenskaber og Had, end man faaer den arvelige Mavekræft; men kunde De da glemme, at De en lang Tid blev bespiist ved Napoleons Bord, der da var Deres Keiser? Vel ikke ved hint Bord, hvor den store Mand, hvem hele Verden erkiænder som saadan, satte sig; det havde været for høit for Deres liden Vært; og skiøndt De har giort Dem al Umage for at forstørre Dem, efter at han forlod Frankrig, tvivler jeg dog meget paa, at De nogentid vil kunne sætte Dem ved Kongens Bord. Erindrer De Dem ikke mere, at han med en Dotation giorde Dem til Baron, og hæftede Ærens Tegn paa Deres Bryst!... Dog han vilde kun i Dem belønne en agtværdig Faders Dyder, der havde giort Navnet Mounier agtet nok, til ikke at sætte nogen forfængelig Titel foran, den De ønske i Arv at efterlade deres Søn, der efter Heraldikens Grundsætninger vil være noblere end De.

Deres Fader lever ikke mere, han er død en Plebeier. — Hvis De er en Søn af hin agtværdige Mounier fra den constituerende Forsamling, der ikke som saamangen anden fornedrede sin Landsflygtighed ved dovent Tiggeri, og der ikke troede at nedværdige sig

ved, at han blev Skolemester i et fremmed Land; den Borger, hvem Napoleon hiemkaldte paa Fædrelandsgrund, at udslette Sporene af hans Ulykke, hvem han ansatte i Statsraadet, hvor han døde fattig, men efter at han i den Grad havde erhvervet sig sin Velgiørers Agtelse, at denne paatog sig Omkostningerne ved hans Begravelse, og hans Datters Udstyr; hvis De er den Søn, som de franskes Keiser desuden udnævnte til Auditeur af første Classe, til Maitre des Reqvetes, til sin Cabinetssecretair, og endelig til Intendant over Kronens Bygninger, saa vilde ingen have undret sig over, hvis De havde deelt hans Ulykke med ham; man vilde beundret den Taknemmelighed og Hengivenhed, der havde foranlediget Dem til at følge det ophøiede Offer paa Øen Elba, og selv paa Øen St. Helena. Men om De nu har foretrukket at gaae til Gent, forpligter da det Dem maaskee at glemme saa mange Velgierninger? Tør De vel lade en stor Mands Admindelse bespiætte, der traadte Dem i Faders Sted?

De har i Deres Utaknemmelighed udspredt eller ladet udsprede Bagvaskelser i Hovedstaden, for at vinde Bifald hos afsindige Skraalere blandt hans Fiender. Man havde skildret Dem som en Mand af Aand, Hr. Baron, men De har i Dag med mere

beviist os, at de hiemkomne Mennesker have tabt al Glands, der gav dem nogen Værd. Af Medynk med Deres Børn, i disse uskyldige Skabningers Navn, og ved Deres Faders Minde, beder jeg Dem, Hr. Mounier, at afsværge denne Vinkelpolitik, hvis Producter man endnu bestandig i Smug sælger paa Hiørnerne. Indholdet deraf bær Dumhedens og Bagvaskelsens Segl. Det franske Folk er for oplyst til at fæste Tro til slige Affødninge af Vanvid; det øiner i det høieste Eselsparket, eller Hr. Duplessis de Grenadans deri.

Lad Dem, der kastede sig ned for denne glandsfulde Persons Magt, og fremvoxede under Straalerne af hans Genius, der skyldte Keiser Napoleon deres Rang og Formue, glæde dem over Bonapartes Død, da de har ført dem saaledes op, at de maa flygte ud af hans lynskarp giennemtrængende Blik, Udflodbet af hans store Siæl; det lader sig vel begribe; men 20 Millioner franske ønskede at være istand til, at væde hans Grav med deres Taarer." — —

K. R.

Historien.

Endnu venter Menneskeheden med ængstlig Utaalmodighed paa Oplosningen af den store Gaade, om Europas store Magter ville tilstæde Tyrkerne at fuldbyrde deres tilsyneladende Forehavende, aldeles at udrødde det christne Navn inden deres Landemærker, eller række en kraftig og veldædig Haand til Gienreisningen af et Folk, der i den nærværende Kamp paa Liv og Død har givet for mange Beviser paa grædsk Helteaand til, at man ikke med Føie skulde vente, at det barbarske Aag, der undertrykte dem giennem Aarhundrede, kun behøvede at sønderbrydes, for, at man i Nygrækerne ogsaa i flere Henseender vilde gienkiænde de gamle Grækers Afkom. Da man midlertid endnu stedse fra Postdag til Postdag smigrer sig, at det Forhæng, som hidindtil dækker Cabinetternes Beslutninger vil, om ikke blive bortdraget eller sønderrevet, dog lettet, ville vi giemme, hvad vi herom kunne have at sige, til Artiklens Slutning, og midlertid omhandle de øvrige Begivenheder. Rummet i forrige Hæfte nødte os at giemme til dette.

Bilagene til denne Artikel fritage os for at opholde os ved Napoleons Dødsfald, der for Øieblikket ingen vigtige Indflydelser paa Tingenes Gang synes at have; hvorledes der er dømt om hans Døds-

maade, og hvorledes hans Beundrere og Tilhængere efter hans Død ere blevne hans Ihukommelse troe, vise de tvende nysanførte Aktstykker. En Ansøgning, den ædle La Fayette, der i hans Almælde ikke hørte til hans Krybere, har havt den ædle Kiækhed, i Forening med General Gourgaud, Oberst Fabvier, og flere, at indgive til Repræsentantkammeret, at hans Liig maatte bringes til Frankrig, kom ikke til Forhandling, da Kamrets Møder hævedes. At den midlertid af den sædvanlige umælende Ultramajoritet vilde blevet forkastet, er ingen Tvivl undergivet. Om det desuagtet ikke for nærværende Øieblik skulde være paa Hældingen med Ultraernes Overmagt, torde være et andet Spørgsmaal, da der er en kiændelig Spænding mellem dem og Ministeriet, som de giøre Fordringer og Forsøg paa at nybesætte efter deres Hoved, men med saalidet Held, at tværtimod, deres egne tvende Ministre uden Portefeuille, Villele og Corbiere, tillige med Partiets sande Siæl Chateaubriand maatte resignere; dog grunde de endnu deres Haab paa de næste Repræsentantvalg, som de i Følge den seneste Valglov smigre dem at kunne styre, og derved ikke blot at oprette det Tab, de for Øieblikket lide, ved mange af deres Forskrybderes Udtrædelse, men og at faae en saa forøget Majoritet, at Ministe-

riet vil see sig nødsaget, enten at lystre dem, eller give dem Plads. Som et ondt Forvarsel for dem synes dog de hyppige Censurtomter, der i deres kiære og tro Journal des Debats idelig findes, ikke uden Grund at kunne ansees, da de unægtelig give tilkiende, at der til Forliig og Fred mellem dem og Ministeriet er saare liden Udsigt. Om derved tillige skulde kunne frembringes en Luttring af dette i modsat Betydning, hvorved Decazes og hans Venner atter skulde komme tilroers, og en Nærmelse i det mindste til de moderatere Liberale blive Følgen deraf, synes idetmindste tvivlsomt.

Det andet i forrige Hæfte nævnte Dødsfald, den ulykkelige engelske Dronnings, har derimod ikke været uden Følger, og selv disse kunne ikke ganske siges endnu at være til Ende. Havde hun end ved sine Fordringer, og mislige Forsøg paa at bivaane Kongens Kroning, efter at det var nægtet hende at deeltage deri, og ved den bebudede Paastand, at krones efter ham, kiølnet mange hende hidtil gunstige Gemytter, vaktes dog med eet en ny Interesse for hende, da hun i de samme Dage blev i Skuespilhuset overfaldet af en pludselig Sygdom, enten foraarsaget ved uforsigtig Nydelse af Frugter og kiølige Drikke, eller anden Forkiølelse, naturligviis i For-

bindelse med den megen Sindsuro og Krænkelse, hun saa lang en Tid igiennem har været givet til Priis for. Ogsaa antog hendes Sygdom strax en saa betænkelig Caracter, at man næsten fra første Dieblik ansaae hendes Død for upaatvivlelig, og var hun selv, da Lægerne et Dieblik bebudede hendes Bedring, af samme Mening, og forudsagde, at hun ikke havde mange Timer mere at leve i, hvilket og næste Dag den 7 August næsten paa Minutten gik i Opfyldelse. Da hun havde forlangt at hvile i sine Fædres Begravelse i Brunsvig, blev det besluttet, saa snart muligt, og i største Stillhed at bringe Liget fra Brandenbourghouse uden om London til Harwich, hvor en Fregat skulde modtage det, og føre det til Stade. Hendes Hofdame Lady Hamilton protesterede vel i et Brev til Lord Liverpool mod denne, som hun kaldte det, uanstændige Hast, samt bad, at intet Soldateske ved Jordefærdet maatte blive brugt; men forgiæves, da Lord Liverpool beraabte sig paa den fraværende Konges Befaling. Endnu Aftenen før den til Udtoget bestemte Dag, skrev Executorerne af hendes Testament ham til for at protestere, og gientog mundtlig denne Protest næste Dag, da Toget skulde gaae for sig, men uden at derpaa blev agtet. Derimod havde det samlede Folk saaledes spærret de be-

stemte Udenomsveie, og forsvarede her deres Vogn-borge saa haardnakket mod Soldaterskeu, at den første Politidommer Baker, der anførte Toget, saae sig nød til at give efter, og lade Liget tage Veien ad City, hvor Lordmajoren modtog det, og med saa-mange Lemmer af Communeraadet, han kunde samle, gav det høitideligst Geleide. Midlertid var ved Kam-pen mellem Livgarden og Folket et Par Mennesker dræbte, da Garden havde fyret paa Mængden, der kastede med Stene, dog, paastaaes der, ikke før Garden havde brugt Bajonetter og Sabler. Dette blev et nyt Tvistensæble, da ikke blot disse tvendes Drab blev Gienstand for en lovformelig Undersøgelse, hvorved Drabet blev erklæret for forsætlig Mord, begaaet af en ubekiændt Livgardist, men da der og foranstaltedes dem en formelig Liigbegiængelse, hvor-ved det kom til nye Stridigheder mellem Gardisterne og Mængden, og hvorved den bekiændte Oppositio-nist Sherif Waithman, der paa Embedsvegne holdt Orden, fornærmedes af de opbragte Gardister. Ikke formildes disse Stridigheder ved, at Politidommeren Baker er afskediget, og Sir Robert Wilson afsat, nogle sige, fordi han skulde være mistænkt for at have lagt Planen til de Hindringer, der foranstalte-des mod Ligfærdets Vei, andre, fordi han skulde

have formanet den Officier, der commanderede Garden, til ikke at bruge Vold mod Folket. Hvorvidt alle disse Begivenheder torde lede til videre Folger, eller realisere den Forventning, at det nuværende Ministerium skulde blive nødsaget atter at romme Lord Grey og Fox's øvrige ædle Venner, den Plads, disse eengang til Englands og Menneskehedens Vel saa ærefuldt beklædte, vil Fremtiden vise.

Kongen af England har midlertid giort et Besøg til Irland, i hvis Hovedstad han med overordenlig Jubel blev modtaget, og er nu i Begreb med at besøge sine tydske Stater; hvorimod den foresatte Reise til Paris, hvor endog Rygtet paastod, han vilde hente sig en ny Gemahlinde, siges opgivet.

De senefte Efterretninger bebude, skiøndt i ubestemte Udtryk, en ny Congres af de fem store Magters Ministre endnu dette Efteraar. Om det skal, eller kan bie saalænge, inden den grædske Gaade løses, veed kun Han, hvis Die overskuer, som hans Vink bestyrer, Begivenhedernes uberegnelige Gang. Har — som en meget velskreven Udsigt i Brem. Z., anmærker — Tyrkernes Barbarismus allerede saaledes forandret Tingenes Udseende, siden de i Laybach forsamlede Monarcher yttrede dem imod Grækernes Opstand; er det russiske Riges Værdighed allerede saa paafaldende fornærmet, at det, alle modsatte Forsikringer uagtet, ikke synes usandsynligt, man dog vil see Russerne drage Sværdet til deres mishandlede Troesforvand-

tes Bistand og Frelse, hvorlidet behøves ikke da til at forvandle denne Sandsynlighed til Nødvendighed? Hvilken menneskelig Statsklygt kan forebygge, at en Gnist ikke falder i den springefærdige Mine, naar Millioner Fakler og Brande ere i rasende Barbarers Hænder, der blinde af Fanatismus, Blodtørst og alle Mennesket fornedrende Lidenskaber, intet agte, og intet frygte? Og dette er endda kun een af de rimelige Muligheder, der kunne fremskynde Udslaget, naar det maaskee mindst ventes. Lægge vi endnu til, at Menneskeheden, der ellers næsten uden Undtagelse ønsker at kunde tilbageholde Statskunstens Arm, naar denne udstrækker sig for at gribe Krigens Sværd, ved denne Leilighed intet ivrigere Ønske har, end at see det Haar overhugget, hvori det hænger, see Sværdet grebet og ført med Kraft, skulde man da ikke og kunde vente, at dette, mange Millioners eenstemmige Ønske, dog i Statsstyrelsens Vægtskaal vilde komme i nogen Betragtning?

Vi giemme til næste Hæfte, hvad vi fremdeles herom, saavel som over de endnu uopklarede Begivenheder i Spanien, Portugal, Sydamerica og Brasilien maatte have at sige.

K. N.

September 1821.

Hesperus.

Fædrenelandet og Litteraturen helliget.

Femte Binds tredie Hæfte.

Om de gamle Fablers eller Mythers physiske Aarsager *).

Af Heynes opuscula academica 1 B. Program til Universitetsfesten 1764.

— — Hvis en Philosoph med Føie siger, at Glæden er en alvorlig Ting, er i det mindste den Glæde

*) Da nærværende Afhandling angaaer en af de Gienstande, der for Øieblikket ere Tvistensæbler i vor Litteratur, har man troet, at en upartisk og ærvær-

der reiser sig af en taknemmelig Følelse af de Goder, vi nyde, ikke at beskylde for Letsind eller Overmod. Thi hvo kan fortørnes eller fortænke det Gemyt, der opflammes noget mere end sædvanlig ved Velgierningers Følelse eller Erindring, eller saaledes henrives af Beundring for fremmede Fortienester, og herlig Hæder, at han endog synes guddommelig begeistret, og henrykt? Og er Sæden til denne retvise og priselige Fyrighed nedlagt dybere i vort Hierte, end den, der løselig og forbigaaende berører det, maaskee kan synes, saa at jo mere uforbærvede de menneskelige Gemytter ere, jo mere brændende og hæftig er gierne denne.

Denne Sag stadfæstedes ogsaa ved barbariske og udyrkede Menneskers Exempel, hvilke baade stærkere og varigere pleie saavel at føle, som mindes, hvad dem var behageligt. Ja selv denne Følelse af store Fordele hostede af en andens Fortieneste, siges endog fordum, af Mennesker at have giort Guder, og siges med rette, naar vi blot ikke derfra vil udlede hele den gamle Gudsdyrkelses Væsen, eller falde paa, at regne alle de Guddomme, Oldtiden dyrkede, hen mellem

dig Stemme fra en fredsom Tid ikke maatte være uvelkommen i det mindste for dem, hvem Stridens Emne interesserede mere end Stridens Kiævl.

Helte og Konger. Samme mere skarpe og levende Folelser af herlige Goder og Fordele, man havde en Andens Viisdom eller Dyd at takke, har opvakt baade Digtekunstens og Veltalenhedens første Spirer i Menneskenes Aand. Thi naar Siælen blev henrevet og slaaet af store og til Almeengavn og Landsmænds Vel og Frelse foretagne Tings Skionhed og Storhed, og ligesom lynslagen af en guddommelig Beaanding, af Naturens egen Drift og Fart dreves til at forkynde, og forherlige disse, naar den da (hvad ved det udannede og nye Sprog endnu nodvendigere maatte skee) fattedes passende Ord, til at udtrykke sine Følelser, og Tingenes Vigtighed og Storhed, tydde man til Sammenligninger og Lignelser, til udførte Figurer og Allegorier, udsmykkede Alt med prægtig og glimrende Tale, og forvandlede Tingene selv, der, naar de betragtedes med et roligt og sindigt Gemyt, ikke havde noget saa usædvanligt, og uhørt, maaskee endog vare ubetydelige og hverdags, til Myther og Fabler; hvilket altsammen upaatvivlelig udgiør Digtekunstens Natur, hvortil vore Siele ved en Kunst eller paa en vis Vei og Maade maa anføres, medens deres dannedes dertil baade af andre physiske Aarsager, og ved selve Tegnenes ɔ: Spro

gets Natur, hvormed de skulle udtrykke deres Følelser. Da siden disse Fabler og Myther, saa ofte de gientoges, ikke mindre tændte og opflammede Tilhorernes Siæle, især naar dertil kom Rythums, og Harmonie, og Sang, og naar de levende Bevægelser af de Dandsende og af Chorene ɔ: af dem, der med Gebærder udtrykte Fortællingen, blændede Oine, hvortil og snart kom Alderdommens Anseelse og Ærværdighed, bør vi da undres, om hos de gamle al Viisdom, og Gudsdyrkelsen selv blev til Fabler og Myther, og disse hos dem havde saa stor en Magt og Anseelse? thi hvordan skulde de ikke ynde Myther, da de ingen anden Tale havde, end en, der henførte Alt til sandselige Billeder af Tingene, Prosopopæer, Besiæling af det Livløse, Allegorier, Apologier, sindrige Digtninger? Naar man noget noiere betragter og giennemskuer disse Tings Forhold, vil man finde dem i meget nær Forbindelse baade med selve Lærdommen om Ideernes Oprindelse, og de Tegns Kraft og Natur, ved hvilke disse kunne betegnes, og pleie at blive betegnede; og vilde det udentvivl bidrage meget, baade til selve Mythernes Fortolkning, og til at forklare deres Oprindelse og Aarsag, fatte deres sande Natur og Væsen, og aflægge de almindelige, deels vrange, deels mistænkte Meninger om de Gamles Tanker og Lær-

domme om guddommelige og menneskelige Ting om Digtekunstens Natur, og visse Digtearters Væsen, saavel som Oprindelse. Heller ikke er selve Fablernes eller Mythernes Kraft og Natur at foragte, eller ansee, enten en ædel Mands Tid, eller en Philosophs Skarpsind uværdig, efter som hele den menneskelige Viisdom havde sin første Udspring fra disse; og skiøndt vi nu, da Aanden ved selve Philosophiens Dybsindighed, og Dialectikens og Grammatikens Gransyn er bragt til en finere Synsmaade, med Føie finde mere Behag i den nøgne Sandhed *), prøver man forgiæves at fortolke Oldtidens Lærdomme og de Gamles Viisdom uden rigtige Begreber om Fablernes Magt og Natur; heller ikke kunne de undvære denne nøiere Kundskab, der agte at undersøge vor Forstands og Aands Natur, Kræfter, og Love, og ligesom udarbeide dens Aarbøger, et umodsigelig ligesaa skiønt, som voveligt Foretagende. Saa ofte da spørges, hvorfor de Gamles Fortællinger og Undersøgelser om Tingenes og Nationernes Oprindelser, og selve Philosophernes Meninger om Naturgien-

*) Det maa ikke glemmes, at denne Afhandling er skrevet i det for sin Forstandighed nu ilde anseete afvigte Aarhundredes maaskee forstandigste Periode, 1764—89. K. R.

stande, saa vel som deres Lærdomme om Sæderne, ere indhyllede i Myther og Fabler, ville vi besvare dette Spørgsmaal ved at sige, at baade Mytherne og deres Anvendelse for en stor Deel maa udledes fra physiske Aarsager, men at disse Aarsager deels maae søges i selve Menneskets Natur, deels i det Redskab, hvorved den menneskelige Aand udvikledes og dannedes ɔ: i Sprogets Natur og Væsen; deels i de udvortes Tings Natur, der havde meest Indflydelse paa dets Dannelse. Hvilket her kortelig nu kun vises, og egenlig blot paapeges, da Rummet ikke tilstæder en fuldstændig Afhandling af et Emne, der indbefatter saamange Ting.

Hvad da det første Slags Aarsager angaaer, hvorfra, vi sagde, Mythernes Oprindelse og Aarsag var at udlede, da ligge disse i Menneskeslægtens Barndom, i Aandens og Forstandens Kraft, der endnu ikke var vant til skarpsindig Tænken og Betragtning. Hos raa Mennesker, der nylig ere gaaede ud fra det vilde Levnet kan der neppe være Tanken om nogen Ting, uden, hvad der falder i Sandserne; men Sandser faae et meget stærkere og virksommere Indtryk, naar Sindet ikke afdrages og adspredes ved Betragtningen af mange Ting, men hæfter sig ved den ene Ting, man har for Øie; og

indpræges det meget dybere i Sindet, hvad ved saa levende Følelse indbringes deri; og fremkomme de for Sindet svævende Tingenes Billeder igien med saameget mere levende Farver, saatit de paa ny fremlokkes ved Fremstød af Hukommelsen, eller nogen anden Siæls Evne. Men ligesom disse Tingenes Billeder ere faa i Tallet, saa ere de mægtige og virksomme, til at oprøre og bevæge Sindet; thi de iføre dem ligesom en ny, forunderlig, forbausende Gestalt, de voxe, de forøges; men naar de nu udstrømmes i Andres Øren, og annammes ved Hørelsen, antage de atter langt større og forunderligere Skikkelser, ved Ordet forvandles det seete og hørte til sande Mirakler og Jærtegn, som hverken Begreberne ere uddannede nok til at forklare, og henføre til det rigtige Forhold og deres Natur, eller Sproget noksom istand til rigtig at beskrive og fortælle. Ukyndighed om Ting og Aarsager maa derfor ansees at lægge Grund til al Mythologie, thi deraf kommer al Overtydning om Ting, der gaae uden for Naturens sædvanlige Orden, paa en ny og usædvanlig Maade blev til, og fik dunkle og lønlige Kræfter. Saaledes er Veien aabnet til al Slags Teratologie og Overtro. Men da de mere raa Menneskers Sindsbevægelser og Affecter, naar de eengang vækkes, ere

hæftigere, og mere dyriske, kan man let vente, at baade Begiær og Afsky maa voldsommere falde Gemytterne paa. Ligesom altsaa slige Menneskers Fiendskaber og Krige ere paa Liv og Død, saaledes er og deres Beundring, Kiærlighed, og Ærefrygt for dem, de enten erindre at have gavnet dem, eller see og høre at have udført store og vanskelige Ting, utrolig, og omtrent saadan, som vi nys have sagt. Saaledes maatte Heltenes og Gudernes Naturer opkomme og bestemmes, som vi see dem i Fablerne.

Ikke mindre Magt til at udvikle de fordums Menneskers Gemytter i Fabler, bør det Sprog ansees for at have havt, som de betiente dem af til at fortolke og forklare deres Følelser, thi da dette var lidet uddannet og beriget, var det ikke engang tilstrækkeligt og skikket til de faa Begreber, de da havde. Derfor arbeidede Siælen, sysselsat med at opfinde nye Tegn ɔ: Ord og Lyd, hvormed den kunde udtrykke sine Følelser; men at disse Følelser faldt paa med større Sindsbevægelse og Indtryk, end nu omstunder, have vi nys seet. Da derfor Sproget i sin Fattigdom kun udtrykke en liden Deel af Følelsen, pleiede de at tage afvexlende og heftige Gebærder, Stemmens Anspænding, Øinenes, Ansigtets, Bevægelsens, saa at sige hele Legemets Veltalenhed til

Hielp; hvad igien maatte have megen Magt til at giøre hæftig Indtryk og Virkning paa de tilhørendes Gemytter; thi hvad de havde fornummet, var ikke ved Hørelsens Sands allene, men tillige giennem Øinene indpræget Sindet. Ingen dømme eller bedømme derfor efter vor Maade at tale paa, hvad vi læse fortalt om de Ældres Veltalenhed; snarere maa det sammenlignes med, hvad vi hyppig kunne finde berettet om de vilde Nationer, der giennemvanke det nordlige Amerika. Men dette Sprog, der havde Mangel paa passende og egne Ord, henvender Aandens Kraft til at sætte Concreta isteden for Abstracta; det tænkte forvandles til Gierning; hvad der ved Pønsning undfanges i Aanden, fortælles omdannet til en Handling og Tilbragelse; og ikke blot det menneskelige Liv, men ogsaa Dyrenes, ja endog de ubesiælede Tings Naturer bringes til Tale og Handling, og give Æmne til nye Undres Fortælling. Heraf, som af Elementer, og Ophav, pleie, naar Menneskenes Levemaade uddannes, Sproget at uddyrkes mere, Allegorier, Troper, og især Metaphorer med Figurer at komme; derfra have og Apologer, æsopiske Fabler, Parabler, og hvad ellers er udledt af Tings Liighed eller Sammenligning, deres Ophav.

En stor Magt i Henseende til de gamle Mythers Natur havde de udvortes Tings Forfatning og Udseende, som svævede for de tidligere Menneskers Sandser. Det er utroligt for den, der ikke har givet sig af med slige Betragtninger, hvor forskiællige Følelserne og Dommene ere om de selvsamme Ting, men paa forskiellige Tider, hvor Menneskene staae mellem forskiellige Indtryk af de udvortes Gienstande — meget meere maa der nødvendig være dens største Uovereensstemmelse, naar Himmelegn og Jordbund ere forskiællige. Hvad Magt, maa vi da ikke troe, der har været til at virke paa hine raa og for de sandselige Indtryk ene opmærksomme Menneskers Gemytter, i de af faa i Slægter og Stemmer adspredte Mennesker beboede Steders snart sørgeligere, snart muntrere Natur, i de rædsomme Skove, i de øde og tomme Ørkener, Udsigter af Søer, store Floder eller Have? Paa hver forskiellig en Maade virke Hedens og Kuldens, enten for stærke eller for svage Temperatur, paa Legem og Siæl? hertil lægge man de Besværligheder og Elendigheder, som hine tidligere Menneskers Liv var udsat for, da snart Elve, som ingen menneskelig Kunst styrede eller hæmmede, vidt og bredt oversvømmede nærliggende Steder, snart Mangel og Hungersnød, snart Pest rasede

iblandt dem: hvor megen og stor Rædsel af Stormes og Uvæirs Voldsomhed, eller af Ildhvirvler udspru-bede af den haardelig rystede Jord! Disse nye Vidunder, der undertiden slog Gemytterne med Forundring og Forbauselse, undertiden med Rædsel og Frygt, frembragte nye underfulde og fabelagtige Fortællinger. Saaledes opkom tillige med Guderne, Titanernes, Giganternes, Typhons Navne, og andre deslige Uhyrer.

Af dette som her kortelig, og summarisk er omtalt seer man, med hvormegen Føie der sagdes, at Oprindelserne til de gamles Fabler især maatte udledes fra physiske Ting.....

Forfatterens Tillæg ved Udg. af hans opuscula academica 1784.

Jeg begyndte, men fuldbragte ikke Undersøgelsen om de gamle Fablers physiske Aarsager; og kan ikke noksom undres, hvorledes det er gaaet til, at jeg ikke er til anden Tid kommet tilbage dertil; især burde det nøiere og omhyggelig forklares, hvad deraf fulgte, eller lod sig udlede... Thi utallige ere de Ting i de gamles Indretninger og Gudsdyrkelser, i Poeternes og Philosophernes Tanker, i hele den gamle Litteratur, hvis

Oplysning kan og bør søges i det, der beroer paa denne Undersøgelse.

Og først, at en Forestilling om den guddommelige Natur, af Betragtningen af de Aarsager, som Tingene nødvendig maa være udgangne fra, efterhaanden skal opkomme i Gemytterne, kan ikke ventes i raa Menneskers Sind, der overalt hverken bekymre eller kunne bekymre dem om Tingenes Aarsager; men Alt, hvad der er, af gammel Religion og Philosophie, er udvældet af denne Kilde, at Tingenes og Meeningernes Elementer og Grundspirer havde deres Grund i Mytherne; men disse i Tingenes physiske Aarsager. Saa ofte altsaa der spørges om Oprindelsen til Begrebet og Meningen om den guddommelige Natur mellem vilde eller barbariske Folkeslag (thi de Tider, for hvilke en bedre Philosophie, tilligemed en større Civilisation, og et bedre ordnet Menneskesamfund lyste, maa aldeles udelukkes fra Spørgsmaalet) maa man vende tilbage til hine physiske Aarsager. Thi enten Dyrkelsen henvendtes til en uformet Stok, Bull, eller Steen eller noget andet saadant, som Overtroen siges at have tilbedet (hvad vi kalde Fetichter) eller til Himmellegemerne, og andre naturlige Ting, der udmærke dem, og falde i Øinene

enten ved Veldædighed eller Skade, hvilke gierne udtrykkes symbolisk (som Naturens Gavmildhed, Jordens Frugtbarhed, ved Venus, Ceres o. s. fr.) eller til store Mænd, og deres Skygge, kunde der ingen saadan Dyrkelse fundet Sted, havde ikke de raa Menneskers Gemytter været saa stærkt slagne af Følelsen af disse Ting, at de ansaae dem for beundringsværdige, kiære, hellige, og høiligen ypperlige. Disse Følelser reise dem da fra de dunkle Aarsagers Virkning paa Gemytterne, ikke fra Aarsagens Betragtning. Herved maa vi dog erindre to Ting, der ere af megen Vigtighed til ret at ordne hele denne Undersøgelse; først, skiøndt dette i Forstanden og Tankerne kan bringes under visse Forhold og Classer, have dog mellem raa og barbariske Mennesker disse Begreber paa uendelige Maader næsten efter hvert Menneskes Caracter, været forskiellige og indbyrdes blandede og det senere Olds overtroiske Skikke og Meningen tidlig afveget fra de oprindelige; thi efter Faderens Exempel og af Efterlignelse iagttog Sønnen de samme Skikke, saa at han ikke engang giorde sig nogen Tanke om deres Aarsag, eller Kraft og Betydning; dog saa at han, efter Omstændighederne undertiden lagde noget til, forandrede andet, indførte meget Nyt, ikke efter skiønsomt Over-

læg, men paa Slump, og som det traf; saa at altsaa Intet heri kan ventes, der skulde være fuldkomment stadigt og bestandigt, og uden nogen Forandring fælles for flere Mennesker og Menneskealdre; at det altsaa er meget længere fra hele denne Materie, og vor Mening, at vi vilde udsiske noget philosophisk, enten Socratikernes eller Stoikernes Skarpsind i Oldtids Livet, eller hos dem, der have skildret det, Homerus eller Andre. Saa ofte vi derfor sige at der i Homer eller Andre endnu findes Philosophemer af de Gamle, er dette at forstaae om udannede, eller i Viisdommens Vugge værende Menneskers Begreb, sunde Fornuft, eller Skarpsind.

Det andet er, at, endskiøndt vi af Mangel paa andre Ord i denne Sag i Flæng bruge Udtrykkene: Religion, Gud, Guddom, guddommelig Natur, maa man dog aldeles tilsidesætte vore Begreber af disse Ord, saa ofte der handles om de Følelser og Forestillinger, som man maa antage at boe i raa Menneskers Gemytter. Thi ingen Tanke eller emtaphysisk Forhold kunde fattes af en Aand, der ikke letteligt var øvet i at fatte Andet, end hvad den ved Sandserne havde fornummet, eller hvad der lignede dette. Men det er just det, der giør at Undersøgelse ubestemt og usikker, saa ofte der spørges,

hvad de Gamle have tænkt om Gud, og den guddommelige Natur, og hvad Tid endelig den sande Forestilling om Gud er bleven bekiændt. Paa samme Maade forvirres de gamle Philosophers Undersøgelse om Aarsagerne til den Forestilling, Menneskene have fattet om den guddommelige Natur; hvorudover i hele Ciceros Bog om Gudernes Natur Undersøgelsen hinker. Dersom man altsaa ikke fremfor Alt nøiagtig bestemmer, hvilket Begreb man vil have forbundet med Ordene, kan man sige Ja og Nei til det selvsamme; thi anderledes bekræfte vi, at de Gamle ingen Forestilling have havt om Gud, hvis Gud betegner en fra Materien forskiellig Aand, anderledes, hvis det betegner en Aand blandet med Materien, eller Luften, Ilden, et dunkelt Navn paa Naturen, Naturens Elementer digtede under Gestalt af Personer, anderledes, hvis Gudernes Navn betegner, jeg veed ikke hvad for Gestalter, der ere større og mere majestetiske end den menneskelige.

Vi sagde da, at i raa Menneskers Sind kom de første Begyndelser og Spirer til al religieus Følelse fra nogen Forundring; saa at Sindet er slaaet ved at see, høre eller berøre en usædvanlig ikke før seet Ting, eller som viser sig ved en endnu ikke fornummen Gavnlighed eller Skadelighed; det

samme kan og finde Sted ved et Kunstproduct; og naar dette er begyndt at holdes i Yndest og Agt, har den, som er kommen i Besiddelse deraf, Høiagtelse og Ærbødighed derfor; hvilket vor Tidsalders Mennesker tage efter deres Begreb, og ansee for en religieus Dyrkelse, naar den slove Barbar efterligner det udvortes Adfærd, vor Andagt pleier at bruge; dersom han ærbødig falder ned for det, dersom han sætter Offermaaltider, eller Gaver for det, dersom han pryder det, ansees det for en Slags Tilbedelse og religieus Dyrkelse; men selve Barbarens Forfatning tilstæder neppe nogen anden Tanke og Mening, end at han yder Tingen Beundring og Kiærlighed, og vil, den skal være ubrødelig og hellig. Som et Tillæg maa det ansees, som senere føies til den gamle Skik, at Menneskene underlægge en dunkel og forvirret Forestilling om en Natur, der er større, og mægtigere, end den menneskelige; saa at, naar en Ting giør en eller anden Gavn eller Skade, f. E. en Slange, de snart ogsaa vente anden Gavn eller anden Skade deraf, og inden lang Tid troe at have erholdt dette; hvilket Exempel indbyder andre til at anskaffe sig samme Ting, som nyttig; saaledes ogsaa Kunst- og Haand-arbeide; andre giøre det efter, skiøndt i en formløs, og for vore Øine modbydelig

Gestalt, og vise det samme Ære. Nu udledes Tingenes Aarsager fra Afgudsbilledet, men kun de Tings, om hvilke denne Overtrydning er blevet herskende. Hvo kan med skiællig Grund henføre dette til egenlig saa kaldet Religion? eller med Føie tillægge det Navn af Gudsdyrkelse? At have hellige Ting, tilbede disse, efterligne Ceremonier, er en Skik hos utallige Folkeslag, der end ikke synes at have Tanke om en guddommelig Natur; de ere saaledes Atheister, skiøndt man hos dem kan erkiænde en religieus Dyrkelse. Saa vanskelig er Betragtningen af de Aarsager, hvorfra dette Hele maa siges at være kommet. Saaledes synes i største Forskiællighed Sagen næsten at være med det, som fortælles om Stenes og Stokkes Tilbedelse, og overalt om Fetisher, eller de saakaldte Manitus; kun at i Afrika og andre Lande en Efterlignelse af den religieuse Dyrkelse, de saae Mahomedanerne eller andre Fremmede paa deres Maade at bruge, maatte komme til. Vrangelig synes midlertid vore Gavnlige, som bleve Dievidner dertil, at antage, at disse Barbarer efter vor Viis herved tænke paa den guddommelige Natur, der har Magt over Himmel og Jord. Ogsaa kommer hos disse Folkefærd en anden Overtro dertil, saa at den mis,

brugte de selvsamme Ting, som man kan kalde guddommelige og hellige, snart til at forudsige tilkommende Ting, snart til Troldboms Koglerier, saa at hyppig Europæerne have anseet for Gudsdyrkelse, hvad der gik ud paa Taskenspilleri. Hertil maa meget henregnes, hvad vi læse om Barbarernes Religionsskikke i Særdeleshed i Afrika. De, der have været der, havde medbragt deres egne Meninger, deres egne Omdømmer, altsaa kunde de der ikke finde eller erkiænde uden deres eget. Men Barbarerne hverken have eller kunne have noget, der ligner vore Forestillinger, med mindre man skulde antage, det var skeet ved et særdeles Mirakel. Da Germanerne efter Cæsars Fortælling regnede Solen, og Vulcan, og Maanen blandt Guderne, skulle vi da troe, at disse fuldkommen vankundige Barbarer have tænkt paa den guddommelige Naturs Symboler, og overalt paa Verdens Aarsager? man maa have erhvervet sig Kundskab om uendelig mange Ting, inden Menneskenes Sløvhed vender sig til Tingenes Aarsager. Ved en lige Vildfarelse pleie Skribenterne at ansee Spil og Lege, og hvad der i Hoitidernes Munterhed foretages, og for det meeste er overantvordet ved gammel Skik, for en Religionshandling og en Slags Andagt.

Naar Menneskene, fremrykkede fra denne raaere Tænkemaade, sigte med religieus Dyrkelse at hædre enten Himmellegemer, og andre Naturgienstande, eller store Mænds Aander, maa de rigtignok ansees for at have ifort sig en ny Tænkemaade; dog maa den heller ikke paa nogen Maade sættes i Ligning med vore religieuse Forestillinger. Tvertimod — hvad efter den menneskelige Natur ikke kan anderledes være — blive de første Elementer og Spirer af den gamle Skik, hvortil man eengang er vant, tilbage, og deri indvæves som Islæt de tilkommende Forestillinger. Hin finere Tænkning om den guddommelige Natur, der gaaer giennem Alt, og besiæler det, kunde ligesaa-lidet finde Sted i andre Hoveder end dem, der vare dannede ved Philosophiens og Tingenes Betragtning, som den i vore Dage antages af vor Almue enten paa Landet eller i Byen; men hvor den indsneg sig, vil enhver lettelig see, at den fik Indgang i Siælene forvirret med den gamle Forestilling. Ja hvad mere er; selv de, hvis Siæle vare inddrukne af philosophiske Begreber, havde, hvad baade med Daad og Ord de noksom bevidnede, Fædrenes Skik og Meninger, som de fra Barnsbeen havde inddrukket, saa dybt indpræget i Siælen, at de ikke blot af den Frygt, her om-

taltes, men og af Overlæg, ikke lettelig vovede reent at aflægge eller forkaste den gamle Overtro, men for det meste søgte at læmpe det Gamle efter det Nye, eller det Nye efter det Gamle, og formilde det Gamle ved at fortolke det.

Hele Oldtidens Menneskers religieuse Sands udgik da fra Forundring, der, naar den var henvendt paa Ting, som havde stor Magt til at skade og giøre Fortræd, maatte blive til Frygt; langt senere og først, efter at Menneskene alt havde hævet sig til en humanere Cultur, er den taknemmelige Erindring af modtagne Velgierninger; men, naar det Herlige denne Verden har, var aarligt, hverdags forekommende, og sædvanligt, kunde det aldeles ingen Magt have over Barbarernes Gemytter, med mindre der allerede blandt dem fandtes Mænd, der vare øvede ved Tingenes Betragtning, hvilke ikke pleie at fødes uden enten i Nomadernes Levnet, eller hos Folk, der have faste Markeskiel. Thi i hyppig forekommende og sædvanlige Ting kan Barbarernes raa Aand ikke finde noget at undres over. Ja! selv i Old, der alt længe oplarredes ved alt Philosophiens og Religionernes Lys, kunde Menneskene ikke formanes og vækkes uden ved Mirakler; da dog det daglige Liv, Verden, og Tingenes bestemte Orden fra alle Sider

fremstiller dannede og med Tingenes Kyndighed indbrukne Gemytter utrolige Mirakler. Ogsaa hin religieuse Sands, af hvilken Nogen først ledtes til at begynde at indføre en vis Slags Dyrkelse, pleier snart mellem hans Efterkommere at blive til en Skik, og høitidelig Sædvane, som de for det meeste saa tit giøre med, at de ikke engang tænke paa Oprindelsen og Aarsagen. Under dette kunde imidlertid Siælene hæve sig til at betragte Himlen og Naturen, der kunde efterhaanden opkomme nogen Forestilling om Aarsagen og Ophavsmanden til disse Ting; midlertid bevarede man tillige Fædrenes Dyrkelse. Mig synes altsaa følgende afgiort, at saa tit der spørges, hvad disse Menneskers Forestilling og Dom om den guddommelige Natur har været, kan denne ikke allevegne udledes af deres religieuse Skikke.

Og naar nu, som jeg mener, hvad jeg nys har fremstilt, forholder sig saaledes, at hele den gamle Dyrkelse, for saa vidt den ikke ved nogen guddommelig Gave eller Sending blev indgydet Menneskenes Siæl, er kommet af Forundring, var det at vente, at, naar den menneskelige Skarpsind kom saavidt, at den vilde udtrykke de Ting, der ikke faldt i Sandserne, altsaa og de guddommelige Naturer, vilde den henføre dem til en Gestalt, og det den mene

neskelige; og at den vilde forme Alt det guddommelige, Guderne, deres Liv, Boliger, Daad og Sorger efter de menneskelige Tings Mønster; og at den da snart igien med dem vilde ligne det, som den vilde have anseet for stort og herligt. Hvor riig en Fabelhøst maatte ikke voxe paa denne Mark! fra denne Maade og denne Skik afveeg midlertid dog de Folk, der brugte Hieroglypher; thi at disse ere faldne til forunderlig sammensatte Gudeformer, maa ingen undres.

At en anden, og det meget stor Deel af Fablerne har sin Oprindelse af Talens Natur hos Fortidens Mennesker, der pleiede at gaae ved Lignelser af Tingene forvandlede til Levendes Former, som besad Handling og Tale, Sands og Overlæg, og der kom af levende Følelser og et opflammet Hierte, som fattedes de egenlige Ord til at udtrykke sine Tanker, er nu vel almindelig bekiændt.

Heller ikke vil nu nogen finde det forunderligt, at der i ethvert Folks Fabler forekomme utallige Ting, som maa ansees at sigte til visse Stæders Egenheder og Naturer, til Himmelstrøget og Beliggenheden. Man maa da sige, at der ogsaa ligge physiske Aarsager til Grund for disse, skiøndt paa en anden Maade. Saaledes, hvad der i Poeternes Fabler findes om

Olymp, Gudernes Sæde, om Bacchus, Muserne, Giganterne, og andet mere, kunde neppe fødes uden paa de Steder, det fremkom fra. At der fremdeles er saa stor Forskiel paa Religioner og Skikke, efter Folkefærdenes forskiællige Caracterer, at Syrernes og Phœnuernes vare sørgelige og grumme, Hellenernes derimod giennemstrømmedes af en livlig Munterhed, at nogle have lagt Gudernes Vrede, onde Aanders Sviig til Grund, andre siges endog, at have optaget onde Aander i den offenlige Dyrkelse; det kan letteliq udledes af Menneskenes Caracter og Natur, af Himmelegnens og Jordbundens Mildhed eller Strænghed, af de Elendigheder, de havde giennemgaaet, især af Pest og Hungersnød, hvilke græsselige Begivenheder have bragt Mennesker til vrange Forestillinger om den guddommelige Naturs Begiærligheder, og til affindige Maader at forsone Guddommen, endog ved Menneskeblod. Dersom slige Aarsager ere for dunkle til at fremhyde sig ved første Oiekast for de Undersøgendes Gemytter, er det at tilgive, om man har begyndt, at udlede dem fra onde Aanders Sviig. Thi saa skrøbelig er den menneskelige Aand, at, naar den begynder at undersøge Tingenes Aarsager, giør den først lige forunderlige

og ubekiændte Ting dertil, og tænker ikke paa de physiske Aarsager førend til allersidst.

Men blandt Grækerne indtraf en forunderlig Ting, at da der begyndte at være de, der rigtig nok maadelig (thi platonisk Skarpsindighed vil vel ingen vente) philosopherede over Tingenes Naturer, da de deels brugte Gudernes Navne, som allerede vare i Brug, deels opfandt andre dertil, eller og optog andre indførte fra fremmede Nationer, blev paa disse Navne nye Dyrkelser byggede, og nu fremkom omsider deels nye Guder, deels vel de gamle, men under en paa forskiellige Maader forøget, eller afvexlet Forestilling. Hvoraf da kom, at Grækernes Mythologie indbefattede uendelige Ting af høist forskiellig Art, og altsaa Fablerne ikke, som man i Almindelighed har troet, kunne udledes af een Herkomst. Dette har ikke fundet Sted hos noget andet Folk, og kunde heller ikke skeet hos Grækerne, naar de ikke vare udgaaede fra Barbariets første Begyndelser, og stegne til saa stor en videnskabelig Høide, og havde beholdt alle Alderes Forestillinger, Domme, Meninger, indflettede og indførte i deres Litteratur, og saaledes havde havt alt det taabeligste blandet med det viseste; skiøndt det maa hændes ethvert Folk, at der fra fordums Sæder og Meninger er Spor til-

dage, som ingen Alder kan bortrødde. Men hos Grækerne maatte derfor især det indtræffe, at da Navnenes Brug vedblev, efter at Tingene vare forandrede, betegnede samme Navn Ting af høist forskielligt Begreb. Saaledes — for at oplyse det med et Exempel, hvorledes et og samme Navn indbefatter forskiellige Forestillinger — anvendtes selve Jupiters Navn, som oprindelig kunde betegne, jeg veed ikke hvilken Pelasgernes Guddom (vi kalde dem Fetischer) men en national Gud, snart til at betyde Luften, saa at det ogsaa gav Leilighed til en ny Theogonie; deraf kom den poetiske øverste mellem de øvrige Guder, høieste Jupiter; snart betegnede Jupiters Navn det Guddommelige overhovedet, snart symbolisk forskiellige Ting, som Aarets Dele betegnes ved Barnet og den voxne Jupiter, snart sammenlignedes andre Folkefærds Guddomme med ham, som Ammon, Serapis. Endnu har jeg ikke omtalt, at adskillige Folkefabler fra enkelte Steder eller Stammer især af Cretensernes, kom ind i Jupiters Fabler. Hvor forskiellig maatte denne senere Mythologie være fra hin ældre? midlertid var det en fælles Tro hos alle, offenlig og privat, at bevare Fædreskik, hvordan denne end var; og blev det overladt Philosophien at granske om den Guddomsaand, den var

Aarsag til Universet; for menige Mand ansaaes det tilstrækkeligt i det mindste at udlede Aarsagerne til de Ting, der sigtede til dem og deres Tarv, enten fra Fædrenes Gud, eller fra Guderne i Almindelighed, uden meget at udvikle Forestillingen. Rigtigere kunde man altsaa efter vore Begreber sige, at menige Mand aldeles ikke tænkte paa Gud, og heller ikke kunde tænke paa ham, da de bidhørende Begreber fattedes.

K. R.

P a r g a.

(Udaf Lord Byrons Poem under dette Navn).

F o r e r i n d r i n g.

"Pargas saa almindelig bekiændte, og saa almindelig afskyede Skiæbne — siger Forf. — trænger hverken til Digterens Indbildningskraft eller til Talerens besiælende Stemme, for at vække Følelse ved Indbyggernes Lidelser, og Forbittrelse mod dem, ved hvis smæverhiertede Statskunst det faldt. Den første Sang af dette Poem, i det mindste indtil den fiortende Strophe, kan blive betragtet som blot Forord,

og maaskee Æmnet noget uvedkommende. *) I det følgende af denne Sang har jeg givet, hvad jeg anseer for en Beskrivelse af Parganioternes Følelser, da de først underrettedes om Britaniens troløse Forhold. I anden Sang har jeg indflettet en personlig Sørgefortælling med Beretningen af melancholske men historiske Sandheder."

Skiøndt Undertegnede paa ingen Maade fandt det betænkeligt paa dansk at oversætte, hvad en Engelskmand om engelske Ministre i England selv har paa engelsk ladet trykke, troede han dog, hvad Digteren selv har erklæret Sagen uvedkommende, med Føie her kunde udelades. I det Sted vil han af de Poemet tilføiede Noter til Indledning meddele følgende, som han anseer for at ville bidrage til, at hint baade bedre kan forstaaes og læses med mere Interesse.

---

*) Disse Stropher ere en fortløbende yderst bitter Philippica mod det brittiske Ministerium særdeles mod Castlereagh, Canning, og Sidmouth, ikke blot for Pargas Overgivelse til Tyrkerne, men tillige for Walcherenstoget, og — hvad han kalder Denmarks Tragedy — Overfaldet 1807, hvortil han ved flere Leiligheder kommer tilbage.

Overs. Anm.

"Parga beliggende paa Klippe, der løber ud i Søen, næsten lige overfor Den Paxo den mindste af de syv joniske Øer, var een af de forenede joniske Staters Fastlands Ejendomme. Ligesom Stæderne Preveza og Bucintro paa Kysten af Epirus, og Havnen Boniza i Acarnanien, har den i Aarhundreder været under den venetianske Republiks Beskyttelse, og forbundet med dennes joniske Besiddelser. Uagtet disse Fastlands Ejendommes Landemærker ere smaa, blev de dog ved deres Frugtbarhed af Livsvigtighed for den joniske Regiering; de leverede Provisioner til Øerne, der ikke til alle Tider vare istand til at føde deres egen Befolkning — beskiærmede de betydelige Fiskerier paa Kysten — vare bequemme Handelsoplag — og medens de paa den ene Side fremmede en let Samfærsel med det europæiske Tyrkie, vare de paa den anden virksomme til at forebygge, at det ikke skulde opbygge en saadan Somagt, der ved Leilighed torde blevet farlig for den Stat, de hørte til.

Venetianerne indsaae saa fuldkommen disse Fordele, medens de vare Overherrer, at de ved Tractat forbandt den ottomanniske Port til ikke at anlægge nogen Fæstning, en Miil inden dens egen Kyst af det joniske Hav. Da Venedig ophørte at være en Stat, bleve de joniske Øer med deres Fastlands Til-

hørende overdragne til den franske Republik, og ved Campoformio Tractaten stadfæstedes Overdragelsen.

I Følge Krigen med Porten 1798 blev de franske Tropper fordrevne af Tyrkiets og Ruslands forenede Magt. Under denne Strid var det, at Vizir Ali, Pascha af Albanien, fik Tilladelse af Porten at angribe disse Eiendomme fra Landsiden; det skeete; han rykkede frem til Prevaza, slog den franske Besætning, plyndrede Byen og nedhug Indbyggerne *).

*) Prevesa ligge paa Cassopoeas gamle Grund, var eengang en vakker Stad, men er nu af Paschaen i Jannina forringet til en usel Landsby; den er omtrent 8 Mile fra St. Maura. Havnen er liden men god, og istand til at modtage Krigsskibe. Blot for faa Aar siden havde Preveza henved 8000 Indbyggere, der vare velhavende, og handlende; nu har den ikke saa mange hundrede. Efter et Slag, Paschaen ved stor Overmagt vandt fra de franske i Nicopolis Slette, rykkede hans Albaneser til Preveza, begik deres sædvanlige Røverier mod Indvaanerne, der under Slaget havde modtaget de franske med aabne Arme. Omtrent trehundrede af de fornemste vare gaaede ombord, og havde just forladt Havnen for at søge et venligere Land, da Paschaen saa aldeles besnakkede Biskoppen af Arta, at han overtalte ham til at gaae ombord paa det afseilende Skib, og tilbyde Flygtningene Tilgivelse, Venskab og Beskyttelse, med en Tilladelse at vende tilbage,

Bonizza og Bucintro prøvede en lige ulykkelig Skiæbne; og Parganioterne, advarede ved disse Exempler paa Alis Umenneskelighed, og besluttede til at begrave dem selv under Ruinerne af deres opofrede Stad heller end underkaste dem hans Aag, afvendte den overhængende Elendighed ved at kalde en russisk Besætning til Bistand.

Disse Erobringer beholdt Ali ikke længe: den 21 Martii 1800 blev en Tractat underskreven i Constantinopel mellem Rusland og Tyrkiet, hvorved de græske Øers Uafhængighed erkiændtes og garanteredes under Navn af de Syv Øers Republik, og deres Eiendomme paa Fastlandet gaves under Sultanens Herredom paa følgende Vilkaar: At Indbyggerne skulde blive ufortrædigede i alle Sædvaner, deres borgerlige og criminelle Domstole vedkommende, at de skulde blive uindskrænkede i deres Eiendoms og Arveret, saavel som i deres Samfærsel med de joniske

og tage rolig Besiddelse af deres Jorde og Eiendomme. Stolende alt for lettelig paa en saa hellig Forpligtelses Ubrødelighed, vendte de tilbage til Havnen, og landede. Paschaen lod dem med et vildt Barbarie, der ene findes blandt Tyrker, umiddelbar aflive, og confiskerede samtlige deres Eiendomme til eget Brug. Orig. Anm.

der; at ingen Mosfeer skulde opføres, eller nogen Mahomedan have Tilladelse at bosætte sig paa deres Land, undtagen en Commissarius af passende Rang til at oppebære, hvad Skat det under passende Bestemmelser tilkom Porten at paalægge. Endog disse i Sammenligning milde Bestemmelser vægrede Parganioterne dem at underkastes, og ene modstode Paschaens gientagne Forsøg at underkue dem.

I den paafølgende Krig mellem Rusland og og Tyrkiet, bemestrede sig Ali atter Preveza, Bucintro og Vonizza, under Paaskud at betrygge sig for Russerne, og at de aldrig mere skulde blive et Tvistens Æble, nedhug eller landlyste han, i aabenbar Krænkelse af Tractaten fra 1800, alle de oprindelige Indbyggere, gav deres Huse og Jorde til hans albanesiske Følge, og plantede Halvmaanen paa Korsets Ruiner. Den Gang bleve Parganioterne atter reddede fra Alis Hævnetørst og Ranelyst ved en russisk Magt.

I Kraft af Tilsittractaten 1807 blev den joniske Republik atter afstaaet til Frankrig; men af Fastlands Eiendommene var ene Parga indbefattet i Overdragelsen, da alle de øvrige var i Tyrkernes Besiddelse, der havde bygget Mosfeer inden deres Volde, og ansaae dem, som en integrerende Deel af det tyr,

kiske Rige. Parga æskedes nu af Ali Pasha paa den tyrkiske Ports Vegne i Kraft af Tractaten af 1800; men Cæsar Berthier selv, der ikke var udmærket ved Humanitet i sin Tænkemaade, blev saa bevæget ved Parganioternes Forestillinger, at endskiøndt han havde Anviisning fra Napoleon, saa meget muligt at dyrke Ali Pashas velvillige Sindelag, afslog han dog at giøre den æskede Afstaaelse; og hans Eftermand i Befalingen, General Donzelot, holdt urokkelig ved samme Beslutning.

1810 overgav fem af de syv joniske Øer, der udgiorde Syvøers Republikken, dem til den engelske Magt under Befaling af General Oswald; men Corfu, Paxo, og Fastlandsbesiddelsen Parga forblev under Frankrigs Beskyttelse næsten til Krigens Slutning. I Begyndelsen af 1814 overgav den lille Ø Paxo sig Britterne. Da var det, at Albaniens trædske Besiddere, som saae, den franske Keisers Magt var paa Hældingen, anvendte ethvert Kunstgreb og enhver Bestræbelse, for at faae Parga til Overgivelse. Da General Donzelot forkastede hans Indledninger med Forbittrelse, greb han som sædvanlig til aabenbar Vold, og angreb Pargas Landemærke. I dette Pashaens Angreb blev Beyen, som havde Commando over den tyrkiske Magt, en Brodersøn af Ali, dræbt

i Fægtningen. De Franske, der havde draget dem ind i Fæstningen, tog ingen Deel i Striden, da de ikke vare bemyndigede til at handle fiendtlig mod en Magt, med hvilken deres Land var i Fred. Desuagtet blev Ali tilbagedrevet, skiøndt ikke slaaet; og hans Hær, som bestod af 20000 Mand, drog sig tilbage for Parganioternes Tapperhed.

Da Parganioterne saae, at deres egne Hielpekilder ikke vare tilstrækkelige til at modstaae en mægtig og gammel Fiendes gientagne Bestræbelser, sendte de en Deputation til Paxo, at anholde om det brittiske Flags Beskiærmelse, under den udtrykkelige Betingelse fra deres Side, at Parga skulde stedse blive et politisk Tilhør til de joniske Øer. Da denne Betingelse factisk antoges, toge Parganioterne Fæstningen i Besiddelse, bemestrede dem den franske Besætning, der blev Britterne overgivet, som Krigsfanger, og heisede det storbritaniske Flag.

Da deres Deel af Foreningen saaledes var opfyldt, tog en brittisk Magt Parga i Besiddelse. Saaledes blev Ali Paschas Hensigter for en Tid tilintetgiorte, men det er ikke i denne Tyrans Characteer at opgive noget Forstørrings Forehavende, eller nogen Hævns Plan. Sulis Biergboer opoffredes

ikke før 17 Aar efter, han havde fordømt dem til Undergang, og Gardikis Ødelæggelse fuldbyrdedes efter 40 Aars forudoverlagte Hævn; Parga var længe Gienstanden for et mere rodfæstet Had.

Saasnart de Engelske vare i Besiddelse af Parga, prøvede han sine sædvanlige Kunster for at faae dem til at overgive det; men General Campbells ædle Ubøielighed frelste dengang Parganioterne, og deres Hengivenhed til de Engelske bestyrkedes ved Taknemmelse for nydt Beskiærmelse og Haab om Fremtids Sikkerhed. Efter Ratificationen af Parisertractaten 1815, der satte disse Stater under Englands Beskiærmelse, blev deres Stilling og Udsigter væsentlig forandrede. Ali Pasha, som indsaae, at det var en gunstig Leilighed til at sætte hans hævntørstige Hensigter i Værk, anvendte al sin Indflydelse hos Divan, at det skulde begiære Parga af den brittiske Regiering, til Løn for Portens Samtykke til hin Tractat, grundede dens Fordringer paa Tractaten fra 1810, som maaskee for hastig i saa Henseende blev afsluttet i Constantinopel, og en præliminair Convention, under Autoritet af Hs. M. Lord Hoistcommissarius, der bestemte Vilkaarene, hvorpaa Parga skulde overgives til Porten, undertegnedes i Janina. Parganioterne vare faste i deres Bestemmelse at forlade

deres Fødeland, heller, end at underkaste dem Ali Pascha, og udsætte dem for hans blodtørstige Hævn; skiøndt der ikke er en dyrkelig eller beboelig Jordplet ubesat paa nogen af Øerne ellers deres Tilhør, og skiøndt intet Tilflugtssted blev dem tilbudet af deres Beskyttere. — Rimeligviis troede disse, at de hävde opfyldt deres Pligt, ved at tilbyde at betale Omkostningerne ved Parganioternes Overfart til de joniske Øer.

Indbyggerne skulde have en vis Tid tilstaaet, til ukuede af Alis Tropper, at landlyse dem selv, men de ubarmhiertige Tyrkers Utaalmodighed efter at uddrive Parganioterne var saa stor, at de ikke vilde tillade deres ulykkelige Slagtoffere at blive i Fred de sidste faa Timer, der vare dem forundte i deres Fædres Land; og skiøndt det var blevet betinget, at de ikke skulde rykke ind i Parga, inden Indbyggerne vare fuldfærdige med deres Indskibning, bekiændtgiorde efter Sir Thomas Maitlands Befaling den Officeer, der commanderede den engelske Besætning i Parga, de ulykkälige Indbyggere, at i Overeensstemmelse med Overeenskomsten med Ali Pascha, vilde en tyrkisk Magt ufortøvet rykke ind paa deres Landemærke, men at de engelske Tropper vilde blive tilbage til deres Beskiærmelse,

indtil de vare istand til at fuldbyrde deres Udvandring.

Da de fik denne Underretning — denne Fornærmelse forenet med Forurettelsen — som stadfæstedes ved den ottomanniske Magts Nærmelse, sendte Parganioterne, efter holdet Raad, hen til Commandanten at mælde ham, at da denne Bestemmelse var taget af den brittiske Regiering, (deres Beskyttere) havde de eenstemmigen besluttet, at, saa fremt een eneste Tyrk skulde betræde deres Landemærke, inden de havde samtlig havt fuld Leilighed at forlade det, vilde de myrde deres Koner og Børn, for at forekomme, de ikke skulde falde i Alis Hænder, og siden vilde de forsvare dem selv mod enhver christelig eller tyrkisk Magt, der skulde krænke den mod dem indgaaede Forpligtelse, og stride, til kun een blev tilbage, der kunde fortælle, hvad dem var vederfaret.

Da den engelske Commandant saae af deres Tilberedelser, at denne Beslutning var ugienkaldelig, afsendte han strax Underretning til Sir Robert Maitland paa Corfu, der ufortøvet skikkede General Adam til Parga, at giøre dem alvorlige Forestillinger. Ved General Adams Ankomst til Parga, var den første Ting, der tildrog sig hans Opmærksomhed, en stor

Ild paa den offenlige Plads, hvor Parganioterne opbrændte deres Forfædres Been, som de havde samlet af Kirker og Kirkegaarde. Hele den mandlige Befolkning stod væbnet, hver ved sin Dør; Qvinder og Børn vare inde, og ventede med andægtig Hengivelse paa deres Skiæbne; en dyb og rædselfuld Taushed herskede; det lod, som Parga allerede var blevet en af de Stiltiendes Steder.

Nogle faa af Geistligheden med Protopapa i Spidsen mødte General Adam, da han gik i Land, og forsikrede ham, at den overlagte Offring umiddelbar vilde blive iværksat, saafremt han ikke kunde udfinde noget Middel til at hindre Tyrkerne, der allerede vare nær Grændsen, at rykke ind, og saaledes kraftig beskiærme Parganioternes Indskibning og Afseiling. General Adam fandt Middel at formaae den ottomanniske Befalingsmand at giøre Holt med sin Magt; og da Fregatten Glasgow, under Capitain Maitland, der var sendt fra Corfu, i Anledning af det forefaldne, var kommet, begyndte Indskibningen, og de ulyksalige Parganioter gik under denne Beskyttelse til Corfu. Da Muselmannerne rykkede ind, fandt de Parga en Udørk, uden een eneste Indbygger, paa hvem de kunde udøve deres Grusomhed."

(De øvrige Noter, som til Digtets Forstaaende maatte være fornødne, skulde paa sit Sted deels under, deels efter Texten blive meddeelte.)

K. R.

P a r g a.

Første Sang.

O Parga! Parga, mangen Ulovs Land
Som under Voldsmands Jernriis bøiet bæver,
End mig din Jordesang for Øre svæver,
Jeg hører gysende; Gud! mon det være kan. — —

Huusvilde forladte Vandrere! Den Haand,
Som Hiertet drev Liigbaalet at antænde,
Var ei af Gud bestemt til Slavebaand;
Ei Luerne skal deres Dage ende,
Som til at tænde dem af Hævnlyst drives,
At Liv for Frihed og for Himlen kan hengives.

O hvilken Rædselstid den Time var,
Da Grave gabende giengav de muldne Bene,
Mon grumme Voldsmands Magt I ei forbandet har?
Skreeg I ei efter Hævn? hvo torde mene —

Var Eders dybe Suk paa slig en Dag
End rædsomme liig hule Tordenbrag —
At det var Uret? hvo ei dele dem?
Fra Fædreland, Velsignelse og Hiem
Liig Samums Hvirvler Eder Vold udjog,
Gav Eder hen til Mænd, der liig den tredske Snog,
Først kogled Uslingen, hvis Liv den tog. — — —

Trygt ved Brittaniens tilsagte Trofasthed
Stod Parga, Træet liigt, hvor Lyn slog ned.
Da kommende fra let Caik i Land,
En Olbo talte saa, en Vandringsmand:

"O Pargas Sønner! griber Vaabnene
Til Kamp for Fædrelandets Vel og Vee;
Thi over Eder svæver større Fare,
End om I blandt Chimarioter vare.
Den Rædsels Dag ihu I kalde,
Da Prevesa I saae i Alis Vold at falde;
De sønderrivende Gardikis Skrig, (a)
Da Blodet styrted der Biergstrømme liig,
Og vælded af halvdøde Hierte ned,
Og banded Vias Krigerkyndighed.
Alt mørke Ali har tilsvoret eder Fald,
Om I ved Rænker eller Vaaben fældes skal.
Og alle maae I bløde eller flye.

Aeneas liig, fra ildbespændte By,
Fra sidste Plet, der Grækenlands end var,
Der helligede Christennavn end bar.
Fra lille Plet, med hvilken maa
Den sidste grædske Frihed undergaae,
Der spilled over Eder hidindtil
Som paa Agrophas Høie Solens Smiil!
Vaagn Parga! opvaagn af din Lethargie,
Som fri at leve, eller døe som fri;
Thi Lampen i et romersk Gravsted liig
Har Frihed spredet Mørket ad,
Der faldt i Skygger over dig,
Fra Grækers Fald til Alis Had.
Hør nu hævngierrig Moslems Kald
*) Alhandillah! for Pargas Fald,
Til Tegn om Sultans Tak vi paa
(b) Sir Maitlands Bryst Halvmaanen saae
At funkle med sit Glimmersteen
For Pargas Skjæbne, Prevezas Ruin.
Vi som den Rædselstime os gienkalde,
Der saae Vonizza og Bucintro falde,
Saae Blod i Strømme bølge sig,
Og hørte Mødres Jammerskrig,

---

*) Alhandilla: Gud være lovet!

Og Luftens Gienlyd til vort Øre
Fortvivlelsens det sidste Skraal at føre,
Da Preveza uynket sig
Forraadet saae i Helvedfiendens Hænder,
Der Følelse og Nag ei kiender,
Hvis Maane over Korset hæver sig,
Der plantedes paa mangen Christens Liig,
Hans Vælde frygtes tør, hans Tro vi kiende,
Regnbuens Middagsglimmer liig,
Ved broget Farvespil den skiøn kan Øiet blænde,
Skiøndt falmende, falsk, og forgiengelig.

See Caloyerens tause Vink,
Til Skib paa Hav som Fyrtaarns Blink,
Advarer, der er Nogen nær,
Det tyrkisk Speider eller Træring er.
Nu Muslim at besegle vore Domme
Fra Gravene at vriste Korset, komme,
Hvad kan den Fremmede da sige,
Her hvile de Udødelige?
Hvis ei en Tavle dem vort Fald
(c) Som paa Gardikis Muur betegne skal.

O England, ved dig Parga faldt,
De fries Sag du burde talt,
Og knust forræderst, hykkelsk Slave,

Der dig til Skurk med sig vil have.
Dets Havn af søde Vand *) ei mere,
Men bedst som Maras fordum var,
Fra Grækenland til brittisk Kyst skal bære
Den Stats Forbandelser, du styrtet har.
Dens Gienlyd i vort Hierte efterklinger,
Liig Harpens, der er rørt af Bævresinger.

Nu daler Solen — Luftning blid
Nu fra Epiri Høie viftes hid;
Blaa Skyer, som den Fødsel gav,
Sig bøie, som de Jorden favne ville,
Mens sidste Straaler lege over Hav,
Som Vexlefarver paa Vandfaldets Fraade spille,
Og Skygger fra Oplandets Skin
I Slumring hylle Land og Bølge ind.

I Britterdragt hvo kommer hist med Iil
At hvæsse os Gienvordighedens Piil,
Han stander knap at Aanden drage,
Som han paa Liv og Død mon jage.

---

*) Paa en Halvø, der skyder ud fra Districtet Margitiri er Staden Parga, der er befæstet, og har to Havne. Den ligger paa Sydhiørnet af Glykyslinien eller Sødvandshavnen. Hobhouses Reiser.

Han synes mørk og barsk af Mod,
Af udtrælt Ganger drypper Blod,
Han rider fremad og hans Blik
Frembyder liig Avernersøens Dunst,
Han bringer Bud, hvor Ali Landet fik
Fra Fader og fra Søn med Kunst
Dets Frihed er ei meer, dets Ro forsvundet.
Vi faldt, men ikke overvundet;
Vort Jammers Fæstebrev fornyes kun igjen.
Og gaaer os Haabets Stierne ned,
Vi Slaget fik af Troløshed.
Ud med dit Budskab, Fiende eller Ven!"

Ilbudet standser — thi hans Øre
Forfærdelige Lyd mon høre.
Han stirred noget, nævned saa
Den Time, Parga Tyrken hylde maa.
Skiøndt England stedse være vil dets Skiold
Mod Ali Paschas Overvold...
— — — — — — —
"Hvad er da vi, hvad er du? siig!
Din Tro Biergtindens Taage liig,
Med Vindpust handler du, der flyer
Hen over Hav fra lave Skyer.

Du, er dit Ord, vil os beskytte
Ja! saa som Tiger hielpløst Bytte;
Vi dog ved dig ei burde faldet, vi,
Aarhundreder som vare fri.
Soelvenden liig, sig Bretland vender
Didhen, hvor Solen klarest brænder
Og siig os, hvo er han og hvad,
Til hvem hendømmes skal vor Stad,
(d) En Oprørsmand, hvis Laster kneise
Som Bierg, hvis Tinde sig mod Himlen reise.
Vi falde — Verden i vort Land
Frihedens Beenhuus skue kan.
Men siig os, Albion, hvi du
Vor Ven, til hvem stod Lid og Hu,
I Løn liig Slangen vilde stinge
Den, over hvem du bredde Vinge?
Værd Alis Venner Daaden var,
Paa dig vort Folks Forbandelser du har.
Og Kriger, eller hvo du er
Vend om, og lad vor Mod dig røre,
Og dette Budskab med dig bær:

For Alis Magt ei Pargas Egn
Vil boie sig som tørstig Urt for Regn,
Men hvis vor Frihed skal ophøre

Da til en viid Ruin maa Parga falde
Forsaget og forladt af Alle."

Hvorfra den Lyd af Qvindeskrig
Som Dødsskud, der i vide Dal gienlyde;
Paa ny Sorgtonerne frembyde,
Som Vennegraad ved Mandens Liig,
Nu er det høit som Strømmes Brusen,
Og nu liig fierne Bølges Susen,
Vist nok en Kamp heel stolt og stiv,
Hvor alle slaae for Død og Liv.

— — — — — — — —

Og Pargas Sønner i Divan
Med Heltemod langt over Mand,
Ved hvert et helligt Alter svoer,
Ved Christi Kors, ved Herrens Ord
Den Rædselsdag at flye af Land
De gives hen til Voldsmands Ran,
Mistroe hans Ord, hans Magt undflygte,
Blodstænket Fiendesværd at frygte,
Før med hinanden falde fri,
End deele Lod med Gardiki.

I som bekle Elendighedens Taare
Og til dens Lænker lægge nye Jern,
Der liig den nedrige Snigmorder saare,

Hvem I gav Ord at være deres Værn.
Hvor snart kan Egenkiærlighedens Stolthed falde,
Maaskee for Aftenbuggens Fald
Vil eders Siæle vaandes under Qval,
Og vor Medlidenhed med Eders Nød paakalde.

— — — — — —

Haabstraalen Himmellyset liig,
Opklarer et af Smerter saaret Hierte,
Forbandet er af Skiæbnen visselig,
Hvo ei dets hulde Magt at kiende lærte.
Liig Stiernen tindrende i Æthers Blaa,
Og Regnen, der Orangens Blomster qvæger,
Dug liggende i Skiul i Blomsterbæger,
Der Sødme drog af Stædet, hvor det laae.

Haab nærer stedse, hvo sit Land har kiær,
Opdynges over ham end Lidelser
Om Alderen end bleger hvide Kinder,
Dog Hiertets Ild bestandig Seier vinder,
Naar i sit Minde han fremstige sød
Sit Lands Fornærmelsen sin egen Nød.
Og saa til Trods for ængstlig Qval
Sin Stemme hæved Pargas Skiald,
Udødelige Grækers Aand gienklang
I hvert et Ord hver Tone af hans Sang

I stolte Stemme, langsomt Tonefald
Han stræbte at husvale almeen Qval.

"Pargas Sønner! Mod i Aand
Staal i Bryst, og Kraft i Haand!
Nedgik vor Soel i Kummer end,
Den klarere opgaaer igien.

Fra taarnkronte Mure, see,
Dybe falde Skyggerne,
Som disse Skygger falde vi,
Os atter skal vi vinde fri.

Af vor Aske staaer paa ny
En Miltiades i Sky,
Han slaaer til Lindring for vor Aand
Tyrannerne i vore Baand.

Mod, I Brødre, Pargas Mænd!
Faldt i Moslems Vold vi end,
Sørg ei! thi liig Palmyra vil
En Udørk Parga vorde til.

Øde Tomt — en Egn død ud,
Brudgom møder iiskold Brud,
Ei liflig Lyd, ei Klang af Lyst
Kun Echo hilses af hans Røst.

Mon i Nød ei liig du er
Israel i Ørkener?
Dit Held som Træets Blomster faldt
Omspredt af Storme overalt.

Dog mishandlet Parga! Mod!
Bedste Held faldt i din Lod;
Hvad end os skeer, hvor vi flye hen,
Vi Sønner er af Friheden.

Land som Helte Livet gav,
Du den grædske Friheds Grav,
Mod, Land, som Diævle undertvang
Een være alles Undergang!

Noter til første Sang.

a) Gardiki blev efter at have udholdt en langvarig Beleiring, taget med Storm af Athanas Bia en af Ali Paschas Høvdinge. De overvundne Gardikioter 730 i Tallet bleve bragt ind i en stor Khans Plads, bundne sammen med Reeb, for at hindre Elendigheds og Fortvivlelses sidste Anspændinger, og aflivede med Musket og Sabel af Albaneserne, paa et Signal givet af Ali, der siges selv at have affyret en Musket, som han sad i sin Vogn ved Khanens Indgang.

b) General Maitland, troer jeg, er af Storsultanen blevet beklædt med den tyrkiske Halvmaaneorden,

som Belønning for hans fortienstlige Tienester ved Parga.

c) At ihukomme hin mærkværdige Handling af despotisk Grusomhed og utrættelig Hævntørst, lod Ali Pascha sætte en Indskrift over Porten af den Khan, hvor Gardikioterne bleve myrdede, og ret som for at forevige hans Laster, er denne græsselige Forhandling fortalt i en poetisk Historie af hans Liv, hvis Bekiændtgiorelse han har givet sit Samtykke til.

d) Ali Pasha er en Oprører, som den ottomanniske Port taaler, fordi den ikke har Magt til at underkue ham; skiøndt selv en tyrkisk Statsminister tør gyse ved endnu græsseligere Udaad end hans egne — og rødme for den Mand, der Dagen efter Slaget ved Preveza lod 200 af de grædske Indbyggere halshugge i sin Nærværelse. Ali overlader sig aldeles til alle de sandselige Vellyster, hans Lands Sædvaner bære over med; men selv i hans affaires du coeur sees hans Hiertes blodtørstige Anlæg. Zofreni en grædsk Dame fra Joannina af ualmindelig Skiønhed havde den Ulykke at elskes (om den Lidenskab, der fyldte Alis Bryst, fortiener dette Navn) paa eengang af Ali og een af hans Sønner. Zofreni vidste at holde denne dobbelte Forstaaelse hemmelig for begge hendes Elskere, til Ali paa hendes Finger gienkiændte en Ring, han havde givet sin Sønnekone. Alis naturlige Voldsomhed og Hævntørst brød ud — han forlod hende pludselig, og samme Nat blev paa Vizirens Befaling Zofreni druknet, og saaledes faldt et syttenaarigt Offer for en Tyrans Skinsyge, hvis Harem siges paa samme Tid at indeholde omtrent trehundrede Fruentimmer.

K. N.

Brev fra Prof. Nyrup
med en mærkelig Ansøgning og Resolution.

Til Tak for Tilskuerens No. 43 og 44 sendes Dig vedlagte Afskrift af et Document, som Du venteligen kan bruge.

Det mærkeligste derved er maaskee den Underretning, man derved faaer om et Conclusum Consistorii af 24 April 1723. Hvem veed, hvad det kan lære os!

R. Nyerup.

Til Kongen.

— — — — —

Jeg er en fattig Student, som ikke haver lært noget andet i Verden, end hvad en Studerende kan lægge sig efter, og følgelig ikke veed noget at forfremmes ved i Verden end ved samme; men siden jeg lod mig overtale af Andre, for et Aar siden, at lade mig bruge ved von Qvotens tydske Comoedier (som dog ikke varede længere end 6 Uger og 4 Dage) da jeg stod fra samme Væsen igjen, siden der gaves mig anden Lejlighed at faae det nødvendige Ophold ved,

og ikke havde Lyst længere at tjene ved samme, saa møder mig dette, at jeg formedelst disse 6 Ugers Tjeneste ved Comoedierne ikke maa admitteres til Examen Theologicum, og skulde jeg nu excluderes ganske fra denne Examen, saa er jeg et armt forvildet og forladt Menneske. Er derfor min allerunderdanigste Bøn til Deres Kongl. Maj. om en allernaadigst Dispensation.

Kjøbh. d. 17 Juni 1749.

Matthias Birch.

Hans Maj. vil, at det theol. Facultet herom indsender deres allerunderdanigste Erklæring.

Cancelliet 24de Juni.

H. Seidelin.

Facultetet svarede, at den af Birch indmeldte Formenelse at antages til Examen Theologicum, grunder sig paa et Conclusum Consistoriale af 24 April 1723, som i lige saadan et Tilfælde er gjort. Holm satte sig med Hænder og Fødder imod, at en Acteur nogensinde skulde faae Tilladelse at betræde den hellige Talestol eller blive Candidatus SS. Ministerii. Woldike derimod formeente (og flere underskrev ikke Facultetets Erklæring) at det var nok,

naar han biede et Aar, efterat han havde forladt det syndige Væsen, saa kunde han, efterat have viist Omvendelsens Frugter, vel tilstedes at faae sin Attestats.)

Denne Wolbikes Mening fik Kongens Bifald, som meldtes Facultetet ved J. L. Holstein.

Cancelliet d. 17 Sept. 1749.

Svar.

Allerede en rum Tid, k. V. har jeg fra en kiær Ungdomsven med hvem jeg under Navn af Roeskildensis tilforn i dette Maanedsskrift har brevvexlet, et Brev liggende angaaende de tvende formente poetiske Anecdota, hvorom jeg i Hesperus tredie Binds fierde Hæfte havde tilskrevet Dig, og i Henseende til hvilke han deels meddeelte mig nogle Oplysninger, deels fremsatte mig nogle Tvivlsmaal, som begge egnede dem til at forelægges Dig til endelig Afgiørelse. Men tilfældige Omstændigheder, hvorom tildeels mere i det følgende, have bidraget til, at de indtil nu er blevne overliggende. Medens jeg nu venter

paa meer Oplysning og paa flere Documenter

angaaende de i Dit foregaaende Brev omrørte Materier, vil jeg tage bemældte Sag fore, og uden videre Indledning gaae over til hans Meddeelte.

Først underretter han mig da om, at det som Anecdoton anførte stubske Vers til Løwenørn, ikke er noget Anecdoton, da det med nogle Varianter findes i den — seneste — af hans Søn (Odensee 1780) besørgede Udgave. At imidlertid Læsemaaden i Aftrykket i Hesperus maa have Authentie, synes at formode, da dette er giort efter en overmaade ziirlig Afskrift af bemældte Poem, som Undertegnede har umiddelbar fra den besungne Ædlings berømte Ætling, og altsaa med fuld Føie maa formodes at være om ikke Autographon selv, dog i det mindste en paalidelig Copie deraf; ogsaa synes f. Ex. den ene Variant i Sønnens Udgave, der læser

Du sultne Giærrighed, du Sukkers Marketenter,

istæden for du Sinkers Marketenter, i det mindste ikke at være nogen Emendation.

Ogsaa om det andet Anecdoton skriver min Correspondent: Næsten skulde jeg troe, det ogsaa havde været trykt tilforn, i det mindste maa det have været

Dig forhen bekiændt, da Du for tredive Aar siden har brugt den Linie deraf,

For skal der blive godt af kiøbenhavnske Drenge,

som Motto paa den danske Tilskuer No. 80 fra 1791. Jeg har fundet det i et Bind Manuskripter, jeg for nogle Aar siden kiøbte paa en Auction efter Carlsen paa gamle Kiøgegaard. I Registret over samme Manuskripter staaer: til Løwenørn af Møller. Hvo kan nu denne Møller være? De nærmeste Kilder jeg søgte for at faae Spørgsmaalet besvaret, var naturligviis Worm og Nyrup. Vel fandt jeg adskillige af det Navn, der vare samtidige med Løwenørn, men Ingen, som jeg kan tilskrive det anførte Stykke. Heller ikke har jeg andre Steder, hvor jeg troede at kunne finde Oplysning, været saa heldig hidtil at opnaae mit Maal, og man kan atter her med Dig anvende paa de mandlige Møllere, hvad Bittermann siger om de qvindelige: at der gives mange af dem. At nu Møller qvæstionis ikke første Gang, som Du formoder, har viist sig som Poet i det astrykte Stykke, synes tydeligt af følgende Linier, som findes i min Afskrift:

Tag dette ringe Skrift med samme Mildheds Øie,
Som du med naadig Haand det første tog imod,

Saa maa mig Lykken vel imod sin Hensigt føie,
Og jeg en dobbelt Tak nedlægge for din Fod.

I øvrigt maa jeg anmærke at isteden for det Sted om Grev Danneskiold

Maa kun din Mund sig røre
Med samme møisom Flid, som Greven rører sig
staaer hos mig
Med samme Naade, som dit Øre hørte mig

og at jeg efter den Linie:

At jeg ved dine Ord blev dobbelt lykkelig

har ret smukt

Da skal min Mund om Ord, min Siæl om Tanker lede
For at erkiende det, din Naade giorde mig."

Saavidt min vennehulde Correspondent. Naar han i Ovenstaaende siger: at han har søgt Nyrup for at faae Lys i sit Mørke, mener han derved naturligviis — som og af det foregaaende Worm bliver klart — Nyrups Litteraturlexicon. Det kan jeg nu rigtignok besværre ikke raadspørge, da jeg ikke eier det; men derimod kan jeg tye til selve Lysets Kilde, Forf., og vil da herved forelægge dig min Vens Betænkeligheder, tillige med de faa Erklæ-

ringer (hvilket ikke altid, som du veed, er det samme, som Forklaringer) og Fragtninger, jeg derom kan have at give.

Naar i ovenstaaende først fremsættes den Hypothese, at dette Stykke forhen skulde have været trykt, tildeels paa Grund af, at jeg forhen synes at have kiændt det, da jeg har taget et Motto deraf til en gammel Tilskuer, maa jeg anmærke, at jeg havde hin Linie ved mundtlig Overantvordelse udentvivl fra en Mand, der i min Barndom og tidlige Ungdom bidrog meget til at vække min Sands for Litteratur og Poesie, min Faders nøieste Ven Toldinspecteur Justiceraad O. Hornemann (Fader til vor nuværende berømte Maler af dette Navn) en Mand af megen Læsning og Vittighed, og en ikke uhældig comiske Digter i de Tiders — lidt fescenniniske Smag. Muligt var det og, at jeg kan have kiændt det fra en af de i vor Ungdom endnu meget hyppige Samlinger af slige utrykte Vers og Riim, hvoraf jeg i min Skolegang erindrer at have seet nogle, hvorfra et og andet Fragment endnu er mig i Minde; trykt har jeg neppe nogensinde seet det. Ogsaa har for nogle Maaneder siden en gammel Universitetsbekiændt af os begge, Hr. Pastor Schreiber i Haudrup, af sin afdøde Faders Collectanea, sendt mig en Af-

skrift deraf tillige med tree dertil hørende Stykker, et Svar, et Giensvar, og en Triplik, alle paa selvsamme Enderiim, og samtlig anecdota; og maa jeg anmærke, at hans Afskrift har begge de ovenanførte Varianter, saa vel i Henseende til den Linie, som hos mig handler om Danneskiold, som de fire Linier, hvoraf min først anførte Correspondent godtgiør, at det ikke var det første poetiske Forsøg, L. havde modtaget fra denne Pen. Da imidlertid min Afskrift er umiddelbar efter de løwenørnske Papirer, hvor en meget zirlig Copie forefandtes med Paategning af en anden Haand, at Verset var giort til General Løwenørn, torde dennes Læsemaade vel her have meest Authentie, skiøndt det vel lader sig formode, at Linien om Danneskiold i Afskrifter, Forf. mulig kan have givet til Andre, der maaskee ikke ansaae hin urolige ærgiærrige og selvtænkende Mand — for at bruge Riegelses Ord — med Løwenørns Øine, kan have været forandret saaledes, som den hos begge mine Correspondenter findes.

Hvo den i det carlsenske Manuskript som Forf. til dette Vers opgivne Møller skulde være, derom har ogsaa jeg forgiæves søgt alle de Stæder, hvor jeg troede, at kunne vente nogen Oplysning. At du og Worm ingen Trøst gav i denne Sag, vidste jeg; i

vor Litteraturhistorie var altsaa heller neppe nogen at finde, i den Luxdorffske Udgave af de wielandske Samlinger forekommer heller ingen af dette Navn, saalidet, som i Groths Danmarks Glæde, og Englands Fornøielse, hvor dog saa mange obscura nomina i Anledning af Fredrik den femtes og Luises Formæling

Aus Narren in Prose

Sich zu Narren in Versen gemacht,

det kommer nu an paa, om du er istand til at bringe os paa heldigere Spor.

Midlertid bør jeg ikke dølge dig, at jeg ikke har været i liden Fristelse til at antage, at Forf. til dette Vers kunde være den af os noget kortelig affærdigede Nordrup, naar jeg kun havde noget Slags Hiemmel for, at han, som var Theolog paa sin Professsion, kunde været

blandt Skriverkarles Flok

og det endnu paa den Tid, da Verset til Løwenørn efter de øvrige deri indholdne Data maa være skrevet. Min første Grund var, at Nordrup allerede fra hans Lykkes Morgenrøde af havde været blandt Helten Løwenørns Clienter, da der i de ovenanførte Luxdorffske Miscellanea findes et Stykke fra hans Pen til Oberst Povel de Løwenørn dateret 1715.

hvoraf jeg ikke kan nægte mig at udskrive de to første Stropher:

Heltbaarne Løwenørn! vær os et stort Exempel,
Og viis, at Veien gaaer igiennem Dydens Tempel,
Til Ærens Trappetrin; thi Viisdom, Flid og Mod
Har alt forædlet dit, det rette Adelsblod.
Din Vugge gav dig ei de gamle fexten Ahner,
Nei nei! du Phæbi Søn fik følge Martis Faner,
Med ørnevinget Gnist, med mægtig Løveklo,
Før der en Løwenørn blev af en Vendelbo.

Min anden, skiøndt rigtig nok lidet betydelige Grund til denne Conjuctur, uden for saavidt den understøttedes af den tredie, var, at iblandt de fem Anecdota, min anden Correspondent, Hr. Pastor Schreiber, sendte mig, det første var et Nordrupianum, der rigtig nok faldt for meget i den Smag, du i Noten om ham i Digtekunstens Historie saa velforskyldt caracteriserer, til at meddeles her. Hvad der midlertid, som sagt, kom denne svage Grund til Forstærkning, var, at imellem de fire sammenhængende Anecdota hvoraf det første var Verset til Løwenørn, Dupliken, eller Giensvaret paa Besvarelsen af dette Vers, saa temmelig falder i samme — dog noget mindre — inurbane Tone.

En ubenævnt havde nemlig, som alt er berørt, opbragt enten over det, der i Supliqven til Løwenørn var sagt om kiøbenhavnske Drenge, eller hvad det nu har været, der havde forarget ham, skrevet en saakaldet Contrareplik derpaa, hvoraf jeg vil anføre de til de første Stropher i mit Aftryk svarende Vers

Tillad, du store Nar! da mig din Dumhed ikke
Tillader, at jeg kan med Andet takke dig,
End med dit eget Riim, som jeg dig her vil skikke,
Skiøndt saadant bliver ei din store Dumhed liig
Tænk! store Dosmer! tænk, hvor galt dit Sind
maa være
Hvor fuldt dit Hierte af en lumpen Skiønsomhed,
At du en Ubekiændt saaledes vil vanære
Helst du, som hidtil er saa stor en Naade skeet
Du Nar var længe nok iblandt Studenterflokken,
For nu at komme ud af kloge Folkes Tal o. s. v.

Som man raaber i Skoven faaer man Svar; intet Under altsaa, at Autor qvæstionis gienparodierede denne Parodie, som saa:

Fortryd ei, Scopticus! da mig din Grovhed ikke
Forbyder, jeg jo paa dit Vers (?) maa svare dig
At jeg paa dette Blad dit Contrafei skal skikke,
Skiøndt samme bliver ei din store Grovhed liig.

Tænk selv, hvor fuldt dit Sind af Ondskab vel maa
være,
Hvor slet dit Hierte er, om du har Skionsomhed;
Da du en Ubekiændt saaledes vil vanære,
Helst den, af hvilken du er ingen Uret skeet.
Du Tølper regnes ei iblandt Studenterflokken
Du tælles ei engang blandt Skriverkarles Tal,
Maaskee du er blandt dem, som grave udi Dokken
o. s. v.

Herpaa kom da atter en Contrareplik, der begynder saaledes

Forlad, i hvem du er! hvis Hyklehierte ikke
Tillader, at jeg ved dit Navn maa nærme dig
Forlad mig, om jeg ei et ret Portrait kan stikke
Af et forvorpent Sind, der snart er Diævlen liig."

Men da, som vor Wessel har lært os,:
Naar saadant drives alt for vidt
Saa falder det tilsidst lidt
Tyndt.

saa vil jeg hermed slutte mine uforgribelige Tanker, og overlade det til dig, hvad endnu du herved maatte have at erindre; saameget mere, som jeg midlertid har været saa lykkelig i Actis Consistorii fra 1723 at finde ikke blot fuld Oplysning angaaende det af dig opkastede Spørgsmaal, men og meget an-

det, og tildeels vigtigere, som maaskee hverken du eller jeg havde paa det Sted ventet at faae Oplysning om.

I Henseende til det af dig omspurgte af 24 April 1723, da lyde Protokollens Ord herom saaledes: "H. H. Hr. Professor Steenbuk proponerede: at som Studiosus Niels Horn har angivet sig for at admitteres til Examen theologicum, om han da maa antages, i Henseende, at han har spillet Comedier. Og i det samme indløb en Memorial til Consistoriet fra bemældte Niels Horn af denne Dags Dato, hvor han gier Anmodning, at hans førte Levnet til dette hans forehavende Forsæt ei maatte være ham hinderlig, saasom han har givet sig fra at agere Comoedier, saasnart han blev vidende, at det var hans Øvrighed imod."

"Hr. Høiærv. Bispoppen, Hr. Prof. Steenbuk, og Hr. Conferenceraad Bartholin formeente, at, som de nødig skulde see nogle at blive Præster af dem, som har spillet Comoedier, de da ei heller kan finde, at Horn skulde tillades at submittere sig examini theologico, saasom, naar han den fik overstanden, han da derved blev kiendt værdig til Prædikestolen."

"Hvorimod Rector magnificus (Joh. Bartholin) med alle de øvrige tilstædeværende Assessoribus for-

meente, at Niels Horn i Henseende til hans paa nogen Tid førte uanstændige Levnet ei saa snart burde tillades at sustinere examen theologicum, men ifald han paa et Aarstid lader see Bedring, og comporterer sig saaledes, som det en skikkelig Studiosum egner og anstaaer, det da var billigt, at hans Brøde ham blev eftergivet, og han derefter admitteret til examen theologicum."

Denne Majoritet bestod efter Protocollen af følgende Assessoribus, foruden Rector magnificus Dr. og Prof. Theologiæ Bartholin, Trellund, Bager, Franckenau, Arnas Magnæus, Frølund, Holberg, Horrebow, og Not. Th. Bartholin; og vil jeg derved blot anmærke, at Gram, hvis Votum det kunde været ganske interessant at vide, ikke har været tilstæde ved dette Møde, og at Holberg, skiøndt her af Majoriteten, dog med Føie kan ansees for at have givet et separat Votum i Sagen, naar han i Fortalen til sine Comedier besvarer den Objection: at det er uanstændigt for smukke Folks Børn, der ere beskikkede til i sin Tid at betiene Kirker og Skoler, at bruges til theatralske Exercitier."

I øvrigt sees heraf, at jeg havde Uret i min første privat til dig yttrede Gisning, at den her omhandlede Synder maatte være den Hald, der var mel-

lem det danske Theaters ældste Stamme, men meget snart forlod denne Bane, og siden skal være blevet Præst og Provst i Nærheden af Ringkiøbing; ligesom jeg og ved denne Leilighed maa tilbagetage min andensteds yttrede Paastand, at denne Provst Hald skulde være den samme, der siden udgav Comedien Salvande 1747, da jeg ved at efterſee dette Stykkes Fortale, har befundet, at dets Udgiver J. P. Hald tillige anmælder, med det allersnareste at levere en Overſættelse af den berømmelige franske Skribent Molieres Comedier, hvilket Forehavende sikkerlig ingen Geistlig saa kort efter ſtrenge Christians Dage havde formastet sig til.

I øvrigt var bemældte Niels Horn ikke det eneste forargelige Lem, Consistoriet paa den Tid havde at trækkes med, da endnu i selvsamme Møde maatte tages den Beslutning: at ifald forrige Alumnus Collegii Walchendorphiani Jens Høberg efter en Advarsel, som Pedellerne nomine consistorii skulde give ham endnu ikke i Mindelighed vilde udflotte af Collegio, han da skulde tiltales, under Straf, som vedbør."

I et næstforegaaende Møde (den 13 Martii 1723) proponerede nemlig Rector Magnificus Dr. Joh. Bartholin, at, som han ved sidste Distribus i Wal-

chendorphs Collegio, havde foreholdt en Alumno istius collegii, navnlig Jens Høberg, hvorledes det i ingen Maade kunde forsvares, eller tillades hannem at være en Comediant, og dagligen lade sig see paa et Theatro, saafremt han ellers agtede at nyde stipendio walchendorphiano, hvilket ad pios usus var henlagt, og det alligevel fornemmes, at denne Jens Høberg, uden at have forladt det af ham usømmeligen førte Levnet, understaaer sig publice at disputere (!!!). Om Dec. Consistoriales da ikke formener, om der til slig en Misbrugs Afskaffelse burde begiæres en nærmere Explication paa det Brev, som Høberg den sidste Distributs overleverede Ephoro fra Hr. Obersecreteer Rostgaard, hvorudi Hr. Obersecreteren intercederer i kraftigste Maade for denne Høberg, og giver at forstaae, ligesom det skulde mishage Hr. Store Canceller, Patrono Universitatis, ifald Universitetet i dette Tilfælde vilde forfare imod Høberg efter rigueur."

"Herpaa blev resolveret, at Patrono Universitatis skal tilstilles en Copie af salig Walchendorphs Fundats, og tillige overleveres en Memorial med underdanig Forespørgsel, hvorledes med tilbemeldte

Høberg skal omgaaes til denne nu forestundende Distributs."

Heraf sees nu først, hvo de i mit sidste Brev til dig (s. H. S. 165) omspurgte Kongens store Mænd, hos hvem Thalia Ynde fandt, vare, nemlig først og for alle Fierde Frederiks og Anna Sophias trofaste Ven U. A. v. Hollstein, og dernæst Rostgaard, der — i det mindste efter Ovenstaaende at dømme — ikke synes paa Skuepladsen at have overbragt det Fiendskab, han fra Peder Paars af havde mod Holberg.

Hvorledes midlertid Groscancellerens Svar maa være udfaldet, findes vel ikke i Acterne, men kan af næste Mødes (d. 3 April) Beslutning lettelig skiønnes, da K. M. forespurgte sig, om Jens Høberg fremdeles maatte beholde sin Plads i Walchendorphs Collegio, og ifald det ikke skulde blive concedert, om han dog ikke bør at nyde fuld Distributs til næstafvigte Paaske, helst, som han endnu ikke har været udsagt af Collegio? hvorpaa blev resolveret, at han bør ingen Distributs have, ei heller længere beholde sin Plads udi Collegio, dog tillades, at ephorus maa give ham fire Rigsdaler for den Disputats, som han nylig haver ladet udgaae." Og synes det tydeligt deraf, baade, at man har taget Hensyn paa

det Vink, ikke at forfare efter Rigueur, og at Ho-
berg udentvivl selv har havt Velyndere og Talsmænd
i Consistorio, hvoriblandt man maaskee med Føie
kan foruden Holberg regne den, som det synes, sær-
deles liberale Rector Magnificus selv.

I følgende Forsamling den 10 April, blev da
paa daværende Ephori, Assessor Frolunds Forslag
hans Plads bortgivet til — den siden som Advokat
saa berømte — Andreas Lowsen, og da han endnu ikke
i Mindelighed flyttede, var det, at den Beslutning i
Mødet af 24 toges, hvormed Fortællingen om ham
begyndte. Endnu maa han midlertid være vedblevet
at være overhørig, thi i Mødet den 8 Maj, maatte
fremdeles toges den Beslutning, at, saafremt han
ikke inden førstkommende Onsdag var udfløttet, skulde
han efter sidste Consistori Conclusum tiltales. Dette
synes dog ikke at være skeet; thi under 5 Junii ind-
kom ved Cancelliraad Scavenii Fuldmægtig paa Ho-
bergs Vegne en af ham underskreven Memorial til Con-
sistorium, hvis Indhold efter Consistori Resolution
underdanig skulde forestilles Patrono, og hans videre
Ordre derom indhentes, til hvilken Tid det med denne
Sag skulde beroe."

Denne Ordre har nu Patronus formodenlig ikke villet give; thi i Mødet den 12te Junii blev læst Studiosi Jens Høbergs Skrivelse til Ephorum Collegii Walch. dat. d. 11, hvor han mælder, at han den Dag af Ærbødighed for hans Øvrigheds Sentiment, var udflottet af Collegio W., takkende for ham hidindtil beviiste Faveur, og anmoder derhos paa det ydmygste, at Hr. Ass. Frølund ved sin Intercession vilde formaae Consistorium til at forunde ham det fra sidste Michaelis forfaldne Stipendium. Cons. resolverede, at eftersom Høber nu allerede (!!!) er udflottet af Collegio, og han i saa Maade har efterlevet Consistorii Villie og Advarsel, hannem da maa forundes det fra Michaeli 1722 til Paaske 1723 forfaldne Stipendium"

Næste Consistorii Møde begyndte en lignende Sag mod en anden, der blandt de ældste Skuespillere findes, nemlig Lindorf, der blev forviist Regentsen, og da han desuagtet ikke vilde flytte, relegeret; men da det ikke udtrykkelig siges, at det var paa denne Grund, og da en Broholm, som jeg ingensteds mellem Theaterpersonalet har fundet nævnet, findes at have været i lige Fordømmelse med Lindorff, synes det rimeligere, at til denne deres Forfølgelse kan have været anden Anledning, hvorimod dog paa den

anden Side, bør mærkes, at det var just i de samme Dage, Lindorff traadde op i 11 Junii, som er det første holbergske Stykke, hvorved hans Navn forekommer. Din

Rahbek.

Sang

i Anledning af Dronningens Fødselsdag.

Skiøn er den unge Blomstervaar,
Naar smykt som Brud den yndigt staaer,
I Solens aarle Purpurstraaler
Med Grønt, Aurikler, og Violer,
Men lunefuldt er Vaarens Sind,
Man paa dens Gunst sig ei forlader,
Tit Taaredruggen Græsset bader,
I Tordenveir, og Kastevind.

Langt mere stadig gyldne Høst
Medsmiler Fryd i Støvets Bryst,
Naar Blomsten sig fra Jorden fierner,
Da klares Evighedens Stierner

Og Himlen med sin Asterkrands
Da kroner Livets skiænkte Goder,
Tilsmiler Dalen, som en Moder
Med inderlige Maaneglands.

Vor Dronning, vennehuld og blid,
Du ligner Høstens gyldne Tid;
Dit fromme Sind, de modne Dyder
Vort Fædreland med Frugter pryder.
Hold længe Danmark i Din Favn,
Din Blidhed Vinterstormen fierne,
Straal blandt os, som en Aftenstierne!
Velsignet er dit Modernavn.

Ja som det sielden Stiernepar,
Naar Himlens Hal sig hæver klar,
Udmærket i den store Vrimmel
Forskionner nu vor Aftenhimmel,
Saa Din og Carolinas Krands
Med dobbelt Lys i Hallen funkle,
Gid aldrig Skyer den fordunkle!
Gid Glæden skiænke dem sin Glands.

Oehlenschläger.

Bilag til historisk Artikel.

a) En Soldats Tanker ved Napoleons Grav.

(Af Alex. Goujon).

Hvor jeg beklager den Landsflygtige, der døer paa den fierne fremmede Strand! Hans troløse Venner, der have glemt Alt om ham ligeindtil hans Navn, og hiin Krybberhær, der i Hans Vælde vilde bilde ham ind, at han var en Gud, blande Utaknemmelighedens hæse Skrig med hans Fienders Forbandelser. I det Øieblik, hvor den smertefulde Dødskamp gjør Ende paa hans Lidelser, have hans Kone og hans Børn maaskee fattet Gjensynets søde Haab! hvor jeg beklager den Landsflygtiges Søn. — ham skal den faderlige Haand aldrig velsigne! Ei engang paa Graven, hvori hans Fader slumrer, skal han kunne plante en Blomst. Hvor jeg beklager ham — føler han som Søn, vil han vorde et ulykkeligt Menneske! Han maa misunde den Vilde, der med sin Faders smuldrende Been drager igjennem Ørkenet! Ved Randen af den Skilsmisse, hvis Maal den menneskelige Forstand ei kan udgrunde, og som det djerveste Mod kun tør haabe, er det en sød Trøst, at modtage den bortreisende Faders sidste Haandtryk, det er beroligende, at dvæle ved hans Grav, det er en

hellig Pligt, ofte at vandre til hans sidste stille Bolig... ja, hvo kan uden dyb Veemod see den Blomst, der reiser sig af en elsket Faders Stov, eller af en Sons Aske, med hvem Alderdommens Haab og Trøst blev lagt i Graven!! —

Lader os ære disse hellige Følelser. Det er kun de Onde, som frygte de Døde. De store Siæle bare til alle Tider Ærefrygt for de Hedengangne. Alexander bekrandsede Achilles's Grav, og hædrede Darius efter Døden. Ved Gravens Bred døer Hadet, udslukkes Skinsygen. Da Cæsar græd ved Pompejus's Urne, da var han stor!!! — Var Napoleon falden paa Waterlos - Sletter, vilde Hendrik den 4des Sønnesøn sikkerligen have stræbt i Ædelmodighed at stille sig ved Siden af Oldtidens Helte; men efter at have holdt Europas Skjæbne i sin Haand, og hørt sig kalde Broder af alle dets Konger, døer han paa den fjerne Klippeø, og han, som kunde bortskiænke Kroner, har ikke et Span Jord, for at give sig selv en Grav. Hvo kan uden Taarer dvæle ved denne Ulykke, som den begeistrede Taler synes at have havt for Øie, da han udbrød: "Seer I ham, "den store Konge! seer I ham, hvor forladt, hvor "allene, hvor siunken i sine Brødres Omdømme, at "han er en Gjenstand for Nogles Foragt, og hvad

"der er end mere utaaleligt for hans store Sjæl, "en Gjenstand for Andres Medynk! Han veed ei "selv, hvilket Skjæbnens Slag er det tungeste, en- "ten at Seba skjænker ham Livets Ophold, eller at "Simei tør vove at haane ham!" —

Og nu da Døden maa have tilintetgjort den Frygt, der omlynede Napoleons Navn, hvilken Franskmand maa ei harmes over, at hans Been smuldre i en fremmed Jordbund? Skulde det Land, der havde Palladser for affatte ulykkelige Konger, ikke have en Grav for den, det eengang kaldte sin Keiser? Og dersom det blot er dette Ord, som vækker forhadte Minder, og hvorover man støder sig, hvi erindrer man da ei General Bonaparte? Er Arcole og Pyramiderne glemt? Skylder Frankrig Intet sin Consul, der som Mand greb Statens Roer, der længe havde været Stormenes Spil i de Afmægtiges Hænder, ham, "der paa ny prydede Samfundet med alle Snillets og Dydens Krandse." Ved ham voxede Nationens Hæder, ved ham forsvandt den gamle Skjændsel!... Uden ham havde Frank den 1ste Kaarde ikke forladt Madrid, og havde ei femtende Ludvigs gamle Krigere seet den store Frederiks Værge! Og hvo var det, som byggede St. Denis Altere for vore gamle Konger?!

Vist nok, han begik Feil! men skulde han være en fuldkommen Konge, fordi han ei var født til Konge? har den hellige Ludvig ikke begaaet Feil, og var den store Ludvig stor indtil sin Død?

Dog — nu staaer han for Efterverdenens Domstol, hans egen Stemme vil høres og veies. Lader os kun tænke paa, hvad vi ere hans Minde skyldige! Dersom han var død ved sin Aftrædelse fra Regieringen, vilde man da have nægtet de faa Tappre, der bleve ham troe, at grave ham en Grav? Hvad man da vilde have tilladt Krigeræren, bør man nu ei heller nægte National-Stoltheden! En simpel Steen er nok til hans Minde, naar denne kun hviler paa fransk Grund! Og dersom alle de, som bøiede sig for ham i Støvet, alle de, som betlede om hans Naade, alle de, som svælgede i hans Velgjerninger, have blot vilde bringe een Steen til hans Gravminde.... hvilket Liigfølge af Keisere, Konger, Prindser, ypperste Præster, Store vilde strømme sammen fra alle Verdens Kanter!.. de vilde optaarne en Bygning, der skulde trodse den gamle Verdens Pyramider!!! —

Men han fordrer intet nyt Minde! I sin Lykkes Middag, henreven af en umodstaaelig Magt byggede han sig det selv, da saaes han opreist paa

Triumphcolonnen, holdende Seiren i sin Haand, at give Europa Love. Hans Billede staaer der ei mere, men Forsynet har betydningsfuldt beskjærmet Statuens høie Fodskammel. —

Hvor rigt paa Eftertanke er ei dette Stof! hvilken Lære for Kongerne! Tanken har ei Ord, den menneskelige Stolthed føler sin Afmagt ved dette nye Exempel paa Lykkens Omvæltninger. Ja, Colonnen paa Vendome-Pladsen er det eneste værdige Gravsted for Napoleons Støv!

Jeg har fulgt den store Hærførers Banner, og betaler ham min Gjeld. Ingen kan fortænke en gammel Soldat, at han forlanger en Grav for sin General. De, som slavisk smigrede ham, ville maaskee ogsaa nu brændemærke hans Navn, men Efterverdenen vil bestemme ham hans sande Plads!

Idet jeg sørgende eftertænker denne vidunderlige Aands Skjæbne, siger jeg: som fri Borger maa jeg fordømme ham, som Franskmand ære ham, som Menneske beklage ham, som Soldat begræde ham!!! —

*

b) Tidernes Tegn af Aviser,
(udaf bremer Zeitung No. 186.)

Maynzer Tidenden indeholder under Rubriken Allehaande følgende Betragtninger:

"Man kaldte det attende Aarhundrede det philosophiske, og dets sidste fire Aarti havde rigtig nok nogen Fordring paa denne Titel, for saavidt dette Ord betyder rolig Sandhedsprøvelse. Aanden laae ligesom i Barnsnød, og da Barnet i sidste Aarti, som Resultat af denne Prøvelse, kom til Verden, var det en deilig Dreng, der opfyldte Moder Menneskehed med Fryd og sød Forhaabning. Havde det havt en Solon eller en Sokrates til Opdrager, havde det overalt kunnet have een enkelt, saa var sikkerlig dette Haab ikke blevet skuffet; men der trængde sig saa mange Pædagoger om dets Vugge, der hver vilde føre det i sit Ledebaand, at det kun alt for tidlig kom i Lømmelaarene. Begavet med herkulisk Kraft qvalte det vel mangen Slange, og skaante ikke engang sine Lærere; men det lod heller ingen Blomst uafbladet. Endelig syntes det at være lykket en Mand at beherske det; men man beskylder Læreren for, han havde ikke sielden understukket sin Lærling sine Lidenskaber, og snildelig betient sig af hans Kraft,

for at giennemdrive sine personlige Hensigter. Han sank i Foretagendet, uden at det blev klart, hvad han havde til Hensigt. Nu faldt et heelt Academie Opdragere over det philosophiske Aarhundredes arme Affødning, og med dem kom det Modsigelsens Seculum, hvori vi leve.

Den ene sagde: den Dreng vil have formegen Frihed, og veed ikke at bruge den; derfor maa man først lægge ham i Lænker, som man lover at giøre lettere, naar han har lært blind Lydighed. — Den anden paastaaer, man maa give ham den største Grad af lovlig Frihed, muligt er, at han kan lære at bruge den; thi kun da, naar han voldelig maa tilkiæmpe sig den, vil han giøre Misbrug deraf. — En tredie klager: Knøsen har forliden Religion; han troer ikke Alt, hvad vi sige ham; han vil undersøge, isteden for at troe; derfor maa man saameget muligt omtaage hans Forstands Lys med Mysticismus og Blændeværk; og da Extremer saa let berøre hinanden, vil det ikke holde haardt at bringe ham tilbage paa den blinde Troes Bane, hvorpaa Fædrene følte dem saa lykkelige, saalænge de ikke vidste, hvortil Gud havde givet dem Forstand. — Nei! svarer den Fierde; Eders Mysticismus er Guddommen en Bedersttyggelighed, den sande Religion trænger ikke der-

til, mindst den christelige, hvis Lærdomme staae i skiønneste Harmoni med Hierte og Fornuft. Ville I unde ham den ægte Religion, saa oplyser hans Aand, og danner hans Hierte, at han lærer at skielne det sande fra det falske, at han efter Overtydning handler godt og christelig; og ikke uforstandig ved stræng Jagttagelse af udvordes Former troer at have erhvervet sig den Ret, at haane Kiærligheds Gud ved Had og Intolerance. Eders pharisæiske Færd har alt kostet Menneskeheden Blodstrømme, og i den blinde Troes Tid, var den fattigst paa Religion, Sædelighed og Lykke.

Saaledes giendriver stedse den ene, hvad den anden paastaaer, og ingen omvender den anden. Ender dette Aarhundrede ikke bedre, end det har begyndt, vil Navnet af Modsigelsens Aarhundrede tilkomme det med fuld Ret. Men ikke blot til almene Principier, endog til de ringeste Paastande udstrækker det sig. Ting, der ere skeete for tusindes Øine, fremstilles som Fabler, og Ting, ingen har seet, forfægtes som uomstødelige Sandheder. Overalt giør man sig Umage for at sætte Sandheden en Voxnæse paa. Hvorhen skal denne Forvirring føre? Ud af Labyrinthen sikkerlig ikke; heller dybere ind deri. Den kan ikke ende, saalænge man finder Behag i

Yderligheder, saalænge Mænd, der føre det store Ord, tee dem, som fortvivlede Spillere, der ved Vinding eller Tab stedse sætte dobbelt paa Kortet. Med det halve af de Umage Partier af revolutionerende, eller obskuerrende Tendents (der i deres Virkninger begge føre til samme Maal) giøre dem for at trænge Menneskeheden tilbage til et Ideal af skøvsindet Taal, eller anarchisk Vildhed, hvortil man lettelig nok troer at kunne benytte dens nærværende Dannelses Fordele, med den halve Deel af denne Umage vilde man skyde den frem, og jævne den Banen til Nydelsen af en Lykke, der er dens Cultur homogen. Men saa vel vil ikke skee den. Modsigelsen har organiseret sig i Secter, og Mænd, der ære Ret og Sandhed formeget til, de vilde opoffre disse til den raa Partiaand; ere alle Secter mistænkelige. Vold skriber foran, og finder Behag i Reactioner og Forfølgelser, kun med den Forskiel, at her er sort, hvad hist synes hvidt. Men endnu ligger det Haab, at denne sygelige Tilstand ikke kan vare, i den historiske Erfaring, at den menneskelige Aand rysler sig fra Tid til Tid, og paa eengang afkaster en stor Deel af den Byrde, der staaer i Modsigelse med dens Fornuft. Den har meget at afkaste, da alle Partier har bepakket den

rigelig, men den vil nok føle, hvad der trykker dem tungest.

K. R.

---

b) Abbed Elicagaray
(udaf Allg. Z. 198.)

Paris i Midsommer. Paa adskillige Maaneder udkommer her et litterarisk Blad under Navn af Le Miroir des spectacles, des lettres des moeurs et des arts, som Hr. Fal udgiver. Det redigeres af mange udmærkede Lærde, der selv have erhvervet dem Roes i Litteraturen, og hvoraf vi her kun ville nærme Hr. Jouy Medlem af det franske Academi, Arnault, forhenværende Medlem af Institutet, men udelukt ved dets Reform, Dupaty Forf. af adskillige Operaer, og nogle meget agtede Poesier, Gosse, som den franske Skueplads skylder adskillige med meget Bifald derpaa givne smaa Lystspil. Dette Blad udkommer daglig i liden Folio. Paa den ene Side findes alle de Stykker anmældte, der den Dag gives paa de forskiællige parisiske Theatre. Paa de næste to Sider læser man Bedømmelsen af de fort-

gaaende Dages Forestillinger, af ny udkomne Værker, o. s. v. Og den sidste Side indeholder under Overskriften Variétés alle Slags skiemtsomme Indfald og Træk, bidende Epigrammer o. s. v. Den kongelige Procureur troede blandt disse sidste at finde middelbare Angreb paa Regieringen, Ministrene, og andre offenlige Personer, og under Paaskud, at dette Blad indeholdt politiske Artikler, anlagde han Proces imod det. Bladets Redaction vandt midlertid Processen, og vedbliver at udkomme daglig. To af dets senere Nummere indeholdt to interessante Udtog, af le Caducee *), et Marseilleblad. Jeg meddeler dem her, saaledes som de ere aftrykte i le Miroir, og hosføier den Forsikring, at de virkelig ere tagne af Le Caducee, et af Roialister redigeret Blad, der findes i alle parisiske Læsecirkler.

Som Forerindring hedder det i Le Miroir: Vi give vore Læsere følgende Udtog af Le Caducee, der som et Mønster af Veltalenhed og Dømmekraft hører i denne dobbelte Henseende til vort Blads Plan.

*) Det selvsamme Blad, som for ikke længe siden sendte sine Abonnenter et heelt Halvark Censurtomt, da af det hele Blad ikke andet end det blotte Nummer var blevet staaende. K. R.

Tale, holdet af Hr. Eliçagaray Universitetets Inspectør, ved hans første Besøg af Collegiet i Marseille.

(Efter at man har forestillet ham Professorerne, taler han til dem, som følger): "Om to Timer sees vi igien; jeg skal forklare Dem den kongelige Anordning; der er rigtig nok lidt mørk, men De vil alt have kunnet anmærke, at alle Anordninger ere det; de maa være det, paa det man i fornødent Tilfælde kan have dobbelt Vægt og Maal. Med Uret kalder man det Vilkaarlighed; det er Viisdom. Man maa have to Slags Maal og Vægt! ja m. H. man maa have det. Antag det Tilfælde, at en for sine Meninger fordeelagtig bekiændt Lærling, der med samvittighedsfuld Punktlighed opfylder alle sin Religions Pligter, engang skulde begaae en Feil, saa lukker man Øinene; men begaaer en Lærling, som man mistænker for vildfarende Grundsætninger, som kun kan være et slet Subject, samme Feil, da anseer man sig kun alt for lykkelig, at han har begaaet den, man tilgiver ham ikke; man jager ham bort. Skulde man rette sig efter Loven, i alle Skridt lade sig lede af den, vilde den første bedste Dørvogter kunde regiere. Jeg m. H.

stod i Spidsen for et Opdragelseshuus; Forældrene sagde til mig: jeg var uretfærdig; jeg svarte dem: det vilde giøre mig meget Ondt at være retfærdig"... "De er partisk"... Det vilde giøre mig meget Ondt at være upartisk, for saaledes skal man være. Underviisningen gaaer godt, gaaer alt for godt her; thi Physik, Mathematik, Chemie, kort sagt alle de Videnskaber, De undervise i, er Samfundsstanden kun til Skade. Vor Konge behøver ingen Lærde, vi behøve monarkiske og religieuse Mennesker. M. H. om to Timer sees vi igien."

(I følgende Tale, som Hr. Elicagaray ved sit andet Besøg holdt til alle Professorer, anmærker Le Miroir, at alle de Stæder ere udelgdte, der angaae Politik, hvormed dette Blad ikke sysselsætter sig, eller visse Enkeltheder i Forvaltningen, der vilde være uden Interesse for Læserne).

"M. H. Jeg har ladet Dem forsamle for at meddele Dem de Instructioner, der ere os overdragne; jeg er i Forveien overbeviist om, at disse ikke ville træffe nogen af Dem; skulde Een af Dem ikke være besiælet af religieust og monarkisk Sindelag, vilde Marseilles Luft qvæle ham; Generalinspectørerne er det overdraget, at overtyde sig om den Sam-

drægtighed og Enighed, der hersker mellem Collegiernes Professorer; jeg vil sige til Dem med Apostelen Paulus: elsker hverandre! Dem er ligeledes overdraget at undersøge, om Professorerne paa lige Maade skiænke alle Deres Læresønner al Deres Omsorg. De have maattet mærke, m. H. at Politik og Religion ingenlunde ere adskilte. Virkelig har Hr. Corbieres — jeg tager feil — har Hr. Præsidenten af det kongelige Conseil, der ikke giør meget af megen Vidskab, inderligst følt, at der kun behøves monarkiske og religieuse, eller rettere religieuse og monarkiske Grundsætninger... Erkebiskopperne og Biskopperne skulle føre et ganske eget Opsyn over de i deres Stifte liggende offenlige Indretninger... Vi ere hidkomne for at installere Hr. Erkebispen i sine nye Rettigheder. Ceremonien vil finde Sted næste Torsdag. Hs. Erkebiskoppelige Naade (!!!) vil blive modtaget med alle de hans Rang tilkommende Æresbeviisninger. M. H. et meget virksomt Opsyn vil nu tage sin Begyndelse. De ere nu den biskoppelige Anseelse undergivne; det er Deres Sag, m. H. at fortiene dens Protection ved Deres Forhold, ved Deres Grundsætninger... Denne værdige Chef føler nok, at Deres Lønninger ere utilstrækkelige; da det for nærværende

er umuligt at have Præster til Underviisningen, maa man vel ansætte eenlige, og selv gifte Folk derved. Da disse sidste have Koner og Børn, ere de inskrænkede til at tilfredsstille de knappeste Fornødenheder; de behøve Brød, Viin, Suppe, Kiød, Peber, Salt, Sko, Strømper, Buxer, Kioler, Hatte, o. s. v. Men for at sysselsætte sig med alt dette, er det nødvendigt, m. H. at ....*)

"Man vil kun forøge de ved Underviisningsanstalterne ansatte Personers Lønninger, for at skaffe Dem et anstændigt Udkomme, men ingen Rigdomme; det Ord maa reent udstryges ved Universitetet. Maa det være mig tilladt, at tale med Dem om mig selv? Jeg har været Hovmester i Spanien. De veed, at man i dette Land anseer Hovmesteren som en Domestik. Nu, m. H. jeg er i 11 Aar bleven anseet som saadan.**); jeg har vogtet min Lærling til hans 24de Aar, han har aldrig været noget Sted uden min Tilladelse; han var altid i mit Selskab; jeg førte med Øie og Hierte det virksomste Opsyn over ham. Han kommer med det første tilbage fra Colonierne, og troer ikke at have tabt min Indflydelse paa ham,

*) Hiatus valde deflendus. K. R.

**) Det kan man vel mærke paa hans Tale. K. R.

og jeg vil faae god Caffee og godt Sukker *). Saaledes maa De bære Dem ad for at give Kongen gode Undersaatter. Jeg opfordrer Dem at bringe i Anvendelse, hvad jeg nu har sagt, og være giennemtrængte af, at Underviisningen nuomstunder, skal være reen monarkisk og religieus, reen religieus og monarkisk."

(Nummer 67 af Caducee, der indeholder disse Taler, er særskilt eftertrykt i Paris, og enkelt at have i alle Boglader.)

---

*) O sancta simplicitas.

---

d) Fragment af en Liigtale,

holdt i Odessa ved den myrdede grædske Patriarks Sørgehøitid.

(Udaf Br. Z. No. 310—11).

Odessa d. 22 Sept.

Kort inden den græske Patriarks ærværdige Levninger vare hidkomne, havde den mod Grækerne udbrudte Forfølgelse hidført en Munk, der er ligesaa berømt ved sin Veltalenhed, som ved sin Gudsfrygt,

Pater Oekonomos. Det overdroges ham at holde Liigtale ved Sørgehøitiden over Patriarken; den dybe Rørelse, han var giennemtrængt af, tiente ham istæden for al Forberedelse, og hans Tale, det hierterystende Udtryk af en stor Nationalsmerte, blev først ført i Pennen efter Ceremonien, derpaa trykt, og oversat i fremmede Sprog. Vi ville deraf meddele den saa vel i historisk som rhetorisk Henseende interessante Slutning:

"— — Den store hellige og apostoliske Christi Kirke, alle øvrige rettroende Kirkers Moder og Lovgiverinde, forlanger en Patriark, der svarer til dens Navnkundighed. Gregorernes, Chrysostomernes Stoel søger en disse Hyrder værdig Efterfølger. Og see! Guds og den hellige Synodes Stemme kalder Gregor, Erkebiskop af Smyrna, at opløfte ham paa den patriarchalske Stoel i det nye Jerusalem, midt i Guds hemmelighedsfulde Sted."

"To Gange blev denne hellige Hyrde, som en anden Chrysostomus, ved Mørkets Riges Vælde og Magt bortfiernet fra sit hellige Sæde. To Gange drog han sig tilbage paa Bierget Athos, ikke for at udhvile der, men at foretage nye Arbeider. Der blev han Klosterlivets Mønster, der forfattede han sine

aandelige Værker, der ere trykte, og andre, der end-nu ikke ere det."

"Endelig nærmedes hans tredie Patriarchat, der synes kun forbeholdet ham, at han skulde døe for Christus. Af de guddommelige Dommes dybe Afgrund udgik i Gregors tredie Patriarchat de politiske Forandringer, der nu forurolige vort Fædreland. Allevegne udbrede sig Blodsudgydelse, Skræk og Gru. Overalt hører man Vaabnenes Gny, Slagtofrenes Stønnen; og Strømme af uskyldigt Blod oversvømme Hovedstaden. Forgiæves søger Patriarken, alt nedbøiet af Aarenes Byrde, at nedmane det Uvæir, hvoraf hans Folk trues. Midt under hans Sorger følger hans nære Martyrdoms Ære ham med snare Fied i Hælene. Passionsugen var begyndt, og den uforsagte Gregor havde midt iblandt barbariske Krigere, midt under Mord og Veeklager, med Salvelse opfyldt de helligede Ceremonier, der ere vor Frelsers Lidelser indviede; han havde opfyldt dem grædende tillige over sine ulykkelige Landsmænds Lidelser. Nu frembrød Opstandelsens glimrende Fest, og for ham den Ærens Straalekrands, som var den hellige Hyrde bestemt. Efter at han rolig havde holdt den for denne Dag foreskrevne Seirssang, modtog han

sidste Gang ved Guds hellige Bord den hemmeligheds fulde Paaskenadvere."

"Neppe var han traad ud af Kirken, før Ugudelighedens Haandlangere med Rasenhed falde over ham; de slæbe ham i en usel Baad, kaste ham saa i et mørkt Fængsel, der i saamange Aarhundrede gienlyder af den undertrykte Uskyldigheds' Sukke. Her træffer Patriarken Medlemmerne af den hellige Synode, belyngede med Lænker, og lidende for Christi Kirke. Her i dette mørke Fængsel glimre de kostbareste Stene af Herrens Alter. De ere ikke mere beklædte med den bisk oppelige Pragt, men med Martyrkaaben."

"Uden Haab, at ryste disse Christibekiænderes Fasthed, opflammes endelig Bødlerne af ny Rasenhed, og under afskyelige Gudsbespottelser slæbe de dem hen at rettes! En utallig Mængde omgiver dem; disse Fanatikeres Skraal stiger til Skyerne. Men Martyrerne oploſte deres Dine til Himlen, og i det de, som den første af alle Martyrer, ane den Herlighed, der venter dem, bede de for Kirken, formane deres Forfølgere, velsigne deres Forsvarere, og modtage Døden med Taknemmelighed. De tree første Dage af Paaskefesten, blev Patriarken, og tree af de første Lemmer af Synoden hængende paa Ret-

terstedet. Derpaa gaves deres Legemer Jøderne til Priis. Endelig! efter at disse hellige Levninger var omslæbte i Gaderne, kastedes de i Havet."

"Dionysius Erkebisp i Ephesus, Kirkens og Fædrelandets værdige Støtte bliver ene gienfunden af de Christne, og jordet i Staurodemi, som om han skulde blive i sin Fædrejord, at vaage endnu over Synoden, der nu er indhyllet med et Sørgeflor."

"Dig, hellige Patriark! har det guddommelige Forsyn henført andensteds, da det vidt vilde udbrede sin KirkesÆre. Liig Petrus, baaret paa Vandene, og bydende over de underdanige Bølger, flyder denne ærværdige Døde under Ruslands seierrige Flag. Han nærmer sig en af sine Landsmænds, en gudfrygtig Mands Skib. Captain Slavos, hvis Navn aldrig vil udslettes i Historien, liig hin Oldtidens medlidende Qvindes, der jordede den dydige Phocions Liig paa Megaras Grund; Captain Slavos seer Patriarken, kiender ham, tager ham op, og bringer hans Liig til dette Religionens Fristed."

"O m. Br. værer taknemmelige mod dem, der have optaget Eder, og oploſter Eders Sind med min Stemme til vor himmelske Fader, for med hinanden at anraabe hans Barmhiertighed."

"Godheds Gud! Skabningens Herre! kast fra din Thrones Hoide et Blik til os, og see dit Folks Ulykker! hvor længe skal endnu, Herre! dit Korses Fiende skiænde dit hellige Navn? hvorlænge skal han udgyde dine Udvalgtes Blod? Hærskarernes Gud! du seer Assyrernes Ugudelighed, de have omstyrtet dit hellige Zion, vanhelliget dine hellige Templer, givet dine Helliges Levninger til Priis for vilde Dyr og Oceanets Uhyrer. See o Herre! vi ere fornedrede under alle øvrige Mennesker, vi ere blevne Offerdyr lige; du har overvældet os med Ondt for vore Synder, Taarer og Bedrøvelse ere blevne vor Næring, du har lædsket os med Smertens Viin. Men end din Vrede, o min Gud! frels os, o min Gud! o min Gud! skynd dig. Du vil dog ikke forlade os til Enden, ikke drage din Haand fra os, for saa mange Helgenes, og for disse nye Martyrers Skyld. Ærens Gud! hør paa vor Bøns Ord, og sign Herrens Salvede, Ruslands fromme Monark, at hans Fiender maa henveires. Sign ogsaa dette høimodige russiske Folk, sine Brødres Ven, bevar denne Stad, og optag alle tro Tilbedere af dit hellige Navn i dit himmelske Rige. Amen!"

K. R.

Historien.

Ogsaa den siden sidste Hæftes Slutning henrundne Tid har været en Uvisheders og Modsigelsers Periode, da den ene Postdags Tidender bestandig have tilintetgiort eller i det mindste kaldet i Tvivl, hvad den foregaaendes fortalte med Vished. Saaledes staaer f. E. endnu den store Hovedgaade, om Freden mellem Rusland og Tyrkiet vil blive brudt eller ikke, bestandig lige uafgiort; og medens f. Ex. wienske Tidender mælde, at en fra Constantinopel efter flere Dages Forsinkelse ankommen Post medbringer glædelige Efterretninger for Fredens Venner, og at Fredshaabet endnu stedse mere tiltog, skiøndt de asiatiske Troppers Giennemmarch til Asien og Morea vedvarede uafbrudt, mældes fra flere Egn'e af det russiske Rige, at Russerne rykke Pruth alt nærmere og nærmere, og at idelig friske Tropper ile mod Syden. Grækerne vedblive særdeles i Morea og tilsøes at værge dem med den Kiækhed, der under en Miltiades og en Themistokles besiælede deres Stamfædre, og — siger et tydsk Blad — i sex Maaneder ere de komne videre, end Sydamerikanerne under gunstigere Forhold vare komne paa tree Aar. Vi ville i Forventning af, hvad mulig endnu næste Post, indem

denne Artikel er aftrykt kan medbringe, indskrænke os til at gientage den franske Konges skiønne Ord ved Kamrenes Aabning: "Stor Ulykke trykker Orienten, lad os haabe, at Stormen nærmes sin Ende, at alle Magters Viisdom og Samdrægtighed vil finde Midler til at fyldestgiøre, hvad Religion, Politik, og Menneskelighed medrette kunne fordre." Høist mærkeligt er det, hvad adskillige tydske Blade fortælle, at de tvende russiske Ministre Capo d'Istrias og Nesselrode skulde have erklæret, at de vilde nedlægge deres Portefeuille, hvis en Ministerialcongres over disse Anliggender fandt Sted, hvilket de ansaae at være under Ruslands Værdighed.

At Kongen af Englands Reise til hans tydske Stater, ikke, som man bebudede, har havt nogen afgiørende Indflydelse herpaa, synes nu umodsigeligt, da han allerede er tilbage i sit Rige igien. Vigtigere i saa Henseende torde det maaskee være, om Lord Liverpool, hvis det ikke lykkes ham at faae Canning ind i Ministeriet igien, da Kongen fra Dronningens Sag af har et Nag til denne, vil tage sin Afskeed, at sige saafremt hans Udtrædelse skulde medbringe en virkelig Ministerialforandring.

Af det Ovenstaaende sees, at Valgene i Frankrig ere forbi, og at den Ministerialforandring, som

Ultraerne giorde Regiering paa at ville blive en Følge deraf, i det mindste ikke er foregaaet endnu. Ogsaa synes det, efter Aviserne, som de, skiøndt de have havt det Held — der efter Valglovens seneste Omstøbning ikke let kunde glippe dem — at bringe deres udtraadde Forskraalere ind i Kamret paa ny, har dog i Sammenligning Fordelen paa deres Side været mindre end paa de Liberales, der have faaet deres fem udtrædende fleredobbelt erstattede; og det lader, som det egenlige Ministerialparti, tørde være det, der ved denne Leilighed var kommet tilkort; som et sandt Tab for dette i saa Henseende regnes det ogsaa, at Udenrigsministeren Pasqvier, der tilligemed Indenrigsministeren Simeon er optaget i Pairsstand, herved mister sit Sæde i de Deputeredes Kammer, hvor han skal have besiddet en mageløs Færdighed ikke blot i at lede og vende, men og i fornødent Tilfælde at afbryde og qvæle Forhandlingerne. Da imidlertid en Ministerialforandring, der nu iværksattes, upaatvivlelig vilde bringe Magten i Ultraernes Hænder, kan det neppe forudsættes, at det liberale Parti vilde medvirke med deres fødde Antipoder til at frembringe denne.

I Spanien vedbliver den indre Giæring, der neppe engang hæmmes ved den grusomme Smitsot,

som i Barcellona, Tortosa o. fl. St. er udbrudt. En Sammensværgelse, man vil have opdaget, og hvorved en vis Elignot de Montarlot, og den ogsaa fra Urolighederne i Piement bekiændte, i øvrigt som Skribent og Soldat hædrede Grev Vaudencour skulle have havt isinde, at tilveiebringe en Revolution i Frankrig, er endnu indtil dette Dieblik temmelig problematisk, ligesom Alt, hvad der fortælles om et tredie Partie, der, medens de constitutionelle Monarkister, og Aristokratiets og Hierarkiets Tilhængere træt tedes, skulde gaae frugtsommeligt med en Republik.

I Lissabon seer det i det mindste roligere ud, da Kongen der synes oprigtigen at giøre fælles Sag med Constitutionsvennerne. Hvorledes i øvrigt Tonen og Aanden mellem disses Ordførere er, kan man see af følgende Tale af Borgo Carneros i Anledning af hans Forslag at erklære Maltheserordenen uddød, og anvende dens Indkomster, efter de nærværende Besidderes Afgang til at afdrage Nationalgielden, og hielpe dem, der havde Nationalpræstationer at yde; Lykkeligt det Land, hvis Beboere høre til de producerende Classer, der leve af Handel, Fabriker, og Agerbrug, ulykkeligt derimod det Folk, hvis største Deel (?) nærer sig af rige Præbender, og Værdighe-

der, og geistlige Stiftelser paa de arbeidende Classers Bekostning. Disse Mennesker ere en Tynge paa de gode Borgere; jeg kunde kalde dem Statsblodigler, og ligne dem med en besværlig Insectsværm. Hvad skal jeg altsaa sige om dem, der leve af Comthurier, Gouvernements, og andre Naadesposter? Disse Bevillinger ere tilladte Tiggerier; disses Poster, en helliget Orkesløshed. Sammenligne vi et saadant Land med Schweiz, hvor Alt er Vindskibelighed, med Nordamerica, hvor Lediggang er fremmed; der er et Folk uafladelig sysselsat med at fremme sin Velstand — her gives en Mængde Mennesker, der troe at tiene Gud og Menneskeheden, naar de hylde deres Egoismus; der ere Livets Beqvemmeligheder og Nydelser deelte mellem alle — her gives kun Nogle Lykkelige hos tusind Ulykkelige. Os sømmer det, mine Herrer! at hæve saamange Uliigheder som muligt, og jeg indbyder Dem ufortøvet at sysselsætte sig med dem, der kom af Maltheserordenens Tilværelse og Varighed." — Seneste Post medbringer Efterretninger om Grækernes Seire baade tillands og vands. Herom saavelsom om de vigtigste Begivenheder i spansk America i næste Hæfte.

Novbr. 1821.

Hesperus.

Fædrenelandet og Litteraturen helliget.

Femte Binds fierde Hæfte.

Fragment af en Reisebeskrivelse.

Efter en fem Dages Marsch gjennem Graubünden nærmede vi os paa den sjette til Hesperiens Grændser. Graubünden er et lidet beboet og næsten udyrket Land; dog er det nok Umagen værdt at sulte og tørste af og til i fem Dage for at lære Landet og dets Beboere at kjende. Vi fik dette øde Land saameget desto kjærere, forbi vi der saa hyppigen overraskedes af Indfødte, der kaldte sig vore Landsmænd og

talede danſk med os. Dette Land er ſom bekjendt Conditorernes Hjem, hvortil de, bortſendte ſom Smaadrenge, igien hige længſelfulde tilbage, naar de afløſes af de Yngere. Man ſkulde ikke troe det, at et Land, ſom aarligen fremavler flere og flere Conditorer, i visſe Egne neppe har et Stykke taaleligt Brød, ſpiſeligt Kjød eller en drikkelig Viin at ſætte for de trætte gjennemvandrende Fremmede. Imidlertid fik vi det ſaa godt, de ſelv havde det, og bleve vi endog, uvante til ſlet Koſt, ikke mættede, ſaa havde vi dog disſe Menneſker kjære for den gode Villie, der aldrig ſavnedes ved det tarveligſte Maaltid. Der er ſjeldent ordentlige Veie mellem Byerne; kun ſmalle Fodſtier, ſom ofte blive ukjendelige paa den klippige Bund. Men den ſkiønne rivende Flod Inn var vor Ledſager, uagtet den løb os imøde, og ved at følge dens Bredder fra By til By, naaede vi omſider Italiens Grændſe. Graubünden adſkilles fra Italien ved en meget gammel, forfalden tyk Muur, ſom fra Midten af et høit Bjerg løber ned gjennem den dybe Dal, indtil den paa den anden Side ſtøder imod høje ranke Klippevægge. Paa Toppen af det ſpidſe Bjerg ligger to runde Fæſtningstaarne, Promontorio, og Veien derop ſynes deels ufremkommelig, deels ſkjult i de tykke Granſkove. Men hver

Muren er dybest nede, er en lille Part, og derigjennem seer man en mildere Natur, som omgiver den lille Bye, Villa. Ved saadan en Overgang er det naturligt, og at man standser lidt, tænker lidt efter, flytter saa Foden høitideligt, og udbryder med Jubelen: Nu er vi paa classisk Bund! Og neppe vare vi komne paa den anden Side af Muren, førend vi følte, at vi vare i Italien. Hvilken Forskjel imellem to skjønne Naturer! Det gaaer med det som med to skjønne Ansigter de kunne være lige deilige, men de sige dog aldrig det samme. Istedet for, at vi for et Øieblik siden allevegne omkring os havde seet høie vilde, takkede Fjelde, hvis nederste Halvdeel skjules af mørke Gran- og Furreskove, og hvis øverste glimrer af evige Snemasser, mødte vi nu skjønne Villaer, Viingaarde og Kastanieskove. Og selv den grønne skummede Maira, der paa hiin Side kjæmpede buldrende med de urokkelige henkastede Klippestykker, som hist og her synes at ville nægte den videre Fremfart, taber sig her i et speilklart Vandfald, og glider, ligesom for at udhvile sig efter den besværlige Gang, roligt i sin Flodseng ind gjennem de lysegrønne Skove. Men ogsaa i mindre behagelige Henseender mærkede vi, at vi vare i Italien. Da vi havde naaet Byen

Villa, søgte vi et Værtshuus for at vederqvæge os i den uvante Hede, der, den rene Luft uagtet, faldt trykkende paa os. Men vi skulde ikke ligesom Floden Maira, fortsætte vor Gang roligt ind igjennem Skovene. Menneskene, der for hyppigen fordærve den skjønne Natur, fordi de saa sjeldent kunne harmonere med dem, var det eneste, vi maatte beklage os over i Italien. Mindst tænkte vi paa Mistanke og Efterstræbelsen, da en Person, skjøndt civil, dog med et vist Soldatersnit, standsede os i en smal Gade, og befalede os at træde op i et Huus, for at visiteres. Vi aabnede freidigen vore Randsler, der kun indeholdt et Par Klædningsstykker og nogle Bøger, og troede, at Visitatsen kunde dermed være tilende. Men da jeg tilfældigviis havde lagt en Portefeuille fra mig, hvori jeg havde Reisekortet, et Par Kobbere og Tegninger, saa blev ogsaa den paa det mistænkeligste gjennemsøgt. Hvad Reisekortet og Kobberne angik, syntes de at være uden Redning, og Tegningerne, skjøndt de vare optagne i Tydsklands fjerneste Egne, vidnede ufeilbarligen om Spioneri. Men deres Lyst til at confiskere yttrede sig allertydeligst ihenseende til et lille Kobberstik af Rafaels Madonna del Sixto, hvilket de rimeligviis ansaae for at ville være paa et bedre Sted, opklinet paa deres Lette-

væg, end i vore profane Hænder. Længe skjændtes vi, næsten uden at forstaae hinanden, indtil de gave efter, for om muligen at fange os paa en anden Maade. Nu bleve vore Passer seete og atter seete, confererede ꝛc. ꝛc. og vi begrebe ikke, hvad de vilde med deres hemmelige Vink og Mumlen, da vi saae dem aabne deres store Protokoller. Endeligen kom de frem med nogle Papirer, mønstrede os og erklærede os for mistænkelige paa Grund af Stikbreve, som lød paa to bortrømte Kjæltringer Giovanni Zolland og Jcsky. Men da vore Passer tillykke vare i tilbørlig Orden, og de endeligen mærkede, at de ikke kunde faae Greb paa os, lode de sig tilfredsstille, og vi vare glade, da vi atter følte os fri. Saaledes undslupne trængte vi endmere til nogen Forfriskning, men, da vi vilde træde op i det nærliggende Værtshuus, mødte vi i Gjestestuen, der tillige var Sovekammer, Spisekammer ꝛc. ꝛc. en saa forpestet Stank, at vi i Gadedøren maatte vente, indtil man havde fyldt os vore Flasker, og skyndte os saa med dem til den nærmeste Skov, hvor vi i Skyggen af et Kastanietræ aandede friere, og tømte dertil vore Flasker.

Med Randslerne som Hovedpuder sov vi en Timestid i det høje Græs og vaagnede stærkt udmattede i Middagsheden, da Træets Skygge havde forladt os.

Hvor tungt det endog i Begyndelsen faldt, vandrede vi dog ufortrødne og med Tankerne stadigt henvendte paa et godt Maaltid, en overordentlig skjøn Vei forbi Piuris til Chiavenna. Denne Bye ligger i en Dal, rundt omgivet af lystige Viinbjerge. Indgangen til Byen gaaer igjennem Moerbærallee, og over Platanværkerne hængt svære Grene, rigtbetyngede af glødende Ferskner og Apricoser. En gammel Mand viiste os Veien til den forgyldte Soel, hvor vi fandt alt, hvad vi for Øieblikket ønskede, en kjølig Stue med Steenguld, en mågelig Sopha, og et strax opdækket Bord. Maden — hvis jeg ellers tør tale om Sligt, skiøndt den dog, især for Fodgjængere er lidt mere end Bisag — havde kun den Feil, at vi fandt Olie, hvor vi i Danmark vilde have fundet Smør, men med Frugter — baade syltede, kogte og friske — var der ingen Ende. Siden efter — da vi vare mættede — og vore Oine faldt til Vægge, Loft og Gulvet, fandt vi ogsaa her ydermere Betrækstelse paa, at Hollænderne dog i visse Stykker overgaae Italienerne. Næste Dag leed vi ubeskriveligt af Hede og Fluer, men enten vi vare ude eller inde, vare vi lige forfulgte. Fluerne ere her tillands langtmere impertinente, end i Norden; jeg kan tænke, at

de dovne Italienere have været for magelige til itide at skaffe sig Overherredømmet.

Udenfor vore Vinduer var en Plads, hvor man var ifærd med at rydde en Grund. En Mængde, næsten nøgne Dagleiere arbeidede her i Selskab med Æsler, og man skulde have Vanskelighed ved at afgjøre, hvis Kaar der vel her var de bedste. Radviis indfandt de sig med een Kurv forpaa og een paa Ryggen, og fremstillede sig med det koldeste Phlegma ved de store Steendynger for at blive belæssede, og saaledes saae man dem een efter anden at gaae med fuldt Læs i det dovneste Fod for Fod igjennem et Par Gader, for strax igjen at indfinde sig med de tømte Kurve. Livligere var det, at gaae omkring i Gaderne, hvor, næsten udenfor hvert Huus, Haandværkere arbeidede med Svende og Drenge under aaben Himmel, og kun engang imellem standsede fra Arbeidet' for med en stor Kost at ihjelslaae et Par Hundrede Fluer.

Ved Bordet om Middagen traf vi to Schweitzere, af hvilke den ene besluttede, næste Dag at giøre Reisen med os til Riva, og derfra over Comosøen; men da han hørte, at vi vilde gaae tilfods ned til Færgestædet, en Miils Vei derfra, forsikkrede baade han og Verten, at det vilde være umuligt formedelst Fluer-

nes Legioner. Vi loe, og forandrede ikke vort Forsæt. Efter Maaltidet besøgte vi i Selskab med vore Bordgiæster Slotshaven Il Paradiso. De Forventninger, Navnet havde opvakt, bleve vel ikke opfyldte; dog var det os ikke umærkelig at gaae omkring i denne uhyre, høitliggende Viingaard, hvorfra man kunde oversee hele Byen. Under Rankerne, som ved Hiælp af Træværk føres op i høie Buer, seer det Hele ud som et stort Lysthuus med mange Værelser, og lange Gange. To pialtede Smaadrenge havde skaffet os Nøglerne, og viist os omkring; men da vi forlode Haven, begyndte de med megen Varme at anprise et Bomuldsspinderi, hvorhen vi dog endeligen maatte følge dem. Vi havde aldeles ikke Begreb om, hvorledes det kunde være disse Drenge magtpaaliggende, at vi skulde see Hr. Jostys Bomuldsspinderi; men, neppe vare vi komne ind i Huset, forend de forlode os, og kom strax igien tilbage med en ung Mand, der idet han saae os, tiltalte os i vort Modersmaal med disse Ord: "Jeg hører, mine Herrer! at De er fra Kiøbenhavn!" Nu fortalte han os, at han havde været i Condition hos Conditor Tabdey, og det lod paa hans Tale, som om han vel kunde ønske, at komme til Danmark igien; thi en virkelig Landsmand kunde ikke have været gladere ved at træffe sammen

med Danske, end han var det, og strax tænkte han ogsaa paa, at vise os saa megen Artighed, som der stod i hans Magt. Ufortøvet fulgte han med os ud af Byen til Piuris, hvor vi foregaaende Dag havde været, uden at kiende Stedets Mærkværdighed. Man seer her kun sørgelige Rester, et lille gammelt Huus, det eneste som blev tilbage, da to skiønne Byer Piuris og Schilana, og 2400 Mennesker i Aaret 1618 begroves af et nedfaldet Stykke af Bierget Conto. Nu seer man kun Gruset af det nederste Fieldstykke, og Floden Maira har maattet tage en anden Retning for at komme frem. Naar man seer op til Toppen af Bierget, kan man tydeligen see Brudდet, men man vil have Nød med at begribe, at det har været stort nok til saadan Ødelæggelse. Først i den senere Tid har man begyndt at eftergrave, og fundet Spor af Guld- og Sølvtøi i en Gade, der efter Sagnet, skal have bestaaet af lutter Guldsmeddeboder. Nedgangen var desværre tilkastet, da man for en Tid har standset med Gravningen. I Nærheden er det skiønne Vandfald Aqua fredda. Det er en Biergflod, som fra en betydelig Høide styrter ud over en lodretstaaende Fieldvæg, og udbreder en Støvregn i mere end 50 Alens Omkreds. Græsset, som her

er bestandigt vaadt; er overordentlig høit, og bølger sig med den største Yppighed.

Paa Hiemveien kom vi forbi en lille Viingaard, hvor en Vert er i Besiddelse af et Viinbierg, der i Omegnen har stort Ry for sine Druer. Da det kun er paa dette Sted, man kan faae denne Viin, fortalte vor Ledsager, saa er dette lille Huus næsten at ansee som en Sundhedsbrønd, hvor Cuurgiæster komme tilreisende og indlogere sig, for at drikke Liv og Sundhed af de helbredende Druer. Uagtet den farlige Aftenluft begyndte at mælde sig, besluttede vi dog her i nogle Øieblikke at hylde den viinkrandsede Bachus. I en Løvhytte af lutter Thyrsusstave, med den kommende Viinhøst i store nedhængende Klaser om vore Tindinger, drak vi Danmarks Skaal af store hvide og blaae Porcellains-Pokaler. Den geistige Viin dampede som Champagner fra vore Tunger, og i dette Øieblik kunde jeg begribe, hvorfor man saa siældene seer beruusende Folk i Viinlandene; Vinen maa her endnu være i sin Uskyldigheds Tilstand.

Om Natten som om Dagen, plagedes vi uafladeligen af Hede og Fluer. Vi havde vel vendt os mange Gange fra Høire til Venstre og fra Venstre til Høire, uden at kunne falde i Søvn. Da vi saa havde ligget i Halvslummer to Timer over Midnat,

overraskedes vi paa det behageligste af en listig Musik fra Gaden. Naturligviis faldt vi strax paa, at det maatte være en Elsker, som bragte sin mia cara en Serenade, og hvem havde ikke Lyst til at være Diervidne til saadan Scene. Længe begreb vi ikke, hvad det Hele var, vi hørte. Det var baade Sang og Strengeleeg, men foruden det mange andre Instrumenter, som just ikke passede til en Serenade. Da vi kom til Vinduet, saae vi en Trop Gadeparder, som med Trompeter, Trommer, Piber og Mandoliner drog fra Huus til Huus for at forkorte den kjedsommelige Nat for sig og Andre.

Endeligen kom den lyse Morgen. Byens Piger, som feiede Gade og Trapper, sang allerede deres di tanti palpiti af Rossinis berømte Cavatina. Vi gjorde os strax færdige til Afreisen, og ventede utaalmodigen paa vor Ledsager, der vilde følge os over Comosøen. Først om Eftermiddagen kom han, og sagde os, at en Vetturin holdt for Døren, for at kjøre os til Riva. Tillige bragte han os en Flaske stærk Spiritus, som han anbefalede os jevnligen at holde for Næsen, som et Præservativ mod den forpestede Feberluft, vi skulde igjennem. Det var et høist latterligt Optog; i Kjøbenhavn vilde vi have faaet alle Gadedrengene efter os. Vognen var lidt større

end en stor Barnevogn; M. og H. sadde paa Bagsædet, der var uforholdsmæssigt høit, og jeg paa Forsædet, der var saa lavt, at min Hage naaede omtrent til deres Knæ. Med Ryggen imod mig sad Hr. Steinauer som Kudsk, saaledes at vi vare hinandens Rygstøtter. Bag paa Vognen laae en halvnøgen voxen Dreng paa sine Knæ, og i dette Optog fore vi piilsnart ud af Byen. Vi mærkede snart, at det ikke var Fabel, hvad man havde sagt, baade om Luften og Fluerne i denne Egn. Luften var qualm, hisig og trykkende at indaande, og Fluerne, næsten en Tomme lange, kom os som sorte Skyer imøde, og fulgte med os saa hurtigt, vi end kjørte. Hvert Øieblik standsede Hesten, og kunde ikke komme videre for Fluernes frygtelige Bid; dens Hals og Bug var saa blodig, at Fluerne maatte kunde have dræbt den, hvis ikke den omtalte halvnøgne Dreng engang imellem havde befriet den med store Quiste, for atter at faae den igjen til at gaae. Selv var han saa forbidt, at Blodet løb ham som Sveed ned over Ansigtet og det blottede Bryst; men, naar vi af og til, ved at see dette, rakte ham et Par Sølvskillinger, lod det til, at de vare Plastere paa alle hans Saar. Naar vi vendte os om til ham, for at see, hvorledes han havde det, loe han saa fornøieligt, som om det kun var et

ringe Spøg, og raabte uophørligen til Hesten, naar den standsede: Kebusch! Kebusch! Kebusch! indtil han selv maatte ned igjen for at trække den lidt fremad. Vi Andre sadde tæt indhyllede i Torklæder, og lod Spiritusflasken spadsere fra Næse til Næse. Men da vi kom forbi Byen Samolico og Hr. Steinauer just sidder midt i Fortælling om, at Menneskene her sjældent naaer de 30 Aar, og ere allerede i tyvende graahærdede Oldinge — knak! — der laae hele Vognen og alle Passagererne støvindhyllede paa Veien. Forend vi endnu vidste, hvorvidt alt endnu var i Behold, hørte vi hinandens Skoggerlatter, der endmere tiltog, da vi kom paa Benene, og saae hinanden overpuddrede som Møllere. Drengens Næsebeen og Hr. Steinauers Buxer havde liidt Havarie, og vor Spiritusflaske fandtes tom langt borte fra Vognen. Saameget vigtigere blev det os at komme videre, og for at istandsætte Vognen nødtes vor Kudsk til at skjære Snærten af sin Pidsk, for dermed at sammenbinde en sprungen Fjeder. Saaledes kom vi atter paa Gled, og medens Steinauer, istedet for Pidsken nu svingede en stor lovfuld Green, og Drengen bag paa vedblev med sit Kebusch, naaede vi omsider Riva.

Nu laae Comosøen for os, men indhyllet i den tykke Luft. Imidlertid glædede det os at høre, at vi snart vilde komme til at drage Veiret friere, naar vi kom ud paa Søen. Efter at Hr. Steinauer længe havde tinget med Færgefolkene om en Gondel til Como, gik vi ombord, og stak ud i Søen. I en anden Baad, som fulgte efter, saae vi det hele Selskab af Savojarder, som forrige Nat havde musiceret udenfor vore Vinduer, og lovede os endnu megen Fornøielse af dem. Først da vi seilede forbi Fort de Fuentes, der ligger paa en Landtunge ude i Comosøen, begyndte det at blive os behageligt, og ved den reene Soluft opvagnede vi lidt efter lidt op af den Døsighed, hvori vi den hele Eftermiddag havde befundet os. Her var det usigeligt skiønt. Den smukke Sø, der mere ligner en bred Flod, er paa alle Sider omgiven af skovbeklædte Bjerge, hvor hist og her smaae italienske Byer og Villaer ligge amphitheatralsk paa Skrænten. Et Tordenveir trak op i Norden, og hele Søen blinkede med de bestandige Lyn paa Lyn. Det var allerede mørkt, da vi landede i Domaso, og steg her iland, for at holde et Afskeedsmaaltid med vor Ledsager, der havde viist os saamegen Artighed. Posthuset ligger lige ved Søen, hvor Gaderne udenfor danne en stor Halvcirkel. Fra en Altan, som

gaaer ud over Søen, havde vi herlig Udsigt over Vandet og den modsatte Kyst. Midt under vort Maaltid indfandt Savojarderne sig og gav os en smukke Taffelmusik. Iblandt disse var en Dreng, som med stor Virtuasitet spillede paa Mandolin, og en anden, som vi længe ikke kunde blive klog paa. Han var en Slags Bajasso og musicerede med en lang Pind, som han lagde opad Næsen og lod Fingerne løbe paa den, som om det var den, der frembragte de forunderlige skrigende, men dog harmonerende Lyd, som vi længe antoge at være af en Clarinet. Men intet mindre; Drengen peeb og skreeg med Munden, og gjorde sine Ting fortreffeligt. Da vi skulde betale, mærkede vi, at vi vare imellem Italienere; men vor Ledsager havde saamegen Godhed for Huset og især for Opvartningspigen, at han fandt det billigt, at vi betalte vore Dukater. Efter en rørende Afskeed med Hr. Steinauer stege vi atter i Baaden, hvor vore Færgefolk havde beredt os et Leie af Madratser, hvorpaa vi snart sov ind. Klokken kunde vel være to, da jeg vaagnede, og saae, til min store Forundring, at begge vore Matroser havde bundet Seilene fast og lagt sig til at sove. Det var en herlig Nat. Alle Himlens tændte Lys speilede sig i den blanke Sø, medens Baaden for fulde Seil foer skummende hen-

over Floden. Da jeg i en Tid havde nydt dette Skuespil, fandt jeg det raadeligst at vække Færgefolkene og, minde dem om deres Pligt, og tog saa igjen en kort Slummer med mine sovende Kamerater. Da vi ved Solens Opgang vaagnede, seilede vi forbi Prindsessen af Wales's berømte Villa, og nærmede os Plinius's Bade. Dette var den skjønneste Deel af Søen. Plinius's Bade er en herlig stor Bygning, hvis Haver, anlagte paa det skraae Bjerg bag Huset, indhyller det, ligesom en rødguul Blomst i en stor grøn Bouquet. Ved Siden faldt et høit skummende Vandfald, der især forhøier dette Steds sjældne Skjønhed. Da vi der vare stegne iland for at faae lidt Forfriskning, traf vi i det hele Huus kun en gammel Kone, som ikke havde andet end en Flaske suur Viin at byde os, men jeg foretrak at prøve Badestedet og svømmede lidt omkring i Søen. Efter denne Forfriskelse, der var saa meget mere behagelig, da der mumledes lidt om italienske Huusdyr, som havde befundet sig tilligemed os paa Madratserne, stege vi i Baaden og kom til Como, hvor vi førstegang nød et ret pragtfuldt Syn af en skjøn italiensk By.

Prøve af en Fordanskning
af
M. Hieron. Vidæ Poetica.
med tilføiede Anmærkninger.

Forerindring.

Marcus Hieronymus Vida var fød i Cremona 1470; hans Forældre Gelelmus Vida, og Leona Oscasala vare af en fornem Slægt, men som var kommet i maadelige Kaar; imidlertid anvendte de yderste Evne paa hans Opdragelse og Underviisning, hvilket og vor Digter med levende Taknemmelighed erkiænder i et deres Minde helliget Qvad, der findes mellem hans mindre Digte. Efter at være først underviist hiemme, blev han sendt til Mantua, Patavium og Bononia at studere; derfra tog han til Rom, hvor — siger Kloz. af hvem dette tages — hans store og elegante Aand ikke længe kunde blive ubekiændt for Leo den tiende, der satte saa stor Priis paa Lærde og Kunstnere. Da han havde læst Vidas Poem Scacchia ludus, der udmærker sig ikke mindre ved sin lykkelige Opfindelse end heldige Udførelse, fattede han en saadan Godhed for Digteren, at han fra dette Oieblik af begyndte at opmuntre og hædre

ham, og skiænkede ham et Priorat i Tusculum, hvor Vida henlevede siorten meget behagelige Aar, Muserne helligede. Her skrev han efter Leos Opmuntring, sin Christias, der — efter den skarpsindige Th. Wartons Dom, mellem mange prosaiske Platheder, har mange fine Træk, og hvis største Feil udentvivl reise dem af den alt for slaviske Efterligning af Virgil, som baade Leo havde anbefalet ham, og Vida selv var mere end alt for tilbøielig til. Skiondt Leo døde, inden Arbeidet fuldbragtes, fandt det dog en ny Mæcen i hans Eftermand og Frænde, Clemens den syvende, der ikke alene paalagde Vida at fuldende det, men og med megen Hyldest modtog det af Digterens Haand, og erklærer Vida i en kort, adskillige Udgaver af dette Digt tilføiet, Forerindring: "at han ikke har lagt Haand paa dette saa farlige Arbeid for Berømmelses Skyld, men at det er overdraget ham af tvende Paver, Leo den tiende, og siden af Clemens den syvende, begge af den berømte florentinske Familie Medicis, hvis Gavmildhed og Omsorg denne Tidsalder har at takke for, at de aldeles uddøde Videnskaber og ædle Kunster vækkes og opleve paa ny."

1532 blev Vida Biskop i Alba, hvilken Værdighed han med almindelig Høiagtelse og Kiærlighed forestod, udmærket ved Sæders Ustraffelighed, Retsind, Guds-

frygt, Godgiørenhed, og alle hans Stand værdige Dyder, hvortil endnu kom, at, da i Krigen mellem Frankrig Keiseren, de Franske ved Nattetid overfaldt Alba, og den keiserlige Besætning, i Skræk over Fiendernes uventede Komme, kastede sig ind i Slottet, sammenkaldte Vida Borgerne, satte sig i Spidsen for dem, drev Fienden tilbage og frelste Staden, og hiemlede saaledes, at det ikke var tomme Ord, hvad han tidligere i en Ode til Leo den tiende havde skrevet om sit Krigermod.

I Aaret 1549 kaldte hans Fødeby Cremona, taknemmelig for den Ære, han ved sit Genie havde giort den, ham til sit ledige Bispesæde, hvilket dog ikke kom til Virkelighed, da hans Velynder Pave Paul den tredie, ved hvis Understøttelse Valget var skeet, i det samme døde; midlertid tabte Cremoneserne ham ikke af Minde, men da han døde 96 Aar gammel, helligede de ham et Gravminde med en Indskrift, der giør dem, der satte den, ikke mindre Ære, end ham, som den efter Fortieneste sattes.

At man imidlertid ikke skal troe, det var først efter hans Død, de fik ham saa kiær, maa jeg endnu anføre at, da de erfoer, at han havde skrevet et Værk om Digtekunsten paa Hexametrer, tilskrev de ham

med Begiæring, at han vilde sende dem denne endnu ikke udkomne Bog, til Underviisning for deres Ungdom, og at et Exempel af deres eget Hiem kunde opflamme dem til at træde i deres Landsmands Spor. Vidas Svar er af Arisii Cremona litterata aftrykt i den kloßiske Afhandling bag Udgaven af Poetica, og erklærer Vida deri, at, skiøndt han havde foresat sig endnu ikke at udgive sit Værk, kunde han dog ikke afslaae dem eller Fædrelandet, der gik ham over Alt, nogen Ting, dog paa Betingelse, at hans Skrivt maatte bevares paa et sikkert Sted, at det ikke skulde komme i uberettigede Hænder, og trykkes uden hans M.nde.

At det i tidligere Dage nød megen og fortient Anseelse, kan Scaligers Dom derover, saavel i hans Opuscula som i hans Poetica noksom godtgiore, saameget mere, som han viser mere end sædvanlig Omhyggelighed for at tilbagetage med den ene Haand, hvad han gav med den anden. Saaledes siger han f. Ex. førstnævnte Sted: hvo der ikke tænker om Hieronymus Vida, som om den største og fuldkomneste Poet, vaaser. Tager man imidlertid alle virgilianske Stumper ud af hans Christias, Poetica, Silkeorme *)

*) Dette Digt, som Scaliger selv nævner blandt Vidas meest correcte og udarbeidede Digte, og der nærmer

Skuespil, vil det, Vida beholder tilbage, som fik eget, enten blive meget lidet, eller slet intet; kort at sige, vil vi faae Horatses Krage aldeles at see." Et Paralelsted ville vi i Anmærkningerne til det herom handlede Digt forefinde.

Et andet Beviis finde vi i de hyppige Udgaver, der saavel af hans Poetica i Særdeleshed, som og af samtlige hans Digte haves; og opregner Klotz af de sidste ikke mindre end 15 i en Tid af 80 Aar. Nu findes pludselig en Standsning dermed, indtil Pope i sin Essay of Criticism giorde sine Landsmænd opmærksomme paa denne sin Aands Nærpaarørende ved følgende Linier, som jeg vil tage af den i Forsøg i d. sk. V. 4 Stykke indrykkede schiermannske Oversættelse af hint Popes berømte Digt:

Men see, hver Muse karsk i Leos gyldne Aar
Opvaagner, og ny Saft i visne Krandse faaer,
Roms gamle Genius, spredt over Roms Ruiner,
Slaaer Støvet af, og med ny Majestæt fremtriner;
Strax Billedkonst staaer op med sine Søskende,
Liv Klipper sees at faae, og Stene Dannelse,

---

sig meest til hans Poetica, der er Kongen af alle hans Skrifter," roses ogsaa af Warton, som skrevet med classisk Reenhed, og en rigtig Blanding af Lucretses og Virgils Stiil.

Hvert opreist Tempel nu med milde Toner runger,
Her maler Raphael, imedens Vida sjunger,
Berømte Vida, du, hvis Hovedisse grøn
Af Skialds og Dommer-Krands er evig dobbelt skiøn,
Cremona idelig stolt af dit Navn skal være,
Som nær ved Mantua, saa nærmest den i Ære.

Denne Popes Berømmelse over Vida i et Digt, der med Føie giorde en saa almindelig Opsigt, gav Anledning til, at af hans samtlige Værker udkom en ny og glimrende Udgave ved Th. Tristram, begyndende med Poetiken, hvorved, siger Johnson, dette Værk vandt Popularitet i England, hvor det ikke længe derefter blev — efter Wartons Dom, som Johnson samtykker — ypperlig oversat af Digteren Christoph Pitt, hvis Oversættelse findes i det to og halvtredsindstyvende Bind af Johnsons Udgave af de brittiske Digtere. En anden Oversættelse af dette Digt, ved den fra Popes Dunciade just ikke fordeelagtig bekiendte Concanen *), som Blankenburg i Tillægene til Sulzer omtaler, synes ikke at være udkommen; derimod er i 1793 i London udgivet en ny

*) I følgende Linier:

See hist Concanen Bunden tro at krybe
En kold, langstrakken Indfød af det Dybe.

Dunciaden, 2 B. 299-300

Oversættelse af John Hampson, ledsaget med Anmærkninger, der i Neue Bibl. der schönen Wissenschaften, 53 Bind — hvorfra jeg har lært at kiende den, da den hidtil ikke har været at tilveiebringe her i Byen — siges at være samlede med umiskiændelig Flid og Duelighed; ligesom og Oversættelsen selv siges at være skrevet i lette flydende Vers, og temmelig tro, hvilket og en meddeelt Prøve deraf synes at godtgiøre, der imidlertid ved Sammenligning forekommer mindre tro, skiøndt maaskee mere poetisk end Pitts.

At Vida i sit Fædreland, hvor en Ariost i sin Orlando furioso har roest, at en Tasso i sit befriede Jerusalem efterlignet ham, har fundet Oversættere, er meget naturligt, imidlertid synes ikke dette hans Digt at være mellem dem, der hyppigst have nydt denne Ære, da Blankenburg kun nævner en Overs. i riimfri Vers, udkommen i Venedig uden Aarstal af en Nic. Montoni, muligt den Nicolao Mutoni, der har 1544 i Rom udgivet en Oversættelse af Vidas Digt Skakspillet. Den franske Oversættelse i Prosa af den bekiændte Batteux i hans quatre poetiques med Jesuiten Oudins Anmærkninger kan forudsættes at være almindelig bekiændt, og vil i Anmærkningerne til dette Digt hyppigen blive anført.

Af de ellers Alt oversættende Tydske har ingen prøvet sit Held paa dette Skrift af Vida, og hvad vi fra tydsk Haand desangaaende have indskrænket sig udentvivl til, at 1531 Eobanus Hassus, en ædel Medstrider af Reuchlin, Hutten og deres kiække Vaabenbrødre, mod Overtro og Vankundighed, lod det aftrykke, og holdt offentlige Forelæsninger derover, og at den af sine Stridigheder med Lessing uhelbig bekiændte Klotz

impar magno congressus Achilli

1766 gav en allerede her adskillige Gange anført Udgave deraf med en hosføiet saakaldet Commentarius, der egenlig indeholder en stor Deel adskilligt, Forf. i mangehaande Skrifter om Vida og meget andet havde forefundet, og der vel og tør have svævet Lessing i Minde, da han i sine antiqvariske Breve i Udkastet til det Svar, han burde tilskrevet Klotz, siger: k. H.! jeg finder, at De er en meget belæst Mand, eller i det mindste ypperlig forstaaer Dem paa, hvorledes man kan faae Udseende deraf; ogsaa maa De vel have smukke Collectaneer — at han midlertid om en god Bog vidste selv at sige noget Godt, synes heller ikke denne Bog at bevise. Mere Værdi have de tvende Breve, der i Duschs Briefe zur Bildung des Geschmaks, første Bind findes. Dyb og grundig Kritik

er her hverken at finde eller vente; midlertid er der mangen forstandig Anmærkning, mangen smagfuld Erindring, som jeg i det følgende ikke vil lade ubenyttet.

Som jeg imidlertid til Forberedelse paa de Forelæsninger, jeg denne Vinter holder over dette Vidas Skrift, og hvoraf dette lidet Forsøg er uddraget, sammensøgte, hvad jeg til mit Forehavende troede at kunne nytte, fandt jeg i N. Bibl. d. schön. W. i en Recension af ovenomtalte klotziske Udgave et Sted, som let havde kunnet giøre mig vaklende i mit Forehavende, især da jeg af Weyses Nekrolog i samme Journal fik Føie til at troe, at bemældte Recension torde være af en Heyne eller af en Morus. Ved at omtale, at der paa nogle Universiteter, navnlig i Cremona, og i Erfurt af Eobanus Hassus, var læst over Vida, tilføier nemlig Klotz: hvis Nogen i vore Dage vilde læse over Vida ved Universiteter, er jeg meget bange for, at han vil blive udleet endog af dem, der ansee sig selv for høilærde Mænd; saa meget lægge Alle nu Vind paa Fias: og saadan Sløvhed er der kommen over Ungdommen." "Skulde det vel — tager nu Rec. tilorde — være Hr. Klotz's alvorlige Mening, at man skulde holde academiske Forelæsninger over Vida? Om det episke Digt, og videre har ikke

Vida indladt sig paa, giver han ikke de noie bestemte, og rigtig abstraherede Regler, en Lærer maa foredrage og forklare; han viser blot, vi ville ikke sige, hvorledes Virgil omtrent havde giort sin Æneis, men hvorledes en Scholiast af femtende Aarhundrede omtrent vilde forklart den virgilske Epopees Kunst." Dette endog forudsat, skulde da ikke Læreren ogsaa af det unøiagtige og urigtig abstraherede kunne udvikle det sande og rigtige? er overalt et Lærebigt en Lærebog, der skal indeholde Theorier? er det ikke meget snarere en Samling af lærerige og sindrige Anmærkninger og Jagttagelser? Hvilken er vel den Theorie, der i Horatz's Digtekunst er fremsat og udført, og hvilke lærerige Forelæsninger er der imidlertid ikke, ogsaa hos os af en Baden, holdne derover?

Jeg opgav da ikke mit Forehavende, saameget mindre, som jeg troede at finde fuld Hiemmel derfor i de Ord, en Carstens i sin lærde og skarpsindige Afhandling om de aabne Vokalers Medvirkning i det poetiske Udtryks Styrke og Livagtighed (Fors. i. sk. V. 5 Stykke) siger til Berømmelse for Vida: "denne berømmelige Digter, som udi Leo den tiendes heldige Dage bragte det saa høit i de fra deres lange Dvale opvakte skiønne Videnskaber, og fornemmelig i Virgils og hans indtagende Tones Efterlignelse. Ingen

latinsk Poet er kommen dette store Mønster saa nær endnu; og den mesterlige Frihed, hvormed han i hver Henseende efterstræbte, og tit opnaaede det, har ikke nogen af de paafulgte latinske Digtere overgaaet. Udi hans Skialdrekonstes tredie Bog underviser han sin Lærling i at ophøie og forstærke sit Udtryk ved Versets kunstige Dannelse, i at forandre ideelig sin Tone efter Virgils Maade for at læmpe den efter Indholdet. Og med hvilken utvungen Omladenhed han selv har taget sin Lære i Agt, kan hvert et Blad af hans Poesier bevidne."

At jeg paa ingen Maade kan drømme om at overføre disse hans Skiønheder i min Fordanskning, hvor Troskab mod Meningen er mig Hovedpligt, behøver jeg neppe at erindre, ligesom jeg heller ingenlunde smigrer mig at efterkomme de Fordringer, der nuomstunder med Føie giøres Hexametristen; ene den Visheð, at jeg ved at fordanske min Forf. enten i et fra hans fiernere Stavelsemaal eller i Prosa, vilde blive ham endnu oftere og mere utro, har bestemt mig til at give denne Fordanskningsmaade Fortrinnet.

Poetica, første Bog.

Tilladt være det mig Pieriider at aabenbare
Eders Londom for Verden, dybt aabne de hellige Kilder,
Medens mig er i Hu fra spæde Aar at opdrage
Herlige Digter, der Heltes Bedrifter og GudernesÆre
Skal besynge, og ham paa Eders Biergtind at stille.
Hvo vil af Ynglinger være, der lade Pøbel forsager
Under sin Fod, og af skiønne Ærekiærlighed optændt,
Vover med mig at betroe sig til Klippen den aldrig betraadde,
Hvor Pieriderne glade, imedens skiønne Apollo
Citharen slaaer, forlystes i Dandse, og Sange istemme.
Fremmerst er du Franciscus! forsmaa ei de hellige Muser,
Kongernes Ætling! Hvem Gallerkongerne Sceptre med Tiden
Skyldes, naar Aarene dig have medbragt den modnere Alder.

Denne liden Fortrøstning de alt dig bringe, de Hulde,
Medens fra Fædreland fiern og dines Favntag bortreven.
Grusomme Skiæbne! o Smerte! dig holder paa Spaniens Bredder
Med din Broder Henricus! saa din høimodige Faders
Skiæbne det vilde, imedens mod ublide Lykke han kiæmper.
Spar dog, Yngling! din Taare! maaskee Vanlykken formildes,
Og omsider engang den frydfulde Dag tør frembryde,
Da efter tunge Landsflygtighed fædrene Kyster giengivet
Folkets varmeste Fryd, og alle Stæder igiennem
Jubler dig skal modtage, og almene Glædeskrig stige,
Og for din Hiemkomst de skyldige Ofringer Mødrene yde.
Midlertid være dig Muserne Ledsagerinder! du vove
Dig at hæve med mig til Parnassets hellige Lunde.

Midlertid ikke dig undgaae, at ikke eet Slags allene
Digtningen er, om end Versene først ikkun bleve opfundne
Helligdommen til Ære, og Gudernes Roes at forkynde,
At Gudstjenesten ei uhædret skulde henligge.
Thi efterhaanden til andre Æmner Digterne droge
Muserne, og i forskiællige Versarter Alleting quæded;
Men af alt Digtningers Tal er mere ypperlig ingen,
End hvori næstefter Guderne Heltes Bedrifter forkyndes.
Deraf de senere og har denne Versart benævnet,
Hin Phæmonoes høiærværdige Gave, af Phæbus
Skiænket hende, den første — hvis Oldtiden Sandhed beretter —
Der i dette Slags Vers fra sin Helligdom Verden gav Giensvar.
Men først selv dine Skuldre tilraads du prøvende spørge —
Og forsigtig du vælge dit Slags dig efter din Evne.

Thi skiøndt fornemmelig her jeg Guder og Helte, der stamme
Ned fra Guderne, lærer at synge, og Stordaad forkynde,
Dog vil dig stundom til Gavn og disse Lærdomme være,
Enten du Scenen betræder med Skuespil Folket at more,
Eller du Ynglingens Taare, hvis Indre fortæres af Elskovs
Flammer, udvælger dig, eller paa Siculerdigterens Rørstraa
Hyrdernes Klager og Trætter, som Maaden er, du besynger,
Eller hvadsomhelst ellers i hvilken Digtart du qvæder,
Aldrig, tvivl ei derpaa, du fra mig gaaer fuldkommen raadløs.
Altsaa, hvad du end vover, hvad du forberedt foretager
Det behage dig selv, og Sindet frivillig tilsmile!
Heller ei efter Befaling du synge, med mindre du tvinges
Af høimægtige Kongebud, dersom der ellers er nogen

Mellem vore Magnater, der sig om saadant bekymrer.
Alt kommer frivillig frem, hvad vi os selv har udkaaret
Med møisommeligt Arbeid det befalede neppe vi opnaae.
Men dog heller ei, naar en uventet Lyst overkommer,
Og en pludselig Varme betager dit Sind, du skride
Strax til betydeligt Værk! giv Tid, og overvei nøie
Først hos dig, selv hvad det er, og fra alle Sider bepens det,
Grundende længe derpaa, til nye Omsorg kan ældes.
Men inden Seilene da paa viidaabne Hav du udspænder,
Lægger begyndende Haand paa dit Værk, du et passeligt Forraad
Dig af Ord og af Ting maa erhverve; dig meget paaligger,
Som du maa sørge for først, og som Digterbruget udkræver,

Tid vil komme, da du vil frydes, du dem har i Eie.
Somt rinder vel af sig selv, naar vel aldrig derpaa vi tænke,
Os i Hu, som maaskee, hvis tilfældig det gik os af Minde,
Aldrig kommer igien, om end vi det kalde tilbage,
Og som af unyttig Flid forgiæves kun du vil vente.
Og ei mishage mig de, som naar de Arbeidets Grundvold
Lægge, de gamle Skialdes berømte Værker randsage,
Nætter og Dage, og allevegne sig tienlige Bistand
Sanke og overalt opmærksomme Blikke henvende.
Ja i ubundet Sprog et Udkast først sig at giøre
Og af hele dit Værk et Grundrids at udarbeide
Og vil være til Gavn, og at ordne samtlige Dele,
Tingenes Sammenhæng, og sig visse Grændser at sætte

Inden hvilke du trygt kan sætte din Fod, og fremskride.
Og nu var Tid sine Seil at tilsætte for kaldende Østvind,
Og foreskrive de første Love for Arbeidets Anlæg.
Men først maa det dog siges, hvad Omsorg bør bæres at dyrke
Spæde Alder, hvad Flid man bør paa Drengen anvende.
Thi det ingen vil undes den herlige Krone at bære,
Naar han fra tidlige Aar ei kiender Camenernes Dandse.
Naar da Drengen i Kunsten at tale fik første Anviisning
Att begynde han til de rindende Kilder at træde
Og tilvænne sig Phæbus og yndige Muser at elske,
Men hvo i tidlige Kunster allerførst Drengen indvied,
Og der i Talens Maader og Love ham underviiste
Ønsker jeg, reen maatte være af Sprog, ufordærvet af Tale,

At ei Drengen maaskee, uvidende om, hvad kan siges,
Og hvad ikke, en uskiøn Talebrugs Sæd skal modtage,
Som udaf smittede Sind du siden ei mægtig vil være,
Med nogen Møie ved bedre Lære med Rod at oprykke.
Derfor beder jeg, ingen vil prøve mig at overtale,
Smag at finde i dem, der, da de med ugunstig Stierne,
Sig fra Jorden vil hæve, og ukiændt Viisdom fra Grunde
Offenlig bramme at lære, af umyndig Cirkel omgivne
Mestere i at tale paa reent usædvanlige Maader,
Frydes med dunkle Ord omkring sig at slaae mellem Mængden,
Stygge og skimlede, lede Vanskabninger, hvorfor du udlees.
De bedragne ei mindre fra rette Maade misledes,
End de, der medens dem klare Kildevæld Lædskning tilbyde,

Af ildelugtende Mosevand foretrække at øse.
Ikke mig nogen saadan det spæde Øre sig nærme,
Men drage langt, langt herfra med saadant, og Geternes Sønner
Lære det, eller hvis sløvere Folkefærd findes paa Jorden.
Nu da Drengen, min Fostre, i Digternes Helligdom træde
Og af aoniske Kildes Vande med Graadighed drikke!
Og nu fra spæde Aar den hellige Digter han ære,
Hvem i Mincii græsrige Grotter Camenerne fostred.
Eengang at digte som denne, hans Bøn til Guderne være
Han beundre hans Kunst, beundre hans herlige Opfund.
Alt han Ascanius ynder, og rørt af Smerte han læser
Om jævnaarige Unge, som ubarmhiertige Mavors
Ubetimelig bortrev, og umodne styrted i Graven,
Meget og spørger om Lausus, og om den aflivede Pallas.

Og imellem hvert Vers han fælder Taare, imedens
Han om Euryalus læser, hvem fra hans Moder, den arme,
Døden røvede grusom, hvor Purpurblodet nedstrømmer
Ad de deilige Lemmer, da han sig vrider i Døden.
Og han alt midlertid vove de grædske Skialder at giæste,
Og sig spæde hans Øren til begge Tungemaal vænne,
Snart ufortrøden det ene han øve, snart atter det andet.
Han ei dvæle, han vor Æneas nu flux sammenholde
Med luehiertet Achilles, og Ithakas vandrende Konge,
Og han Digterne begge til Væddestrid ofte fremkalde.
Yngling! nu Ørene hid, og dine Tanker du vende.
Thi da ikke faa Skialder fra begge Sider du skuer

Sig at frembyde for dig, af Vore, saavelsom af Græker,
Hvem du skal vogte dig for, paa hvilke du sikkert kan lide,
Jeg dig vil sige, paa det dig ikke nogen skal skuffe.
Ikke det vanskeligt er, dig de grædske Skribenter at nævne,
Mellem hvilke Homer, den herlige, Scepteret fører,
Ham de øvrige samtligen hylde; fra ham sin Begeistring
Digteren henter, og lærer Helikons Kilde at elske,
O lyksalige! hvem hans Old, og det nærmeste avled,
Thi jo nærmere hver den guddommelige Homerus
Fødbes, jo høiere staaer han over alle de andre,
Saa alt mere og mere udarte stedse yngre,
Og de ældgamle Fædres herlige Opfund forglemme.
Og nu er ganske snart udslukt inachiske Tungemaals Ære,
Og de argoliske Konger forjagne af Forfædres Throner,
Tvungne at flygte, og Borgerne nødde at søge

Hver sin Landsflygtigheds Tilflugt, og fremmede
Lande.
De hist og her i Armod omvanke; barbariske
Seirer
Alt har i Vold, ved sin Lykkes Omvæltning
Grækenland sørger.

V. 1. Scaliger, hvis Tilbøielighed til at tage dobbelt med den Haand tilbage, hvad han halvt giver med den anden, vi allerede have berørt, har her en lang Anke mod Vida paa Grund af, at han, isteden for efter Virgils og de romerske Digteres Skik at adskille Æmnets Bebudelse fra Paakaldelsen af Guderne, har efter Grækernes Maade forbundet begge Dele, og ender med at give selv en Extempore Prøve, hvorledes Vida kunde og burde have giort. Vi ville saameget mindre opholde os ved denne Tvist, som Scaliger aldeles har overseet, at, om end den hele Paastand grundedes paa noget andet end en Vedtægtsregel, giældte dog selv denne blot for det større episke Digt, af vigtigt og omfattende Indhold, og ingenlunde for et Læredigt, som nærværende. Hvo imidlertid om Spørgsmaalet selv i Almindelighed en

ker at vide noget nærmere, efterses Grubers desværre ufuldførte Wörterbuch zum Behuf der Aesthetik, pp (Weimar 1810) Artikel Ankündigung; og Lessings Skr. 10 B. i Brevene om Klopstocks Messias.

II. Den Franciscus, her tiltales, er Dauphinen af dette Navn, der, da hans Fader Frants den første var fangen i Slaget ved Pavia, og bragt til Madrid, maatte tillige med sin Broder Henrik (siden Konge i Frankrig under Navn af Henrik den anden) sidde tre Aar som Gidsel i hans Sted, indtil de omsider ved Cambraifreden kom paa fri Fod. Han var en Prinds af store Forhaabninger, men der i sin tidlige Ungdom kom uventet af Dage paa en Reise, enten af at drikke koldt Vand, da han var heed af Boldspil, eller af Gift, som hans Mundskjænk Montecuculi skulde have kommet i Vandet; hvilket sidste midlertid ikke er beviist, og blandt andre af Voltaire betvivles eller rettere benægtes, uagtet Montecuculi blev henrettet og parteret for denne formeente Forbrydelse, som han efter Carl den femtes Indskydelse skulde have begaaet.

Scaliger har atter uendelig meget mod dette, dog unægtelig overmaade smukke Sted; deels paa Grund af, at Vida herved lagde Prindsens guddommelige Fader for Had, i det det var for hans Løsladelse Sønnen var givet til Gidsel; deels, da han nedslog

Prindsens Mod ved den stygge Tiltale: Spar dog Yngling! din Taare; da denne tvertimod frivillig og gierne havde underkastet sig sit Fangenskab, og da det, hvis han virkelig havde fældet Taare, havde paaligget Digteren, med Taushed eller Ord, at drage et Slør derfor." Med megen Føie forsvarer Jesuiten Oudin, hvis Noter Batteux har tilføiet sin Oversættelse, vor Digter, deels paa Grund af, at det ikke kunde lægge Kongen for Had, at hans ti Aars gamle Søn tog hans Sted i Fangenskabet, at han kunde vende tilbage til sit Rige og sine Kongepligter; deels og med de meget rigtige Indvendinger: om da Kongesønner end ikke i Barneaarene maae sørge, og om Taarer vanærede Dauphinen, da Fader og Rige var i saadan Elendighed? Lad os, føier Jesuiten til, ikke indbilde de Fornemme, at de skal være af Jern, uden Blod eller Hierte, og at det ikke anstaaer dem at græde, uden naar de see Skuespil, og høre Comedianter."

37. Ogsaa her chikanerer Scaliger, ved deels at paastaae, at Vers først vare blevne til i Landlevnet mellem Hyrderne; deels, at det ikke var sandt, at Orakelsvar aldrig vare givne uden paa heroiske Vers. Den engelske Udgiver Tristram giendriver begge Dele, det første ved at benægte, som ubeviisligt og ubeviist,

at de første Vers hos Grækerne vare blevne til i Hyrdelivet, da der hos dem intet ældre gives end Homers og Orphei Hymner; med Tillæg, at overalt Poesien ikke var først opkommen hos Grækerne, men hos Hebræerne, hvor Mosis og Marias Lovsange vare langt ældre, end noget græsk Digt kunde være. Ved Scaligers anden Paastand anmærker han meget rigtigt, at Vida ikke har sagt, at alle Orakelsvar gaves paa heroiske Versart, men at Phæmonoe havde givet sine saaledes, hvilket han med Plinius Eusthatius, Strabo og flere hiemler.

53. "Denne Advarsel, siger Oubie, vedkommer sandelig ikke Kong Frantses Søn. Thi hvilken Konge, saa stor han var, kunde befale Dauphinen Frantz noget poetisk Arbeid? Men i Læredigtet sigte ikke alle Lærdomme til den, hvem Digteren tiltaler i sin Indgang." Det sidste kunne vi vel indrømme, ogsaa har Morgenstern i sin smagfulde Afhandling de Satiræ atqve epistolæ Horatianæ discrimine, af Horatzes Exempel ypperlig viist, at just heri ligger Forskiellen paa den didactiske Epistel, og paa Satiren, at i Epistelen en vis Person ikke blot tiltales, men at der heelt igiennem tages Hensyn paa denne, hvilket i Læredigtet ikke er Tilfældet; men ikke at tale om, at, da Horatses Epistler just have deres

Interesse derfra, at de saa aldeles egne dem efter den, de ere henvendte til, man altsaa vel kunde ønske, at Vida saaledes her havde tilskrevet en Bembo eller Sadolet, og derved givet sine Lærdomme det Liv, som i saa høi Grad udmærker Horatses; kan man vel og opkaste det Spørgsmaal, hvad Anledning han vel egenlig havde at tilegne en ung 10 Aars Prinds Poemet, hvem den største Deel deraf vel ligesaalidet vedkom, eller bekymrede, som ovenanførte Linie? Ogsaa lader sig vel med fuldkommen Føie spørge, deels, hvorledes denne hele Tilegnelse og Tiltale stemmer med den 53 og 54 Linie, eller maaskee rettere, hvorvidt disse Linier passe i et Digt, tilskrevet Frankrigs Kronprinds, der dog vel altsaa maatte antages

Om saadant sig at bekymre,

deels hvorledes Vida vilde bringe dem i Overeensstemmelse, saavel med det han forved sin Christias, som i selve dette Digt V. 192 o. fr. har sagt til fortjent Berømmelse for hans ædle Mæcenater, Familien Medicis?

Høist sande ere i øvrigt de i disse Linier givne Formaninger og Advarsler; og den sande Aarsag til den megen slette Poesie, hvormed Litteraturen oversvømmes, er det meget bestilte Arbeid, om just ikke magnorum imperio regum, der forfærdiges uden Be=

geistring, uden Interesse for Æmnet, uden Digterkald og for hvilket næsten samtlig

Gestit enim nummos in loculum demittere

er passeligt Motto.

64 65 Mehr als ein Dichter lesen soll,
Liest Hölty, und sein Vers ist vom gelesnen voll;
Ein Bischen Witz liest Versmann und nicht mehr,
Darum ist auch sein Vers so leer.

Kästner.

75 9. Om disse Liniers Betydning er mellem de forskiellige Commentatorer en stor Strid. Batteux synes at være af den Mening, at Vida raader at skrive hele sit Poem først i ubunden Stiil, og versificere det siden, som var, paastaaer han, Boileaus og Racines Maneer: "Man har udgivet den førstes niende Satire i Prosa, som han havde udkastet den, og man veed, at den anden, naar han havde skrevet sin Tragedie i Prosa, sagde: nu er mit Sørgespil færdigt."

I samme Betydning maatte ogsaa Pope synes at have taget Vidas Ord, da Warton beretter, at just Forsøget om Kritiken, hvoraf vi have anført de bekiændte Linier til Vidas Berømmelse, var efter Vidas Forskrift, og Racines Exempel, først skrevet paa Prosa. Ogsaa i G. E. Lessings Skrifter, andet

Bind S. 202 o. f. findes adskillige slige Udkast til Oder, som synes at være aldeles færdige til at versificeres, men som maaskee just derfor aldrig bleve versificerede, da — som Kloz mod den ovenanførte batteuxiske Paastand rigtig anmærker — det, der først var skrevet paa Prosa, og siden blev sat i Vers, maatte faae noget slæbende, der mindst passede for Oder og Tragedier, og tabe den Kraft, der nærer Digteren; ligesom da og Batteux selv anmærker, at Chapelain, der brugte samme Maade, som Racine og Despreaux, fandt, at da han begyndte at rime (?) sit Værk, som var meget langt, var den Ild der havde frembragt Udkastet i Prosa, saa ganske udslukt, at hans Orleans Mø, som efter et bekiændt Epigram, som gammel Kiærling for Lyset.

En anden Sag er det, som Kloz udentvivl rigtigere forklarer Vidas Ord, og som og efter det Udkast, der i Racines Værker findes af hans Plan til en første Act af Iphigenia i Tauris, hans Fremgangsmaade egenlig synes at have været, at man skal giøre et ordenligt Udkast, et Grundrids, saa at sige, af sit Arbeid, inden man lægger Haand paa Udførelsen. Saadanne Udkast vare baade i Tydskland og hos os forhen meget i Brug, og jeg ikke kan nægte, at jeg er tilboielig til at troe, at denne Skiks Afskaffelse er noget Skyld i, at

Infelix operis summa, quia ponere totum
nescit

et saa mange nyere Digteres og Digterværkers Caracteristik. Exempler paa saadanne Udkast, vil man finde i Lessings theatralischer Nachlaß, og i hans saml. Skr. 22 B., i Kleists samlede Værker, og flere Steder; hos os vil jeg nævne Udkastet til Marsk Stig, i Samsoes Skrifter; mellem Storms efterladte Papirer har jeg ligeledes fundet et saadant udførligt Udkast til de tre første Sange af et Heltedigt Valdemar, med et foreløbigt Udtog af de Steder i Saxo, han derved vilde benytte, og de Personer, som deri skulde forekomme. Endnu troer jeg at burde gribe denne Leilighed til at giendrive en løgnagtig Calumnie, der har villet aftvinge vor afdøde Sander hans Forfatterret til Niels Ebbesen, ved at erklære, at jeg har seet den blive til under mine Dine, først havt den som en saadan Esquise, fortællingsviis udført, og siden under Udarbeidelsen faaet den actviis, og tit sceneviis tilsendt, og ikke siælden havt den Fornøielse, at see mine Vink eller Erindringer digterisk nyttede. At denne Maade at arbeide paa, er den eneste, hvorved Digteren kan være forvisset om

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici

troer jeg af mere end egen Erfaring at vide; og at

Udarbeidelsens Enthusiasme skulde tabe derved, kan jeg ikke lettelig troe, dersom ellers denne Enthusiasme skal komme af det begeistrende, man finder i sit Emne; da man ustridig maa blive des fuldere af dette, jo fortroligere man er dermed, hvis det ellers er virkelig poetisk.

100 Kostelig er denne Advarsel mod mystisk Ordbram, og høilydende Skionsnak! intet fordærver snarere og sikrere den unge fyrige Hoved, end naar han fristes til, at dølge for sig selv som for andre, hvor hverdags og ubetydeligt det er, han har at sige, ved det man har givet ham Greb paa at indhylle det i en halvforstaaelig Ordstrøm. Med prophetisk Aand har Ewald i Noterne til sin mesterlige Harlequin Patriot advaret mod denne Uskik; at den imidlertid ved denne hans Advarsel er afskaffet eller formindsket, kan jeg ikke sige; at der iøvrigt gives mere end eet Slags saadant Schattenspiel om een Wand, det mystiske, det philosophastriske, det lærdlegende, det archaiserende, det bombastiske, det stadselige o. fl. maa jeg blot ved denne Leilighed nævne. *)

120 o. fl. Hvad Dusch har anmærket: at blandt Vidas fornemste Fortienester hører den lykkelige

*) See iøvrigt Prof. Boies lærerige Betragtninger om Veltalenhed S. 5 o. fr. F. A.

Maneer han har at laane fra de Gamle, og tvinge deres Vers, at de ligesom affalde fra deres oprindelige første Tanke, for at læmpe sig efter hans Ideer derpaa vil enhver, der er fortrolig med Virgil, i disse Linier finde hyppige Exempler, og vil jeg blandt disse blot erindre om de navnkundige Vers om Euryali Død.

Volvitur Euryalus letho, pulchrosque per artus
It cruor, inque humeros retro cervix conlapsa recumbit,
Purpureus velut cum flos succisus aratro
Languescit moriens, lassove papavera collo
Demisere caput, pluvia dum forte gravantur.

der saa snildelig kaldes os i Hukommelsen ved Vidas:

Crudeli cum raptum morte parenti
Ah miseræ legit Euryalum, pulchrosque per artus
Purpureum, letho dum volvitur, ire cruorem.

(Forts. maaskee med første).

Parga,

efter Lord Byron.

Anden Sang.

(s. f. H.)

Tids stille Flod med milde Luftning drager
Livsbaaden ned af sagterindend Strøm,
Blidt svulmet Seil den paa et Vink indtager,
Og hæmmer Tryllesyn af yndigst Drøm.
Hin fød i Ungdoms og i Skiønheds Bram at prange,
Henvisner, før hans Morgengry hengleed,
Mens Aar en Anden skiænkes end saa mange,
Der daler blidt, som Aftensoel gaaer ned. — —
Ved Mandshaand Parga faldt — Tid ikke Skylden har;
Kort var dens Frihed kun — men fød den var,
Liig Vindens Pust imellem Mandelblommer,
Som Gienlyd flygtig, der ud fra Ruiner kommer.
Et Navn er Parga nu, med Skiændselstegn,
At mærke hyret Flok fra Fødelandets Hegn,
Der dens usælle Børn fordrev til fremmed Egn.

— — — —

"Og hvad vil du, hvis Fodtrins Tordner lyde

"Som du de Dødes Fred i Graven vilde bryde?"
"Sig nærmer mægtig Hær af Muselmænd,
"Just nu jeg øined den at snige sig herhen,
"Ved hiin Granatelund, hvis Blomsters Duft
"Med yndig Vellugt fylder flygtig Luft;
"I skyfri Luft liig Aftenstiernens Skiær,
"Halvmaanen saae jeg funkle, stige der,
"Og som fra rædsomt Syn jeg iled nu,
"Jeg hørte Muezzinens: Alla Hu! *)
"Imens gienlydende et Ziraleet **)
"Fra Hæren hilsed Troendes Prophet.
"See, Ali Pascha kommer fra det fierne,
"Fordunkler Pargas Tindrestierne,
"Hans Lidenskab er liig Volkanens Flamme,
"Hans Hierte og Forræderi det samme.
"Og hvad er vi, hvem Tiger bold
"Og Slange listig har i Vold?"
Han taug! — en dyb Stiltienhed!
Rundt om ei hørtes Røst, ei Fied.
Som Dødens Visnehaand alt har
Rørt hele Pargas Land, det var.

---

*) Alla Hu er Slutningen af Muezzinnens Kald til Aftenbønnen. F. A.

**) Ziralect ɔ: Chor. F. A.

Som pludseligt et Jordskiælv gav
De liække forurettede den Grav,
Med ikke mindste Spor igien,
At robe Navn og Slægt, den eller den,
Og ei eet livløst Liig, Medlidenhed,
Ei eet, Fortrydelse kan vækkes ved,
Ei skrøbelige Mindestegn at sige,
Hvor Patrioter faldt, hvor Helte ligge.
Den Taushed bryder Gienlyds Gny,
Liig Bulders Brag fra Tordensky,
Den Taushed bryder Jammerskrig,
Som Smertens Hyl, dens Hylen liig,
Der styrtet ned fra Klippens Hald,
Steent hendøer, knuust af grumme Fald;
Og Livet døer, liig svage Skimt
Af Lyset efter Lynets Glimt.
Op — stod en viis, ærværdig Mand,
Af Aar forsølvet, og af Elde bøiet,
Dog stedse, liig en Yngre, førte han
Den blanke Tophaik og Athagan;
Og stedse Ilden gnistred ham af Øiet;
Hævn af hans Aasyn nu frembrød,
Fra Brynet Vredens Straaler sliød,
Som fra Caitens Forstavn Død.

(23 *).

"Hvis det er saa: begyndte han:
Ei findes Trofasthed hos Mand.
Men hvi sagtmodig stride mod det Onde,
Hvor Alt vi frygte, intet haabe kunde!
Vi falde, Pargas Mænd, som de,
Hvem Skiæbnen alt berøvede,
For ty.kisk Sold da Engelskmand
Har bortsolgt Pargas Ret og Land;
Vi have Sværd, kan bruge det,
Dem give evig Skiændselsplet.
Og vil forbandet Moslem komme
Hid at besegle Landets Straffedomme,
Liig glubende Rovfugle I
Med Død og Blod betegne Ebers Sti!
En rædsom Lære have I at nemme,
Al Frygt at bryde Trods, al Kiærlighed at glemme;
For tyrkisk Vælde vi os underkaste skal,
Hin Rædselsstund betegne Drab og Fald,
Vor Skiæbnes Indsegl Rædselsdaad da blive,
Som Hiertet bløder ved, som Siælen sønderrive.
Jeg har en Datter; Jeptha ei
Sin havde kiærere end jeg!
Hun først skal bløde, ingen Taare
Skal fra mit Oie smykke hendes Baare;
For hendes Moders Skyld saa kiær jeg hende har,

At var hun død mig fra, mit Hierte brustet var.
Thi om hun er slig kiælne Due,
Hvis Siæl er Gnist af Kiærlighedens Lue;
Søg ikke at forfærde bange Hu,
Det Brøde er — det var — men ikke nu!
Det som et rædsomt Lynglimt er,
Liig skrækkesvangre Drøms Forfærdelser.
Først falde Hustru — Børn! og saa
Mod Fienderne, som Mænd, vi gaae,
Slaae troløs Christen, vantro Muselmand,
Kun skaane een, der sige kan:
Hvor Parga seired i sit Fald.
Og Christen, Træl og Muslem skal
Os nævne med Medlidenhed,
Til Hævnen diærv sig Pargas Mænd forene,
Som de, der kiæmpede ved Thrasimene *)
End agted ei et Jordskiælvs Voldsomhed,

---

*) I en Note anfører Forfatteren her den bekiændte Fortælling af Livius (22 Bog, 12 Kapitel), at i Slaget ved Thrasimene — mellem Hannibal og Flaminius — Gemytterne vare saa ophidsede, og deres Hu saa aldeles ved Kampen, at ingen af de stridende mærkede noget til et Jordskiælv, der omstyrtede store Stykker af mange Stæder i Italien, forandrede rivende Strømmes Løb, og med uhyre Fieldskrid nedstyrtede Bierge.

Som Strømme vendes, Fielde splittes ved.
  I mørke Sky snart reiser sig
Et Gravbdal for ulykkelige Pargas Liig,
Og som de muldne Been fortæres,
Det funkler Stiernen liig i Natten fort,
I Røgsky veires Askehobe bort
Langt fra det Land, der ikke meer er deres,
Udreven fra den snævre Jordegrav,
At flaggre om i Luft, at synke ned i Hav,
Og nægtet Hvile i de sidste Hvilesteder,
Hvorover Glemsel kold sit Dække spreder.
Ja Parga! dit det Rædselsoptrin var;
En bitter Drik — et rædsomt Vartegn har
Til Lærdom kiække Mand og fri
Fra England til Thermopylæ deri.
Et Liv af Kummer og af Smerte,
Du ei at leve om igien begiærte;
En veefuld Tanke, mørk og fæl,
Til Rasenhed der martre kan en Siæl.
  Hun kommer, Datteren, den elskelige,
Liig Solens Straaler, der af Vandet stige,
Huldrødmende, hint Indusblomster liig,
Naar blide Aftenbug udgyder sig,
Skiøn som en salig Aand fra høje Himmel,
Den skiønneste imellem Skiønheds Vrimmel.

Saa sød veemodig, og saa stille mild,
Som Sommerregn, der møder Solens Smil.
Ei er det vanskeligt at see,
Det skiønne Ansigt blege Taarerne;
Mildt hendes Øie, venlig Minen er,
Ei Harm, Fortvivlelse ei straale der.
Og halv hengivet, halv uglad derved,
Liig hende, der aflægger Klostereed,
Som nu hun rundt omkring sig Kaaben slaaer,
I tause Sorg betragtende hun staaer,
Seer Undergang at ramme hendes Land
Fra troløs Haand af falske Engelskmand.
Mimosen liig, en Luftning aander paa,
Skialv Oldingen, i det han saae,
Hans Datter skiøn som Thetis kom,
At møde græsselige Dom.
Med løftet Haand et Suk opsendte han,
Liig Bølgens Brusen paa den fierne Strand,
Betaget lod han af Fortvivlelsen,
Opsende vil en Bøn, kan ei udaande den.
At signe hende tit han prøved paa;
Forgiæves! Sprog og Mæle ham forgaae.
Ham bævrende faldt blanke Sværd
Af Haand, saa kraftløs, som den dødes er.
Stum var hans Læbe, stivt hans Øie,

Hans Arme foldes snart, snart loftes mod det Høie,
Imellem Kiærlighed og Pligt den sidste Strid,
Dødskampens Times marterfulde Tid,
Naar Borgernidkiærhed, og Følelse bespænder
Det Hierte, som sig bort fra Kiærtegn vender,
Og kiæmper om et Seiersblund
Liig Soel og Storm ved Middagstund.
Et Martersyn, en dyrtkiøbt Lære
En Vanvidstanke det maa være,
En rædsom Vision, en Grusyn skuer han,
Saa skummel græsselig, saa skrækksom sand,
Da for hans angestpiinte Hierte stod
De Skikkelser, som Ømhed efterlod.
Hvo, som et Kummersliv har levet hen?
Vel vilde væve Livets Væv igien,
Og i en Væyning, der henvisner, slette
De Former, Timerne igien udslette?
Fryds Spøgelser, der for vort Øie falme hen,
Men hæve dog vort Haab igien,
At tumles atter op og ned
Paa Livets bølgeslagne Bred.
Hvad om din Stierne tindrer klar og glad,
Hvad om du lytter nu til Glædens Qvad
Een Time kan hver yndig Drøm adsprede,
Velsignelsen flye for Vanskiebnens Harm,

Dog stedse flagrer Haabet i din Barm,
Liig fangen Due i Rovfuglens Rede.
Kun Suk igiennem almeen Taushed løb,
Da grædende Haidea saa udbrød:
"Hvorfor min Fader! denne Jammer
"Graadløse Dies Rædselblik paa mig,
"Der stundom blusser, som Volkanens Flammer,
"Den tause Lidenskab — der ryster dig,
"Som Harm dit Bryst vil synderslide,
"Som det af Jammer splittes maa?
"Paa Undergangens Brink vi staae,
"Vor Frelse og vort Fold ei vide,
"Vor Lod, som Thracerfuglens, *) er,
"At giennemflagre Livets Ørkener,
"Uynket, som uhørt vi maa afsted,
"Ei finde Plet til Ro, ei Kiærlighed.
"Den keiserlige hykkelske Tyran
"Den store Aurengzeb **) i fordums Tid

*) Disse Fugle kalde de franske les ames damnees, da man aldrig veed, de hvile. F. A.

**) Aurengzeb var en Hykler af Profession, der foldede Religionens Kaabe, saa den dækkede Synderness Mangfoldighed. Ugudeligen ydede han Guddommen Taksigelser, for det Held, han naaede ved sin egen Lumpenhed. Han byggede en pragtfuld Moskee i Dehli, som et Takoffer til Gud for hans Beskiær-

"I sortest Nederdrægtighed var hvid
"I Ligning med den fule Udaadsmand,
"Der liig den indianske Ogle *) laae
"I Balsamblade, for sit Rov at naae.
"See op, og sign din Datter, elskte Fader,'
"Hvem Alt, undtagen du og Himmelen, forlader.
"Hvis Hierte visner, det solsvedne Blomster liig,
"Der aldrig følte Regnen qvæge sig.
"See op din elsktes Jammer at forsøde
"Lad som en Udørk Parga ligge øde,
"Fra Morgengry til Aftens Fald
"Hvor glubende Hyænen vanke skal;
"Tænk, hvor vor Skiæbne kalder Hævnen ned,
"Da vi opofre Liv og Kiærlighed."

melse i de indbyrdes Krige, og paa samme Tid forfulgte han sine Brødre og deres Slægt. Ved Templets Indvielse forrettede han den ypperste Præsts Embede, og kom siden, at forrette sin Andagt som Fakir, for at tilkiændegive sit Hiertes Ydmyghed. Ligesom nogle mindre betydelige Personer i vore Dage, medens han løftede den ene Haand i Bøn til Gud, underskrev han Dødsdomme med den anden, og holdt sig selv for en god Mand og en gavmild Beskytter af Religionen. F. A.

*) Denne Omstændighed vil Læserne finde omtalt hos Plinius, og ligeledes i Bruces Reiser.
F. A.

Hvor er det Hierte, hvor ei Følelser sig hvine,
Naar Taaren bryder frem i Yndets milde Øine,
Saa veefuldt blidt det klare Azurskiær,
Som dugindhyllet Lotosblomstens er;
Thi kiærlig Følelse Træknoppen liig,
Trods skarpe Blæst for Soelsmiil aabner sig;
Liig hvide Vellugtblomst, der Slaaen pryder,
Ved Aften Vellugt og ved Morgen Duft udgyder,
Liig Rosen over al Naturen skiøn,
Liig Rosen, ak! den Torne har i Løn.

Knap hendes Barm fik Tid at staae,
For for sin Faders Knæ hun laae;
Saa blidt var hendes Suk, og hendes Røst saa væn,
En Peri syntes hun, fra Himmelen
Nedkommen Siælen af en døende at bringe
Til Paradiset paa sin Vinge.
Hvo hende saae, og Tvivl tør nære end,
At der var noget uden Himmelen?
Skiøndt hendes Aasyns halve Skin
Af veefuld Angst var hyllet ind;
Dog Ynde vi paa Ynde følge see,
Paa Almabusk *) som Blomsterne,

*) Almaplanten blomstrer bestandig, og Øiet møder altid enten Frugt eller purpurfarvede Blomster;

Hiin Sørgedag — ulykkelige Mø! —
Maa see ethvert dit Haab hendøe.
Og Oldingen! hvad følte han?
Da han paa ny til Qval oplives,
Som Baaden, der paa stormfuldt Hav ombrives,
Saa Faderen saae ud, saa følte gamle Mand.
Min Datter, hørtes han i qvalte Toner sige,
Lustaanders Sørgeklager lige:
En Gierning har jeg svoret, græsselig,
Som Fødelandets Nød aftvinger mig.
O! men lod Himlens Miskundhed
En Engel nogentid med Frelse svæve ned
Den reneste Velsignelse.
Snart vorder din, min elskede Haidee!
Ei Trøst, ei Ven har meer mit Sind,
Forbrændt af Skiæbnens Kerzravind *)
Lyksalig, hvis af Døden lukte Øie
Ei seer sit Fødelands Elendighed,
Ei for den fule Blodfiend sig maa bøie,

thi saa hurtig en Blomst falder af, skyder en anden i Stæden. F. A.

*) Thevenot forsikrer, at Perserne troe, at, naar nogen indaander den hede Sydvind, efter den har viftet over Blomsteret, kaldet Kerzrah, i Junii og Julii Maaneder, bliver det hans Død.

F. A.

Den skiændigste af Moslems vantro Sæd.
  Liig Skum, der spiller over siunkne Skiær,
Er Angst, der Haavets sidste Time dækker,
Liig svage Midnats Drøm, der giækker,
Det yndige Bedrag, som dens Affødning er.
Usælle Pargas Sønner! Eders Aar,
Liig Skibet giennem Taareporten*) gaaer,
Og Pargas Frihed — Pargas Stolthed maa
I Undertrykkelsernes Flod forgaae.
  Det røde Blus, der farved disse Kinder
I Bleeghed pludselig forsvinder,
Som Sølvsky over Purpurskyerne,
Et Blomster tabt i sludfuld Snee.
  "Hvorfor saa dybt bevæget, min Haidee!
Du skiælver, Bølgen liig, paa Havet vilde,
Saa fast du knuger Hænderne af Snee,
Som fast du paa en Guddom holde vilde.

---

*) Giennemfarts Strædet til det røde Hav, Babelmandel kaldet, har efter Richardsons Beretning af de gamle Araber faaet Navn af Taarernes Port, i Betragtning af Seiladsens Farlighed, og de mangfoldige Skibbrud, det er udmærket ved, hvorfor de ansaae dem som døde, der havde den Dumdristighed at vove deres Liv, ved at gaae ind i æthiopiske Hav, derigiennem, og lagde Sorg an for dem.

F. A.

See! løst nedfalder ravnsort Haar;
Ei Ædelsteen, ei Guldbaand derj skinne,
Hun segner hen, som Urt for fiendske Vinde,
Med Aften hendes Sorg, og Livet Ende faaer.
Med Gisp, og skiælvende paa Haand,
Nu Morderstaalet hæver gamle Fader,
Endog den Styrke ham forlader,
Fortvivlelsen nys gav hans Aand.
Og som mod hendes Bryst han styrer blanke Od,
Fravendte Øie hen blandt Fædrehoben skuer,
Hvem næst tilfalder Barnemordets Lod
At undgaae Muselmannens Sværd og Luer.

(Slutningen i næste Hæfte.)

K. R.

Brevvexling med Professor Nyrup.

D. 7 Dec. 1821.

Kiære Rahbek!

— — — Dit Forlangende, at skaffe Oplysning om, hvo den Møller var, der skrev Verset til Løvenørn, kom mig uheldigviis for silde tilhænde. Jeg kan ikke, efter Sædvane, tye til Kundskabs-Oraklet i St. Peders Stræde. Abraham Kall er død, og vi have ingen historisk Consulent mere!

Jeg har nu paa egen Haand gaaet paa Jagt efter bemeldte Versemager Møller. Jeg har derved giort tvende Opdagelser; men er man end derved kommen et Skridt videre, er det dog alligevel endnu langt fra Maalet. Den ene Opdagelse er et af hans Carmina, bestaaende af to Stropher; den anden er Navnet, som staaer under samme Vers.

Jeg sender dig her vedlagt Documentet, saaledes som jeg har fundet det, skrevet med den Haand, som jeg altid bukker mig dybt for, hvor jeg finder den. Det er den herlige Bolle Willum Luxdorfs. Du seer her Møllers fulde Navn, og at hans Binavn egentlig er Friis. Nu kommer det an paa, om Du eller Din Correspondent fra Roeskilde kan komme paa videre Spor, hvo og hveden han var. Vil Du spørge, hvorledes En, der hedder Christian Møller Friis, kan af Somme være bleven kaldet blot Møller, saa svarer jeg: I Kofod Anchers Huus blev Naboen Friis Rotbøll altid kaldet Friis, ikke Rotbøll. Suhm i sine Skrifter kalder ogsaa tidt Kofod Ancher blot Kofod; herpaa vil Du heller neppe i Din Praxis have savnet Exempler.

Da de vedlagte Møllerske Stropher ere heel alvorlige, tilføier jeg et Par andre, som ere mere piqvante. De synes at være afcopierte af en Fruen-

timmerhaand, da et Mandfolk vel ikke vovede at afskrive et Skandskrift. Thi at slig Benævnelse tillægges disse Linier, det seer man af Underskriften, den Rostgaard har skreven manu sua propria.

Det heder for et gammelt Ord: alle gode Gange er tre. Saa kan man vel og sige: alle gode Ting er tre; og desaarsag vedlægger jeg endnu et tredie Stykke Poesie, som, naar man betænker dets Alder af 122 Aar, nok heller ei er saameget vaagt — (sit venia verbo!) Forresten er det kun min Ahnelse om dets Værd, da det er alt for fiint skreven til, at jeg med mit svage Syn kan læse det alle Steder.

Maaske det ogsaa meest interesserer den, der som jeg, er Kiøbenhavns Gadebeskriver.

Ved denne ulykkelige Hændelse, som 1699 overgik Dyrkjøb, kan man ikke andet end tænke paa Nådoviinkielderen Blasen, hvis Undergang 1728 saa pathetisk er beskreven i Reisers Ildebrandshistorie. "Da Blasen sprang" det er et af de meest classiske Steder i denne naragtige Bog.

Apropos! var det ikke godt om Abbed Eligagaray blev trepaneret? Han falder mig ind ved at tænke paa Reiser.

Din

R. Nyerup.

Bilag til foregaaende.

Trofaste Kongens Mand, tag her den Troskabs Orden,
Som ingen har fortient med større Skiel i Norden,
Hver trofast Landets Barn bør glæde sig derved,
At see, man husker dog iblandt din Trofasthed.
Vil Troskabs Løn ikkun saa tro fremdeles blive,
Som man dig Troskabs Tegn har seet mod Danmark give,
Da er ei Orden til, ei Rang i dette Land,
Som jo din Trofasthed sig billig vente kan.

Christian Møller Friis.

Hille bittre! hille haare
Er vor Bispeson Captain,
Der har aldrig trukket Kaare
Meer med Valdbys usle Degn.
Meklenburge skurved Drenge
Til Kaptainer blive kan;
Skulle da ei Bispens Penge
Giøre af en Pog en Mand?

---

*) Gud bevare enhver fornuftig Mand for at skrive slige Skandskrifter. (Note med Rostgaards Haand).

Svar.

Kiære Nyerup!

Det synes, som vi have opdaget, hvo den omhandlede Møller var, hvilket saameget mere vilde bestyrkes, hvis det Vers af ham, som du har meddeelt, skulde, som jeg formoder, ligeledes være tilskrevet Løvenørn, der rigtig nok 1739 fik Troskabsordenen (l'ordre de la fidelité); og torde der da for den, der veed god Beskeed med Tidernes Tegn fra hine Dage, i hine otte Linier udentvivl findes eet og andet til nøiere Eftertanke, især med Hensyn til de to Linier,

Hver trofast Landets Barn bør glæde sig derved,
At see, man husker dog iblandt din Trofasthed.

Det andet Anecdoton, du meddeler mig, har jeg fra min Barndom kiendt den første Halvdeel af, som jeg mere end eengang har hørt af min Bedstefader, salig Etatsraad Olrog, der fortalte, at det var giort om en Søn af den hos Fredrik den fierde saa formaaende Bisp Deichmann; hvorved det da er saameget begribeligere, at Rostgaard, hvis Ideer om Skandskrifter overalt vare noget storslagne, maatte

saaledes korse sig over et saadant Scandalum magnatum. I Henseende til den sidste Halvdeel vil jeg meddele dig følgende Anekdote, som jeg har fra min tidlige Dages Velynder, den afdøde Justitsraad F. W. Wivet. En Officier, som havde tient i Krigen mod Sverrig med Ære, men — ved Freden, om jeg mindes ret — var gaaet af med Pension, havde meldt sig hos Fredrik den fierde, for at faae et ledigt Kompagnie, hvorom Kongen havde givet ham Haab. Det var den Tid Skik, at man kunde faae Herskabet at see, sidde til Taffels, og var det ikke usædvanligt, naar Kongen lagde Mærke til nogen, han kiendte, at han talte til denne, vel og hørte, hvad han havde at forebringe. Samme Middag, som Kongen havde givet denne Officier Forhaabning, opdagede han ham mellem Tilskuerne, og troede at blive vaer, at han giorde sig megen Umage for at falde Kongen i Øine. Han spurgte ham da, strax, om han vilde noget? hvortil denne svarede: at H. M. vidste, at han søgte det ledige Kompagnie. "Det har jeg jo i Morges sagt, han skal faae," svarte Kongen. "Ja, D. M. gav den gamle Officier til Giensvar: "men Vinden har vendt sig, og der er en heel Skibsladning Meklenborgere underveis; og skulde de komme hertil in-

den Tid...." "Hören Sie das?" sagde Kongen leende til en hoimægtig Beskytterinde af disse sine Landsmænd, der sad ved hans Side; og — tilfoier Fortællingen — den danske Officier fik Compagniet.

En anden Tischrede, fra samme Tid, kan maaskee fortiene at staae som et Sidestykke hertil. Den bekiændte Hofnar Otto Kühn, en Tydsker, sad medens Taffelet — ved et lille Bord for sig selv, pour l'amusement de la Cour, og havde der sit Frisprog. En af hans Landmænd var kommet hid, for at giøre sin Lykke ved hans Hielp. Kühn fik ham da ind blandt dem, der saae Herskabet spise, og udvirkede ham ved nogle Bouffonader Tilladelse, som en sulten Mand, at spise med sig. Han lagde da rigelig for ham af alle Slags Suul, men gav ham med Forsæt intet Brod til, saa at denne omsider kom til at bede om ein Bissel Brodt. "Nein, lieber Freund!" sagde nu Otto Kühn: "Braten und Schinken kann ich dir freilich geben, aber Brodt nicht! das mußt du von meinem allergnädigsten König haben; og fik da Otto Kühns Landsmand i Følge af dette Indfald virkelig en liden Befordring.

Det tredie Stykke du har sendt mig, er, som en Skildring af de Tiders Skikke og Sæder, hoist interessant, og troer jeg mig paa et eneste Navn

nær, i det rene med at dechifrere det, men inden jeg meddeler det, som i næste Hæfte vil skee, ønskede jeg af dig en liden nærmere Underretning saavel om bemældte Dyrkiøb, og Omstændighederne ved dets Undergang, som om Blasen, begges Beliggenhed, o. s. v.

Til Giengield vil jeg fra vor Roeskildenske, ikke blot som Kiøbenhavns Gadebeskriver, men og som den, der interesserer sig for alt Holbergianum, mælde dig, at det gamle Komediehuus, hvorom i dette Tidsskrift 5 B. 2 H. S. 168 har været Spørgsmaal upaatvivlelig har været i nye Adelgade (efter gammel Stiil lille Grønnegade) No. 326 i Gørtler Rosborgs nuværende Huus, hvor de fordums Logenummere endnu paa enkelte Dørre skulle være at see, og overlades det da den ovenanf. St. raadspurgte Rasmus Christensen, herom at samle og hiemle nærmere Oplysninger. Endnu maa jeg af førstnævnte Corr. Tegnelser meddele dig en udaf Fleischers Naturhistorie (hvor sligt just ikke var at søge) meddeelt Oplysning: at de tre arabiske Ord: Ab, Racha, Dabra, skulle betyde Faderen, Aanden, og Ordet, og Abracadabra, deraf være sammensat, hvilket imidlertid, om det endog skulde faae kalsk Sanction, torde være mere Lærdom, end Holberg har vidst af, der heller

med Dict. univ. har troet, det, Mot magique, qui repeté dans une certaine forme est supposé d'avoir la vertu de guerir la fievre et de prevenir d'autres maladies. Il est inutile d'avertir, que c'est une chimère. Af den af dig ovenanf. H. S. 147 omtalte Nyeaarsprologus, er mig siden af en af vore gamle Venner og Colleger editio princeps meddeelt, og læres deraf egentlig kun, hvad vi forud vidste, at den er dateret 1723; men at dit er at forstaae om Nytaarsdag, og ikke Nytaarsaften samme Aar, synes nu afgiort efter, hvad i forrige Hæfte om Underskrifterne er oplyst, da Lindorf, som først betraadte Scenen i Løbet af 1723, derunder savnes, og derimod Gram og Hald, som meget kort bleve ved Skuepladsen, findes blandt de Undertegnede.

Din

Rahbek.

P. S. I Anledning af dit Spørgsmaal om Abbed Elicagaray maa jeg dog fortælle dig en Anekdote:

Ved en pludselig Pressetvang, der en Gang i et vist Land uventet fandt Sted, indrykkede en Skribent, der ikke hedd' Etienne, i et Tidsskrift, der ikke hedde minerve française, men havde ligesom dette været i ondt Ord, som liberalt, en Erkeultraafhandling, men skrevet i yderste Hitt-

tens Enfoldighed. Udgiverens gamle Troesforvandte stormede løs paa ham med Beskyldninger, at han havde skiftet Tro efter Tidernes Leilighed. Tvertimod! sagde han; men naar det ikke er tilladt at tale frit for den gode Sag, hvad kan da skee den ønskeligere, end at dens Modstandere gives al mulig Leilighed at vise dem og deres Bekiændelse saadan, som den er?

K. R.

Bilag til historisk Artikel.

a) Et Presseforsvar,

udaf Bremer Zeitung No. 308 og 9.

Brüssel d. 23 Oct. I Sagen for Redacteurerne og Bogtrykkeren af Bladet le Flambeau, der var sat under Tiltale, fordi det haardelig havde angrebet den nye af Nederlænderne ikke vel optagne, og efter deres Meening blot til Hollændernes Fordeel sigtende Paalægslov, samt de Deputerede, der havde understøttet den — har de Anklagedes Defensor Hr. Beyens med mærkværdigt Talent udviklet Aarsagerne til den Forskiel, der finder Sted mellem Pressefrihe-

den i et absolut Monarkie eller Demokratie, og i en repræsentativ Regiering eller et tempereret Monarki.

"Den største Deel af de Vildfarelser, den offentlige Administration begaaer — sagde han — kommer af, at man ikke vedbørlig agter paa Civilisationens Fremskridt i Europa. I de absolute Monarkier fremstilles Souverainens Magt, som kommende fra Gud. I democratiske Regieringer antager man, at Souverainiteten boer hos Folket, men dog ligeledes stammer fra Gud, der er Kilden til al Magt. I de moderne repræsentative Forfatninger hviler Souverainiteten i Kongen, som Nationens arvelige Repræsentant, i et Pairs — eller første — Kammer, der repræsenterer Aristokratiets Interesser, og er sammensat af store Jordbrotter, eller af Personer, der udmærke dem ved stor Rigdom, eller Talenter, eller store Kongen og Fædrelandet viste Tienester, og endelig af et andet Kammer, der repræsenterer de øvrige Samfundsclassers Interesse, som de mindre Jordeieres, Negotianters, Manufacturisters o. s. v."

"Nationerne i absolute Monarkier kunne være lykkelige under gode Fyrster; de østerrigske Stater give os et Exempel derpaa; men da Lykken beroer paa den regierende Fyrste, kunne de være ulykkelige under hans Eftermand; den Skrøbelighed og de Vild-

farelser, den menneskelige Natur er underkastet, have for stor en Indflydelse paa uindskrænkede Monarkiers Vel. Der gives for dem ingen anden Garantie end Fyrstens Villie og Viisdom."

"I repræsentative Regieringer maa Indretningerne holde begge Magter inden deres respective Grændser. Stræber den executive Magt at udvide sin Sphære, nærmer man sig den absolute Magt, giør den lovgivende Magt det, gaaer man Anarchiet imøde."

"Vor Regiering er constitutionel, og det hører til dette Slags Regieringers Væsen, at Borgerne altid henvende deres Aarvaagenhed paa, at alle Forholdsregler sigte til Nationvellets Forstørrelse. Hver ny Lov tages altsaa paa det noieste i Diesyn af Borgerne, for at undersøge, om den fører til dette Diemeed; og det er umuligt, fremfor Alt, naar det er en Lov, der angaaer Nationens store Interesser, som Tilfældet var med Loven om det ny Paalæg, at denne Undersøgelse kan finde Sted uden en levende Bevægelse i Gemytterne. Denne Bevægelse, som man ikke maa forvexle med Uorden, danner en repræsentativ Regierings Væsen; det er den sikkerste Garantie for Samfundsindretningernes Varighed, da det er Tegn paa den Interesse, Borgerne have for

den offenlige Sag. Vor Konge er stolt af, at see disse Følelser herske mellem sine Undersaatter, som H. M. i en ved en mærkværdig Leilighed holdt Tale selv har udsagt."

"Denne Gemytternes Bevægelse skiænker de meest udmærkede Fordele; nogle erklære dem mod den foreslagne Lov, andre til Fordeel for den; og af de forskiellige Meningers Krydsning fremspringer ofte Erkiændelsen af den Sandhed, det Utilstrækkelige, eller den Nytte, man forhen ikke endnu var sig bevidst. Tvertimod fra det Dieblik af, en Nation er sunken tilbage i Apathie, eller kun viser sig lunken selv for hine dyrebareste Interesser, kan man uden Frygt for at giøres til Løgner, forudsige, at Omstyrtningen af dens Indretninger og dens Regieringsform, i samme Forhold, som den Apathie, eller Lunkenhed, den viser, er større eller mindre, ogsaa nærmer sig hurtigere eller langsommere."

"Naar Nationen ikke har pecuniaire Midler, Ansættelser, eller andre Ærestegn nok til, at belønne dem, der som dens Forretningsmænd have giort deres Pligt til dens Tilfredshed, lønner den dem ved offenlig tildeelt Berømmelse, ligesom den udsiger offenlig Dadbel over dem, som, den troer, har handlet i en Aand, der modsiger dens Interesser."

Paa denne Maade erklærer Nationen sin Mening i England og Frankrig, og aldrig har man der anstillet ringeste Forfølgelse eller Undersøgelse desangaaende, selv ikke i Paris, under de Uroligheder, som fandt der Sted i Junii Maaned forrige Aar."

Hr. Beyens uddrog heraf den Slutning, at hans Clienter, i det de dadlede nogle Deputerede, kun udøvede en efter deres Omdømme en constitutionel Regierings Natur inhærerende Ret, en Ret, der ikke kunde hæves ved en af Omstændighederne foranlediget og respectiv Undtagelseslov, der under Krigen 1815 ene til at hindre Injurier mod fremmede Monarker, var givet —"

Domstolen efter at have overveiet alle Retsgrunde, stod paa den væsenlige Forskiel, der er imellem, om man med Anstand bedømmer en Deputeret, eller om man fornærmer, haaner ham, personlig lægger ham for Had, og selv opægger lovstridig Hævn imod ham, som Bladet Flambeau har giort i Henseende til Hr. Moreau de Bioul. Domstolen var derfor, uagtet Vigtigheden af Advokatens fremførte Almeengrundsætninger, af den Mening, at i Sagen de anklagede vare skyldige, og den dømte dem til et Aars Fængsel, og til at erstatte Omkostningerne.

Da Eieren og den ansvarlige Udgiver Hr. Walhes er rømt, blev Journalens Redacteurer i hans Sted idømte ovennævnte Straf.

I det de efter Grundsætningen gav denne Afstraffelse af en mod Frihedens sande Aand, og Nederlandenes vise Constitution stridende Frihed Bifald, ønske dog de gode Borgere, at i hvert Tilfælde en bestemt, fri, og virkelig constitutionel Lov maa komme i Steden for den fra 1815, der tillader alle mulige Anvendelser, og der, som man i dette Anliggende har seet, ikke engang paa en positiv Maade bestemmer Ansvarligheden selv.

K. R.

---

b) Om Grundene til Grækernes Opstand.

(af alg. Z. No. 335.)

Følgende Sammenstilling af Grundene til Grækernes Opstand er tilhændekommen en af Hielpeforeningerne for Grækerne, og aftrykt i et overordentligt Bilag til No. 15 af det züirichske Folkeblad. "En rum Tid forberedede Grækenland sig i Stilhed til en bedre Fremtid; de viseste og meest dannede indsaae Nødvendigheden af at undervise Folket, og giøre det Fri-

heden værdigt. I alle Stæder oprettedes Lyceer, Gymnasier, Athenæer; i de mindste Landsbyer opstod Skoler, hvor den gienſidige Underviisning var indført; unge Grækere vare udsendte til Tydsklands, Frankrigs, Italiens og Englands Universiteter, i den Hensigt, ved deres Hiemkomst at ansætte dem som Lærere ved bemældte Indretninger. Ene sysselsatte med denne Hensigt overraskedes Grækerne af en uventet Begivenhed. Et hemmeligt Selskab, dannet af halvlærde Eventyrere og unge Bruushoveder, gave, med Alexander Ypsilanti i Spidsen, Losnet til Revolution i Moldau og Wallachiet. Dette Skridt skede uden Folkets Medvidende, et Skridt, ligesaa uventet som ubetimeligt; hvis Følge virkede høist skadelig for alle Grækenlands større Stæder, da Tyrkerne strax afvæbnede de derværende Grækere."

"Var den tyrkiske Regiering gaaet til Værks med Retfærdighed og Klogskab, havde den qvalt denne af den hele Nation høist misbilligede Revolution i Fødselen, og i det Land, hvor den begyndte. Patriarken i Constantinopel, en høiværdig, ved sin Aand og sine Dyder udmærket Geistlig, saavel som hele Geistligheden, og de Fornemmeste i Nationen forenede deres Bestræbelser, for i Forening med Regieringen ved deres høitidelige Protestationer

og Løfter, at gribe de virksomste Forholdsregler til at undertrykke hin Revolution, og tilbagebringe Orden; og derved tilfredsstille Regieringen. Forgiæves! Regieringen besvarede de Ovennævntes velmeente Forslag og Tilbud med de skiændigste Dødsstraffe. Den største Deel af den høiere Geistlighed paa Morea havde begivet sig til Tripolizza, for at virke i Forening med den derværende Øvrighed hertil, at forebygge den Opstand, Ypsilantis Agenter søgte der at stifte, og vedligeholde Roligheden; men alle disse Mænd bleve et Offer for deres Iver og deres Kiærlighed for det almene Vel.

Først i Følge af dette Tyrkernes Forhold saae det græske Folk sig sat i den sorgelige Nødvendighed med væbnet Haand at forsvare sit og Sines Liv og Ære. I Patras reiste Opstanden sig først, og ogsaa her vare Tyrkerne Angribere. Næst Morea var det Øerne i Archipelagus, der plantede Frihedens Banner; deres Koffardiskibe have forvandlet sig til Krigsskibe, og med saa ringe Kræfter vovede de at angribe den tyrkiske Flaade. Tyrkerne ville, skiøndt med overlegen Magt, heller aldrig giøre Grækerne Herredømmet paa deres Element Havet, stridigt.

Epiroterne, og Fastlandets Grækere, der gave Porten utvetydige Beviser paa deres Troskab, da den

begyndte Krigen med Pachaen af Janina, forenede dem med Storherrens Hær, angreb Alis Tilhængere med meget Mod og Hæftighed, fordrev dem af alle faste Stillinger, som de havde inde, adspredte dem, og nødte Ali Pacha at indslutte sig i sin Fæstning Janina, og begav dem derpaa rolig tilbage til deres Hiemstavn, paa Hærførernes Befalinger, da disse ikke mere troede at have deres Tieneste behov. Men den tyrkiske Regiering forfærdedes over Grækernes Overlegenhed, og fattede isteden for al Belønning den Beslutning, saasnart Janina var erobret, at afvæbne dem, noget aldeles umuligt, som forhen Pachaen af Janina, da hans Magt var paa sit Høieste, aldrig havde ladet sig falde ind.

Disse vare Portens hemmelige Befalinger til sine Hærførere, da Sulioterne, der endnu stod i activ Tieneste, foresloge den, at tilbagegive dem Suli, deres Hiemstavn, at de tilligemed deres i Udlandet adspredte Familier, kunde begive dem did tilbage, og rolig leve der under den tyrkiske Regierings Beskyttelse og Beskyttelse. Svaret udfaldt benægtende, og saaledes steeg Sulioternes Utilfredshed til det Yderste. De giorde nu Opstand mod den tyrkiske Regiering, og det endnu inden Fyrst Ypsilantis Tog.

De øvrige Grækere paa Fastlandet bleve rolige i deres Hiem, endog efter Begivenhederne paa Morea, da Biskopperne og Primaterne i disse Egne ikke med ulige Kræfter vilde indlade sig i en Krig med Regieringen, hvis Folger de kunde forudsee. Deres Betænkelighed og deres gode Hensigter havde imidlertid ikke kunnet vogte dem for de Snarer, Tyrkerne satte for dem, havde ikke Forsynet ved en Hændelse bragt hemmelig affendte Breve fra Regieringen til Stædernes Øvrighed i deres Hænder, efter hvis Indhold de havde Valget, enten at gribe til Vaaben, eller lade dem overfalde og miste Alt. En talriig i Acarnanien sammenkaldet Forsamling prøvede Indholden af den tyrkiske Correspondence, erklærede Krigen for uundgaaelig, og besluttede den eenstemmig. Dette er de Grunde, der have tvunget Grækerne at gribe til Vaaben. Ere de nu Oprørere? kunde de undgaae denne Krig?

K. R.

---

c) Dagens Tone af Aviser.

(Br. 3. No. 335.)

Maynzer Tidenden begynder sine nyeste Efterretninger fra Tyrkiet med følgende Betragtninger: "Der

bliver Krig — der bliver ingen Krig! — Der bliver vist Krig, — der bliver vist ingen Krig — Grækerne ere slagne — Grækerne have seiret. — Den tyrkiske Flaade er næsten reent odelagt — Græ, have tilsoes der og der lidt store Tab. — Disse ere de sidste Stropher af de politiske Viser, Partierne drille hinanden med. I Grunden veed vel ingen af dem, hvad der vil skee, og vel neppe engang, hvad der er skeet. Aviesskriverne ere af Profession for Krigen; men de fleste dog kun for en letfærdig og nodvendig Krig, forudsat, at den føres i betydelig Frastand. Alt længe i Forveien bebude de den, som Stormfuglene, men med langt mindre Paalidelighed. Kommer den ikke; ih nu! saa troste de dem med en Congres, hvorfra de i det mindste erfare de ankomne Gesandter og afgaaede Courerer, og til Slutning en officiel Note. Men paafolger virkelig Krigen, hvilken herlig Udsigt! hvor mange lader man der bide i Græsset, springe over Klingen, nedhugge forfode! nogle tusind Mand mere eller mindre kommer det ikke der an paa; men Gudskelov, de ere ikke alle døde, som en Pennepose har ombragt. Det er det uskyldigste Mord, der kan begaaes.

Octbr. 1821.

Spørgsmaalet om Krig og Fred vil vel blive afgiort, uden at man spørger os, og er sikkerlig længesiden afgiort, inden vi faae det at vide. Der komme nu, hvad der vil, saa blive vi derved: der bliver Krig, og jo flere Grækere, der nedhugges, halshugges, druknes, og spiddes, jo før bliver der Krig.

At man vil give sig al Umage for, at bringe den europæiske Avindsyges uopdragne Skiødebørn til Fornuft og Billighed, er upaatvivleligt, men at det vil være vanskeligt at snakke dem fra den raaeste Fanatismes Biørnehud ind i den lidenskabløse Diplomatiks Faareskind, synes os liden Tvivl undergivet. Frygten formaaer meget; men kun den besindige er istand dertil. Men at søge Besindighed hos Tyrkerne, er at ville tale Latin til en Strandæsel. De reelle Garantier, Rusland maa fordre, og hvis Retfærdighed ingen anden Magt kan nægte, maa fornærme den tyrkiske Hovmod, og ifald endog Divanet samtykker, vil Beslutningen neppe blive sanctioneret af den væbnede fanatiske Mængde, hvem Forholdene ere fremmede, og der blot forlader sig paa Koranens Prophetier. Det vilde i hver anden europæisk Stat være mere ligegyldigt end i Tyrkiet, hvor Despoten er den første Slave. Bringe Engelskmændene ligesaalet

det tyrkiske Folk, som Vizirerne *) til Fornuft, da al Respekt for deres Politik. Intet er umuligt, men meget er tvivlsomt under slige Omstændigheder.

K. R.

---

d) Af samme Blad No. 341.

Følgende Aphorismer, angaaende samme Gjenstand for den almene Deltagelse ere os tilsendte til Optagelse i vort Blad.

Mærkværdigt er det, at Koranen indeholder en Lov, ligesom et Fanatismens Bud, hvis Opfyldelse i disse Tider ligger skrækkelig for Dagen, og som det synes, er Tyrkerne et Løsen, hvormed ogsaa det Forslag i Divan, at udrødde alle Christne under det tyrkiske Herredømme, og at især Geistlige ere udsatte for deres Rasenhed og Blodtørst, tør staae i Forbindelse.

---

*) At det imidlertid selv med disses Fornuft staaer maadelig nok, sees af Reis Effendis seneste Svar af 22 Nov. til Grev Lützow, hvori han truede med halvfemsindstyve Millioner Muselmænd, der skulde forsvare deres Rettigheder mod Christenheden. K. R.

I hin Muhameds Lovbog hedder det Cap. 9 ordlydende saaledes: Naar I forefinde Vantroende, saa dræber dem, hugger Hovederne af dem, eller tager dem fangne, og fængsler dem saalænge, til de betale Losepenge, eller til I finde det forgodt at sætte dem i Frihed. Skyer ikke at forfølge dem, til de have strakt Vaaben, og underkastet dem Eder". Ogsaa lover Mahomed i Koranen: "at en Draabe Blod udgydet for Guds Sag er større Fortieneste end 2 Maaneder Fasten og Beden, at den, der falder i Slag, opnaaer Paradisets høieste Glæder, og hvert af hans Saar vil paa Dommedag lugte som Desmer, og skinne som Sanctthansorme."

En Prophetie, der truer det tyrkiske Rige med Fald, og finder Tro hos Tyrkerne, er oversat af persisk saaledes: Vor Keiser skal komme, tage Hedningernes Rige, og undertvinge det indtil syv Aar, reiser sig ikke imidlertid Hedningernes Sværd, skal han herske over dem til tolv Aar, bygge sig Huus, plante Viingaard, indhegne Hauger, have Dotter og Søn; efter tolv Aar skal de Christnes Sværd hæve sig, og slaae Tyrkerne tilbage."

Leo Philosophus Keiser i Constantinopel sagde: "Den guulhaarede Slægt med sine Medbeilere skal slaae

hele Ismael paa Flugt, og tage ham, der eier de syv Høie, med hans Eiendomme."

I en mod Enden af det 17de Aarhundrede udkommen Reisebeskrivelse, da Rusland endnu var saa langt fra sin nuværende Storhed og Magt, sagde Forf. Spon: Mellem alle Christenhedens Fyrster ere Tyrkerne ikke saa bange for nogen, som for Moskoviternes Storfyrste. Jeg har ogsaa høre sige af adskillige Grækere, især af Manneo-Mannea, en Kiøbmand i Staden Orta, en for dette Land vittig og studeert Mand, at man blandt dem havde en Spaadom, der indeholdt, at det tyrkiske Rige skulde ødelægges af en Nation Chrysogenos, en hvid, som man ikke kunde udtyde, uden paa Moskoviterne, der næsten alle vare hvide.

Dermed stemmer en Prophetie blandt Abessinierne overeens, som de holde i høi Anseelse, og der lyder saaledes: engang vil Mecca, Medina, og andre Stæder i det lykkelige Arabien blive ødelagte, og man vil adsprede Mahomeds og hans Tilhængeres Aske i alle Vinde. Alt dette vil en viis christelig Fyrste giøre, der er fød i et nordligt Land, og tillige vil han tage Ægypten og Palæstina i Besiddelse."

Aftenen for en Dag, der henimod Østen vil lære os Udfaldet af en høist blodig Kamp mellem Kirke og

Fanatismus, Frihed og Despoti, Lys og Mørke, og føre, hvo veed, til hvilke Fremtids Resultater, kan det ikke være uden Interesse, hvorledes Muhameds Bekiændere, hvis Overtro jo fører en Stemme med, nu ingen lykkelig Udtydning kan faae ud af slige Prophetier, hvis Anseelse kan kun være bleven dem ærværdigere, ved de Aarhundrede, i hvilke de ere til.

K. R.

---

e) Samme Blad samme Nummer.

Maaskee er det efter Tidens Leilighed igien at bringe følgende Skrivelse fra Keiser Joseph den anden til Greven af Montmorin*) i Erindring: "Portens Manifest er skrevet i en saa rørende og anbefalende Tone, at jeg vil troe, Divanet har ladet det forfærdige paa eet af Europas meest berømte Academier. — Jeg er her slet ikke sindet at undersøge de Rettigheder, som Ottomannerne tillade dem at fremføre i hint Manifest, som talende for dem, men hvorom de ikke vil overtyde nogen uden maaskee dem, der ere Østerrig ugunstige, eller dem, der intet kiænde til Historien.

*) Fransk Udenrigsminister under Ludvig den sextende.

Disse Orientens Barbarer have i mere end to Aarhundrede øvet al mulig Troløshed mod mine Forfædre, krænket Forbrag, saatit det behagede deres Rovgierrighed at anstifte Ødelæggelser, og understøttet alle Oprørere, der satte dem op mod de retmæssige Fyrster. Under Ferdinand den I fik Bathorierne, og Bethlem Gabor, og endelig nylig i Leopold den førstes Dage Tekelierne, og Ragotzierne, al mulig Hielp af Storsultanen. Meenedrisk krænkede de alle Fredstractater, og mishandlede Ungares Indbyggere paa den græsseligste Maade. — Naar Østerrig var indviklet i Krig med andre Fiender, overfaldt Tyrkerne Rigets Grændser med væbnet Haand, og gik frem, som Cannibaler. — Men derom tale disse Barbarer ikke i deres mod mig udstædede Manifest, men rose dem tvertimod af det Venskab, de 1740 vil have viist Østerrig, paa saa ublu en Maade, at det er let at vise, de Folk, der have skrevet hint Manifest, ere langt andre, end de, der saaledes have handlet imod os. Den Tid er kommen, da jeg træder frem, som Menneskehedens Hævner, da jeg paatager mig, at skaffe Europa Erstatning for de Trængsler, det fordum har maattet udstaae, og da jeg haaber at bringe det saavidt, at jeg skal rense

Jorden fra en Yngel Barbarer, der i saa lange Tider have været den et Tugtens Riis.

Feldleiren for Semlin d. 6 Julii 1788.

Curiosum No. 1.

Bremen d. 19 Dec. I eet af de sidste Nummere af Isis indeholdes et paveligt Brev mod den pragske Prof. Fiösel, hvor blandt andre Tidsaanders Forbandelser, ogsaa H. H. Uvillie udtrykkes over, at mange geistlige Foresatte og selv Bispopper tillod Læsningen af fordærvelige af Ikkecatholiker skrevne Bøger f. Ex.: de utugtige (buhlerische) Poesier af Schiller, Herder, Wieland og andre.

Curiosum No. 2.

Teutonerne.

(S. Bl. Bil. No. 334.)

De ind. Aar i Trykken udkomne historiske Skrifter af Hr Grev v. Wackerbarth ere fulde af de interessanteste Jagttagelser. Efter hans Mening stager i Jorden 475 000 Aar. Tyve tusind Aar før Christi Fødsel vare Tyskerne tolv til femten Fod høie. Disse Jætter kunde rokke Klipper, flytte Bierge, frembringe

Uvæir, lade falde store Hagl, kaste Ild og ødelæggende Ildstene paa deres Fiender! "Nidske Udlændinge — skriver Hr. Greven — paastaae, mine store Forfædre, de kiæmpestore Teutoner vare løbne nøgne omkring, havde jaget nøgne, og nøgne kiæmpet i Slag. Det er usle Bagvaskelser, og de allerinfameste Løgne af nogle forbittrede romerske Fiender. De store Teutoner bare Klædemon, der laae ganske tæt til Kroppen, og som de uvidende Romere holdt for det bare Skind.

Den teutoniske Helt Teut har skrevet 36, 525 Bøger, hvoraf i Hindostan og Oxford endnu findes Levninger. Teutgesagter eller Tydskere vare de berømte Ægypters Læremestere. Den assyriske Kong Ninus var ogsaa en Tydsker. Hans Navn kommer af Nie! nie! da hans Moder havde en svær Fødsel, og derved udraabte: Nie! nie! (aldrig vil jeg føde Børn mere) hvoraf Faderen kaldte Barnet Nini! Ordet Bacchus er Bauch (Bug) Prometheus er frommer Teut; Orpheus, Urteut, China eller Schina kommer af schön, thi man siger endnu i Hamborg "dat is ein schöne Deern!

Man seer — tilføier den tydske Avisskriver — at Hr. Grevens tydskdomleriske-Naragtighed ikke gi-

ver hans kiæmpestore Teutoners, hans Forfædres, Længde, noget efter i Kiæmpeagtighed.

Curiosum No. 3.
(S. Bl. Bil. No. 359.)

Nys lod le Constitutionel i Paris følgende Artikler folge paa hinanden:

1) Et comisk Tilfælde fandt i Dag Sted i Jardin des plantes. To Aber af det Slags, som man kalder Stentor, Beelzebut, eller les hurleurs, var, Himlen veed hvorledes, slupne ud af deres Lukke, og satte dem paa Træerne nærved det store Drivehuus. Her begyndte de det dem egne skrækkelige Hyl, saa det lød i hele Haven. Snart bragde Nysgiærrighed unge Studerende, der kom af det chemiske Collegium, Gartnere, Spadserende, og alleslags Folk hid, der samlede dem om de to nye Talere, som hylte alt værre og værre, jo flere Folk, der samledes om dem. Invaliderne havde Ondt med at giøre Ende paa den Scandal.

2) I Gaar prædikede Missionairerne sidste Gang i St. Thomaskirken, og forlod herpaa det tolvte Arrondissement at fortsætte deres Foredrag i det 9de.

K. N.

Historien.

Idelig tegner det, som den gordiske Knude vilde løse sig, og dog har man paa samme Tid Fare at være uvis, om det, der synes at opløse een Forknytning, ikke maaskee paa samme Tid kunde bidrage til at drage andre i en des stærkere Haardknude, saa at tilsidst dog Alexanders Sværd kommer til at overhugge, hvad ikke paa anden Maade bliver at faae løst.

Vi ville begynde med en Hovedbegivenhed, der synes at være fuldbragt, og paa hvilken det ovenstaaende ikke ganske upasselig lader sig anvende. I Frankrig er den ventede Ministerialforandring indtruffet, og det hidtilværende Ministerium har maattet give Plads for et Ultraroyalistisk, bestaaende af de tvende Exministre Villale og Corbieres, af den i den constituerende Forsamlings Dage blandt Adelens Minoritet bekiændte Matthieu Montmorenci, af Helten Marchal Victor Hertug af Belluno af en Grev Clermont Tunerre, der skal have tient sig op i Krigen under Napoleon, og af en hidtil kun som Generalfiskal bekiændt Repræsentant Peyronnet; at dette nuværende Ministerium vil lægge sin Vægt i Englands Veieskaal, lader sig ikke omtvivle, da dets Hovedordførere under de Debatter, der forberedede det forrige

Ministeriums Fald, med rene Ord forekastede dets Præsident hans Russiskhed; men hvorvidt dette nye Ministerium selv skulde være af en saa kort Varighed, som f. Ex. engelske Blade have bebudet det; hvorvidt de Liberale, som ved en uventet Coalition med deres hidtilværende ivrigste Modstandere fra den yderste Høire afgiorde Seieren til disses Fordeel, skulde have giort det i den Forventning, at disse, naar de fik Magten ihænde, snart vilde saaledes misbruge den, at den vilde faae hastig Ende; og hvorvidt i saa Fald denne deres vovelige Beregning torde lykkes, lader sig i det mindste for Dieblikket neppe med nogen bestemt Sandsynlighed afgiøre.

Allerede ved Kamrenes Samtræde lagde man Mærke til, at de Deputerede seenfærdigen samledes, medens Ministeriet syntes meget ivrigt paa at faae dette Kammer i Virksomhed; efter at Kammeret adskillige Gange ajourneredes, da det ikke var fuldtalligt, kom det endelig saavidt, at det kunde vælge paa en Præsident, og fik da det forrige Aars Præsident, Ravez — en ministeriel — og Ultrahøvdingen Villele, ligemange Stemmer, hvorpaa da, som var at vente, det kongelige Valg faldt paa Ravez. Med samme Seenfærdighed gik Valgene paa Vicepræsidenter og Sekretairer for sig, hvilke imidlertid samtlige faldt paa

Ultrapartiets Høvdinge, Villèle, Corbière, Vaublanc, Bonald, og til Secr. Kergorlay, Bethisy (bekiændt fra sit quand-meme), Cornet d'Incourt og Castelbajac. Moniteuren sagde ved denne Leilighed de betydende Ord: De Deputeredes Kammer vil efter al Sandsynlighed danne en stærk Majoritet for den legitime Kongemagts Triumph, men een Ting bliver indstændig at ønske, at denne Majoritet er enig i sine Midler. Deler den sig i to eller tre Sectioner, vil da ikke Minoriteten blive mægtigere, end de saa uforsigtig deelte Partier? det er det vigtige Spørgsmaal, der bringer alle Gemytter i Bevægelse." En Skrivelse fra Paris i Br. Z. leverede hertil følgende Commentair af et Brev fra Paris: Vil Majoriteten være fransk eller kun egoistisk sindet? Vil Kongerigets Vel eller kun de gamle Herskabsrettigheders Gienindførsel fylde Hiertet hos dem, der danne Majoriteten? Disse Spørgsmaal giennemløbe hele Frankrig, og spænde derfor Opmærksomheden i høieste Grad. Tanken om de seneste Møder opfylder mangt Individ med grundet Bekymring, og man begynder at ønske Kongen ret megen Kraft, da man haaber mere godt af hans Sindelag, end af den Haardnakkenhed, hvormed en vis Classe kun søger at sandsetliggiøre sig.

den Forgangenhed, hvori den fandt saa stor Behag."

Valget af den Committee, der skulde giøre Udkast til sædvanlig Takadresse til Kongen, var i samme Aand, som Bureauets, Ministeriets meest erklærede Fiender Lalot, Castelbajac, Labourdonnaye, og Vaublanc; en eneste Ministeriel, Bonnet, som var kommet ind, modsatte sig kraftigen de Angreb, som deri giordes mod Ministeriet, og blev understøttet af Ravez, der som Præsident har Ret at bivaane alle Commiteer, men forgiæves. Adressen forelagdes da, som den af Castelbajac var affattet, i et Lønmøde, og mødte megen Modstand, ikke blot af Ministrene Deserre og af Pasqvier, men og af Courvoisier og Lainé, der i Guds Navn, det eneste, der endnu synes at være i nogen Ære, besvoer den høire Side, ikke at rive sig fra Centrum; men den understøttedes ikke blot med Hæftighed af Lalot og Labourdonnaye, der aabenbar erklærede, Ministrene havde siden 1817 opoffret Alt for den russiske Interesse, men og af General Foy, der med samtlige sine politiske Troesforvandte stemmede for Adressen, som blev antaget med 176 Stemmer mod 98.

Man vidste i Forveien, at Kongen var meget fortrydelig over Adressen, og der ymtedes om, at han neppe vilde modtage den; efterat man nogle Dage havde ventet efter Kongens Svar, fik de endelig Brev fra Indenrigsministeren, at den skulde bringes ham ved en simpel Deputation, (af Præsidenten og to Secretairer, ikke som sædvanlig ved et Antal af Kammeret udnævnte Deputerede.) Han tog Præsid. den af Haanden, lagde den hen, og gav et skriftligt Svar, hvori han sagde: at han kiændte den, og troede, de fleste, der havde voteret derfor, vidste ikke, hvad de havde giort. Havde de havt Tid at begribe Menin-

gen deraf, vilde de ikke have taalt en Forudsætning, han som Konge ikke torde caracterisere, og som Fader onskede at glemme." Det egenlig anstødelige Sted var, hvor de lykønskede dem til Vedvarenheden af Kongens venskabelige Forhold med de fremmede Magter: i den retfærdige Tillid, at en saa kostbar Fred ikke var tilkiobt med Offere, der ikke lod sig forene med Nationens Ære, og Kronens Værdighed.'' Et Par andre Anstødsstene deri, var et Sted om Indførsel af fremmed russisk Korn, og det, som de Liberale havde giort til Betingelse for deres Coalition om de nødvendige Institutioner, hvis Chartet skulde leve (hvorved man især forstod Censurens Ophævelse og lovhiemlet Presfefrihed.)

Ministrene syntes imidlertid ikke at ville give tabt; tvertimod bragte Justitsministeren Deserre i Mødet den 3 Dec. tvende Lovforslag, det ene med Tillæg til de seneste Pressetvangs Anordninger, det andet om Forlængelse af Tidsskrifts og Aviscensuren indtil Enden af 1826 Session. Ligesom især de de Liberale under hans Foredrag gav hyppig Mishag tilkiende, angreb Delalot Ministeriet siden i en hæftig Tale, særdeles med Hensyn paa det kongelige Svar. Desserre svarte med Fasthed, hvorpaa Donnadieu vilde tage Ordet, men da dette Labourdonnayes Understøttelse uagtet nægtedes ham af Præsidenten, erklærede han at han vilde lade sin Tale trykke. I denne angreb han især sin personlige Uven Hertugen af Richelieu, som den Mand, der var paatvungen dem af de Fremmede, ikke betraadde sit Fædreland ved sin Konges Side, men som en fremmed Fyrstes Undersaat, o. s. v. og sluttede med disse Ord: Enten ere vi Factionister eller lojale og troe Deputerede. Ere vi Factionister, maa Kongen giøre Brug af sin Magt, og opløse os. Vi begiære selv denne Forholdsregel; men drive Ministrene Fyrsten til dette

Skridt, maae de ene zittre for dets Resultat. Thi sender Frankrig os og Andre, der dele samme Mening angaaende Ministrene, hid igien, vil den Sandhed blive Kongen bekræftet, at Ministrene ere hans Tillid uværdige, og have tabt Nationens."

En hermed stemmende Tale holdt Castelbajac i Mødet den 8de i Anledning af en indkommen Petition, at Journalerne ved en Lov maatte sættes saadanne Grændser, at man kunde undvære Censuren, og æskede han der ligefrem, hvis Kamret var Monarkens Tillid uværdigt, skulde man ile at opløse det; men var det det ikke, var det blot bagvasket af Ministrene, skulde Disse tage deres Afsked, og giengive Kamret Kongens Tillid og Kierlighed." Herpaa svarte Desêtre: at, om Ministeriet end skulde tabe Kamrets Majoritet, var det vel et Uheld, men dog ingen tilstrækkelig Grund til, de skulde takke af; thi for at erstatte et Ministerium med et andet, udfordredes, at der skulde være et andet System fuldfærdigt til at afløse det nærværende, at der i begge Kamre var Mænd, der fotbundne ved et langt Fælledsskab af Grundsætninger, kunde skaffe dette System Majoriteten, og at dette System ikke var i Strid med de offenlige Interesser. Salaberry angreb ham og Pasquier i en hæftig Tale, hvor derimod Richelieu omtales med Berømmelse; Chauvelin tog Ordet med ikke mindre Hæftighed, især mod Censuren og de ministrielle Blade.

Nu læste man i de offenlige Blade, at Hertugen af Angouleme have bragt de HH. Villele og Corbieres til Kongen, og umiddelbar derpaa erfoer man da Udnævnelsen af ovennævnte Ministerium, og det hidtilværendes Aftræde, dog med Beviser paa særdeles kongelig Maade. (Forts. i næste Hæfte.)

Den 15 Januari 1821. K. N.

Hesperus.

Fædrenelandet og Litteraturen helliget.

Femte Binds femte Hæfte.

Om Romernes private Disciplin
oversat af Joh. Aug. Ernestis Opuscula Philologica P. 32.

Ligesom den hele Romer-Stat, ifølge Polyb *), en udmærket kyndig Dommer, var, fremfor alle Stater, hvis Minde er bevaret, viseligen indrettet baade til at berede sig og erholde Herredømmet over Ver-

*) Exc. Lib. VI.

den, saa var heller intet berømmeligere og i sit Slags fuldkomnere, end den gamle Rommerske Disciplin, ikke allene den offentlige saavel krigerske som borgerlige, hvilken Cicero kalder Republikens og Statens Disciplin *); men ogsaa den private og huuslige, hvorved enhver hæderlig Borgers Huus og Familie styredes. Thi begge finde vi at have været saa viselig læmpede, at de største Philosopher ej har kunnet finde noget, jeg vil ei sige udsøgtere, men ligt, ja saa nøie forenet med saavel Enkeltes som Alles Velfærd og Gavn; at de viseste Mænd erklære, at den Rommerske Stat og Vælde baade stod og faldt med den. Allerede Cicero **) beklager paa meer end eet Sted den gamle Disciplins Forstyrrelse, som var indtruffet i hans Barndom; men Livius ***) klager over, at med Disciplinens især den privates gradvise Forfald ogsaa Sæderne vare blevne forfaldne og saa hovedkulds styrtede, at Menneskene nu hverken kunde længer udholde Lasterne eller fordrage Midlerne derimod. Og heri har disse været meget vidtseende. Thi Disciplin er Dydens sande Lærerinde, og den offentlige og private Menneskelyksaligheds Mo-

*) De Orat I, in Verr III 69.
**) De Orat I. 1.
***) L. I præf.

det. Lad end Love være nok saa viselig forfattede, saa kunne de, dog lidet eller intet virke til Lyksalighed, med mindre Menneskenes Sæder baade opretholdes og dannes ved en passende Disciplin *). Og maaskee vi af ingen anden Grund har Borgere, der saa lidet lyde guddommelige og menneskelige Love, end fordi der fast ikke er nogen offentlig Disciplin, men de Flestes private, om der er nogen, dog befindes forvendt og saare afvigende fra Fornuften. Heller ikke kan dette forekomme Nogen underligt, naar den hverken er fastsat ved offentlige Love, saaledes, som fordum Skik var hos de meest dannede Folkeslag, eller bestemt af forstandige Mænd; men den private overlades til ethvert nok saa daarligt og tadbeligt Menneskes Tykke og Overlæg, eller rettere Indfald.

Men jeg seer, at der i Begrebet om Disciplin hersker en stor Uvidenhed hos vor Tids Mennesker. Thi for det første troe de i Almindelighed, at Disciplin egentlig blot vedkommer Børnealderen: dernæst tænke mange, naar de høre Disciplin, især Børne- og Skole-Disciplin, nævne, strax paa Tvang og Trælsdomsfrygt, især Hug, da de enten vide med sig selv, at deres Haardnakkenhed blot ved saadanne Ting

*) Horat Carm. III. 24, 25, IV. 5, 22.

kunde bøjes, eller de erindre sig, at deres Lærere og Forældre banede sig Vei til Forstanden og Hjertet ad Ryggen og de tilgrændsende Dele, i det mindste brugte vredagtige og høirøstede Bebreidelser; og de, som saaledes tage afsted med de unge Gemytter, troe de at holde den Alder i Ave ved en rigtig og streng Disciplin. Men Stifterne af den Rommerske Disciplin bortfjernede for det første derfra al Illiberalitet (alt uædelt) og nedrig Trældrom; dernæst indsaae de viseligen med Grækerne Solon, Lykurg og andre, at den ej burde indknibes inden Barndommens snevre Grændser, men gaae gjennem alle Aldere, og ej blot danne Bornealderen, men og styre Mændenes Sæder, og tæmme de ei mindre hæftige og for det Offentlige og Private skadeligere Begiærligheder. Thi Disciplinen er, som den største Viisdoms-Lærer Plato i de to første Bøger om Lovene retteligen viser, intet andet end en vis Maade at føre Gemytterne til Kjerlighed for Dyden og Had mod Lasten, og saavel herved, som ved en vis liberal Tilvænnelse at holde Menneskene til deres Pligter. Men hvo, i hvilkensomhelst Alder kan være fræk nok til at nægte, at han trænger dertil, eller hvo er saa taabelig, og jeg maatte næsten sige vanvittig, at han kunde troe, at Kjerlighed og Lyst til Dyd og Pligtens stadige Jagt-

tagelse (thi hin temporære, som ophører med Huggene, nytter intet) kunde tilveiebringes ved Tvang, Frygt og Hug?

Men hin Maade er forskiellig fra Lovene, fra hvilke egentlig, som og Paulus lærer *), vel kommer Kundskab om Pligten, men ei Kjerlighed til Dyd, Lyst og Iver for Pligt. Disciplin indbefattes altsaa fornemmelig i tvende Ting: først i Meninger dannede efter den Hensigt, jeg har nævnet, hvilke efterhaanden maae indgydes Sindet: dernæst i visse omhyggelig udtænkte Indretninger, deels til at nære og bestyrke hine Meninger selv, der alt ere udspredte i Gemytterne, deels til at indføre Vane i, gjerne og standhaftig at gjøre sin Pligt. I Øvrigt kan denne Disciplin selv antage Lovenes Natur, ved at betræfte dens Indretninger paa Lovenes Viis og Maade, saafremt de ere af den Beskaffenhed, at de antage Loves Kraft og Nødvendighed, hvilket sædvanlig skeer da, naar gode Indretninger begynde friere og jævnligere at tilsidesættes, end det offentlige Bedste kan taale, eller naar Nogen søger at betrygge sine gode Indretningers Varighed og Bestandighed. Saaledes bandt Lykurg den af ham udtænkte Disciplin

*) Rom. VII. 7.

Skrok til Lovene, som Cicero *) siger. Og herpaa gi-
ver den Romeriske Disciplin, især den offentlige,
mange Exempler. Det var fordum en Indretning i
Rom; at velkalende og i Rettergang kyndige Mænd
skulde uden Betaling føre Borgernes Sager, og ei
vente anden Belønning end Roes for deres Flid og
dernæst offentlige Hæderssposter, i hvilke selv ingen
Indtægter, intet Haab om Fordeel vistes, men blot
Værdighed; og Leilighed gaves til at giøre sig fortjent
af Staten. Denne Indretning hentede sin Kraft
og Hellighed fra den høie Mening, som de Romerske
Ynglinge fast med Modermelken indsugede, at de
ansaae intet for værdigere og anseeligere, end at
gavne Borgerne offentlig og privat, endog med eget
Tab, og deri ei see paa anden Frugt end Roes og
Hæder. Og dette havde den Nytte, først: at det,
hvorpaa de, som søge Ret til at føre Sager, nu
maae gjøre Eed, det gjorde hine frivillig, at de ikke
vilde paatage sig slette og uretfærdige Sager, da in-
gen vilde arbeide for, at blive anseet som en skjændig
Sags slette Forsvarer; dernæst: at de derved vandt
større Tak, og forskaffede sig mange trofaste Venner,
der er en ikke mindre Vinding end hvilkensomhelst
Løn. Men da efterhaanden denne Menings Anseelse

*) Brut. 30.

begrundte at tabe sig hos Nogle, og Adskillige heller vilde have Penge end Roes, opstod Cincius, som gav denne saa velgiørende Indretning, der ikke holdtes uden ved Hæderlighedens Baand, saa slapt for pengegjerrige Sjæle, en høiere Nødvendighed, og fastsatte ved en given Lov, at det ei maatte være Nogen tilladt at tage Skjænk for Sagførsel. Men dit skjønnes let, at denne Tvang ei passer paa alle Disciplinens Dele. Thi den, som bestaaer i ædle og liberale Grundsætninger, kan paa ingen Maade tvinges ved Lovenes Baand. Hvilket forholder sig anderledes i de Indretninger, som angaae et Slags legemlige Handlinger, da alle ere saaledes beskafne, at di enten ved menneskelig Magt kan aftvinges de Uvillige, eller deres Udførelse hindres. Saaledes skeer det, at, endskiøndt den hæderlige Mening er forsvunden, vedbliver dog Indretningen, men berøvet Dydens Navn og Roes.

Efter at have handlet om den almindelige Disciplin, komme vi didhen, hvor vi havde bestemt os, til den gamle Rommerske Disciplin, ikke den hele Stats offentlige, men de enkelte hæderlige Borgeres private, hvilken jeg erklærer at have været saaledes indrettet, at de største Philosopher ei har kunnet udtænke noget fuldkomnere, selv ikke Platonikeren Xeno-

krat, der i Særdeleshed synes at have skjønnet, hvorledes en god Disciplin burde være. Thi da han blev spurgt om, hvad han fortrinlig udgav sig for at kunne udrette hos sine Disciple, svarede han: "at de gierne og frivillig giøre det, som andre ved Lovens Tvang og uvilligen giøre." Thi den betiente sig af saadanne Indretninger, der baade støttede sig paa høimodige, ædle, med det offentlige og private Bedste forenede Grundsætninger, og tillige skjærpede og styrkede den naturlige Følelse af det Retskafne, samt ved en vis liberal Vane dannede Menneskene til Dyden. Ja om vi paa eet eller andet Sted skulde finde nogen Lyde ved den, ville vi med Hensyn paa Tiderne, eller den menneskelige Skrøbelighed, fuldkommen tilgive det, og mindes, at den blev stiftet og fastsat, ikke af Gud men af Mennesker, som derhos savnede det guddommelige Lys.

Da der nu for det første af Naturen er os medfødt en vis Følelse af det guddommelige Væsen, ved hvis Magt og Guddom de menneskelige Ting styres, og Statens Vel for største Delen beroer paa Ærefrygt for og Dyrkelse af det, hvilket ogsaa Polyb *) indsaae, vilde Stifterne af den Romerske Disciplin **)

*) VI. 54.
**) Polyb. l. c. Cic. Leg. II, 7.

fremfor alt have dette indplantet fra første Alder og aldeles indpræget hos Borgerne, at de saaledes skulde tænke om Gudernes Væsen, og forordnede offentlig og privat, at der hverken i offentlige eller private Sager skulde handles uden Guderne, men først da, naar disse vare forsonede ved Bønner eller Ofringer, eller raadspurgte ved Varsler eller paa andre Maader *). Og naar de handlede saaledes i Henseende til falske og af en vildfarende Mening opdigtede Guder, hvad troe vi, de skulde have giort, dersom den guddommelige Visdoms Lys havde bestraalet dem? Og fordi Eden fornemmelig vedrører Religionen og sammenholder den offentlige og private Tiltro, som er en af de meest vilgjørende Ting, troede de, at der om samme burde indgydes i Menneskenes Sind saadanne Tanker, at den burde holdes saa hellig, at fast intet kunde indtreffe, hvorved de fritoges for Eden **). Og denne Indretning blev saalænge uforkrænket, indtil Grækernes nymodens Viisdom bragtes til Byen, der underviste om de Aarsager, hvorfor Menneskene kunne fritages for Eed, og overtalede Menneskene til heller at gjøre sig Eden beqvem ved spidsfindig For-

*) Cic. de Divin. 1, 16. Plin. Pan. 1.

**) Polyb. VI. 54. Liv. III, 20 m.

tolkning, end ved Lysternes Undertvingelse at vedli- geholde dens Hellighed ukrænket.

Det næste Plads efter det Guddommelige ind- tager det Offentlige, og næst Gudsfrygt gives der intet ypperligere og en høi Sjæl værdigere, end at tilsidesætte alle private Fordele for det offentlige Bedste og Gavn. Og her vilde det være overflødigt at vise, hvor herligt Rommerne gjennem flere Aarhundreder i denne Henseende baade har tænkt og handlet. Thi de Rommerske og Græske Forfatteres Skrifter om Rommerske Anliggender ere fulde af Yttringer og Handlinger, som ere udsprungne af dette ædle Sind. Men der kunde spørges, af hvilke Aarsager denne Ting har sin Oprindelse? Det være da langt fra mig, at ville aldeles benægte, at paa den Tid, da det Rommerske Riges Forfatning var meest blomstrende, havde det en stor Virkning, at Menneskene saae, de levede i en Stat, der var den lykkeligste af alle; og hvis Borgere nøde langt større Fordele end de øvrige, som de enten havde seet, eller kjendte af Rygtet eller af Skrifter. Men den samme Tænkemaade og den samme, ja endog langt større Hengivenhed for det Offentlige findes i de foregaaende Tider, og vi finde den snarere formindsket end forøget med den Rom- merske Vælde. Og endskjøndt Love, saavel borger-

lige, som de, ved hvilke den militære Disciplin bestemtes, havde en stor Kraft til at fremdringe berømmelige Freds- og Krigsbedrifter, kunde dog hin indplantede Hengivenhed og hin utrolige Iver for at gaae Farer imode for Fædrenelandet, ei antændes ved Lovenes Trudsler. Hvoraf flyder, at alt dette havde sit Udspring af en vis almindelig Disciplin, der paa alle mulige Maader vakte og bestyrkede hin nylig nævnte Tænkemaade.

Ogsaa det var en herlig Indretning i den Romerske Disciplin, at Gemytterne fra spædeste Alder inddrak den Mening, at de haabede, Rom skulde blive Verdens Hoved, *) og ansaae det for Skiæbnens Raad, at, hvis Borgerne ikke svegte sig selv, (sibi non deessent) skulde de engang erholde Verdensherredømmet. Men hvad Magt denne Overtydning havde, viser Polyb paa flere Steder. Thi da der af denne Mening og Forventning var avlet Sjæls-Hoihed og en vis umættelig Erobrelyst, og med den tillige Tapperhed; da de efter denne Mening ordnede Statens Inddeling (descriptionem), til den henførte alle Planer, endelig havde meest Hensyn dertil i alle deres Foretagender (in rebus gerendis), saa fuldførte de omsider virkelig dette store Værk. Og

*) Polyb. I. 3. 63. Ovid Fast. IV. 831.

til end ydermere Beviis paa, hvor rigtig hin Mening og hin Plan var, kan desuden dette tiene, at, hvis der herefter opstaaer et mægtigt Folk, der foresætter sig det samme, og giennem nogle Aarhundrede driver paa Udførelsen af dette Forsæt med al Kraft, vil det ei mangle samme paa et lige Udfald.

Ved mange flere ypperlige Sætninger, som de tidlig hørte, og som giennemtrængte deres hele Sjæl, bleve Romerne dannede til store, og især i Krigen gavnlige Dyder. De fleste af hine har Virgil fortreffelig udtrykt, saavel i sin hele Æneide, som i sin Fremstillelse i Underverdenen af det Rommerske Folks Fremtid: Ei at vige for Ulykker, men gaae dem saa meget dristigere imøde, og fra selve Nøden at hente Kræfter og Mod *). Hvad man har foresat sig, maa man holde ved til det Yderste, og ei ved noget Onde afdrages derfra. **) De Overvundne, og de som overgive sig, maa man skaane, de Overmodige og Seirende bekrige. ***) Ei ved List og Forbrydelse maa man seire, men ved aabenlys Magt og Tapperhed, og i Krigen søge Kiækheds, ei Snedigheds

*) Polyb. Exc. Leg. 69 cf. Liv. XLII. 63.

**) Polyb. Exc. L. X. 15.

***) Polyb. Exc. L. XIII. init.

Roes *). Personlige Fiendskaber bør man tilgive for det offentlige Bestes Skyld; og andre lignende, alle herlige og det Folk, som skulle vorde Verdens Beherskere værdige, og for det Offentlige høist gavnlige.

Men ogsaa baade vakte og fremhialp de store Følelser og Ærekierhed ved visse Indretninger, blandt hvilke Polyb **) især nævner Lovtaler, som pleiede at holdes ved berømte Mænds Jordefærd, og Optoge af udklædte Billedstøtter, og prydede med de Ærestegn, som de Afdøde i levende Live havde baaret, og Sæder paa Kurulstole paa Torvet nærved Talestolen, ligesom for ret at høre deres Roes, der var nedstammet fra dem, og, føier han til, et skiønnere, virksommere Skuespil kan Ynglingen ei lettelig betragte. Ja selve Forfædrenes Billedstøtter, med Anførelse af hans Hæder og Bedrifter bleve af ingen anden Aarsag satte i Forsalene, end at Forældre saavelsom Børn ved den daglige Beskuelse skulde afkommes til at tragte efter Hæder og Bedrifter. Af samme Aarsag var og dette en Indretning i Republikkens gamle, det er, som Cicero kalder dem, gode Tider, at i Giestebudene gienløde ei kaade Sange,

*) Cic. Off. 1. 12. Cic. orat. in Sen. P. R. c. 16.

**) VI. 51.

ti pludbredes der, som nu om Dage gierne skeer, løs Snak, men de berømmelige Mænds Roes og Bedrifter bleve siungne. Hertil kommer de fribaarne Ynglingers Klædedragt, lig den, som den høieste Øvrighed og Præsterne brugte, ved hvis daglige Beskuelse og Brug de skulde paamindes om, hvad de havde at agte paa, og hvorhen at stræbe. Hertil kommer den høitidelige Henførelse til Torvet paa Mandbarheds Dagen (Die tirocinii), for at modtage Toga af Prætor, under Faderens, Slægtningers, Venners Ledsagelse, ved hvis Taler Ynglingen opflammedes til at begynde at tænke og handle, som det egnede Manden, egnede den togabærende): rommerske Borger, og andet deslige. Dette maae være nok om de Meninger og Indretninger, i hvilket der meest toges Hensyn paa den offentlige Velfærd og Nytte. Lad os komme til den Deel af Disciplinen, som nærmest angaaer det private Liv, men hvorfra der og tilflød Staten den største Nytte.

I samme toges først Hensyn paa Opdragelsen i Almindelighed, og det saa omhyggeligt, at det bør fremstilles alle Forældre til Efterligning, og at derfra sones Disciplinen og Myndigheden i Børneopdragelsen at burde hentes. Det var Crates Ønske, at det skulde gives ham et af de høieste Steder i Athen,

hvorfra alle kunde høre ham raabe: "Hvad foretage I Eder, Mennesker, som med største Omhu øge Midler og Formue, men lidet bekymre eder om de Børn, til hvem I skal efterlade dem?" Hvilket, siger Plutarch med Sandhed, er det samme, som at sørge for Skoen, ei at ændse Foden. Var han paa hin Tid kommet til Rom, skulde dette Ønske have været overflødigt. Thi dengang sørgede Forældrene ei for noget mere, end for deres Børns Dannelse og Sæder. Et berømt Beviis herpaa findes hos Keiser August *), der, som i mange andre Ting, saaledes og i dette Slags benyttede meget af den gamle Disciplin: Sin Datter og sine Datterdøttre opdrog (instituit) han saaledes, at han endog vænnede dem til Uldspinden, og forbød dem at tale eller handle anderledes end aabenlyst og saaledes, som det skulde anføres i Dagbøgerne. Dattersønnerne lærte han selv for det meste Bogstaverne og Skrift (notas, thi saaledes troer jeg med Lipsius, at der bør læses) og Andet til den første Underviisning henhørende. Heller ikke sad han tilbords, uden at de jo sadde ved Bordenden, (hvilket samme Sveton **) beretter, at

---

*) Sveton Aug. 64.

**) Claud. 32.

have været en gammel Skik); heller ikke giorde han Reiser, uden at de jo kjørte foran ham, eller rede paa begge Sider af ham. Saaledes Keiser August i et, medens han var Enehersker, vistnok høist beskiæftiget Liv. Og dog er dette kun anført af Svetonius som en Prøve. Hvad Omhu maa vi da ikke troe, han har anvendt i vigtigere Ting? Eller, hvilken Omhyggelighed i denne Henseende maae vi ikke tiltroe hine gamle Rommere, hvem selve Tiderne og Stedet gave en større Leilighed dertil? Og vore Tiders Forældre, private Mennesker, skulle ikke skamme sig, naar de endnu tør troe, at der mangler dem Tid til at tage sig af deres Børn, eller troe, at denne Omsorg for den første Alder er uværdig for deres Personer, eller at de ei have Taalmodighed nok til at bære over med Børns Svaghed, som vistnok i den Alder maae taales? Det er i Sandhed, i mine Tanker, høist forunderligt, at de, som i at udføre andre Forretninger hverken lade Lyst eller Flid og Omhu savnes, og med største Taalmod udholde allehaande besværlige Arbeider og Forretninger, enten for det offentlige Bedstes Skyld, som er hæderligt, eller for Fordeels Skyld, som er tilladeligt, at de ere høist utaalmodige, naar de skal handle med Børn, og høist skiødesløse i at agte paa deres Nemme, Gemyt,

Gempyt, Fremskridt, da man ikke kan give Staten nogen større Gave end en god og nyttig Borger, og ved ingen Ting vinde større Fordeel, end ved at danne Børn til Dyd og Viisdom. Men disse Klager, endskiøndt de ere høist tilgivelige hos dem, der hartad maae søbe, i det mindste nippe af (certe primis degustandtum) hvad deres Forældres Efterladenhed har ibrukket — være dog fiernede fra denne Afhandling. Vi komme tilbage til Romerne, og hvor stor Omsorg disse fordum har havt for den spæde Alder, hvorledes de have ledet Børnene til Dyden, afholdt dem fra Lasterne, det viser ogsaa Cornelia Gracchernes Moder og hin Fader hos Horatz **). det kalder det en fra de Gamle vedvaret Etik, at bevare Sønnernes Levnet og Rygte uforkrænket, medens de behøve en Vogter, der førte Sønnen til Rom, for at lære de Videnskaber, som enhver Ridder og Raadsherre lærer sine Børn, og ledsagede ham som Opsynsmand omkring til alle Lærere. Under Forældrenes Hænder, troede man nemlig, at alt ligesom bedre vilde trives, fordi det bedre blev passet. Visinok kan det heller ikke ansees for noget Lavt og Uværdigt,

---

*) Sermon S. 4.

naar f. Ex. Claudiernes, Scipionernes, Fabiernes og deslige Mænds Fædre havde disse siddende paa Skiødet, og lærte dem de første Bogstaver og Tallene*); ligesom det heller ikke syntes Aristoteles lavt at giøre det samme med Drengen Alexander, end sige, at det skulde ansees dem uværdigt og ikke meget meer hæderligt og ærefuldt at have ved Formaninger og Øvelser (institutis) dannet Sønnerne til Dyden.

Blandt de private Dyder ere nu omtrent følgende de fortrinligste: Udholdenhed i Arbeide, Retfærdighed, saavel den almindelige som især den, der viser sig enten ved at søge eller forøge sin private Formue, Sparsommelighed, Tarvelighed og Afholdenhed. Men det vilde være uendeligt at fremsætte, hvad den gamle Rommerske Disciplin har forordnet om enhver af disse, for at vænne Menneskene til dem, heller ikke er det, hvad de fleste af dem angaaer, vanskeligt at fatte, især efter, hvad der ovenfor er sagt. For da ei at blive for vidtløftige, ville vi holde os til eet Slags, som indbefatter mange flere i sig: Maaden hvorpaa privat Formue søges, bevares, og nydes, i hvilken Henseende de menneskelige Gemytter synes at trænge mest til en god Disciplin. Thi det er ikke lettelig

*) Qvintil. S. 1.

nogen Ting, hvoraf flere Laster og Forbrydelser fødes, saafremt den ikke aldeles tvinges eller styres ved en vis streng Disciplins Magt og Nødvendighed. Thi i Tragten efter Penge viser sig ikke allene ofte en vis Lumpenhed og Nedrighed; men der gives og utallige Bedragerier og Uretfærdigheder, hvoraf fødes Trætter, Uvenskaber, endog blandt dem, hos hvilke de mindst burde finde Sted. Men i at bevare og og bruge Formuen afviges lettelig paa begge Kanter fra Sparsommelighed, enten til Gjerrighed og Paaholdenhed, eller til Ødselhed. Da nu Kommerne indsaae dette, søgte de med største Flid at forekomme, og raade Bod derpaa, og forebyggede, at der ei lettelig skulde opstaae, enten Uretfærdigheder i Pengesager, eller Gierrighed eller Ødselhed.

De troede derfor, at Gemytterne fremfor alt maatte bibringes den Mening, at Fattigdom ei maatte ansees vanhæderlig, eller Menneskenes Værd bestemmes efter Formuens Størrelse, ei heller Nogens Hæder forøges ved Rigdomme, eller formindskes ved Fattigdom. Saaledes var det hverken vanhæderligt for Horatius *) Byens Befrier, at han ei

*) Luo. 2, 16. Her er Horatius forvexlet med P. Valerius. Overs. Anm.

efterlod det, som han kunde begraves for, ei heller for Menenius Agrippa, *) der førte det romerske Folk tilbage til Staden, og oprettede den offentlige Enighed; men ei agtedes Qvintius Cincinatus derfor uværdig til den høieste Myndighed, fordi han med egne Hænder kun dyrkede et Landgods paa fire Dages Pløieland **). Med Rette siger derfor Livius ***), at der aldrig gaves nogen Stat, i hvilken Gierrighed saa silde indsnyttede, eller hvor Fattigdom saa høit og saa længe holdtes i Ære.

Da altsaa Beundring af Rigdomme var udelukt, og en hæderlig Fattigdoms Værd befæstet i Menneskenes Siæle, hvad var det da, som kunde lokke Menneskene til at begaae Uretfærdigheder i Pengesager? Men denne Mening udsprang af en vis Siæls-Høihed, der fornemmelig saae paa Frihed, Herredømme over andre Folk, Tapperheds Hæder, og befæstedes ved en særdeles Sparsomhed.

Og, paa det at Pengegierrighed end meer maatte indskrænkes, var det saaledes indrettet, at meget faa Maader til at erhverve Penge ansaaes for hæderlige, og kun de, i hvilke en vis Sindets Kraft

---

*) Liv. 2, 33. **) Liv. 3, 26.

***) I Fortalen til hans Historie.

fremlyste *): Agerdyrkning, hvori Udholdenhed i Arbeide vises, og intet Bedrageri kan finde Sted, Krigen, som berigede de Kiække, og Sparsomhed, der udsprang af Afholdenhed. Alle andre Maader, ved hvilke enten Vinding uden Arbeide vandtes **), saasom Aager, eller stor Vinding ene søgtes, saasom Handel, især den som meer tiente Vellysten og Overdaaden end Fornødenheden, samt Haandværker, deels ansaaes for ei synderligen hæderlige, deels for vanhæderlige. Ja endog alle Slags Næringsveie, der dreves meer for Vinding end for offentlig Nytte, agtedes lidet hæderlige, en fribaaren Borger aldeles ikke værdige, og overlodes til Frigivne. Saaledes vare offentlige Skrivere og Øvrighedernes øvrige Betientere, Vexellerere, Opraabere, Inkassatorer, Betientere ved offentlige Lege, Dandsere, og andre deslige Mennesker, deels lidet hæderlige, deels endog foragtede og uærlige, som kan bevises af utallige Steder hos Cicero, Sveton, og andre romerske Skribenter.

Men fortrinligt og ypperligt i denne Henseende var den fra de ældste Tider indførte Skik, at der af enhver Huusfader skulde holdes Regnskabsbøger, i

---

*) Plutarch in Numa. Plin. H. N. XVIII.

**) Cic. Off. I. 42.

hvilke Udgivter og Indtægter anførtes. Af Cicero *) sees, at denne Indretning har været holdt saa hellig, at den, som ei holdt nogen Regnskabsbog, eller nægtede at føre den, just derved blev mistænkt, og næsten æreløs, ei allene fordi han ansaaes for en lidet paapassende Huusfader, men fordi han ansaaes for, dermed at tilkiendegive, at han havde modtaget eller udgivet Penge paa en skiændig Maade. Ja, overordentlige Pengesummer, det er de, som ei anføres blandt Indtægter, vare æreløse, og regnedes Vedkommende til Forbeydelse **). Man vil maaskee sige: hvad Magt havde da denne Indretning til at undertrykke enten Gierrighed eller Overdaad? Jo den, at Menneskene saaledes afskrækkedes fra, enten at modtage ulovlige Penge, eller at anvende dem paa en skiændig Maade. Thi frygtede de end ikke for andet, saa dog sikkert for deres Børns, og især for Efterkommernes Dom, til hvem hine Regnskabsbøger nødvendig maatte komme. Men mest frygtede man for, at der maaskee kunde komme en eller anden Actor i en Rettergangssag, forsynet med Prætors lovlige Fuldmagt, hvilket meget ofte skeede i Pengesager, under Anklage af ulovlig oppebaarne Penge (Beslik-

*) Verr. I. 23. **) Cic. Verr. II. 70.

kelser (in crimine repetundarum), som fordrede hvert Aars Regnskabsbøger til Eftersyn, naar han havde Mistanke om, at der i dem kunde findes Spor, ved hvilke man kunde opdage Sandheden eller Brøden, hvorom der handledes, og, hvis der fandtes noget, som angik Sagen, forseglede Regnskabsbøgerne, bragte dem i Retten, i det mindste saae, og, som sædvanlig skeer, udspredte, om noget skiændigen var modtaget eller udgivet. Ja om end Nogen vilde indføre anderledes i Bogen, end han havde modtaget eller udgivet, kunde Bedrageriet findes i deres Bøger, som havde givet eller taget. Hvilket Alt er af den Beskaffenhed, at det maatte mægtigen afholde en ikke aldeles skamløs Person fra skiændig Fordeel og Pengehandel. I Øvrigt, endskiøndt denne Foranstaltning om at føre og bevare Regnskabsbøger maatte virke det Meste til Pengeudgivters Indskrænkning, bleve dog ogsaa andre Ting udtænkte, og anvendte til dette Øiemed. Først den simple tarvelige Klædedragt af eens Form og Art giennem saa mange Aarhundrede, hvor langt var den fra al Overdaad! Saa det øvrige Bostab, hvor tarveligt var det fordum, ja endog ringe, da der ogsaa ved Love*) var sørget for, at ingen maatte

*) Liv. XXXIV. 1.

have Guld- eller Sølvkar, undtagen til gudeligt Brug (religionis causa)! Fremdeles, hvilken Tarvelighed og Ædruelighed i Mad og Drikke, hvor stor ogsaa een Tid i private Giestebuder! Man see i Keiser Augustus en Mand, som ogsaa heri holdt stift og fast ved den gamle Disciplin, om hvem Sveton *) beretter, at han giorde Giestebude paa tre eller fire, og, naar det gik mest flot til sex Retter; men ogsaa undertiden stillede Hungeren og Torsten med Brød, overgydet med koldt Vand, med Æbler, Lactukstængler, Druer, og deslige almindelige og ringe Spiser.

Men under saa stor Tarvelighed og Sparsomhed vedligeholdtes dog Siæls-Høihed, og ædelt Sind og Veldædighed bevaredes. Og ligesom de roses, der giorde ringe Bekostning for deres egen Skyld, saaledes holdtes de i største Ære, som giorde store Bekostninger for Gudernes og Religionens Skyld, som opofrede store Pengesummer paa offentlige Veie, Vandledninger, Templer, Lege, og deslige Ting, hvormed Staten og Efterslægten var tient, saa at de derfor agtedes værdige til at opløftes til Statens høieste Æresposter, fordi der var grundet Haab om, at de vilde vise sig med en høi Tænkemaade i Forret-

*) Aug. 74 76.

ninger af Hædersposter, og intet henføre til eget, men Alt til det offentlige Beste.

Men det er Tid at afbryde, for ei at overskride denne Afhandlings Grændser. Thi at giennemgaae Alt vilde udfordre en fuldstændig Bog. I Øvrigt kunne Yndere af den Romerske Litteratur, oplyste af denne Prøve, skionne, i hvad Hensigt Kundskab om de Romerske Antiqviteter bør samles, og at den udgior et Slags Philosophie, der vistnok er populær og langt fra ikke spidsfindig, men i Øvrigt sand, og ei mindre virksom end den spidsfindige.

F. Schmidth.

Fragment
af en Plan til et Heltedigt Valdemar.
(Udaf Digteren Edv. Storms efterladte Papirer.)

(Et litterarisk Anecdoton.)

Forerindring.

I Noterne til den Prøve af Fordanskningen af Vidas Poetik, der meddeeltes i forrige Hæfte, omtaltes den i ældre Dage, hos vore som hos de tydske,

franske og engelske Digtere brugelige, og af Viba anbefalede Skik, at giøre et fuldstændigt prosaisk Udkast til poetiske Arbeider, inden man begyndte paa Udarbeidelsen deraf. Som et interessant Exempel herpaa, troer Undertegnede at burde meddele et i Edv. Storms efterladte Papirer forefundet Fragment af et saadant Udkast til de første Bøger af et Heltedigt, Valdemar. Vist nok indeholder det kun Planen til de to første Sange af Digtet, og Begyndelsen af tredie Bogs Plan; men da just her et Blad er borte af den store Folio Kladdebog, hvori Storm henkastede sine Concepter, kan jeg ikke skiønne, hvorvidt Digteren var kommet med dette Foretagende, hvoraf iøvrigt ikke een versificeret Linie findes, og kun længere henne i Bogen et kort, neppe med det nedenstaaende i nogen nær Forbindelse staaende Fragment.

Forved Udkastet gaae først tretten Folio Sider Materialier, uddragne af Saxo; eller paginerede Henviisninger til de Stæder i Saxo, han i sit Digt agtede at benytte.

Derpaa følger under Overskrift: Personer, som virkelig har været til, paa noget over 4 Foliosider, en alphabetisk Fortegnelse af 50 Personer — der, mærkelig nok, samtlig ere Mandfolk, tilligemed en kort Caracteristik af dem. Denne Fortegnelse synes imidlertid

ufuldført, ogsaa deraf, at om den 50de, navnlig Wedemann, intet findes, men ligeovenpaa kommer Udkastet til et lidet Spøgedigt.

Herpaa følger nu, ikke i Klak henkastet, men med Storms bestemte pene Haand, den omtalte — sikkerlig maaskee af flere foregaaende Udkast omskrevne *)

Plan til et Heltedigt over Valdemar den Store.

Første Sang.

Valdemar er paa Vildsvinejagt tillige med Magnus, Oluf, Ingvar, Arnold, og Sune. Magni Liv er i Fare, men Kongen redder det ved pludselig at giennembore Vildsvinet. Magni Erkiændtlighed og høitidelige Løfte, at hans Liv skal bruges og opofres til Valdemars Tieneste. Da Svinet om Aftenen skal fortæres, og enhver af Giæsterne efter de Tiders Brug tager sin Kniv frem, erindrer Valdemar ved denne Leilighed at vise sine forsamlede Venner den Rageskniv, hvormed Harald, St. Olufs Broder, i Constantinopel dræbte en Drage, for hvilken han var kastet. Denne Kniv giemte han som en Raritet. Nogle af de Nærværende, som ei havde hørt tale om

*) Denne Plan er efter Skriften og Blækket at dømme fra Aarene 1780 eller 81.

denne Begivenhed, forlange Underretning om samme. Kongen befalede Arnold Isländer (hvilken Absalon, som han pleiede følge, havde efterladt Kongen af en Aarsag, som siden bliver Læseren bekiændt) at besynge denne Tildragelse. Arnold er ellers særdeles forfaren i gamle Historier, og en god Skiald. Han synger, hvorledes Harald, da hans Broder St. Oluf blev ihielslaget, maatte for sin egen Sikkerhed vende Fædrelandet Ryggen. Paa denne Flugt kommer han til Constantinopel. Keiseren optager ham ved sit Hof, og beviser ham adskillig Gunst. En af Keiserens Yndlinger bliver jaloux, og da Monarken engang forærer Harald et kostbart Belte, siger Favoriten, det var bedre at forære ham et Halsbaand til den Hund, der var Norges Regent. Harald, opbragt over denne Fornærmelse, ihielslaaer Yndlingen, og dømmes derfor selv til at ædes af en Drage, der holdtes indsluttet i et Taarn nær ved Havet. Hans Tiener Torben tager frivillig Deel i hans Skiæbne, og lader sig føre ind i Fængslet, hvorhen han hemmelig medbringer en Fiskesnor. Igiennem et Lufthul ud til Vandet fiske de, og bestrøe Gulvet med Fiskene. Dragen bliver indladt, og styrer sin første Hunger paa disse. Med eet springer Harald paa Dragens Ryg, og støder Kniven ind i dens Navle, da Tiene-

ren imidlertid slaaer dens Hoved itu. Af dette tapre Forhold blev Keiseren ikke alene bevæget til at eftergive Harald den fortiente Straf, men sendte ham hiem til sit Fædreland, forsynet baade med Skib og Penge.

Neppe har Arnold endt sin Fortælling, hvorved Birkekanden med det stærke Øl gik flittig om, forend Esbern Snare kommer fra Kallundborg, som han nylig har befæstet mod Sørøvernes Anfald, og forkynder Valdemar, at her var nu ikke Tid til Sang og Giestebud længere, siden Rygerne vare frafaldne, og begyndte at ruste sig imod Dannemark. Et af deres Skibe havde sat i Land, og brændt en By, inden han (sc. Esbern) kunde fra Fæstningen ile til Undsætning, og forjage disse slemme Giæster. En af deres Folk havde han fanget, som paa Flugten havde brækket et Been i en Grøvt, og kunde altsaa ikke komme bort med sine Staldbrødre. Kongen befaler, at denne Fange skal bringes frem. Han bekiender, at Rygerne vare blevne oprørske i det Haab, at Valdemar skulde have saameget med de norske Seyer at giøre, at han ei fik Tid til at revse og undertvinge dem paa ny. De havde hørt, at Kongen var beskiæftiget med at udføre sine Prætensioner paa den norske Krone, (hvilken Nordmændene selv tilforn

havde budet ham efter Kong Inges og hans Broders Død) imod Erling Skakke, som vilde have sin Søn Magnus, der var af gammel Kongeslægt, paa Thronen. De havde hørt, at Kongen var i Knibe med sin Flaade, uagtet Tønsbergernes Villighed og Glæde, hvormed de modtoge ham, og at hans Folk formedelst Niels Oxes frygtsomme Tale vare blevne gienstridige. Alt dette, troede de, havde sat Kongens Sager i en saa forvirret Forfatning, at Rygerne intet beqvemmere Øieblik kunde finde til at bryde deres Aag. De troede og, at deres Affald var endnu Valdemar ubekiændt. De havde derfor brugt fremmede Skioldemærker paa det Skib, hvormed nylig Landgang var skeet; men nu vare de formedelst hans — Fangens — Opbringelse røbede.

Valdemar bliver hæftig vred, og befaler, at den fangne Ryger skal straffes paa Livet. Denne beder da om Skaansel, og aabenbarer sin Slægt, nemlig at han var Gottschalks *) Brodersøn. Han

*) Paa ovennævnte Fortegnelse over virkelige Personer, caracteriseres denne Gottschalk saaledes: En Sclaver listig og skikket til at stifte Uenighed mellem sit Folk og Saxerne, Valdemar til Fordeel.

veed, at hans Farbroder har giort sig fortient af de danske, ved, paa en listig Maade, at stifte Uenighed mellem Sclaverne og Saxerne. Paa Grund heraf bliver han og benaadet. Men Kongen beslutter paa det grusomste at hævne Sclavernes Urolighed, og venter kun efter Absalon, for at lave sig til et Hovedtog.

Absalon er reist til en Havn i Jylland, hvorhen et af Esberns Skibe, som var sendt til Hertug Henrik, er drevet, og af Indvaanerne anholdt. Da Valdemar fik Kundskab herom, sendte han strax sin Ven for at undersøge Skibets og Folkenes Ærinde. Efter Magni Raad faldt Lodden paa Absalon, og da Absalon befrygtede, at heri skulde stikke nogen Cabale, eller at man vilde benytte sig af hans Fraværelse for at sætte Uenighed mellem Kongen og ham, saa befalede han sin tro Arnold at blive tilstæde hos Kongen for at høre, om intet til hans Skade blev omtalt, eller bragt paa Bane. Omsider kommer Absalon tilbage, og begynder at foranstalte Udrustningerne. Medens de vare, falder han paa at raade Kongen til at sende et Gesandtskab til Keiseren, for at udvirke et evigt Eiendoms Brev paa alle de Lande, der i forestaaende og følgende Krige kunde erobres i Venden. Valdemar beslutter selv at reise ud i Tydskland i

dette Ærinde, hvilket Absalon paa det hæftigste sætter sig imod, men uden Virkning. Esbern og Sime af Siælland, Taege og Esger af Fyen, samt nogle Herrer af Jylland udvælges til Kongens Reiselskab. Reisen gaaer for sig til Maynz,*) hvor Keiseren er. Valdemars Afskeed fra sin høitfrugtsommelige Dronning Sophie. a) Knud Pritzlaws Søn, en tapper, men grov og but Mand befales, at gaae over til Rygen med endeel af Flaaden, for ved idelig Plyndren,

---

*) Dette Navn er af Storm siden udslettet, men intet andet sat i Staden.

a) En Variant heraf synes det ovenomtalte længere henne i Bogen skrevne og med det ovenstaaende ingen Forbindelse bragte Fragment, at være; det lyder saa: "Arkonnesetne have i nogle Dage ei vovet at falde ud mod Beleirerne. Over denne deres Frygtagtighed giør Absalon sine Betænkninger, der endnu mere bestyrke Valdemar i sit tilforn fattede Forsæt at reise til Keiseren for at faae Stadfæstelse paa de Lande, som han i denne Krig maatte kunne erobre. Forgiæves forestilles ham alle denne Reises Farligheder, man gientager for at bevæge ham de Forræderier, som han alleerede havde prøvet, især Kong Svends, som var saa nærved at forraske ham i Roskild. Men V. er ubevægelig. Førend han reiser, mønstrer han sin Krigshær og giver den de behørige Forholdsordrer, som den i hans Fraværelse havde at rette sig efter.

Skiænden og Brænden, at holde Fienden ilive, saa at han ei skal faae Tid at befæste sig, og samle Kræfter mod det tilstundende Tog.

Anden Sang.

Da Kongen med sit Følge kom til Holsteen, bliver sammes Hertug Adolph allarmeret, og troer, at Kongen i Følge det gamle Fiendskab mellem dem er kommet for at giøre ham Bryderi. Men da han ved en Spion faaer Hensigten af Valdemars Reise at vide, drager han ham selv imøde ved Itzeho, og paa den venligste Maade undfanger ham. Da han ei kan overtale Kongen til, at modtage den fine Beværtning, han byder ham, forbyder han sine Undersaatter at sælge noget til de danske, som altsaa see sig nødte til at antage hans giorte Tilbud. Han geleider Valdemar til Bremen, hvis Biskop paa den hæderligste og meest giæstfrie Maade modtager ham, og slaaer sig omsider selv til Kongens Følgeskab, hvilket af adskillige saxiske Førster og Herrer saaledes foreges, at den kongelige Svite var næsten en reisende Krigshær liig, og ved sin Mangfoldighed indjog Skræk i alle de omliggende Egne, saa at Indbyggere, der ikke kunde naae Skovene, flyttede med Hustruer og

Børn til Kirkerne. Esbern drister sig efter Overlæg med sin Broder Absalon til at raade Kongen at reise hiem, og advarer ham mod den listige Keisers Rænker, der uden tvivl vilde giøre et eller andet Brug af den heldige Omstændighed, at han nu havde Kongen i sin Magt. Men Valdemar viser ham med Vrede fra sig, og bliver sin eengang fattede Beslutning tro.

Da Rygtet om Valdemars Ædelmodighed og Retfærdighed udkom, forvandlede Almuens Frygt sig til Kiærlighed, som næsten gik til Tilbedelse. Mødrene bringe deres Børn, at Kongen kunde røre ved dem. Bønderne bringe deres Sædekorn til ham, at han ved sine Hænders Paalæggelse skulde give det Frugtbarhed og en velsignet Vært.

De Berømmelser, han faaer, opvækker Jalousie og Had mod ham hos Keiseren, som desuden allerede har fattet listige Anslag imod ham. Strid i Anledning af Pavevalget. Alexander og Octavianus, som kalder sig Victor, giorde begge Paastand paa den hellige Stoel. Keiseren understøttede den sidste, og andre Fyrster, hvoriblandt Valdemar med den danske Geistlighed, den første, som var den retmæssige. Octavian havde allerede havt en Gesandt, ved Navn Bernhard i Danmark, for at hverve sig Par-

tier, men Gesandtskabet endtes ikke efter Ønske. Midlertid opholdt han sig ved det keiserlige Hof, og derfra bandsatte sin Rival, samt alle hans Tilhængere, samt salvede og indviede Live til Biskop i Fyen, hvormeget end Absalon satte sig derimod. Ufornuftig Tale af Reginald Biskop i Coln. Absalon faaer Valdemar til at forlade den uretmæssige Forsamling, og følger selv efter.

Da Valdemars Suite leed Mangel paa eet og andet, og han derover beklagede sig for Keiseren, raader denne ham til at røve og tage med Magt; men Valdemar overbeviser ham om, at Vold og Uret ere de skammeligste Pletter i en Fyrstes Liv, og at intet burde foretages ude, som ansaaes for uværdigt hiemme. Han beklagede hoilig, at der eengang var i hans Navn brugt Vold, og kommet til Blodsudgydelser.

Paa sin Tilbagereise reed Valdemar engang alene, og havde skikket sit Følge i Forveien. En stærk Regn blandet med Uvæir og Torden nødede ham at ile til nærmeste Huus; men han tog feil af Veien, og forvildede sig i en stor Skov. Midt i samme bliver han pludselig vaer en deilig Dal, i hvilken stod en Hytte, som Kongen nærmer sig til.

Han hører en sørgelig Sang af en Fruentimmerstemme, og mærker, at det Sprog, hvori samme synges, er dansk. Dette betager ham vel en Deel af den Frygt, han var i, for at træffe paa en Røverbolig, men opvækker den høieste Grad af Nysgiærrighed hos ham. Med eet bliver han Sangerinden vaer, som er en gammel Kone, siddende paa en grøn Bænk ved Siden af Hytten under et Træ. Hun forskrækket over at see en anseelig Mand bevæbnet ved sin Dør, giver et Skrig af sig, hvorved en ung smuk Person med en ung Kone, og to smaa Børn komme ud af Hytten, og blive ligesaa forbausede, som den Gamle. Valdemar, som mærker dette, betager dem alle deres Frygt ved at sige dem Aarsagen til hans Nærværelse paa dette Sted.

Den gamle Kone, som han tiltaler i sit Modersmaal, hvilket, han mærker, de andre ei forstaae, modtager ham velvilligen. Efter at have forfrisket sig, er hans første Omhu, at erkyndige sig om disse Eremiters Stand og Levemaade, hvori den gamle tilfredsstiller ham efter nogen Betænkning med følgende Episode:

"Kong Erik Ejegod havde tillige med sine yp"perlige Siels- og Legems Fordele den Svaghed, at "være meget hengiven til Vellyst. Hans fromme og

"føielige Gemalinde Bothilde gav ham ikke faa An-
"ledninger til at fuldføre sine Lyster, ved at see igien-
"nem Fingre dermed, og endog at skiænke hans Mai-
"tresser en Deel af hendes Omhu og Venskab. Jeg
"var een af disse, og stod i megen Naade hos Dron-
"ningen. Da Erik havde begaaet Mord paa nogle
"af sine Hoffolk i det Raseri, som Musikens forun-
"derlige Virkning havde sat ham i, besluttede han
"til Poenitense at besøge den hellige Grav. Min
"Siel hængt alt for stærkt til ham, at jeg kunde
"lade ham reise uden mit Selskab. Jeg aabenba-
"rede Bothilde mit Forsæt, som endelig samtykkede
"deri, paa det Vilkaar, at jeg skulde klæde mig i
"Mands Dragt, og blive ubekiændt for ham, paa
"det hans forehavende Forsæt ikke skulde vanhelliges
"af nogen vaagnende Sindslidelse. Jeg forklædde
"mig, og drog med, som en af Dronningens Tie-
"nere. I Constantinopel mærkede jeg, at jeg var
"frugtsommelig. Keiseren Alexius Commenus, som
"i Forstningen havde havt Mistanke til Erik, fik
"siden den fuldkomneste Agtelse og Venskab for ham,
"og sendte ham beqvemmelig til Cypern. Der blev
"Kongen syg af en hidsig Feber. Jeg opvartede ham
"med al Iver, uden at han kiændte mig, førend i det
"sidste Dieblik, han levede. Hvor rørende var ikke

"vor Afskeed! Han døde, og blev jordet i et Land, "som aldrig tilforn taalte noget Liig i sit Skiød. "Hans Dronning fulgte ham snart dog i Hierusalem, "og hans hele Følge blev adspredt. Endeel drog "hiem; endeel tog til Constantinopel igien i Keise"rens Tieneste. Jeg reiste til Jerusalem med Dron"ningen at giøre Poenitentse, og da hun var død, "giorde jeg det Løfte ved den hellige Grav, at jeg al"drig mere skulde komme til det Fædreneland, der "havde seet mine Vildfarelser. Kort derpaa fødde "jeg i Jerusalem denne Datter, som her staaer, foer "tilbage, og nedsatte mig i denne Ørken, hvor jeg "giftede hende med denne Bondesøn, uden at hendes "Herkomst er nogen af dem bekiændt."

Valdemar hører opmærksom paa denne Fortælling, hvorpaa han begaver hende rigelig, sukker, og drager til sit Følge, som med Smerte venter paa ham.

Tredie Sang.

Medens Valdemar paa sin Tilbagereise opholder sig hos Hertug Adolph, som nu er blevet een af hans troeste og bedste Mænd, faaer han Tidender om Knuds Bedrifter paa Ryggen. Han har skiændet, og brændt, og plyndret paa mange Stæder i

Landet. Rylænderne, som af dette Forspil mærkede, at det var Kongens Alvor tilstrækkelig at tugte dem, besluttede at sende en Gesandt til Danmark for at begiære Fred. Til dette Ærende vælges Dombor, som ved sin Veltalenhed allerede tvende Gange havde formaaet Kongen til at lægge Vaabnene ned, som vare opløftede mod hans Fædreneland.

Endelig kommer Valdemar hiem til Danmark, og bliver af sit Folk modtaget med overordentlig Hoitid og Glæde, hvilken forøges ved den lykkelige Begivenhed, at Dronningen nedkommer i Barselseng med en Søn, som af Absalon døbes, og faaer det Navn, Knud.

Medens al denne Høitid varer, hvortil Dombor med et misfornøiet Hierte maa være Vidne, fortsættes Udrustningerne, og skulle udskrives fra alle Rigets Egne til at møde i Isefiorden paa en bestemt Tid. Midlertid lades den rygiske Gesandt til Audients. Han forestiller med megen Veltalenhed sin Nations forrige Fordele i Krigene, som de danske havde ført med dem; hvorledes Kong Niels (uagtet han endog var den første, som bragte Rytterne til Skibs over til Venden) slap ilde fra det Tog, han giorde mod Hendrik Gottschalks Søn, da Hertug i Venden; hvorledes Svend Grathe og Knud Mag-

nusſen, begge Konger, havde forenet deres Magt mod Slaverne uden at kunne udrette noget; hvorledes bemældte Hendrik havde endog forflyttet Krigen til de danſke Lande, og røvet, og brændt indtil Sleswig, ja draget over til Fyen, og afbrændt Odenſee. Vel havde Erich Emund indtaget Landet, ja tvunget Arkona ſelv til at antage den chriſtelige Religion, men hvorlænge varede det, inden de frafaldt, og vendte ſig igien til deres Fædrenetro og Afguderi? Valdemar ſelv havde jo nu giort ſaamange frugtesløſe Forſøg paa, at undertvinge dem, ja ladet ſig underſtøtte — (formodenlig af Henrik Løve).

* * *

Hermed afbrydes Fragmentet, og er det da ikke at ſige, hvad Størrelſe og Omfang der var beſtemt dette Digt, ſaalidet, ſom hvad Versart Digteren vilde valgt dertil. Efter de af Saxo uddragne Steder at regne, der hidtil troligen ere benyttede i Digtet, har man Føie at antage, at han vilde fortſat Digtet indtil den Tid, da Valdemar overgav ſin Søn Knud Befalingen mod Slaverne. Endnu maa jeg anmærke, at længere henne i Bogen findes Udtog af Helmoldus, ſom formodenlig ſtaae i Forbindelſe med dette Arbeide, hvilket muligt og kan, ſkiøndt i

anden Henseende være Tilfældet med et Udtog af Dudins Noter til Vida.

K. R.

Parga

anden Sang (sluttet),

(s. f. H. S. 237).

Paa fyrig Ganger hist hvo kommer i Galop
Saa fraadende, som Skum paa Bølgetop?
Fiern Biergetindens Taage liig
Han kommer, kommer; alle undre sig
Hans Navn og Budskab ei de vide;
Paa Liv og Død, men ene, sees han ride.
Han kommer med Lynstraalens Fart,
Hans Gangers Fodtrin synes dem saa snart.
Et Varselsgienfærd mon det er,
Dem at bebude Pargas Blodstorm nær?
Hvo du end er? hvad du mon være?
Har du vor endelige Lod at bære?
Han nærmer sig med Tankens Hast,
Og see! hans Øie ved Haidea hænger fast.
Ham Rum at give skiller Trængslen sig.

Et Lavaudbruds Strømning liig.
Han kommer; høit hvert Hierte slog,
Da Gienlyd Hestens Fied gientog;
Hans Snarhed lette Vindflugt overgaaer,
Selv Echos Klynk den ikke naaer.
Til skiælvende han oiner nu Haidee
Da tolker saa sit Hiertes haarde Vee.
"Hold inde! hold! fortvivlet Mand!
Lad synke spidse Ataghan,
Der ei af Livsblod før er farvet rød!
O skal den vorde sligt et Blomsters Død?
Hold — inden Strøm af Purpurblod
Henbruser ad dit Sværd, som løsladt Flod.
Uhyrerne har standset mordisk Færd
End deres Rov ei Parga er.
Din Arm lad synke, tør din Taare af,
Thi fra dit Løfte Himlen fri dig gav.
Haidee end elske skal og Parga seire!"
"De Vantro standse!" denne Glædesrøst
Bestandig dvæler i hvert Bryst;
Liig ud af Taagen brudte Morgengry,
Og Lynglimt frem af tunge Sky;
Et Soelsmiil kommer over hver,
Regnbuen lig, forbi naar Regnen er.
Dog Hiertet, der blev alt for nylig frø,

Mistroer bestandig flygtigt Glimt af Ro,
Og i Olivekrandsen glade
Indfletter grædende Cypresses Blade.
"Haidee see op — vaag op at skue
Her flagrende din Bagdads Due *),
Der om din Fare Budskab bragde mig,
Den hviler ved det Bryst, der ene slaaer for dig,
Og der blev dit, om end saa fiern jeg var
Fra dig, som nu fra Alt, hvad Andet kiært jeg har;
Vaag op! vaag op! ved Lunas Skin, min Mo!
Vi seile over mørkblaa Sø.
Og stedse jeg den Dag velsigne vil,
Der dig til Frelse vingede min Il."
See Blomstret zittrende og sødt, der ved **)
En Regnskyl bøiedes til Jorden ned,
Lig Pigen der i vilde Drømmeri
Omvanker i forvirret Phantasie.

---

*) Bagdads eller Babylons Duen bruges hyppig i Østerlandene, som Brevdrager, til at bringe Budskab. Brevet bindes under dens Vinge, og den undlader aldrig at flyve tilbage, hvor den er fra.

Forf. Anm.

**) Dette Sted har jeg ikke ret kundet finde Rede i; mulig er det Trykfeil i Lemmeudgaven, der gior mig det saa dunkelt.

O. v. Anm.

Og seer sig om, som hun bestandig paa
En rædsom sviigfuld Søvndrøm vogte maa
Og stedse ned af blege Kinder
Graad, du forgiæves vil aftørre, rinder.

Sin Elsktes Haand hun skiælvende mon trykke,
Og ved hans Bryst udaander nu Haidee
Det Suk, saa blidt, saa ynksomt smeltende,
Der taler om forgangen Lykke,
Som det, med Taare Engle sukke,
Naar Himlene sig for en Døende tillukke.
Hun stedse, men forgiæves prøver paa
Indfødde Sorg skiult eller qvalt at faae.
Dog inden stumme Smerte fik
Husvalelse af hendes Elskers Blik
Der falder blidt som Dug paa Rosen i dens Død,
Som Solens hulde Smil, naar Morgenen frembrød.
Og dog end ei Haidee sin Taushed bryder,
End ei har talt, skiøndt hendes Taare flyder.
Hun, efter Veiret dragende, saae ud
Liig en til Død troloved beilig Brud.

Men Oldingen der over Baalet hang,
Et Gienfærd liig, der med et brustet Hierte
Omsvæver end det Leer, med Smerte,
Ham Skiæbnen at forlade tvang.

Fremtreen og Fædrene tiltale saa,
Der Vagt om muldne Beenhuusflammer staae.
"Ei stræde vi forgiæves, Pargas Mænd,
Skiøndt vi som Fugle er med knuset Vinge,
Dog haabe vi at leve op igien,
Som Blomsterne i Vaar paa ny udspringe.
Siig, elskte Brødre! skulle vi
Feigt bøie ydmygt Knæ for Muslems Tyranni,
Og trygle om hans Slaveri?
Liig Gribbens Rov for barske Alis Fod
Os tigge Livets eller Dødens Lod?
O det forbyde Gud! og I som saae
Meer end Dødsmarter paa min Pande staae,
Til vildeste Fortvivlelse mig drevet,
Og af Naturens Angst mit Hierte sønderrevet,
I rædselfulde Stund, der liig et Uvæirsbrud,
Brast over mig med Qvaler ud,
Som ingen uden de kan kiænde,
For hvem ei Død er Altings Ende.
Siig, skal vi udgaae, som den Gnist,
Der spretter ud fra Marterflammen hist?
Som Offre falde Mand for Mand
For den bandlyste Muselman?
Hvad heller flye fra Fædres Helligdom,
Hvor vantro Røverfod end aldrig kom.

Skal vi omflakke vide Ocean,
Og giennemvanke hvert et Jordens Land
Saa vid, hvor gyldne Horn med Overflod
Paa Indiens Hoie Solen fylder,
Og hvor den med gienspeilet Straaleglands forgylder
Nilstrømmen, eller gule Ganges Flod?
Der tør vi finde eenlig Strand,
Hvor al vor Uret og vor Smerte slumre kan,
Hvor vi med Trods kan Uvæirsbraget høre,
Og lee ad Stormene, der dybe Hav oprøre.
Thi hvad kan Ven og Fiende giøre mere,
Da svundne alle Lykkedrømme ere?
Ulykkelig Skibbrudden liig
Med kappet Mast der klynger sig,
Hver Bølge, naar den kommer eller gaaer
Ham truende i Grav at styrte spaaer.
Dog os en Hævnens Stund kan Himlen sende,
Der Parga atter rive skal af Hænde
Paa Ali vor forhadte lumske Fiende."
Ei takløst og nagtet Hverv det var,
Ei Raad forsmaaet af den, det æsket har.
Men diærvere hvert Hierte lod
Som Ord og Tone gav det Kraft og Mod.
Agapios med langtsomt Skridt fremgaaer
Sit Øie paa de Elskede han slaaer,

Hvo paa hans Blik gav Agt, let kunde see,
Der kiæmped Rasenhed, med Hiertevee.
Med blandet Sorg og Harm han paa
Andreas Ildord svarte saa:
Retfærdige Gud! skal slige Hierter da
Med Følelser saa hulde og saa rene,
Ved Væsdens Hærjestorm hinanden rives fra
Som Lovet zittrende fra Palmens Grene!
Hvi slumrer Suli Biergmandshær?
Hvi glimre ei dødsvangre Spær?
At under Alis Vold de bukke,
Forbande grumme Stund med dybe Sukke,
Igiennem vilde, krigerske Hiem
Da hans Tambourghis *) Bulder rulled frem.
Fra Biergets Aas til Moseoraa
Den kiække fri nu skiælve maa.
Man siger Ali nær os være,
I Slangebugter os at snære,
I dobbltbesudlet Haand at faae.
Som mangt et Offers Blod er paa.
Mon Hierteblod hos kiækkest Mand
Ei ved slig Udaad iisne kan?
Hvor hans dødsvangre Fod hentræder

*) Tambourghi, Trommeslager. F. A.

Vampir og Slenke der paa Stand
Blodstænket Vinge over ham udbreder.
Hans Daad forkynder ham af Eblis *) Stamme,
Der hersker over Verdener i Flamme,
Og aldrig, flygtigt Dugdrop liig,
Har Medynk i hans Siel indsneget sig."
Hvor Glykyslimens Bølger blaa
I Hvirvler hist mod Stranden slaae,
Hvad Skarer Pargas Flygtninger
Paa deres Sørgekaar fortvivlte vente der!
Skiøndt Lykkens Stierne daled ned,
Endnu de elske Frihedѕ Yndighed

*) Ebli var fordum en af de Engle, der vare Gud nærmest, men siden den øverste af de faldne, om hvem den mahomedanske Tradition fortæller, at da Gud havde besluttet at skabe Mennesket, blev det Leer, hvoraf det skulde skabes, bragt til et Sted i Arabien mellem Mecca og Tayef, og først æltet af Englene, men siden dannet i Menneskeform af Gud, hvorpaa det skulde staae og tørres i 40 Dage — andre sige 40 Aar. Midlertid besøgte Englene det ofte, og Eblis mellem dem, men da han vidste, det var bestemt af Gud til at sættes over ham, nøiedes han ikke med at see derpaa, men sparkede til det, saa det klang, og foresatte sig lønlig aldrig at erkiænde det for sin Overmand. "Og da vi sagde til Englene, hyld Adam! hyldede de alle uden Eblis, der afslog det — siger Koranen andet Capitel. —

Der med udslagne Seil det Skib de see, hvorpaa
De skulde til en anden Verden gaae.
Nu gives Løsenet — eet Blik — ei mere
Eet langt et sidste Blik — til Bredden kiere,
Det Stir, det Martrestir mon overstandet være,
Makar nu standser Trængselen,
Med snare Fied der iler hen,
Liig dem, der tumled om paa stormig Hav,
Ei agte Kulingen, uræd for Død og Grav,
Haideas Haand at faae af Hendes Fader,
For Fædrehiemmet hun forlader.
Man Harmens Ild paa Oldingsbryn blev vaer,
Saa Ynglingen han gav til Svar:
Hør, mine Fædres Gud! min Eed,
Her for din Fod jeg knæler ned.
Saalænge Parga skal i Kummer græde
Som Moderen for dødsyg Spæde,
Saalænge drevne bort fra Held og Eiendom
Med pinte Hierter vi landflygtig vanke om,
Opsende vore høie Raab
Til Frihebs Yndling himmelbaarne Haab,
Og som vildfarne Sømænd skue
I Midnatsmørke efter Fyrets Lue,
Mit gamle Hoved falde Hævnen paa

Det som Sirocoblæsten slaaer,
Der dræber Blomsteret i Orken strød,
Som beiler til den Vind, det er dets Død!
Det varme Blod, som livet dette Hierte,
Udrinder draabeviis i navnløs Smerte,
Ifald min Kiærlighed, min Stolthed, min Haidee
Makar! din Brud nedknæler blussende,
For Parga — Parga jubler, vi er fri
Og Himlens Gienlyd stemmer Jublen i."
Hvad Lidenskab nu i hins Aasyn stred,
Skiøndt stærk, dog ei for stærk for Kiærlighed,
Og Blikke straaled frem af Øinene paa ham,
Som han Prophetens Drøm fornam?
"Den Gud, der dette pinte Bryst opflammer
Som vrides under Dolkestik af Jammer,
Os vil fremlede paa vor tunge Sti
Som han fra Muslems Ran os vilde frie,
I dit Navn, Naadens Gud! jeg hævne skal
Mit Fædrelands Beskiæmmelse og Fald.
Ei saa modfalden er endnu vor Siæl,
At vi mistvivle om vort Mods og Slavinds Held.
Adsporge hvert sit Bryst, om Haabet der
Med grum Fortvivlelse i Kamp ei er.
Mig med saa huld en Glands det smiler til,
Som til henrykte Seer Engles Smiil.

Haidee! saa talte modige Macar,
Liig Løvens Røst fra fierne Krat det var,
Og stærkere hans Arm lod til at blive
Og mere Klarhed matte Smiil oplive,
Den Soel mit Hierte varmes ved, er du!
Græd ei, skiøndt for en Tid vi skilles nu,
Vil Himlen denne Arm kun Styrke give,
Uplettet Frihed skal gienvunden blive
Ved hver en Fród, jeg venter, er min Eed
At see mit Land, og naae din Kiærlighed."
Hvorfra udbrød det Skrig liig Natteuglens Røst,
At sønderslide et ei bristemægtigt Bryst?
Ned segner Oldingen! siig, mon en giftig Drik
Han af fortvivlet Haand sig fik,
At han saa svagt kun drager Aande,
Liig den, der streed i Dødens Vaande?
Og see, hvad vældige Sindslidelser
Paa dugget Pande samles der!
De løfte ham med ynksom Arm;
Hans Hoved hviler paa Haideas Barm;
Og Ungdom her saae ud, ved Ældes Side,
Som her hos Sandhed vaaged Ombed blide
Det lod, som snart hun skulde samles med
Den blege Skikkelse, som nu med Døden streed.

Men lyt! han taler! fast det var,
Som Guddomsmagt hans Bryst betaget har,
Et livligt Haab, henrykte Følelser,
Som giennem Midnatsmulm sig stiæler Stierneskiær.
I stormig Nat liig klare Luer
Man over Herskends *) Dyb at krybe skuer.
Han taler, men ei nu hans Ord gienkalde
Den bedske Lære: græd for alle.
Men forudvidende i Fremtids Krønikker,
Klar Udsigt giver han af Pargas Hædersfærd.
"I dette Mulm hvad øiner jeg?
Et Folk, der op af Graven steeg!
Mens dybe Hædersstraaler gik
Fra Land til Sø, til Bryst fra Blik.
Det ei forvildet Drøm kan være
For sød Henrykkelsen, for klare Straaler ere
See Seiren kroner vore Heltes Mod,
Vanhellig Muslem i sit Blod!
Og see, med lette Trin hvo kommer der?
Halvdee det med sin Brudeskare er,
Macar det er i Hædersglands
Fra Ærens Mark med Seirkrands;

*) Herskends Sø siges i stormigt Væir at funkle som Ild S. Travels of two Mahomedans.

Forf. Anm.

Hist signe Tusinder paa Knæ den Yndighed,
Som kiække Krigers Arm blev styrket ved;
Jeg seer igien de glade Skin
I lave Dal, fra Biergetind,
At kaste over fierne Hav,
Den Straale, Smertens Sky absplittes af.
Jeg seer den Tid, jeg paa den Stund gav Agt,
Da Bretland atter faaer sin vante Magt
Til dybest Helved styrter hine Trolde,
Uynket Pargas Fald der monne volde,
Og ingen enkelt Blomst sin Vellugt skal
Udgyde over dem i deres Fald.
Forjagede fra Jord og Grav de maa
I Skovens Mulm igien liig Siltim *) gaae
Uddele Død ved Stormens høie Gny
Men klare Morgenstraale skye.
Jeg hører Jo Pæan sig at hæve,
Bierggienlyd Skyens Svar imode svæve,
Liig tusind Tordners Brag, i det den rulder,
Fra Pol til Pol, fordobler sig dens Bulder;
Jeg seer fremrykke patriotisk Hær,
Stærk er hver Haand, og fast hvert Spær

*) Siltim en Dæmon, der i menneskelig Gestalt siges at gaae igien i Skovene (see Richardson).
Fors. Anm.

Jeg Laurbær seer om alle Tindinger.
Halvmaanen knuset, Korsets Hæderskrone,
Seer Parga frelset, hævnet, hædret throne."
Han falder — ak for Foden af Haidee
Sit sidste svage Gisp han aandede.
  Lad af at græde, Thaaren, I udgiøde
Begiære, føle ei de døde,
En Levning end af Haab er til,
End efter dalet Soel en Straales Smil,
En Magt, der Dolken sløve kan endnu,
Uddrive Giften af vor Hu,
En Stierne med et lifligt Lys begave,
Og vorde dem, der end i Mulm omrave
En Hesperus, der skuer over Grave!
K. R.

Blodegils Thattr

(udaf Hr. E. R. Thorlacius's Program til Kongens Fødselsfest.)

---

1. Cap. Ragnar hed en Mand, der stammede ned fra Sønderjylland; han var en riig Mand, og havde en Gaard paa det Sted, som nu kaldes Rag-

marsted i Ribe Bispedom. Der er og et Vand, der kaldes Ragnarsø. Ragnar havde været en kiær Ven af Kong Svend Ulfsøn, medens begge levede. Ragnars Søn hedde Egil, han var en meget kiæk Mand, stor og stærk, drabelig, og en stor Kriger. Det traf sig i Danmark, at der døde en riig Mand paa Bornholm, der hedde Aage, han havde været over tolv af Kongens Gaarde. Bornholm ligger i Havet øst for Skaane. Det er meget folkerigt, og ligger under Lunds Bispedom; der er 14 Kirker og 20 Kongsgaarde. Nu laae dette Land øde og høvdingsløst. Der blev da sendt Folk til Knud Svendsen, som da var Konge i Danmark, at sige ham denne Tidende; og bede ham, at han vilde sætte en anden Mand over Landet. Paa den Tid kom Egil Ragnarsen til Kong Knud, og tilbød at blive hans Mand, og tiene ham trolig, og have de Sysler, som hans Frænder tilforn havde havt. Kongen svarer: En anseelig Mand er du, Egil, og kiæk; men aldeles ikke lykkelig af Udseende; men da du er en rask Mand til Forretninger, vil jeg betroe dig Bornholm, og skal du være pligtig til alt, hvad der falder at forrette, og Kongens Ærinder; dog tree Gaarde der undtagne. Egil modtager dette Kongens Kaar, og sættes nu over dette Land. Han blev hurtig riig,

og havde mange Folk og et talrigt Følge. Han var gavmild, og levede som en riig Mand. Han var bestandig paa Viking om Sommeren, og vandt mange Penge, som han satte paa sine Mænd om Vinteren. Han værgede prægtig sit Land, og blev deraf meget anseet; og da det havde varet en Stund, gik Pengene meget med til Bekostningerne, da han havde færre Indtægter af Kongen, end hans Formænd, som havde forrettet Kongens Ærinder, og han havde flere Udgivter. Det leed Kongen ilde, og han befalte Egil at formindske sine Folk; da han havde forbudet Hærtog og anden Ufred baade ude og hiemme.

2. Det var en Sommer, Egil tog ud af Landet med sine Folk og havde 15 Skibe; han foer til Venden, og da han kom der, hærgede han. Venderne samledes, og fik en meget stor Hær, og drog mod Egil, og hans Folk. Da de mødtes, blev der en stor Kamp, og der faldt mange paa begge Sider. Egil gik vel og mandelig frem, og streed drabelig. De streed tilslibs, og laae næst op til Egils Skib et, hvorpaa Vendernes Høvding var. Og da Striden var hæftigst, og det syntes vanskeligt at see, hvorhen den vilde vende sig, sprang Egil af sit Skib paa Vendernes Snekke, hug til Høvdingen, og gav ham Bane-

saar, og sprang derpaa baglænds tilbage paa sit Skib. Derpaa toge Venderne Flugten, og fik Egil der en herlig Seir, og megen Rigdom. Han var saa træt, at han faldt i Afmagt, og som han sad i sit Skib, bad han sin Svend give sig at drikke. Svenden svarede: her har været saadan Tummel paa Skibet i Dag, at alle Karrene ere gaaede i Stykker, og al Drikken løbet ned i Kielen. Ikke desmindre maa jeg drikke, svarer Egil. Ikke saa Herre! gav Svenden til Svar, thi der er Blod iblandt. Egil staaer op, tager Hielmen af Hovedet, gaaer ned i Kiølen, og drikker tree store Drik. Derpaa vender han hiem fra sit Tog med Seir, kommer om Høsten hiem til Danmark, og gaaer siden til Bornholm. Nu fattedes han ikke Evne den Vinter til at giøre sine Mænd tilgode. Dette spørges videom, og kommer for Kong Knud, og roser han, som andre, Egils Daad og hans Seir, men talte ikke stort om, hvad ham var sagt om hans Drik. Af denne Tilbragelse fik Egil Tilnavn, og blev kaldet **Blodegil**.

3. Da Egil havde en kort Tid været hiemme, drog han hen til Kong Knud. Kongen tog hæderligen imod ham, og spørger om hans Færd. Egil svarer, som han spørges, og talte han gierne derom. Siden kaldte Kongen ham til en Samtale i Enerum,

og spørger, om det var sandt, som ham var sagt; at han havde drukket Menneskeblod? Egil siger: at noget var der om, men at han kun havde brudt sig lidet om den Ting. Hvor kunde du handle saa ilde? siger Kongen. Der kom saa stærk en Torst over mig, svarer Egil, at jeg ikke kunde holde den ud, og der var ingen anden Drik at faae. Kongen sagde: det er en svar Synd, og stor Meen for Christendommen; og er jeg i det Ord, at jeg er stræng i mindre Ting; men da jeg er veltilfreds med din Tieneste i mange Ting, vil jeg ikke paalægge dig saa haard en Dom, som mange vil finde rimeligt, men jeg vil give dig det gode Raad, at du giør Bod for Gud, og at du aabenbarer Sagen for Geistlige, og skrifter for dem. Og hvad Bøder Vor Ret havde været i denne Sag, dem vil Vi eftergive dig, men ikke synes det mig mindre, at du har drukket Menneskeblod, end om du havde spiist deres Kiød sødet. Egil lovede at giøre saa. Han bliver nu nogle Nætter hos Kongen, og da de skiltes, byder han Kongen til Giæst, hiemme hos sig. Jeg venter, Herre! sagde han, at jeg maa have den Lykke at I kommer, og seer min Huusholdning; og lagde Egil mange Ord ind hos Kongen derom. Kongen lover at tage did, hen ad

Vinteren. Derpaa tog Egil hjem, og blev han hjemme paa Barnholm den Vinter.

4. Kong Knud beredde sig til at tage til Bornholm. Egil havde der beredet ham kostelige Gjæstebud. Kongen tager derhen med stort Følge. Der var en stor Stue, som det kunde være et kongeligt Slot, der var oppyntet med Skiolde. Kongen var tree Dage til Giæstebud, og var overmaade lystig. Egil gav Kongen til Afskeed anseelige Gaver. Kongen sagde til Egil: hvor er det nu? har du kommet ihu, hvad jeg sagde dig sidst, at du skulde bekiænde Geistlige dine Synder, og forliges med Gud? Egil svarer: ikke har jeg det; jeg har glemt det hidtil. Kongen bad ham ikke udsætte det længer. Egil sagde, det skulde skee, og skiltes de nu i Venskab. Egil foer paa Hærtog om Sommeren, og vandt megen Rigdom, kommer hiem om Høsten, og tager ikke til Kongen.

5. Kong Knud hører dette, at Egil havde været paa Hærtog, og synes ilde derom, thi han havde forbudt Folk Ran og Ufred i sine Lande. Han stævner da Egil at komme til sig om Vinteren. Egil tager hen til Kong Knud, der tager vel imod ham. Kongen og Egil talte sammen, og spurgde Kongen: har du endnu hærget i Sommer, Egil? Egil til-

stod, at det var saa. Kongen sagde: Ilde har du betænkt det, at du giør dig til Viking; det er Hedningeskik, og vil jeg have dig det forbudet. Det er mig og sagt, at du har et stort Følge med, ligesom Kongen, og holder dig i alle Maader, som Kongeskik er; og oder dertil al din Formue, og tager til andres Eiendom, naar du fattes. Mange komme til mig, som bære mig sligt fore. Jeg vil, Egil! siger Kongen, at du skal formindske dit Følge, og ikke giøre dig større, end din Æt er til; og vil jeg, at du viser dig beskeden, hvis du vil længere tiene os. Men hvor staaer det nu Egil! med den Sag, som jeg nogle Gange har mindet dig om, som du maa vedgaae? har du giort Bod? Egil svarte derpaa noget vredelig: det venter jeg, Herre! skiøndt du minder mig tit om den Sag, at jeg dog maa raade mig selv. Kongen sagde, nu formoder jeg, at det vil vise sig, som jeg sagde, den første Gang jeg saae dig, at du ingenlunde vilde blive en lykkelig Mand. Da jeg nu seer, at du saa lidet vil dit eget Vel, vil jeg ikke længer have din Tieneste; og skal du fra nu af ikke længer være min Tilsynsmand. Da svarer Egil: over mit Embede raader du, Herre! men det tør lykkes dig underligt, hvis jeg ikke holder mig mindre prægtig, skiøndt jeg har mindre Indkomme, og skal

jeg ikke byde dig min Tieneste længere, end du selv vil. Kongen svarer: ikke tør du ved, at giøre dig saa stor, Egil, bøiet har jeg Halsen paa federe Buk, end du er; og mener jeg, at dig vil værre hændes end nu, da vi ikke skilles i Venskab; og er det min Spaadom, at det vil hændes dig, der er mere, end hvad du er bekiændt, om dine Ting. Derpaa skiltes Egil og Kongen lidet blidelig. Kongen satte nu en anden Mand over Bornholm, og Egil afgav Bestyrelsen af Landet. Han sad hiemme paa sin Gaard, men formindskede dog ikke sit Følge, snarere havde han nogle Mænd flere, og med ikke mindre Pragt end forhen.

6. Den Tid regierede Olaf Kyrre, Kong Haralds Søn i Norge. Han var gift med Ingrid, en Datter af Kong Svend Ulfsøn, og Søster til Kong Knud, og var der meget Venskab imellem dem. Det var en Sommer, at et stort og velladet Skib gik fra Norge, som tilhørte Kiøbmænd, der vilde fare paa Østersøen. De seilede først til Danmark, og siden østpaa giennem Øresund, og saa ad Bornholm; derpaa blev Skibet borte, saa, at ingen hørte dertil, og fandtes hverken Folk eller Gods af det Skib. Det syntes Folk meget underligt om, og var der mange Giøninger, hvorledes det kunde gaae til. Kong Olaf

i Norge sendte Bud til sin Maag Knud Danne-konge, at han vilde undersøge, hvad der var blevet af det Skib; og Kong Knud lovede det.

7. Kong Knud lavede sig til at tage til Born-holm med nogle Skibe. Med ham var hans Broder Benedict, og to Brødre, den ene hedde Svend, den anden Astrad, de var danske, rige og høibyrdige Mænd, og kaldtes efter deres Moder, og hedde Thor-gunnasønner. Thorgunna deres Moder var Vogn Aagesøns Datter. Disse Brødre vare anseeligt Mænd, og Kong Knud kiære. Der var og med Kongen andre Høvdinger, hvis Navne ikke nævnes.

Kong Knud seilede til Bornholm med sit Folk; da han fik Bør. De seilede ved nogle Øer; og han bød dem der at lægge til Land. Det skede, og Kon-gen gik i Land langs Kysten, der var mange store Stene. Kongen lagde Mærke til Stenene, og saae, de vare meget røde. Han spurgde sine Mænd, hvoraf det kunde være? De svarede: det maa I bedst kunne spaae, Herre! Kongen svarte, det mener jeg, at her for kort siden har været en stor Brand; kan være, at nu det kommer frem, som jeg længe har havt i Tanke. Ikke er det nu at dølge, at jeg troer, dette er af Mandevold; men det vil snart vise sig; her vil vi nu ikke bie længer denne Gang."

Kongen drog nu sin Vei, og tog ind libet fra Blodegils. Egil havde mange Folk hos sig, saa han havde et Hof som Kongens; men syntes at have opgivet Hærtog. Folk undredes derfor, at han kunde føde saa mange Folk, og havde dog ikke visse Indkomster, og dog fattedes han aldrig Penge til, hvad hans Folk kostede ham.

Folk snakkede meget herover for Kongen om Egils Mænds Adfærd. Samme Aften lod Kongen Egil overfalde, og udnævnte sin Broder Benedict til Høvding, og med ham var Brødrene Svend og Astrad. De havde 100 Mand, og drog, til de kom til Egils Gaard. Det var Skik til Egils at drikke til midt ud paa Natten. Da Benedicts Folk kom til Gaarden, gik de til Drikkestuen. Egils Mænd blev vaer, der var Ufred. De løb til deres Vaaben, og vilde stride. Benedict sagde, det bedste Raad for dem var at give sig. Og da Egil vidste, han var langt svagere paa Folk, gav han sig dem ihænde. Han blev da med bundne Hænder bragt til Kong Knud; men Thorgunnasønnerne blev tilbage med nogle Mænd.

8. Men da Egil kom til Kongen, sagde denne: længe har der nu været imellem, vi saaes, Egil; og mener jeg, dette bliver sidste Gang. Egil svarer;

det tør nu vel staae i din Vold, Herre! dog ventter jeg, at ingen vil kalde dig en større Høvding, eller bedre Konge, skiøndt du har dræbt sagesløs Mand. Da svarer Kongen: ikke tør du nu fare med Diærvhed, eller Stortalenhed, thi saaledes have vi nu taget dig i Fang, at du vil nødes at bekiænde, hvad du har bedrevet, saa ondt det er; thi nu ville vi undersøge, og skal du sige om den Skibsladning, da vi staae i den Tro, at du og dine have dræbt Folkene, og taget Godset, skiøndt dette dog længe har været dulgt. Ogsaa have vi, siger han, været paa det Sted, hvor vi mene, det er begaaet. Egil svarer, at han er nød til at sige, som gaaet var, da han vidste, at saamange af hans Mænd vare Medvidere med ham, der vilde kunne sige, hvad skeet var, naar der noie blev eftersøgt.

Egil siger da, at det samme Skib, de spurgde om, havde ligget under de samme Øer, de havde kommet ad. Vi speidede deres Færd. Der er grundt, og det vidste Nordmændene ikke, og faldt Vandet mod Natten, saa Skibet laae paa det Tørre. Da foer vi did, og kom i Tusmørket over Kiøbmandsskibet, og tog alle Folkene, og bandt dem, og ranede alt Godset, der var paa Skibet; drog Skibet derpaa op imellem Klipperne, og brændte baade Skib og

Folk, saa at der intet Mærke var, uden at Stenene vare røde derefter.

Men da Egil dette havde sagt, sagde Kongen: nu er det, som det bares mig fore, at du er en Ulivs Mand. Seer nu til, I store Høvdinge! sagde Kongen: hvorledes vi skulle straffe saadant Niddingsværk! Da vare tilstæde mange af Egils Frænder, som vare i megen Anseelse, og bød Penge for Egils Fred. Ikke skal det spørges, siger Kongen, at jeg saaledes sveeg min Tro, at jeg tog Penge eller nogen Gunst eller Venskab for at dømme vrangelig. Er ikke sligt Ulivsdaad? og var saa, om kun een Mand var myrdet? men nu er der mange, og flere levede vel siden af det, som stiaalet var. Nu var det saa, at det baade var ondt at modsige, og ingen torde giore Kongen imod. Derpaa foer man med Egil til Skoven, og reiste da en Gallie, og hængte ham i.

Siden tog Kongen til de Gaarde, Egil havde eiet, og lod da hans Mænd afstraffe, nogle dræbe, andre lemlæste, og nogle drev han af Landet, og ingen lod han ustraffet, der havde nogen Deel heri med Raad eller Daad, men udryddede hele den Ildgierningsmænds Flok. Dette anstod mange meget

ilde, thi Egil var baade af stor Æt, og havde mange Venner. Siden begyndte Høvdingerne at være imod Kongen, og endelig Almuen. Kongen syntes dem for mægtig og for streng, men de var vante til Selvraadighed og Toilesløshed. Og endes her denne Fortælling.

K. R.

Brevvexling
med Prof. Nyrup.

Kiæreste Nyrup!

Atter har jeg en Finding at bebude dig vor Holberg angaaende, som ikke vil være dig mindre kiærkommen, end den var mig, saameget mere, som den kom mig aldeles uventet. Fra vor gamle Ven Sagen i Bergen fik jeg et Brev, hvori han meddeelte mig den høist interessante Efterretning, at det dramatiske Selskab i denne vor store Holbergs Fødeby har forekommet os i at celebrere denne Thalias Yndlingsdigters Jubilæum, i det man der den 11 Januar har ham til Minde opført, og som i Brevet forsikkres

mig, godt opført, hans første dramatiske Mesterværk, den politiske Kandestøber, ledsaget af tvende Mindesange og en Epilog fra vor ovennævnte Vens Haand, dem du, som Bilag til dette Brev, vil finde aftrykte.

Da Stykket var endt, fortæller mig videre Brevet, opgik Dækket, og i en nydelig malet Fjeldegn, saaes en Bautasteen prydet med Holbergs Navn og foran denne hans Buste; et Chor af begge Kiøn, grupperet om Bautasteenen sang Begyndelsessangen; hvorpaa Selskabets første Formand fremtraadde og holdt selve Epilogen, til Minde for ham

Der tusind saae med Daarskabs Bielder løbe,
Og svingede Satirens lette Svøbe,
Saa tusind standsed paa den brede Vei,
At Hængedyndet slugede dem ei.

Nu istemmedes Slutningssangen, der i mine Tanker er usigelig deilig, og hvis sidste Linier ofte vil tinde mig ihu, naar jeg paa vor Skueplads ved Forestillinger af hans Lystspil, seer hele vor fine og fornemme Verden romme dets Logepladser til den Alder, for hvilken Holbergs sande Værd allermindst er. Epilogens Fremsiger gientog nu dem tvende Slutningslinier

Fra glade Hierter Stemmerne sig hæve,
Vor Holbergs Minde leve! leve!

som af de forsamlede Tilskuere blev istemmet.

Efter Forestillingen blev ved et Aftensmaaltid ikke blot Holbergs Minde ihukommet, og hans Mindeskaal drukket, men Selskabets Bestyrere havde tillige havt den vakre Opmærksomhed, at indbyde Holbergs ærværdige Ætling, den os fra vore tidlige Ungdomsdage af ved hans mange udmærkede Disciple, som Menneske, Lærer og Lærd, saa hæderfuld kiændte Rector og Professor Arentz, Holbergs Broderdatters Søn, til at forskiønne denne sin Frændes Hædersfest, med sin ærefulde Nærværelse, hvilken Glæde den hædrede 85 aarige Gubbe, der ellers aldrig sees ved slige Leiligheder, redebon giorde dem.

Da Holbergs Minni var drukket, fremstod alle de tilstædeværende Fordums Disciple af Pr. Arenz i hans 62 Læreraar derved Skolen, samtlig agtede Embedsmænd og Borgere, og for en stor Deel Medlemmer af Selskabet, med den almeenhædrede Stiftamtmand Christie Kommandeur af Nordstiernordenen i Spidsen, at bringe den bedagede blide Olding en egen Hædersskaal, med den Sang, du ligeledes i det følgende vil finde aftrykt, og hvis Chor giento-

ges af hele Selskabet, ligesom den hiertelige Tak, her ydedes,

den faderlige Ven
Hvis Aand gav Lys, hvis Færd Exempel,
Der trofast leded Yndlingen
Til Dydens giennem Lærdoms Tempel

fandt sin Gienlyd i alle Nærværendes Hierter; og hvorved Holbergs Fødeby viiste sig som en saa skiøn Undtagelse fra den Generation, der naar den stundum paa Skrømt eller til Bram henstrøer nogle halvvisne Rosenblade paa den Hedengangnes Grav, dobbelt omhyggelig kaster Tornene for den endnu levende og virkende Fortienestes Fod. Kiært vil det være dig ved denne Leilighed at erfare, at denne Lærernes og de Lærdes høderværdige Ældste, der allerede havde betraad Læresstolen, inden du og jeg saae Lyset, ikke blot endnu er i sin høie Alder rørig og rask, men endog underviser den Dag i Dag med ungdommeligt Liv, foredrager sin Qvintilian, og sin Cicero de senectute — saa, det kunde være en Fristelse at giøre en Walfart til Bergen, for at høre fra en saadan Cato majors Læber — med en overordenlig Svada, almeenhædret ikke blot for sin stupende Lærdom, men for sin fast mageløse Embedsiver, hulde Blidhed, og fromme

Religiøsitet. Sandelig paa en saa almeenelsket almeenæret Lærerpatriark, der saaledes

Af fierde Slægt nu seer sig sønlig hædret

lader sig vel anvende, hvad Engelstoft til vor nu hedengangne Abraham Kalls skiønne Jubelfest sagde om den i Ære bedagede Lærers Lykke.

Meget kunde jeg endnu være fristet at tilføie til Hæder for et Samfund, der, som det ved flere Leiligheder har viist, og Vexsel som Holberg til Ære bevidnet, veed at skiønne paa

Et Værk af Fortids Flid og Smag og Aand,
Og stedse helst med egne Dine saae,
Og henteð Mening ei fra fremmed Rige.

Men jeg forudseer, at ikke blot du, men Læserne af dette Tidsskrift overhovedet, vel ville længes efter at komme fra, hvad jeg kunde have at sige, til disse Actstykker selv, og iler derfor at slutte mit Brev.

Din

Rahbek.

Holbergs Minde

helliget,

da Comedien: Den politiske Kandestøber, som for hundrede Aar siden første Gang opførtes paa den kongl. danske Skueplads i Kjøbenhavn, blev givet paa det dramatiske Selskabs Theater i Bergen, den 11te Januar 1822.

Imedens Europa indvied'
Din Søn til Udødelighed,
Beskeden, o Bergen! du tied' —
Mon ei af din Hæder du veed?

Jo — ofte, men taus du erindred'
Hver Ædling, som drog fra din Favn;
Af Glæde dit Øie tidt tindred',
Naar Saga hinskrev deres Navn.

Længst vandrede blandt dine Fjelde
En Yngling, af Musernes Chor
Udkaaret, at splitte med Vælde
Det Mulm, som indhyllede Nord.

Du danned' hans Hjerte som Moder,
  Normandeligt, ædelt og stolt,
Saa varmt for hver libende Broder,
  Mod Vellysts Sirener saa koldt.

Han trindt i Europa monn' drage
  At samle for Aanden sin Skat;
Og oplyst han vendte tilbage,
  En Stjerne i dæmrende Nat.

Utallige skylde ham Glæder,
  Og signe ham høit og i Løn —
Men din var, o Bergen! den Hæder
  At have en Holberg til Søn!

Et Sekulum fra den Tid er forsvundet,
Da første Gang Thalia havde fundet
  En Søn — en værdig Søn i høien Nord,
  En Søn som Plautus og Moliere stor,
Blot Navnet Holberg meer' til Hjertet taler,
End Meislens Præg, og alt hvad Penslen maler;
  Og Skjalden, som i Harpen griber varm,
  At sjunge ham, forstummer selv saa arm.

Naar Digt paa det Blomsterlæppe hviler,
Som i en evig Vaar fra Graven smiler,
  Hvor Muserne — o, ham var alle huld —
  I Laurens Grønt indfletted' Blomsters Guld.
Hans Genius selv Bautastenen reiste,
Som uforkrænket gjennem Seklet kneiste;
  Hans Aand har selv dens Runer efterladt,
  Som funkler lig den stjerneklare Nat.
Til Syd ham leded' Musers Blomsterbane —
Han svoer, Pallas, Athene! til din Fane,
  Tilbagevendte rustet med dit Skjold,
  Og kjæk bortkyste Overtroens Trold.
Og skydsende man lytted' til en Tænker,
Som talte frit, og løste Aandens Lænker;
  Med Sandheds Fakkel spreded' han en Glands,
  Som gjengav Folket svundne Friheds Sands.
Clio, som ynkede Søsteren i Norden,
(Thi Beenrad fast var stolten Saga vorden)
  Gav, Holberg! Dig hiin Oldtids Kraft og Liv,
  Og Saga vaagned' atter ved dit Bliv.
Du fra de Døde Helte monn' opvække,
Til Liv fremkaldte danske Kongerække;
  Dit Bergen, som du skyldte Livets Alt,
  Igjennem Sagas Haand du har betalt.

Du Tusind' saae med Daarskabs Bjælder løbe,
Da svinged' du Satirens lette Svøbe,
Og Tusind' standsed' paa den brede Vei,
Saa Hængedyndet slugede dem ei.
Aands-Døsighed en anden Sværm henstrakte;
Blid med din Focusstav du dem opvakte —
Stemmer lød vel trindtom fra Talestol,
Men Vintrens Aande lig fra kolde Pol,
Kathedermænd søvndyssed' ved Moralen —
Du traadte frem, og lys og varm var Talen,
Som strømmed' fra din Aands det rige Væld,
Og breded' sig udover Dal og Fjeld;
Og Dyd og Daad, Sands for det Skjønne, Gode
I frodig Blomst fra Borg til Hytter stode.
Uskyldig Munterhed var lagt i Grav,
Du vakte den, og Lægedom den gav.
Aarhundredet sig fryded' ved din Gave,
En sund og liflig Frugt fra Musers Have.
Ja, fremfor Alle til sin Yndlingssøn
Thalia kaared' dig — og eviggrøn
Er Krandsen, som hun fletter til dit Minde
Trindtom paa Jord, hvor Templer hun monn' finde;
Den bryster sig den Krands paa dette Sted,
Thi her du lærte allerførste Fied,

Med Musers Haand — thi kan dig ikke glemme
Den Plet, den Plet af Jord, hvor Livets Stemme
Steeg første Gang, o Holberg! fra dit Bryst
Thi nævner Bergen dig med Moderlyst.
Fra glade Hjerter Stemmerne sig hæve:
Vor Holbergs Minde leve — leve!!

En Blomst er Alt, hvad Bergen yder
En Søn af Aandens første Rang;
Fra Bjerge syv engang gjenlyder
Hans Hylding i en bedre Sang.
Dog — Skjaldeqvad lad Andre hædre!
Vor Holberg hædres lidt derved;
Hans egen Musa gjør det bedre,
Hans Navn hun vied' Evighed.

Hvo veed — maaskee en huld Kjærminde,
Henlagt af kjærlig Venne-haand
Paa den Henfarnes Grav til Minde,
Selv fryder en forklaret Aand.
O Holberg! hvis dit Øie hviled'
Hist paa din Grav i Herthalund;
Paa Vuggen her du og nedsmiled'
Var den en bly Kjærminde kun.

Os og vort Bergen burde hædre
 Din Bautasteen, saa vel fortjent;
Men vi, som vore gjæve Fædre,
 I Hjertet har dit Monument.
Tak, Fader Holberg! for de Glæder,
 Du gav hver Alder og hver Stand;
Dit Minde stander, som din Hæder,
 Som Klippen i dit Fædreland.

Sagen.

Sang

til

Holbergs Ætling, den ærværdige Olding, Jubellæreren, Professor og Rector Fr. Chr. Holberg Arentz, Ridder af Dannebrog- og Vasa-Ordenen, da han, paa Holbergs Secularfest, var indbuden af det dramatiske Selskab i Bergen, den 11te Januar 1822.

Den sande Store er beskeden;
 Skiøndt gavnende det hele Land,
Tidt først, naar Tiden er forleden,
 Med bittre Taarer savnes han;
For seent gav kolde Monument
 Den Roes, han havde længst fortjent.

O Sjældne! du, som Bergen pryder,
Som adler Glæden ved vort Bord,
Hvis Liv var stille Borgerdyder,
Hvis Lærdom frugtbar var, som stor,
Tillad os nu, Kjærminder smaa
At flætte om din Isse graa!

Til Dyden gjennem Lærdoms Tempel
Du leded', faderlige Ven!
Din Aand gav Lys, din Færd Exempel —
Hvad kan vi give Dig igien?
Et Haandtryk blot, før du gaaer did,
Hvor Vei Du viste os saa blid!

En Ætling af vor største Digter,
Du spired' af en ædel Rod;
Som han, Du hylded' høie Pligter —
Et Lærdomstræ blandt os Du stod,
Det ædle Frø, Du Hjerter gav,
Skal blomstre over Tid og Grav.

Forlængst har Borgerdyden prydet
Din Lok med Egekrandsens Løv;
Dens Syn har mangen Ædling frydet —
Her var den dækk't af Skolens Støv,

Men en Sang paa Din Grav lagt hen,
Vil Taarers Dug forfriske den.

Tak, blide Gubbe! fromme Vise!
Du lærte os paa Dyd at troe;
Mens Alderdom besneet Din Issе,
I Hjertet Glædens Roser groe —
Lys, Gubbe! over os Din Fred!
Og favn os i Din Evighed!

Sagen.

Bilag til historisk Artikel.

Dagens Tone af Aviser,

(udaf Br. 3. No. 30).

London d. 22. Jan. Morningpost (et ministerial Blad) indeholder følgende tvende Skrivelser:

1. Brev til Morningposts Redacteur. Som jeg seer, har De antaget Dem Grækernes Sag, og upaatvivlelig af gode Grunde; men da jeg saavel om de gamle, som de nyere Græker ikke har saa høi en Idee, som De, da jeg besuden ikke anseer denne Sag, som Christendommens imod Mahomedanismus, og da jeg endelig ikke er af den

Mening, at Grækerne ere mindre grusomme end Tyrkerne, haaber jeg, De vil være saa god at optage følgende Betragtninger i Deres Blad. Jeg troer, at det er Englands Pligt og Politik, at modsætte sig enhver Indblanding af Rusland i Tyrkiets Anliggender, naar nemlig denne Indblanding antager en anden Caracter, end Meglingens; og skulde Rusland paaføre Tyrkiet Krig, tager jeg ikke i Betænkning at paastaae, at Grækernes Insurrection og Persernes Indfald ere russiske Intriguer, der spandtes for at tilfredsstille ærgiærrige Hensigter, og maa være Europas Uafhængighed, men især Englands politiske Indflydelse, og Handelsvelfærd skadelige. Det vilde være latterligt at formode, at Perserne har Medynk med Grækerne for deres Stilling, og jeg er overtydet, naar Perserne i Morgen tog Constantinopel i Besiddelse, vilde de handle ligesaa fiendtlig mod Grækerne, som kun Tyrkerne ere istand til. Den eneste Forskiæl vilde være, at en Menneskestamme, qvindagtigere end Tyrkerne, og Ruslands Villie ganske hengiven, for Fremtiden vilde understøtte den russiske Regierings Projecter, isteden for at modsætte sig dem.

Hvad nu Grækernes Caracter angaaer, saa er det upaatvivleligt, at Athen i sit Hedenold frem-

bragte Caracterer og Værker, hvis Roes er udødelig; men Athenienserne, som et Folk, vare egensindige og ustadige, og; som Plato anmærker, var deres Udsvævelse og Egensind, som et smigret Folk, farligere, end samme Excesser hos en af Smiger fordærvet Fyrste. Den næste af de vigtigste gammelgrædske Republiker var Lacedæmon, og Historien fortæller, at hin Republiks strænge Love giorde denne Republik sælsk (brutal?) af Caracter. Slutter man altsaa fra Athenienserne og Lacedæmonierne, udmærkede de gamle Grækers Nationalcaracter sig ved Letsind, Egensind, og et vist brutalt Væsen.

Jeg vil nu undersøge, fra hvad Tid af Grækerne begyndte at synke, og tager jeg ikke feil, begyndte dette efter Alexanders Død, der døde 3681 efter V. Sk. altsaa omtrent 300 Aar før C. F. Det er vel sandt, at, efterat Grækenland underkastedes Rom, indrømmede nogle Keisere de grædske Stæder væsenlige Privilegier, og derved paa nogen Maade igien oplivede den gamle Caracter; men de Forandringer, de i en Rædfølge af Aarh. leed, maa ganske have udroddet den oprindelige Stamme, og Grækenland blev under de Grædske Keisers Regiering, et Sæde for Despotismus, Bigotteri, Overtro, Qvindagtighed, og Laster; i hvilken Tilstand Tyrkerne ero-

brede det 1455. Det synes mig følgelig romanskt, naar man paastaaer, at Grækerne fortiene at tages mere Hensyn paa, end det tyrkiske Riges øvrige Undersaatter; de vilde fortiene det, naar det var at bevise, at de, siden de vare blevne tyrkiske Undersaatter, havde giort Fremskridt i Cultur; dette vilde midlertid kaste for gunstigt et Lys paa deres Beherskere Tyrkerne.

Vel er de Christne, men den græbske Kirkes Christendom er ikke stort bedre end Mahomedanismen, og de nyeste Reisebeskrivelser viser, at den store Masse af Folket er nu ligesaa uvidende og barbarisk, som de tyrkiske Herskere. Der har været Tyrker, der have besiddet alle de Dyder, hver Christen burde besidde, og der har været, og er maaskee endnu Christne, der lade alle de Laster, de tilskrive Mahomedanerne, komme sig selv til Brøde. Det er ikke den Christnes Navn, men hans Handlinger, der giør Forskiellen, og tro De mig, Grækenlands Christne ere meget forskiellige fra Englands. Jeg anseer det som en meget fornøden Politik for Storbritannien, at det, isteden for at foretage et religieus Krigstog, opretholder det russiske (tyrkiske?) Riges Integritet i Europa; det skeer ikke af Forkiærlighed for den tyr-

liske Regieringsform eller Religion, men fordi deres Fordrivning vilde foraarsage en frygtelig Forandring, og drage skrækkelige Følger efter sig. Grækerne ere tyrkiske Undersaatter, og naar de revoltere, maa de taale Følgerne af dette Skridt. Vi have ikke større Ret til at begunstige Grækernes Insurrection, end Tyrkerne havde havt til at staae Rebellerne i Skotland bi 1745, og Rebellerne i Irland i en senere Tidspunkt. Tyrkerne fandt ikke Grækerne som et frit Folk, og det staaer endnu tilbage for mig at erfare, at den nærværende Revolution er begyndt formedelst Tyrkernes trykkende og barbariske Handlinger (???). Er den ikke et Foster af visse politiske Hensigter, da er den af samme Kilder, der virkede Revolutionen i Spanien, Portugal, og Neapel, og deslige vil finde Sted i hvert Land, hvor Regieringen ingen Magt har over Folket.

2) Brev til Marqvis Landsdown. Mylord! da De antager Dem de ulykkelige Grækers Sag, opfordrer jeg Dem at foranstalte en offenlig Forsamling, at Engelskmændenes Sindelag kan udtale sig frit og virksomt herom. Det er Tid, at man skiænker hiin betrængte Nations Trængsler Gehør, og at den faaer Understøttelse og Opmuntring fra den eneste Nation i Europa, der fører for Men-

neskehedens Lidelser, og kan udtrykke sine Følelser i Sandhedens Sprog. Udentvivl er 1000 rede at fremme dette Velsignelse bringende Værk; men Hovedet, en Mand af hoi personlig Character, der med Rigdom og udbredte Forbindelser forener Uafhængighed, Retskaffenhed, Veltalenhed og Retsind, fattes.

Denne med saa ædle Fortrin udstyrede Mand skal give Engelskmændenes Ønsker og Understøttelse Virksomhed, og ingen fortiener vel mere denne Udmærkelse end D. H. Giv De efter for Fædrelandets, og Menneskehedens Bønner og Deres eget Hiertes Indskydelser. Opkald De Englands Folk, at træde op til de ulykkelige Grækers Forsvar, og at ledsage hine Ønsker for deres Befrielse med en liberal Pengeunderstøttelse til at fortsætte den blodige Krig, der truer ikke blot deres Frihed men deres Liv. De gode, de velgiørende, de store og lærde af deres Landsmænd vil række Dem hielperiig Haand, og uden at agte alle politiske Hensyn og alle Partisindelag, vil saavel Ministerielle som Oppositionister forene dem, at giøre de hidtil som Slaver behandlede Græker til frie Mænd. De der have drukket af den castaliske Kilde, Lord Grenville, Kanzler ved det første grædske Universitet i Europa, Lord Wellesley

Lord Spencer, Hr. Canning, og mange Andre, qvorum meminisse juvabit, vil yde Dem kraftig Bistand, og Parlamentet, der erfarer det almene Ønske, og der stedse beredvilligt fremmer Dydens og Frihedens Sag, vil anvende sin Viisdom til at fuldbringe et Værk, der vilde være glorværdigere for England, end Blenheims og Waterloos Laurbær.

Vi skylde Grækenland Frihedens, Videnskabernes, og Litteraturens første Frugter; lad De os betale Grækerne vor Gield ved at oprette Friheds, Uafhængigheds, god Regierings og personlig Sikkerheds Alter til kommende Tiders Beundring og Tilbedelse paa den Jordplet, hvor de store Helte engang levede, og døde. Lad De os ile Mylord, at vække hint Lands undertrykte og ulykkelige Sønner af tyvelange Tidsalders (?) Forstening og Mørke, og skiænke dem hin Legems og Aands Frihed igien, der, medens de betræde det hedenfarne Athens og Lacedæmons Aske, engang ved vor kraftige Understøttelse kan sætte dem istand til at dyrke Kunster og Videnskaber, at blive begge det nygienfødde Grækenlands Pine.

E Millibus unus.

K. R.

Historien.

Endnu er Pandoras Æske aaben, paa alle Sider seer man de Ulykker og Elendigheder, som udstrømmede deraf; vel er paa Bunden af Æsken endnu Haabet tilbage, men om det vil svæve hen over Jorden for at gyde Lægedom i de Saar, hine have slaaet, eller det vil tage Flugt til de høiere Regioner, og efterlade Jorden i deres Magt, synes mere tvivlsomt end nogensinde.

Have de Liberale i Frankrig af det ny Ministerium ventet constitutionellere Fremfærd, end af det foregaaende, synes de at have bedraget dem; vel have hine taget Forslaget om Censurens Forlængelse paa fem Aar tilbage; men det Lovforslag den ny Justiceminister dr Peyrounet i det Sted har indbragt, er af den Natur, at under Foredraget deraf, Lameth raabte; man bringe os tilbage i Steengruberne, man gives os Hr. De Serre igien! og mange lydelig ønskede Censuren tilbage. Da efter Avisernes Forlydende, og Tingenes Udseende saavel denne Journallov, som de gamle Ministres egenlige Presselov af den høire Sides faste Stok, skiøndt rigtig nok ikke med overvægtig Majoritet, snart vil blive giennemdrevet, skal i næste Hæfte et sammenhængende

Udtog af denne almeenvigtige og interessante Forhandling blive meddelt. Midlertid synes Misnøien i Frankrig mere levende end nogensinde at giæres. I Belfort vil man endog have opdaget og undertrykt en Opstand, saavelsom i Saumur, og efter de seneste Beretninger skulde det heller ikke i Søstæderne være saa aldeles roligt; ogsaa ymte Tidendernes om en ny Ministerialforandring, som midlertid neppe endnu tør være at haabe, saalidet dette Ministerium enten torde være Kongen, der mod sin Villie opgav saavel det forrige som næstforrige, som Nationen tilpas. At imidlertid, som man frygtede, det nuværende Ministerium skulde kastet hele Frankrigs Vægt i den tyrkiske Veieskaal, har man for Øieblikket endnu ikke mærket til, skiøndt efter seneste Aviser Forandringen skal være Keiser Alexander meget imod.

I England seer man med Forventning den nærforestaaende Parlamentssession imøde, der formodes at ville blive meget stormfuld, og hvor, foruden de grædske Anliggender især Irlands sørgelige Forfatning forudsættes at ville blive Hovedtvistensæblet mellem Ministeriet og Oppositionen; ogsaa er en partiel Ministerialforandring i England deels allerede foregaaet, deels paa Tapetet, hvorved man især vil coalisere med det grenvillske Parti, for derved at

forvisse sig Godseierne i Parlamentet. Allerede har Lord Sidmouth aftraad Indenrigsstatssecretariatet til Hr. Peel, og Grev Talbot er som Vicekonge i Irland bleven afløst af Marqvis Wellesley, som man haabede, deels ved sin Energie, deels ved sin Popularitet skulde raade Bod paa de frygtelige Uordener i dette Land, saameget mere, som han har stedse været en Talsmand for Catholikernes Indsættelse i fulde Borgerrettigheder, som man bebuder, vil i denne Parlamentssession rimeligviis omsider blive giennemdrevet; midlertid frygter man, og det vel ikke uden af Grund, at dette Skridt, saa vigtigt og velbædigt det end til andre Tider torde være, ikke i det nærværende Dieblik vil findes tilstrækkeligt — da det, som en Tidende udtrykker sig, ikke bringer een eneste Kartoffel mere i den hungrige irlandske Almues Gryde. Ogsaa synes efter de seneste Tidender Opstanden langtfra ved de tagne eftertrykkelige Forholdsregler at kues, meget snarere at antage et endnu alvorligere og frygteligere Udseende.

En anden betænkelig Punkt er de joniske Øer, hvor deels Interessen for Grækernes Nationalsag, som Engelskmændene forgiæves søge at undertrykke, deels Lord Overcommissairen Sir Th. Maitlands despotiske Forholdsregler have vakt en Giæring, som

det vil være vanskeligt med blot Magt længe at kue, især ifald de grædske Flaader vedblive at have Overhaand i Archipelagus. Et foregivet Complot, man det paa Øerne vilde have opdaget, og hvis Formaal var at myrde alle derværende engelske Soldater, erklæres vel i Morning Chronicle for et Eventyr, da et saadant Forehavende i Følge Øernes Localomstændigheder ikke engang havde været muligt at iværksætte; midlertid har dog Sir Maitland ikke blot sat Zante under Martialloven, hæftet de anseeligste af Indvaanere, befalet at afvæbne hele Øen, og da Landboerne ikke vilde aflevere deres Vaaben, ladet 54 af de anseeligste Borgere i Staden bringe som Gidsler paa Fæstningen; men og en stor Deel Landboer stille for Militaircommissioner, og henrette, og om han end siden i en udstædet Proclamation har roest Folkets Beredvillighed til at aflevere deres Vaaben uden Modstand, givet de Adelige Tilladelse igien at bære Vaaben, og ladet tusind Stykker Værger uddele blandt de Undersaatter, der have holdt dem rolige, med Tillæg, at det vil komme an paa Indbyggernes fremdeles Forhold, om denne Tilladelse skal blive udvidet, torde dog selv dette henhøre under de betænkelige Symptomer.

I Spanien synes Udsigterne bestandig at blive betænkeligere. I Anledning af den endnu i sit første Slør indhyllede Sammenrottelse, en Franskmand ved Navn Cuguet de Montarlot med den fra de piemontesiske Uroligheder bekiændte General Vaudoucour i Spanien skulde have stiftet for at revolutionere Frankrig, blev den daværende Generalcapitain i Arragonien, den bekiændte Riego, afsat og hæftet. Dette vakte almeen Misfornøielse især i det sydlige Spanien, og i Hovedstaden, og allevegne fra hævede sig høie og vilde Raab mod Ministeriet, hvis Afskeed man i yderst hæftige Adresser fra Madrid, Cadiz Sevilla Corunna og flere Stæder fordrede, men som Ferdinand den syvende med megen Fasthed vedblev at afslaae. Forbittrelsen tog nu til, særdeles i Cadix, hvor man afslog at modtage den nyudnævnte Generalcaptain Grev Andilla, og den ny Xefe politico, Escaro. Denne Aand udbredede sig ikke blot i Naboprovindserne, saasom i Sevilla og Granada, men nu og til de nordlige Egne, hvor den navnkundige Mina fremtraadde i Spidsen for de Misfornøiede. Midlertid raste den gule Feber i Barcellona, Tortosa, Mallaga og flere Stæder, desfrygteligere, da den nærværende anarchiske Tilstand lagde betydelige Hindringer i Veien for alle eftertrykkelige Midler til

kens Standsning. Senere tegner det dog til, at det kióligere Veirligt har betydelig formindsket dette Onde.

Nu klagede Kongen formelig til de overordentlige Cortes over den i Cadix og Sevilla viiste Ulydighed, og skiondt ogsaa her taledes meget haardt mod Ministeriet, udnævnedes tilsidst en Commission at afgive Betænkning. Denne forelagde en lang Betænkning om det forefaldne, tilligemed et forseglet Forslag om de Forholdsregler, der vare at tage. I den første Betænkning androg Commissionen blot paa at misbillige den af Stæderne Cadix og Sevilla viiste Ulydighed, hvilket efter ti Timers Debat blev vedtaget med 130 Stemmer mod 48. Nu aabnedes det forseglede Forslag, der gik ud paa, at tilkiendegive H. M., som Forsamlingens Önske, at han vilde foretage saadanne Forandringer i Ministerio, som Tidsomstændighederne fordrede. Dette foranledigede en Debat af 3 Dage, da mange Deputerede ikke fandt det ytrende Önske eftertrykkelig nok fremsat; Commissionen foreslog da følgende Forandring: at da Ministeriet ikke besad den fornødne moralske Indflydelse (?) önskede man, H. M. vilde giøre Brug af den ham ved Constitutionen overdragne Magt, og tage de Forholdsregler, Omstændighederne fordrede.

Dette vedtoges med 104 Stemmer mod 59, og havde kun to Deputerede talt for Ministeriet og 32 imod det.

Midlertid havde Mina vel underkastet sig, men endnu vedblev Urolighederne i Navarra, dog nu fra den anticonstitutionelle Side, i Barcellona fordrede man derimod Riego til Generalcaptain. De civile og militaire Øvrigheder i Sevilla gientoge deres Erklæring ikke at ville erkiænde de nye Øvrighedspersoner, og forlangte Ministernes Afsættelse, hvorpaa de overordenlige Cortes med 112 Stemmer imod 36 satte dem under Tiltale, der havde undertegnet Sevillas Adresse, og deriblandt Generalcaptainen Velasco, og Landshøvdingen Escovedo. Naturligviis udbredde Misnøien sig mere og mere, og fra alle Sider indkom Adresser mod Ministeriet.

Kongen forelagde nu Budskabet fra Cortes i Statsraadet, hvor Meningerne vare overmaade deelte, da Majoriteten og blandt dem især General Castannos paastod, at Cortes var gaaet uden for deres Competence ved at andrage paa Ministeriets Afskedigelse, medens andre forestilte, at de heri kun havde været et Gienlyd af Nationens Mening. Endelig afbrød Kongen Mødet, gik bort, og tog Cortesbudskabet med sig, uden at der toges nogen Beslutning.

Spændingen forøgedes; idelig indløb onde Efterretninger fra flere Sider, Statsraadet saae sig nødsaget at raade Kongen at give efter; og bevilgede han da 4 af Ministrene den af dem ansøgte Afskeed, dog med Erklæring, at han var fuldkommen tilfreds med deres Tieneste, og kun paa Grund af de vigtige Omstændigheder havde samtykket deres Ansøgning.

Endnu hermed var man ingenlunde tilfreds, og saae man især med spændt Forventning de nye Cortes nærforestaaende Samtræde imøde, saameget mere, som det efter Forlydende skulde være de Ultraliberales Hensigt at faae Præsidentvalget til at falde paa Riego, der er mellem de Deputerede, og der i Barcellona, hvor han ustridig spiller en heel demagogisk Rolle, har bebudet og forjettet store Ting af den forestaaende Forsamling. Paa den anden Side ere de anticonstitutionelle ikke ørkesløse, men gribe enhver Leilighed især ved de misfornøiede Gejstliges Hielp at opægge Gemytterne; kort det er neppe noget menneskeligt Øie givet at skimte, hvorledes der i dette Chaos skal komme Orden og Lys.

Medens dette skrives, medbringe Tidenderne den Efterretning, som dog adskillige Blade selv kalde i nogen Tvivl, at Cortes skulde have erkiendt Coloniernes Uafhængighed. Dermed staa det midlertid

som det vil, synes det ligefuldt næsten til Upaa-tvivlelighed afgiort, at i det mindste samtlige Besid-delser paa Americas Fastland ere tabte for Spanien. Det paa eengang paafulgte Tab af Peru og Mexico, disse Støtter for det spanske Herredom i Indien, var — siger polit. Journal — et haardt dybt følt Slag for et Rige, inden hvis Grændser eengang So-len aldrig gik ned. Ulykkes Budskabet om Indtagel-sen af Lima, Perus rige Hovedstad, ved Generalen Jose de San Martin, bekræftedes fra alle Sider. Denne Republikanernes talentfulde Anfører i hine Verdensegne drog den tiende Junii ind i Lima, og beleirede derpaa det kun af 800 Mand forsvarede Fort. Callao. Den 18de Julii holdt ligeledes den engelske Lord Cochrane, Admiral for Insurgenternes Flaade, sit Indtog i denne Stad under Frydeeraab af Peruanerne, der nu træde i en dem hidtil afskaaren Forbindelse med Europa og andre Verdensdele. Til-lige affaldt det store mexiconske Rige fra Moderlan-det, i det den fra Spanien nys sendte kongelige Ge-neral Odonojohu med Generalen for den saakaldte keiserlige mexiconske Armee Iturbide afsluttede en Convention, efter hvis første Artikel det spanske Ame-rika erkiændes som en souverain og uafhængig Na-tion, der for Fremtiden kalder sig Keiserdommet Me-

xiko. Vel skal efter den tredie Artikel, først Ferdinand den syvende af Spanien, og siden han Næstpaarørende kaldes til Thronen, men da dertil er føiet den Betingelse, at han skal residere i Mexiko, vil det vel i det mindste neppe være at vente, at Ferdinand vilde modtage Tilbudet, om end ikke som senere Tidender berettede Iturbide, havde lettet ham de mulige Betænkeligheder ved selv at antage Navn af Keiser i Mexiko. Naturligviis er midlertid over denne hele Forhandling endnu mere end sædvanligt Mørke, som ikke lidet forøges derved, at Odonojüh døde pludselig kort efter Conventionens Afslutning, uvist om af Ærgrelse, eller af Gift.

Ikke stort mindre betænkelig er Stillingen i Portugal; vel gaae Tingene roligere der, i det de anticonstitutionelle ikke synes at have enten det Mod eller den Kraft til at modstaae; midlertid er det saare begribeligt, at saavel det Decret, som ikke tilstaaer Kongen uden et suspensivt, og det endda motiveret Veto, som det, der casserede den af Kongen foretagne Officeerpromotion paa den Division, der bragte ham fra Rio Janeiro, ikke kan være uden ivrige Antagonister. Endnu mere Opmærksomhed vakte Discussionen om alle Privilegiers Afskaffelse — Adskillige Deputerede vilde, uden ligefrem at ville for-

svare Forrettigheder, giøre opmærksomme paa Vanskeligheden af slige Innovationer, og de Forurettelser, deraf vilde flyde for dem, der vare i velerhvervet Besiddelse af slige Rettigheder. Denne Gienstand skal endnu tages i modnere Overveielse Discussionen om Afskaffelsen af Grundafgifterne, hvormed den største Deel af Kongerigets liggende Grunde er betynget, er ajournert. Ved en Lov er den kongelige Sanction, der var givet Clemens den 14des saakaldte Aurea bulla eller motu proprio, hvorved det kongelige Collegiatcapel ophøiedes til en Metropolitanpatriarchalkirke, hævet, og alle Godser og Indkomster, der som kongelige Dotationer vare tillagte denne Kirke, skulle betragtes som Nationaleiendom, og oppebæres som saadanne o. s. v.

Ikke mindre mislige ere Udsigterne fra Brasilien. De Revolutionaire havde havt isinde at udraabe Kronprindsen til Konge paa hans Grburtsdag, skiøndt nu dette heldigen opdagedes, og underkuedes, synes det dog i høi Grad sandsynligt, at Prinds Regentens og Troppernes Hiemreise til Portugal bliver Løsenet til en ny Revolution og at dette Land, ligesom dets øvrige Søsterlande, i America vil løsrive sig fra europæisk Herredom, hvortil allerede Pernambuco skal have givet det første Fremstød ved at erklære sig uafhængigt.

Undertegnede har forsætlig giemt de grædske Anliggender tilsidst, i det Haab, at hver kommende Dag vilde bidrage til at lette om ikke at hæve det Slør, som dækker denne Hovedgienstand for Almeenopmærksomheden, og Almeendeeltagelsen. Vel har den engelske Konge i den Tale; hvormed han aabnede Parlamentet, udtrykkelig sagt, at han havde i Forbindelse med sine Allierede stræbt at bilægge Misforstaaelsen mellem Rusland og Porten, og han havde Aarsag at haabe, den vilde blive bilagt til begge Parters Tilfredshed. Midlertid har man for ofte deslige offenlig yttrede Forhaabninger glippe til, at man derpaa kunde bygge nogen fast Forventning. Grækerne værge sig imidlertid med Kiækhed, og, som det synes, i det hele med Held. Kiøndt for dem, som overalt, Krigslodden er sammensat af Medgang, og Modgang. Deres Medstrider Ali Pacha, hvem man atter har bebudet sin Undergang nær, synes tvertimod, som en anden Antæus at faae nye Kræfter, hvergang han kastes til Jorden, ja siges endog at have faaet nogen Overhaand over Beleirerne. Om Persernes Diversion ere Efterretningerne endnu upaalideligere og mere modsigende, end de, der bringes, eller gives os fra det europæiske Tyrki; rimeligt er det imidlertid, at de i det engelske Parlament begyndte Forhandlinger vil bringe noget Lys i dette Mørke.

Den 18. Febr. 1822.

K. R.

Hesperus.

Fædrenelandet og Litteraturen

helliget.

Femte Binds

sjette Hæfte.

Den hvide Pige paa Bogøe.

En af de Danske Øer, som den Reisende vist sieldent besøger, er Bogøe; af de flere Øer, som føre dette Navn, mener jeg den, som ligger mellem Siælland, Falster og Møen; den har i sig selv ikke nogen Mærkværdighed, som kunde drage den Lærde eller Kunstneren derhen. Forgiæves vilde man søge efter Sporene af det Slot, som den Dronning be-

boede, der efter Sagnet skal have besaaet Øen med Bog, hvis meste Afgrøde nu for længe siden er høstet. Heller ikke er det let, at komme over til dette eller denne Bogøe. Lettest skeer dette fra Møen, hvorfra man næsten kan vade derover. Paa den hele Kyst, som vender mod Siælland, søger man forgiæves om et ordentligt Landingssted. Fra Stubbekiøbing indskiber man sig dertil, ved at vove sig ud paa en ujevn Steendyøse, der tiener til usselt Surrogat for en Skibsbro; har man heldigen reddet Arme og Been ned i Baaden fra denne Fare, saa forestaaer endnu een ved Landingen paa Bogøe, hvor Landingsstedet er belagt med saa ujevne og spidse Stene, at man maa lade sig bære iland, eller beqvemme sig til at vade. Der anføres, at man nu i mange Aar har behiulpet sig med disse Anstalter; og derimod lader sig Intet indvende.

Man opmuntres ved Landingen, ved at see en sund og livelig Almue, der som alle Smaaøernes Beboere ernærer sig ved Agerdyrkning og Skibsfart. Det Fiskeri, der drives, bliver, som desværre hyppigt er Tilfældet hos os, ei nogen egentlig Gienstand for Handelen, da Productet fortæres strax, uden at behandles til Forsending. Fra Ryggen af denne langagtige Øe har man en smuk Udsigt mod Syder

til Falster, mod Norden til Siælland; denne Kongeøes sydlige Kyst, tilligemed nogle meget smaae træløse Øer, tager sig især yndigen ud, naar man fra Præstens Have betragter den mod Solens Nedgang. Men det mærkeligste paa hele Øen er en menneskelig Mærkværdighed, et Fruentimmer, der i henved 60 Aar har været afsindig, hun er der og i Omegnen bekiendt under Navn af den hvide Pige.

Enhver, der er noget bekiendt med den Danske Litteratur, erindrer sig vist med Fornøielse en hvid Pige, fra en Fortælling af Prof. L. Kruse, men her er Talen om to ganske forskiellige Personer; Kruses hvide Pige levede, og døde paa Møen; denne lever endnu paa Bogøe; hiin er en digtet, denne en virkelig Person, hvis Historie og hele Væsen ere saa mærkelige, at de saavidt muligt bør fortælles ganske, som de ere. Jeg lægger til: saavidt muligt; thi da min Nysgierrighed engang var vakt, og jeg giorde mig Umage for, at udfritte hendes Tildragelser, fik jeg Fortælling nok, men i den saa mange Uvisheder og Modsigelser, at jeg næsten mistvivlede om, at finde Sammenhæng deri. Jeg fandt midlertid den velvilligste Understøttelse af Hr. Pontoppidan, som dengang var Præst paa

Vert, men siden er forflyttet til Damsholt paa Møen. Jeg vil fortælle om hende, hvad jeg enten veed med Vished, eller hvad der forekommer mig sandsynligst.

Anne Rasmusdatter Kahling angives af sine Slægtninge, at være nu omtrent 84 Aar gammel; hendes virkelige Alder kan ikke anføres, da Vens Kirkebog brændte 1760 med Præstegaarden. Hun skal i sin Ungdom have viist en blandt Almuen sielden Bestemthed i Karakteren, hvorfor hun ogsaa afslog et hende tilbudet og af Faderen inderlig ønsket Giftermaal med en riig Gaardmands Søn paa Møen; hun tilstod, at hun var forlovet med Forældrenes Tienestekarl, der vel var en skikkelig og flink Karl, men tillige meget fattig; hverken Moderens Overtalelser, eller den haardeste Medfart af Faderen, formaaede at svække hendes Troskab. Her forvirrer Fortællingen sig, idet den fra en Kant siger: at Elskeren lod sig overtale til et andet fordeelagtigt Giftermaal; fra en anden Kant hedder det: at han ved Skovningen af et Træ, enten ved egen Uforsigtighed eller andres Brøde, mistede Livet. Hvad Aarsagen end har været, saa begyndte hun nu i en Alder af noget over 20 Aar, at udmærke sig ved særdeles Lader og især at affondre sig fra al Om-

gang. Hun talede ikke med nogen; sov ei, som hun pleiede, i Stuen hos Forældrene, men beredte sig i et Udhuus et Leie paa en Forhøining af Steen, belagt med et gammelt Dækken; sine bedste Klæder lagde hun bort, og bar kun de sletteste; hun opholdt sig sielden hos Familien, men for det meste i Skoven, hvor hun samlede den Uld, der hængte sig fast paa Buskene; af den strikkede hun sig en lang snæver Kiole, Strømper og en Kalot, der har Form af en spids Mandshue. Hun bar siden ingen anden Dragt, før hun fik sanket saa megen sort Uld, at hun deraf fik sig en lignende Klædning; denne bar hun kun om Søndagen i Kirken og ellers paa visse Dage, som vare hende selv hoitidelige.

Paa denne Særhed, som Almuen passende kalder det, skal være fulgt et stærkere Anfald af egentligt Vanvid. Hun havde en Dag været i Skoven; Natten efter hørte et Fruentimmer af hendes Slægtskab, som sov i Nærheden af hende, at hun var vaagen, og yttrede sig i haarde støiende Udtryk. Frænken bad hende, at styre sit Sind, men Anne raabte: jeg kan ikke; da hun fik det Raad, at bede til Gud, begyndte hun virkelig derpaa; men da hun i Fadervor kom til de Ord: Forlad os vor Skyld, som vi... saa standsede hun pludselig, og blev meget urolig og

skiende. Hun klagede over, at der i Skoven var kommen en Aand til hende, Resten af Fortællingen kunde man ikke forstaae. Efter nogle Dage, i hvilke hun atter havde besøgt Skoven, gik dette hæftige Anfald igien over til det forrige, stille Særsind, saaledes har det været, siden hun var 24 Aar gammel.

Hun klædte sig i den beskrevne Dragt, gik om Søndagen i Kirken, talede til ingen, var aldrig ledig, passede omhyggelig Kreaturerne, men foretog sig aldrig noget, uden efter egen Tilskyndelse, allermindst hvad Faderen ønskede. Til Børn, og hvem hun ellers kunde lide, smilede hun altid venligt, men talede ikke med dem; næsten idelig nynnede hun en Psalmetone. Da Moderen døde, yttrede hun megen Sorg, pyntede Graven jevnligt med farvede Stene og Blomster, og holdt den altid peent vedlige; de fleste Aftener, endog i ondt Veir, tilbragde hun ved Graven, og kyssede den, naar hun gik hiem. Da Faderen, som vedblev at behandle hende haardt, døde, viste hun hverken Glæde eller Sorg; men da han var begravet, og hun om Aftenen giorde sin sædvanlige Valfart til Kirkegaarden, nedtraadte hun hans Grav, kastede Stene paa Graven, og spyttede paa den, før hun gik hiem.

Hun har stedse viist sig meget gudfrygtig, og forsømte i mange Aar aldrig Gudstienesten, den hun skal have bivaanet med megen Andagt, men hun fik at høre en uforsigtig Yttring om: at det vel var betænkeligt, at antage hende til Herrens Bord, og fra den Dag satte hun aldrig sin Fod i Guds Huus. Siden lader det, som hun er kommen i Forvirring med sine Festdage; Løverdag blev hendes Helligdag, den hun længe helligholdt, ved at rense og pynte sit Kammer, ved at tage en reenvasket, hvid, ulden Dragt paa sig, ved at læse i Bibelen, og synge Kingos Psalmer. Indtil for 3 til 4 Aar siden strikkede hun sig selv aarligen flere Sæt Klæder, Huer og Strømper; den sorte Høitidsdragt brugte hun alt længe ikke mere, men giemte den paa Bunden af sin Seng. Omsider syntes Fredagen at blive hendes Sabbath; hun besøgte da om Eftermiddagen Kirkegaarden, og behandlede Forældrenes Grav, som sædvanligt. Hun boer omtrent en halv Miil fra Kirken, men kan nu, svækket af Alderdom, ei mere gaae den Vei, og venter ligegyldig paa den Tid, da hun skal bæres derhen.

Hun vandrede forhen ofte til Skoven og langs Havbredden, hvor hun fandt Glæde i, at opsanke alle de Stene, hun fandt glatte, glindsende og

smukke; enkelte af disse anfaae hun for at være af fortrinlig Værd eller Kraft; hendes Kammer og Seng vare opfyldte med dem, og naar nogen af hendes Familie eller Venner blive syge, varmer hun nogle af disse Stene, lægger dem ved den Syges Fødder, og denne maa, med eller mod sin Villie, finde sig deri. Hun har været meget stærk; i sine yngre Dage løftede hun uden Hielp med Lethed en Tønde Korn op paa sine Skuldre. Hun har aldrig været legemlig syg af nogen Betydenhed, ligget i den strængeste Vinter i et koldt Værelse, og vil ei have det bedre. Man har i de senere Aar ved Overtalelse og List søgt, at berede hende et beqvemmere og blødere Leie; det er ogsaa lykkes for saa vidt, at hun ligger i en ordenlig Træseng med temmelig gode Dyner; men endnu ligger de forhen samlede Stene under hendes Leie, og om Natten er hun aldeles uden Paaklædning, ligesom hun og i de sidste 50 Aar ikke har brugt noget Linned.

Jeg føler en Art Uro ved, at jeg her fortæller det Virkelige om denne Person, og saaledes griber ind i Sagnets naturlige og frie Gang. Hvad kunde denne Historie ikke bleven til, hvis den uforstyrret giennem et eller to Aarhundrede kunde gaaet giennem Rygtets Mund og da havde modtaget de Forandrin-

ger og Tilsætninger, som Rygtets Ustadighed, Lyst til det Vidunderlige havde meddeelt den? men denne Pige er en i sig selv betydelig psychologisk Mærkværdighed, der omsvæver hende en saa sørgmodig Aand, at jeg vist ikke feiler, idet jeg her anseer den usminkede Virkelighed for mærglig nok, til at opvække Manges Deeltagelse.

Hvo der vil vide mere eller andet om hende, han besøge hende; han finder da for sig en Person med et gammelt og skarpt, alvorligt og mandigt Diesyn; enhver Ubekiendt maatte ansee hende for en Mandsperson. Hun har nu i 60 Aar ikke rakt noget Menneske sin Haand, thi hun rakte den engang til et Løvte, som blev brudt eller sønderrevet: dette har fyldt hendes Siel med en Bitterhed, som ei kan formildes paa denne Side af Evighedens Bro. Jeg saae hende med en Kniv i Haanden, mumlende og knurrende over min og fleres Nærværelse, at passe nogle huslige Forretninger; de, som dagligen omgaaes hende, yttrede ikke den ringeste Frygt for, at hun skulde misbruge det i hendes Haand farlige Vaaben. Hun blotter ofte Hovedet, og altid, naar hun læser, beder eller spiser; hendes sølvgraae Haar give hende da et ærværdigt Udseende. Det hielper aldeles ikke, at ville udfritte noget om hendes Historie af

hende selv; thi deels taler hun ikke med Fremmede, deels kunne blot Folk af hendes daglige Omgang forstaae enkelte Ord af det, hun siger. Naar man seer hende i den særegne Dragt, der ikke er i noget bekiendt Costume, saa troer man, at see for sig en Person, der har overlevet nogle Tidsaldere, og, som taler et Sprog, der er forsvundet her fra Jorden. Hun kan ikke lide Besøg, er mistroisk og urolig, indtil de Fremmede igien have forladt Gaarden.

Hun har sit Ophold paa Fædregaarden, hvor hendes Søsterdatter med kristeligt Sind og oprigtigt Godhed pleier den Ulykkelige. Jeg saae hende sidste Gang i September 1821.

J. Smidth.

Jonas Rein.

His life was gentle, and the elements
So mix'd in him, that Nature migth stand up.
And say to all the world: This was a
Man!

Shakespeare.

Hans Liv var blidt, og Elementerne saaledes blandede udi hans Siæl, at freidigen Naturen kunde opstaae, og sige Verden: dette var en Mand!

Foersoms Oversætt.

Om man, gjennemtrængt af dyb Agtelse, vilde pege paa levende Mænd, og raabe til den omsværmende Mængde: Giver agt paa denne, og ærer Ham, thi Han er en ædel Mand! saa vilde man lettelig paadrage sig Navn af Hykler eller Sværmer. Kun ved den sorte Baare tillades det os, frit at adlyde Følelsernes Bud; kun paa det kolde Lig, med de stive, sammenfoldede Hænder, tillades det os at pege, og raabe med alvorsfuld Stemme: See! her slumrer en ædel Mand. Thi først der fordrer Erkjendelsen af Mandens Værd ingen besværlige Pligter af os. Fra de blege, tætsluttede Læber fordres ingen Smigerens Røgoffere, som Betingelser for vor Hyldest; fra dem vil aldrig mere Sandhedens hvasse Stemme saare vor Egenkjerlighed, ved at revse vore Laster og Daarligheder. Vor Erkjendelse af død Mands Værd koster os idethøieste en Alen Sørgeflor.

Det er kun Jordens Mægtige, der have den Forrettighed, at man ustraffet tør rose dem i levende

Live. Men man tør ogsaa kun rose dem; det er ikke altid med Sandhedens Fakkel man tør nærme sig. "Selv Mennesker, som allerivrigst ønske at "vorde bekjendte, vilde hellere slet ikke blive det, end "fra Grunden af," siger en viis Forfatter, og han har unægtelig Ret. Mænd i glimrende Stillinger, Mænd, som have erhvervet sig, hvad man kalder et Navn, vorde undertiden saa bitte smaae, naar man belyser dem med hiin Fakkel. Den Mand, hvis Minde disse Linier er helligede, hører derimod blandt de Faa, som vinde ved nøiere Bekiendtskab; derfor tør vi frit plante Sandhedens Fakkel ved Siden af hans Baare, og dens Skin skal flette hans Hæders-krands.

Jonas Rein havde, i sit Liv som i sine Skrifter, ikke det let fængende, som i Øieblikket blænder, og indtager, men som stundom ligesaa let forsvinder. Ved gientagen Læsning, behager det Dybsindige og Alvorlige i hans Værker, og de melankolske Toner fra hans Harpe finde Gjenklang i hvert ædelt Hierte; saaledes fremlyste, ved nærmere Omgang og i Vennesamfund, fra det tilsyneladende Mørke i hans Blik og Characteer, det godmodige, ædle Hierte, og den dannede humane Aand. Ikke, som om han var uden Feil — hvo blandt Dødelige

var det? — men udmærket Mands Smaafeil og Svagheder bør, ligesom Narrens Anstød af Ædelmod, regnes fast for Intet. Er det sandt — som det dog nok er — at Hiertet alene giør stor eller liden, saa taaler Reins hele Vandel den stærkeste Belysning.

Hans Liv var uden mærkelige Optrin, jævnt som hans Sprog og hans Færd. Hans curriculum vitæ er Hverdagsmenneskets, men at han var noget mere, vil, haabe vi, nogle faa Træk af den Hedenfarnes Liv sikkerligen udvise.

Jonas Rein var født paa Nordmøer den 18de Februar 1760. Hans Fader, en lærd Præst, underviste Sønnen i de akademiske Videnskaber, og dennes herlige, lyse Hoved giorde Underviisningen let og behagelig for den faderlige Lærer. Tidt fortalte den Hensovede med et Slags Stolthed, at han aldrig havde havt anden Lærer end sin Fader; thi han var som Student ingen Ynder af at freqventere Collegier; men den grundige, udbredte Lærdom, han siden ved egen Flid erhvervede sig, og som tidlig udmærkede ham blandt Medstuderende, sætter det udenfor al Tvivl, at den Grundvold, han i Fædrenehjem lagde til Videnskabelighed, ogsaa maa have været grundfast. Dimitteret af Faderen, kom han til

Kjøbenhavns Universitet, og tog strax den første Examen med Berømmelse. Han underkastede sig derpaa den theologiske Attestats, og siden den saakaldte store Philologicum eller Skolelærer-Examen. Philologien var hans Yndlingsstudium; allerede til den sidstnævnte Examen havde han gjennemstuderet de vigtigste latinske og græske Classikere. Prof. Baden, den classiske Litteraturs smagfulde Gjenopliver i Danmark, spurgte Rein, Dagen før Examen, hvad han angav, og da denne blandt andre Auctores ogsaa angav Juvenal, roste Baden hans Mod, at have taget fat paa en Auctor, der ei var at spøge med. Jeg er selv ikke allevegne i det Rene med denne Forfatter, sagde hiin lærde Veteran, og denne Tilstaaelse gjorde ham Ære. Men efter overstaaen Prøve hædrede Baden den haabefulde Yngling med fortjent Berømmelse og lønnende Opmuntring. Det var dengang Reins Plan at opoffre sig aldeles til Skolefaget, og han haabede at vorde ansat et eller andet Sted som Conrector eller Rector. men det lykkedes ham ikke — selv siger han i et af sine vakkreste Digte, Ønskerne:

"Men ak! den svandt, min Ungdoms Tid,
"Ei Vandel, Virksomhed og Flid
"Mig Haab om bedre Dage skjænker."

Ved Universitetet opholdt han sig til Aaret 1791. Foruden den gamle classiske Litteratur, og det theologiske Studium, lagde han sig med Held efter de levende Sprog: især opnaaede han megen Styrke i det Franske, som han en Tid skrev og talede med Lethed. Tidlig rakte hans varme Følelser ham Digterens Harpe, og dens Strenge tonede lifligt under hans Haand.

"Der i hans Bryst opsteg en Lue høi,
"Og høiere end Livets Sysler kræve;
"Da Musen bød i større Kreds ham svæve;
"I grændseløse Rum hans Blik udfløi,
"Som Lynet rask, og som dets Pile skarpe;
"Lys var hans Skat, hans Glæde var hans
Harpe."

Det norske litterære Selskab, dengang i sin Flor, et Samlingssted for den Tids skjønne Aander, var, efter Dagens Flid og Grublen, hans behageligste Asyl. Gjerne dvælede han siden, i fortroligt Vennelag, ved de Dages Minde, især omtalte han, ikke uden med behagelig Følelse, at Wessel, hvis Hjerte han fandt ligesaa skjønt som hans Digtergenie, ligesom knæsatte sin unge haabefulde Landsmand; "Ung", siger han,

"Ung voved jeg for ham at synge,
"Og fik hans Vennesmiil til Løn."

Vor Rein havde gjort sig fordeelagtig bekjendt som Forfatter, havde aflagt offentlige Prøver paa grundige Kundskaber — og med alt dette kunde han dog ikke see sit beskedne Ønske opfyldt, det nemlig: sikkret for Næringssorger, at kunde indtræde i Ægteskab med en elsket og elskværdig Pige, Anna Cathrina Arboe, med hvem han længe havde været forlovet — den Lina, hans Aand og Hjerte forevigede i hiin deilige Elegie, som hos flere end hans Ven Zetlitz vandt ham Navn af "den sande Sorgs ulignelige Sanger". Det synes, som om Rein havde tildraget sig en mægtig Stormands Misgunst; og at dette var Hindringen for hans Befordring. Uagtet vi ikke vide, hvorved han havde paadraget sig hiin Misgunst, saa synes det dog heel forklarligt, at en Mand med Reins frimodige Væsen, varme Sandhedskjærlighed, og dybe Afskye for alt Kryberie, letteligt kunde mishage en af underdanigt Hofkryb omringet Stormand. Han var omsider, som han selv siger i sit ovennævnte Digt Ønskerne,

"Saa træt af Ønsker og af Klager",
At han for sig og sin Lina kun

"En liden Afkrog onsked' sig.
"Ved Noisomhed og Frihed rig.

Blandt sit Fødelands Klipper haabede han endelig at finde dette Tilflugtssted,

"Min Lina, kom og lad os flye
"Blandt Klipperne at søge Ly,
"Og, Norge! du din Søn modtage!"

Og Norge modtog ham, og han fandt sin Afkrog; men det var ogsaa en Afkrog i Ordets allereegentligste Forstand, det havde at byde ham. Til Kaudocheino, høit oppe i det barske Finmarken, blandt halve Barbarer, blev Musernes Yndling forviist.

"Saa lønnedes Horats og Maro ikke!"

sagde Rahbek i en Epistel til sin Ven. Drømte end aldrig Rein selv om at sætte sig i Ligning med hine Udødelige, saa turde han dog sikkert; uden at være ubeskeden, have gjort sig Haab om en heldigere Befordring. Men det hændes ikke sjelden, at hiin pingvis Minerva lønner med et fedt Embede, medens Pallas-Athene giver sine Yndlinge Aandens Ambrosia, og lader Legemet sulte. Rein forlod Kjøbenhavn 1791, og reiste til Norge for at tiltræde sit

Kald. Paa Reisen traf han hændelsesviis i et Selskab den daværende Eier af Havslund, Generalauditør Wessel, en Broder af den udødelige Digter, hvis Minde Rein havde helliget den bekjendte vakkre Elegie. "De har vel ikke synderlig Lyst at leve blandt Finnerne", sagde Wessel; "jeg har Kaldsrettighed til Skieberg; det residerende Capellanie der er ledigt — ønsker De det, saa er det Deres". Hvo der blev glad, var Rein. Samme Aar ægtede han sin Lina, og tiltraadte 1792 sit nye Kald. Wessel vedblev lige til sin Død — ikke blot i Ord, men ogsaa i Gjerningen — at vise sig som Reins sande Ven og Velgjører. Denne sin Velgjørers Portrait, skjønt malet og smagfuldt indfattet, ansaae Rein stedse som en af sin tarvelige Boligs skjønneste Prydelser; han fandt synderlig Glæde i, det mærkede man, at vise sine Venner det, for meddetsamme, fuld af sønlig Varme og Erkjendtlighed, at omtale denne Ædling, denne hans eneste Mæcenas. I Aaret 1794 gav Skjæbnen ham et af hine haarde Stød, som sjelden ganske forvindes. Da tabte han den Elskelige, om hvem han sang:

"O, Lina, Lina! Du mit Haab, min Fred,
"Min Ild og Aand tog med i Graven ned".

Endnu et haardt Stød skulde samme Aar ramme det end blødende Hjerte. — Ogsaa hans ædle Ven og Velgjører forlod det Jordiske. Hans Sorg var som hans Tab, og det er bogstavelig sandt, naar han siger:

"Jeg Linas Grav til Opholdssted udkaarer,
"Der boer min Sjæl, der flyde mine Taarer,
"Der knæler jeg, fra Jordens Sysler løst,
"Der beder jeg om himmelsk salig Trøst.

Og Himlen skjænkede ham igjen, hvad der ene kunde stille det dybtsaarede Hjertes Smerter, en øm og trofast Ledsagerinde paa Livets Vei. I Aaret 1796 indgik Rein i Ægteskab med Anna Frederikka Bergersen, som ved sin trofaste Kjærlighed og blide Omhu igjen forsonede ham med Livet, og troligt deelte hans Sorger og Glæder. I dette Ægteskab blev Rein Fader til 12 Børn, hvoraf 6 overleve ham. Paa Gaarden Bakke, hvor han boede, som Præst til Skieberg, henlevede han sine behageligste Dage. "Jeg har aldrig været rigere, sagde han stundom, "end da jeg var Capellan — især rig paa Glæder", lagde han til; thi Penge var ikke hans Sag. Lader os kaste et Blik ind i den nøisomme, men glade Præstebolig, og meddetsamme ind i den

ædle Besidders Hjerte. "Alt i min Bolig" — siger han i en Indbydelse til sin gamle Ven, Pram, som han ventede paa et Besøg,

"Alt i min Bolig venter dig med Glæde,
"Sydlende Hænder dig en Fest berede;
"Ene du mig og al min Daad besjæler,
"Kun ved dit Billed stadigen jeg dvæler —
"Medens min Anna Husets Dont besørger,
"Stedse om dig nysgiærrig hun mig spørger;
"Snaksom, vidtløftig, jeg for Alt giør Rede,
"Skiemtsom af Glæde —
"Men skiøndt jeg dig som Polyphem den Anden,
"Skrækkelig maler, — Øiet midt i Panden —
"Hun dig med Visked, som ei Spøg forvilder,
"Ædel afbilder —
"Venlige Arme hun mod dig vil strække,
"Smilende til sin lange Børnerække,
"Hen til sin Rigdom dine Blik at drage,
"Og dem randsage.
"Duftende Krandse hendes Smaa dig binde —
"Aldrig besøgt af Høiheder og Naader,
"Renlige Bolig Velstand ei forraader;
"Læta Paupertas, og Gjestmildhed, dens Søster,
"Her kun forlyster.

"Frydes vi vil ved Ungdoms kjære Minde,
"Gladere kun du skal din Ven gjenfinde. —

Den, for hvem disse Linier ikke aabenbare Digterens ædle Hierte, har ikke Die eller Sands for de fine Træk, hvori en Forfatters Personlighed langt skjønnere og bedre udtaler sig, end fra den meest øvede Biographs Pen.

I Aaret 1800 blev Rein Sognepræst til Eidanger i Aggershuus Stift, og 1808 til Nykirken i Bergen. Som geistlig Taler var han her paa rette Sted; et dannet Publikum var noget, han maatte ønske sig, da han selv følte, at hiin Popularitet, hiin simple Jævnhed, som bør være Egenskaber hos Landsbypræsten, ikke vare faldne i hans Lod. Høie og nye Ideer, grundigt og skjønt Foredrag, rolig og værdig Action, behagelig, sonor Stemme, og, hvad der sætter Krandsen paa det Hele, varm, ægte Religiositet udmærkede ham som Taler. Ikke Faa yndede ham og hørte ham gjerne, fordi de hørte ham med synderlig Nytte.

Rein var Digter, og for dem — at jeg skal bruge en af hans smagfulde Recensenters Ord — "for dem, der tillægge Digteren en anden, høiere Bestemmelse, end den, at synge for sig selv og Muserne, dem, der finde det værdigt for ham, at indgyde

blide, ædle, humane Følelser i sine Medmenneskers Hjerter; for dem, der elske de gamle Grækere mere end de gamle Skandinaver, troe mere paa Horats og Pope, end paa Tieck og Schlegel; for dem er Rein en skjøn, en hæderværdig Digter." Og det var og bliver han, ihvordan end hans Digterværd falder ud paa Døgnsmagens usikkre Vægtskaal. "Gud, Natur, Sandhed, Frihed, Dyd, Venskab, reen Glæde, disse ere hans Yndlingsæmner; med stille, mandig Varme besynger han dem:

Ene Sandhed var, Følelser kun vare
I hans Sprog og Sang;
Vittigheds Bedrag, Sværmeriets Snare,
Var ei Taage, var ei Hinder
For hans sikkre Gang."

Han forkynder den sande ædle Livsphilosophie, som han selv beskriver den:

"Lyksalig ene den, som hvor han træder
"Paa Livets Vei, blandt Sorger eller Glæder,
"Med Viisdoms Lys opklarer sine Trin.
"Som ingen Fryd og Lykke kalder sin,
"Som elsker Dyden blot for den er skjøn,
"Og ikke troer, at Medgang er dens Løn:
"Som smilende og rolig Afsked tager
"Med Glæden, hvergang han dens Nektar smager."

Mod Tidsalderens herskende Laster, Frivolitet, Obskelhed, Hykleri, Uredelighed o. s. v., ivrer han med høitideligt Alvor, ogsaa Despotismens svorne Fiende viser han sig at være; men fremfor Alt, kunde man lægge til, viste han sig, som den sande Fædrenelandets Ven, som den ægte Norges Søn der, mandig og kjæk, talte for dets Ære, og tolkede ved passende Leiligheder dets Tarv og Trang. Recensenten af Reins nyeste Digte siger, "at han ei har Hjerte til at tage formelig Afsked med en Digter, der er ham saa kjær. Men, hvad han i intet Tilfælde bør undlade, er at takke Digteren i Publicums og sit eget Navn for saamangen skjøn Blomst, som han har plantet "i Dannersprogets Have," hvorved hans Landsmænd fryde sig, "fra Nordkap indtil Trave." Ogsaa tør Recensenten forvisse ham om, at hans Navn ei saasnart skal

"Forglemmes blandt hædrede Navne;"

thi det er en sand Spaadom, som Forfatteren fremsætter:

"Jeg mange kan glæde, skiøndt ei
"Jeg fjerneste Old kan omfavne."

Og ikke mindre sand er en anden Spaadom i dette samme Digt, naar han, tiltalende Æren, siger:

"Jeg blandt dine Dyrkeres Tal
"Din Krands vel forgjæves attraade —
"Men der er en lavere Kreds,
"Udskilt fra din Glands, dine Sorger,
"Hvor ukjendt man lever tilfreds
"Som Fader, som Ven og som Borger; —
"Dig, elskede Kreds! jeg hilliger mig,
"Naar jeg døer, jeg begrædes af dig!"

Vi have i nogle ufuldkomne Træk skimtet den Hedenfarnes Færd, som Menneske, som Borger, som Taler og Digter. Ved nogle faa Strøg ville vi ogsaa søge at antyde hans Færd i selskabelig Omgang.

Man slutter ofte feil, naar man fra en Digters Arbeide slutter sig til hans Liv. Vita casta, musa lasciva, sagde en af Latiums ypperste Digtere om sig selv. Reins Musa var alvorlig, stundum mørk, hans Liv var tildeels ogsaa, især var hans Omgang i større blandede Cirkler tilbageholden, idetringeste mindre meddelende. I det daglige Liv var han jævn og behagelig i Omgang, i fortroligt Vennelag munter og aabenhjertig. — kun mod den indbildske Nar, mod Hovmods Slave var han sarkastisk-bidende. Forstillelse var ham en Pest — han kunde aldrig vise sig anderledes, end han var sindet; ogsaa paa ham kunde fuldelig anvendes, hvad Digteren saa skjønt

sagde om hans Aandsbeslægtede, Samsøe: han var saa ganske den han var. Faa Mennesker vare mindre omhyggelige for, hvad man kalder at giøre Lykke, eller erholde udvortes Udmærkelse. Vi ville just ikke sige, at han stødte den fra sig, skiøndt det undertiden næsten saae saaledes ud; men et uværdigt Skridt, for at naae den, gjorde han aldrig. Ikke som om han foragtede Æren, den sande — hver ædel og retskaffen Mands uadskillelige Ledsagerinde —; han siger selv:

"Hvo lytted' ei glad til din Røst?
"Fortryllende, lokkende Skjønne!
"Hvo saae ei dit Aasyn med Lyst,
"Dine hædrede Smil, som belønne?
"Den aldrig dig skuede nær,
"Som bluedes ved dig at tjene."

Ved Livets Aften drog han sig alt mere og mere tilbage, — vi mene ikke den Tid, da Sygdom nødte ham dertil — men tidligere fandt han det Tomme, som større blandet selskabelig Omgang efterlader. Med sin Bibel, især det gamle Testament, og sin Homer (forstaaer sig i Grundsproget) fandt man ham ikke sjelden om Aftenen i sit stille Hjem. "Jeg var et Barn" — siger han, saa smukt som sandt —

"Og mine Aar bortspøgte,
"Sværm og glade Støi jeg søgte;
"Jeg var ung og Venner fandt,
"Og min Fryd til deres Yndest bandt.
"Tiden væltes, Venner drage
"Uformærkt til eget Jeg tilbage.
"Vee mig! om jeg, fremmed for enhver,
"Fremmed for mig selv og er."

Men dette var vor Rein aldrig. Flere af hans tidligere Livs Ledsagere forlode ham paa Banen, men tvende holdt han stedse fast ved: det var Gudsfrygt og Redelighed, og en tredie gav ham frivilligt Følge. Det var Sorgen, der aldrig ganske kunde forlade sin udkaarne Sanger. Selve Musen, hans trofaste Ungdomsledsagerinde, besøgte ham kun sjelden,

"Ak sjelden kun oplivede dit Emil
"Den gamle Digters fordums elskte Bolig!"

Et Dødens Budskab rørte ham allerede længe førend hans Død, og Hytten sank alt mere og mere, men dens Beboer, den lyse Aand, stræbede mægtigen opad, og vilde ikke engang oppebie den faldefærdige Hyttes Undergang; men syntes iforveien at være steget opad

"Til Lyset i uendelige Rum." —

Rein var død, forend han døde, — saa syntes det os. Dog, hvo kjender Aandens skjulte Gang? Paa nogle svage Organers Virksomhed beroer vor hele Dom om den; og hvo vover at afgjøre, om ikke disse den Hensovedes egne Ord i fuldeste Maade pas e paa hans sidste Levedage?

"Da, du af frigst Liv opflammet luer,
"Naar Verdens Larm, kun som et fjerne Drøn
"Uændset hen forbi dit Øre svæver —
"For Verden død, du allerherligst lever."

Endelig sank ogsaa den jordiske Hytte, sagte og umærkeligt; thi dens Tag naaede allerede Jorden. Ukjendt med Dødens Smerter, ukjendt med den Bitterhed, at løsrive sig fra gjenlevende Elskede, henslumrede vor Rein den 21 November 1821.

I sin rørende Elegie Alderdommen, siger han:

"Hvo kunde vel — skjøndt gammel — uden Smerte
"Løsrive sig fra et fortroligt Hjerte?"

Og den Almægtelige tog miskundelig den bittre Kalk fra hans Læber.

Begeistret qvad han om en Forløsningsstund, han for nogle Aar siden allerede ahnede at være nær!

"De Roser, du vil paa min Gravhøi strøe,
"Og visne hen — et Billed paa mit Minde —

"Naar jordisk Ham i lette Støv henfalder,
"Jeg iler did, hvor evig Vaar mig kalder!"

Vor Rein er ilet sin evige Vaar imøde, og det er ikke over ham, men over vort Tab vi fælde Taarer ved hans Grav. En elsket Hustrue og gode Børn begræde bitterligen Tabet af deres kjærligste Ven og Forsørger; hans lille Omgangskreds tabte i ham en trofast og ædel Ven, Fædrenelandet en grundredelig talentfuld og nyttig Borger. Det er ikke Smiger, men Sandheden selv, som sætter denne Indskrift paa hans Grav. Smiger var den Hensovede forhadt; og ligesom hans Liv hædredes ved at undvære dens almindelige Belønninger, saaledes skal heller ikke dens krybende Ranke slynge sig vanzirende om hans Urne; men Sandheden skal raabe ved hans Gravhøi:

Her slumrer en ædel Mand!

Brevvexling.

Brev til Rahbek fra Nyerup.

Kiøbenhavn d. 4 Februar 1822.

Dersom du agter at lade trykke Noget angaaende Dyrkjøb og Blasen, tjener til behagelig Efterretning,

at jeg om Dyrkiob Intet veed videre, end hvad der staaer i Verset, jeg sendte Dig. Paa Kiøbenhavns allernyeste Grundrids hos Steen heder det lille Stræde ved Kirken endnu Dyrkjob.

Efterretningerne om Blasen maa man, som jeg engang har meldt, søge hos den i en velbekjendt Catalog med mange Taagestierner udmærkede Reiser. Da hans Bog om Kiøbenhavns Ildebrand begynder at blive liber rarissimus, vil jeg deraf udskrive de hidhørende topographiske Notitser.

Pag. 20. "Han lod Hesten løbe i fuld Gallop, indtil han kom til Gammeltorv til det Hjørnehuus, som fra gammele Tider af og endnu bliver kaldet Blasen, og var i de Tider og endnu længe efter den store Ildebrand blev kaldet Blasen, har alletider været et Vinhus eller Vinkjelder, mens nu er bleven for kort siden forandret til en Hørbo, og tilhører en Hr. Petersen."

Pag. 40-42 beskrives de nærmeste Følger af, at Blasen sprang: "Chirurg Heßses Port slog i Laas, bristede midt fra hverandre, deres Kjøkkendør ligesaa, der var et grumme stort Kjøkken ret ligesom et stort Herskabskjøkken, der gik Ild i deres Kullkammer, og alle hans hele anatomiske Konstkammer med alle skjønne og meget rare Venrade af Mennesker eller

Skeleton (o. s. v.) forgik. — — Lige i det samme Øjeblik gik der Ild i Vor Frue Kirke og ligeledes i St. Peders Kirke."

Pag. 44. "I det samme de kommer kjørende, saa springer Blasen i 1000de Stykker, Bjelker, Stene, og Gruset sloge Hestene om Ørene, og Gruset gjorde, at de bleve baade løbske og blinde, da løbe de til og væltede Vognen, at Kudskeren faldt fra Bukken og Konen faldt i en Kjelderhals og slog den ene Arm rent af Kroppen ved hendes Axel." ꝛc.

D. 6te Februar.

Postscriptum. Da jeg engang var kommen i Vildrede med Beliggenheden af Blasen, vilde jeg være vis i min Sag, og gik derfor i Dag hen i Horkboden paa Hjørnet af Gammeltorv og Nørregade, og begyndte et inqvisitorisk Forhør:

a) Om der paa Stedet for en 40 Aar siden ikke havde boet for en Horkræmmer Petersen?
Svar. Jo. Han er død for elleve Aar siden.

b) Om Stedet ikke fra gammel Tid af har hedt Blasen?
Sv. Jo.

c) Hvoraf det havde faaet det Navn?
Ev. Det vides ikke.

B i l a g.

*) Det glædelige Dykiøbs Hukommelse, der det Aar 1699, saa nær ved Seculi Ende, nedfaldt i sit annum climactericum, og deri expirerede.

Saa kan dog ingen Stad sig ret lyksalig sige,
Saa længe Verden staaer, det tilgaaer ikke lige,
Ved Solens Opgang og ved Nedgangs Aftentid;
I Tudsmørk taber man tit Morgenrødes Id,
O kloge Nechabs Art, som vilde ikke plante
Vinranker, og ei Steen til Hiørnehuse kante;
Thi Ranker visne bort, og Huse brydes ned,
En Klase anden ei, ei Steen den anden veed.
Hvad er Cartago nu, hvad Tyrus, og saa mange
Af Stoltheb bygde op, saa brede og saa lange?
Casteller, høie Taarn, Altaner, som i Muld
Er mesten sunkne ned, men bliver ei til Guld,

---

*) S. 4 Hefte. S. 356.

Som de dog kostet har, det mangen een har klaget,
At han i Steen og Kalk sin Arv har sammendraget,
  Men Bomber, Floder, Ild har kastet Huset om,
  Saa aldrig nogen Mand udaf de Dørre kom.
Dog det ei sælsomt er, at saadan Landevaade
Gjør bart til Rod og Grund, saa Eiermand ei raade
  For Muur og Bygning maa, de farer bort i Støv,
  Som det om Efterhøst skeer med de visne Løv.
Det og ei fremmed er faldfærdigt Huus at fælde,
Som har sin Styrke mist af Uvæir, Regn og Ælde,
  Og sætte nyt derfor to Lofter høire op,
  Saa det mod Skyen bisa bær Krands med spidse
    Top,
Men at et Glædehuus i Fredetid bedrøves,
At mussegroede Sten fra stærke Stolper røves,
  Og aldrig samles skal til bedre bygget Huus,
  Det haardt fortryde maa den vellogeret Muus.
O dyre Dyrkiob! du mig rinder nu i Tanke,
Jeg har saamange seet paa dine Dørre banke,
  Nu ved opgangne Soel, naar Hanegal er hørt,
  Nu i det stille Mørk, naar ingen sig har rørt.
Dørtærskel, Hængsel, Laas, Gulv, Benke, Klokke-
    strenge,
Glas, Bord, det Pottemaal, de kieldervante Drenge,

Var jo ved Nat og Dag i fulde Spring og Færd,
For hver en Giæst der kom, var han end læg, end
lærd.
Det gik saa ærlig til, at hvad man vilde pege,
Og raabe hastig paa, Kort, Schach= og Bret=Spil=
leeg,
Forkiering, Lanter, Dam, Labeet, og Suderspil(?)
Saa fandtes altid de, som satte noget til.
Om Frankrig, Spanien, om Danzig, Island, Norge,
Der ofte handlet blev, at kiøbe eller borge,
At fragte, losse Skib, man derpaa jævnlig fik
En Salus paa hver Part, som endtes tit i Hik,
Saa snart Froprædiken med Ære være slutted,
Lod Kirkedørren og, da saae man, mange putted
Ad Kielderhalsen ind, lang Fasten var dem tung,
En Haandværks Karl og Dreng lod derfor op sin
Pung.
Høimessens Kyriie sang den bedaget Borger,
I Vinens Spidseglas, og lagde der de Sorger,
Som han fra Sengen bar, indtil man Troen
sang,
Ved mindste Klokker tog da først sin Kirkegang,
Naar Aftensprædiken med Søndags Andagt endtes,
De flestes Næser hen til Dyrkiøbs Hiørne vendtes,

Af Wismars, Rostoks Pok, af rhinsk og franske
Pæl
Man drak paa Natten ud til Værk i Taa og
Hæl.
Naar Skoleaaget brast i bedste Sommertide,
En Rus med anden da fik Lyst derhen at glide,
Sin Skolemesters Skaal til Ruus med Glæde drak,
Og sagde ham, (Gud veed) af Hiertet tusind Tak.
Fra Baccalaurigrad og Attestatses Ære
Man gik til Dyrkiob hen for noget meer at lære,
Om man en dobbelt Krands tillige kunde faae,
Og at Apollo selv hos Bacchum skulde staae.
Men til den dyre Tid det nu i Dyrkiøb tegner,
Der efter denne Dag ei søde Draaber regner,
Hvor Oxehovder Viin tilforne laae paa Lad,
Der skal Liigkister staae med døde Kroppers Rad.
Dog skal det være Trøst for mangen fugtig Hierne,
Som sig med Glasset lod i Stuen findes gierne,
Om han i Kiælbrens Grund herefter hvile maa,
Hvor den velsmagte Viin i gamle Dage laae.
Det kom dem nærmest til, som her tilforne boede,
Claus, Lorentz, Jacob, Klein, da Lykken selv her
groede,
Men Gud dem samlet har, at de ei saadan Larm
Som nu skeer, skulde see til største Siæleharm.

Her er tit pantsat end Studentens Hæderskappe,
For det til Deposits, han haver ladet tappe
Til Kammerater op da stakkels Rus blev klemt,
Dog det ei andet var end en pudseerlig Skiemt.
Men Sørgekappen skal stubskiegget Karle bære
For dette Eskols Fald; hvor skal de Penge tære,
Som dette Aar fra Riis og Fædre sendes hid,
Og til det Hiørnehuus har sat al deres Lid?
Naar de nu kommer an, og skal et Velkom give
For gamle Karles Tørst, da maa de herfra drive
Til Torvehiørnet hen at smage Blasens Saft,
Thi Kirkehiørnet har forloret al sin Kraft.
Et nærmer Hiørne er for Kiøbmand, Skipper, Reder,
Om dem i Baccharac (?) man ei forgiæves leder,
En Ladning kiøbes nu, nu faaer man og en Fragt,
En Regnings Saldo skeer, da holdes Glas i Agt.
De to har intet tabt ved Dyrkiøbs Død og Grave,
De arve mangen Giæst, og større Næring have,
De providere sig med flere Amer Viin,
End dem i forrig Tid fra Nantes og fra Rhin.
Men vi, som Dyrkiøbs Flor i gamle Dage kiendte,
Og saae dets Compagnie, tlod ogsaa derfra hente
Saa mangen Lædskepæl, vi glemme aldrig det,
At denne lystig Krog forsvandt og blev saa flet.

Jeg troer, at Guderne, som vilde Bacchø ilde,
For han til hver en Kant sig lod med Tønden trilde,
Og stødte mangen om ved Vinens stærke Lugt,
Har giort ham dette Puds, og Dyrkiøbs Flamme slukt.
Dog vil Apollo selv til sidste Æresminde
For den Poetegnist, han haver seet at rinde
I mangen Hierne op paa Compagniets Bænk,
Et Epitaphium tillægge, som en Skiænk:
Det lystig Selskabs Huus, Bethaven (?) Giæsters Glæde,
Er her forandret til de dødes mørke Sæde,
Der raabes ei fifa! skiænk i, giør Glasset Ret
Men Pashur (?) tysser hver paa hans forordnet Plet.

Fra Rahbek til Nyrup.

Inderlig takker jeg dig for de mig i foregaaende Brev meddeelte Oplysninger, og især for de kostelige Stykker af den i mere end een Henseende høist rare Bog af ham, om hvem, man næsten, skiøndt i en anden Betydning, kunde sige, hvad Voltaire ansaae

for det høieste, han vidste at sige Maurits af Saxen til Ære:

Man skulde troe ham fød imellem os;

ham, der, som en nyere Digter saa træffende siger:

Skrev nedrige Stand til Glorie
Den fyrgterlige Ildebrands Historie,
Hvordan en tydsk Soldat, der var et Asen
Skreg, at endnu det ikke brændte nok,
Hvordan med Brag i Luften op sprang Blasen,
Og Brandt Majoren selv begig en Bock *)

Det jeg midlertid især havde ønsket og haabet at blive underrettet om, var, hvad der var Aarsag i det glædelige Dyrkiobs sørgelige Nedfald i dets annum climactericum, med nys aftrykte Sørgedigts Ord at tale, især da det efter adskillige Udtryk deri, saasom Slutningen, item:

Hvor Oxehoveder Viin tilforne laae paa Lad,
Der skal Liigkister staae med døde Kroppers Rad,
Dog skal det være Trøst for mangen fugtig Hierne,
Som sig med Glasset lod i Stuen finde gierne,
Om han i Kieldrens Grund herefter hvile maa,
Hvor den velsmagte Viin i gamle Dage laae,

*) J. L. Heiberg Julespøg og Nytaarsløier.

sones, som om en Deel af Dyrkiøbs Grund maatte være blivet udlagt til Udvidelse af Fruekirkegaard, og dette følgelig været Aarsag i:

Ai denne lystig Krog forsvandt, og blev saa slet.

Forgiæves har jeg nu, da jeg ingen Trøst i saa Henseende fik fra dig, randsaget Pontoppidans origines havnienses, der, da de gaae til forrige Aarhundredes Begyndelse, med Føie maatte formodes, at omtale en Begivenhed, der skeede, saa at sige paa selve Grændseskiellet mellem det og det næstforegaaende, forudsat nemlig, at den gang endnu de gamle Grændser mellem Seklerne stod ved Magt, som det af Dyrkiøbs Svanesangs Overskrift synes; men der var altum silentium, saavel som i din Kiøbenhavns Beskrivelse fra Aar 1800, hvor jeg ellers har fundet saameget, der var mig baade nyt og interessant. At tye til Jonges der anførte 12 Ark om Fruekirke, maatte jeg i Følge deraf ansee for unyttigt, og

det var dumt at vilde vente

at Kiøbenhavns nyeste Gadebeskriver, Hr. Rasmus Christensen skulde kunne oplyse mig om noget, hvorom min gamle Mimer, Desiderius Erasmus ikke havde kunnet give mig Forklaring. Jeg har altsaa seet mig i den Nødvendighed at lade den Fugl flyve, indtil den maaskee engang af en Hændelse falder mig

i Hænderne, og vil jeg da tillige maaskee erfare, hvo den Paschur er, her nævnes i sidste Linie: Der tyser hver paa hans forordnet Plet *).

I øvrigt haaber jeg, at have dechiffreret den rigtig nok ei alt for læselige Skrift temmelig upaaklagelig, saa fremt blot den sielte Strophe fra Enden lyder virkelig saaledes:

Et nærmer Hiørne er for Kiøbmand, Skipper, Reder,
Om dem i Baccharach man ei forgiæves leder.

og altsaa den bekiændte Rhinskvins Egn Baccharach i Tydskland har havt en Navne blandt vore tid-

*) Efterat ovenstaaende er skrevet, erfarer jeg tilfældig, at den Deel af det Stræde, der nu kaldes Dyrkiøb, hvorpaa den ene Side af Trøstens Bolig staaer, har været en Deel af Fruekirkegaard, der stødte op til den daværende Latinskole i Skindergaden, og som, da Begravelserne paa Kirkegaardene i Byen gik af Brug, ved Skolereformen blev indrømmet Disciplene til Legeplads. Det synes da at bestyrke ovenstaaende Conjectur, at det har været til Udvidelse af Fruekirke Gaard, som adskillige Omstændigheder vel paa den Tid kunne synes at have fornødiget, Dyrkiøb nedbrødes og har da rimeligviis den ovenomspurgte Paschur været en Graver ved denne Krikegaard, og hans Christne Navn formodenlig været Paaske; i øvrigt synes dette at være et ny Beviis paa Adepternes gamle Sætning: von der

benhavnske Viinhuse. Thi at jeg ikke veed ret Besteed, om Escol, Bethaven, og flere slige Udtryk, kommer vist blot deraf, at jeg for tidlig, som det i vore unge Dage hedde, slog mig fra Bogen, og ikke vedblev at studere min Prækestoel. Midlertid har jeg ikke vovet at bibeholde den gamle Ortographie, i dette Digt, som ikke blot synes et Autographon, men endog en Concept med Autors Rettelser i, (da f. Ex. nys anførte Linie oprindelig har heddet:

Til visse Klokkeslet de did hinanden leder)

og hvor altsaa mangestebs Bogstavconjecturen vilde falde noget mislig. I øvrigt har denne Sæders Skildring fra hine Dage moret mig særdeles, f. Ex.

Her er tit pantsat end Studentens Hæderskappe
For det, til Depositis han havde ladet tappe
Til Kammerater op, da stakkels Rus blev klemt
Dog det ej andet var end en pudseerlig Skiemt.
Men Sørgekappe skal stubskiægget Karle bære
For dette Eskols Fald, hvor skal de Penge tære,
Som dette Aar fra Riis og Ferle sendes hid
Og til det Hiørnehuus har sat al deres Liid?

Wiederbringung aller menschlicher Dinge, da: hvad Dyrkiøb var tilforn, nu Dyrkiøb er igien, kun med Forskiæl, at det da var et Vinhuus, og nu et skident Stræde,

der paa en Maade er et Sidestykke til Bordings nys i et af vore Blade anførte Studenternes Rentekammer og et Bilag til følgende Linier hos Reenberg:

Jeg hannem (Bording) paa den gamle Hat
Og lugbar Kappe kiændte
Som fordum hos en Kiælderkat
I Dyrkiøb stod paa Rente,

Nysnævnte Citation af det fra mange Sider særdeles interessante Stykke om den danske Skueplads, som Skilderiet i en Række af Blade har meddelte, minder mig, som selv samler til en Historie af vor Skueplads, der til dens nærforestaaende Jubilæum skal udkomme, om nogle factiske Betænkeligheder og Tvilsmaal, jeg her vil meddele, at jeg i saa Henseende kan af dig og andre faae de fornødne Oplysninger, inden jeg gaaer til den egenlige Udarbeidelse af mit Værk.

Alt hvad der gaaer forved det nuværende danske Theaters Oprettelse 1722, gaaer jeg forbi, som uden for min nærværende Plan, og begynder ved Fortællingen om Montaigus Affskedigelse, som Bestyrer af den franske Skueplads, og Fornyelsen af Capions Privilegium at lade opføre Skuespil.

Det er dig af vor Brevverling bekiændt, at jeg under mit Ophold i Hamborg afvigte Sommer, ved Legations Raad Stovers forekommende Godhed, af

en Kiøbmand Schrøder, der er Medeier af hamborgsk Correspondent, fik denne Samling fra Begyndelsen af meddeelt, og excerperede deraf til mit nys nævnte Forehavende følgende hidhørende.

D. 27 Dec. 1721. Strax efter Nytaar giør Hr. Capion Begyndelse her med de franske Comedianters Spil paa hans nye Theater. (Holst. unp. Corresp. No. 1722).

30. December. I Gaar har Hr. Capion første Gang ladet spille fransk Comedie i sit nybyggede Huus. (H. unp. C. 6 Jan. 22).

16. Januar 22. De aftakkede franske Comedianter have Haab, at nyde deres forrige Pensioner igien, og vil man — sige — at de skulle spille vexelviis med Operaen *).

---

*) Denne Opera var tydsk, og stod under den berømte hamborgske Componist Keyser, om hvem see Schützens hamburgische Theaterchronik, Scheibes critischer Musikus, og Artiklen Oper (die hamburgsche) i Lessings Collectaneer (s. Schr. 16 B.) og hvis Kone var en udmærket Sangerinde. Næsten synes det, som denne Operas Indførelse var en Hovedaarsag til de franske Comediers Afskedigelse, thi i den første halve Aargang af Correspondenten findes følgende tvende Efterretninger temmelig kort efter hinanden: 1721 d. 27 Sept. Man vil vide, at H. k.

17 Januar 4. Den bekiændte Capion har ikke kunnet holde sit Ord, at giøre Begyndelse med at spille franske Comedier, da de endnu fattes mange nødvendige Machiner.

20 Jan. 22. I Gaar Aftes have de franske Comedier her ladet sig første Gang see.

31 Januarii. I Gaar har Hr. Directeur Keiser forestilt d. k. H. den første complette Opera, som skal have fornøiet Allerhøistsamme overmaade. De franske Comedianter have meget Tilløb, og siger man at de have saaledes sluttet Acord med Msr. Capion, at ingen anden maa spille der end de."

Heraf sees da øiensynlig, at paa Capions Theater spiltes franske Comedier af de forrige Aar afske-

M. har afskaffet alle franske Comedianter, samt at Mons. Montaign har faaet Ordre at aflevere Theatret," og nu under 28 Oct. "I Forgaars har D. k. M. tillige med H. k. H. Kronprindsen taget Theatret her paa Slottet i høi Øiesyn, hvormed Dir. Keyser just var i fuld Arbeid for at forstørre og udvide det, da H. M. derover har bevidnet ham en allernaadigst Fornøielse, og vil dertil blive endnu taget nogle Værelser, som før hørte Pagerne til. I Morgen gaaer Hr. Dir. igien efter kongelig Befaling til Hamborg, at hente de endnu manglende Virtuoser, og med første at kunde præsentere DD. kk. HH. en Opera."

digede franske Comedianter; at de imidlertid, som i Skilderiet rigtig forudsættes, ikke hidtil spilte der ene, sees af følgende Avisartikel af 25 April: Den saakaldte stærke Mand er kommen her med sin Bande Comedianter og Luftspringere, og agerer paa Monsieur Capions Theatro. Hvorvel disse Karle giøre meget curieust, er dog Tilløbet meget slet." Formodenlig var det disse selvsamme Forestillinger af den stærke Mand, som Jean de Frances gode Fader tillige med Arv havde været henne at see paa, da Hans Wurst havde den Hat paa, der var saa bred, som den Jean de France kom fra Paris med, og som Torben i Vægelsindede omtaler, da han roser sig af, at Stuepigen sværger paa, hun heller vil see ham agere Madamen, end gaae paa den stærke Mand, og høre paa Chilian eller Hans Wurst." -

*) Bemældte stærke Mand, hans kongelig preussiske Majestets priviligerede Hofcomædiant, Liniedandser, Voltigeur, Luftspringer, med store italienske levende (?) Skyggespil, Johan Carl von Eckenberg en Sadelmagersøn fra det Bernburgiske, skal i øvrigt, inden han 1717 først traadde op i Berlin, allerede have været i Danmark, og der ladet sig adle.

*) Schüzzes hamburg. Theat. Chronik.

Han havde en meget smidig Kone, og begge havde ved mangehaande Prøver paa hans Styrke og hendes Smidighed i alle Slags Kunster og Linie Dands, vidst at sanke dem en god Deel Penge, fik Privilegium i Berlin, og var formodenlig mellem de tydske Comedianter, Markegrevinden af Baireuth saa bitterlig klager over, hendes Fader nødde hende at see paa.

Foruden dette havde Capion endnu een Erhverv, som kan sees af følgende:

D. 7 Febr. Comedier, Ballet og Masterader gives her to Gange om Ugen hos Capion, hvor hver Person med eller uden Maske maa erlægge 24 Sk. og derfor skal opvartes med en galant Musik, Thee, Caffe, Chocolade, samt en maaskee profitabel Alabasset." Midlertid fik denne Herlighed snart Ende; thi under 10 Febr. 1724 bekiendtgiorde — i følge de maanedlige Extraordinaire Relationer — Justitsraad og Politimester Rateken, efter H. k. M allern. Befaling at ingen publique Maskerader maatte holdes, undtagen naar een eller anden høi Minister og Personer af Distinction ville have private Maskerader for sig selv; og blev tillige forbudet, at saavel i Thee, som andre Skiænkehuse ei maa holdes Bank med a la Basette under Straf for Verten, og de i Banqven antrufne Penges Confiskation.

Allerede Aaret tilforn synes efter Corresponp. at dømme, noget lignende at have været igiærde, i det der først under 13 Febr. fortælles, at man vel i denne Tid fra Dag til Dag havde talt om Maskerader, men man har taget i Betænkning, at bevilge det, derimod var i Capions Huus stort Tilløb; "og nu under 16de Februar mældes: at de i Gaar for den holdne Maskerade i Capions Huus indkomne Penge var samtlig givet til de Fattige; og anmældes Aaret derpaa ovennævnte Forbud med de Ord: De i Msr. Capions Comediehuus holdne Maskerader og Assembleer have faaet en hastig Ende, da H. k. M. ved en allernaadigst Placat af 9de Februar har ladet publicere, at saadanne eengang for alle aldeles skulle være forbudne. Her er Alabasfetspil i Værts- og Thehuse reent ud forbudet alle og enhver."

Til disse Capion vedkommende Efterretninger maa endnu føies, at under 6 Julii 1723 findes følgende: Den bekiændte Msr. Capion, der har opført det nye Comediehuus hvorvel med fremmede Penge, er i disse Dage taget ved Hovedet for een paa to hundrede Rigsdaler udstædt Vexel; man undrer sig meget, at denne Mand ikke har kunnet hielpe sig for saa liden en Summa, da samme dog ved Comedierne og de holdte Masqverader har fortient store Penge."

Denne Begivenhed findes i Registeret anført med de Ord: Comedianten Hr. Capion er for en udstædt Vexel taget ved Hovedet.

Udentvivl finder man i denne Begivenhed Spor paa, hvad der har bragt Holberg paa den Idee, i sin Hexeri eller blind Allarm at lade Mesteren for Comedierne arrestere for en ubetydelig Vexel. At i øvrigt Mns. Capion blot var Eier af Comediehuser, og ikke selv Comediant, uagtet Registeret til den hamborgske Correspondent kalder ham saa, maa dog i forbigaaende anmærkes.

Midlertid var strax fra Begyndelsen af, da denne nye Bevægelse kom i det sceniske Væsen hos os, adskillige — og det udentvivl som i dette Maanedsskrifts Sept. H. S. 258 af den nye Dronning Anne Sophies nærmeste Omgivelser — faldne paa, om man ikke — med Holbergs Ord at tale — efter andre Nationers Exempel her kunde indføre Skuespil i Modersmaalet; og er det saameget mere naturligt, dette kunde komme i Forslag, da Montaigu, der forestod de franske Skuespil, havde en dansk Kone, og der udentvivl mellem de franske Skuespillere vare adskillige af, hvad man her — som i Leipzig og Berlin — kunde kalde Colonien, nemlig af de franske, allerede her under den forrige Regiering nedsatte re-

formerede Familier; det mindste findes der i mellem de ældste danske Skuespillere, der tillige spilte fransk, — hvorom mere i det følgende — adskillige, der medrette kunne regnes hertil.

Under 12 September 1722 omtales denne Sag første Gang i den hamborgske — eller, som den da hedde — holstenske Correspondent, og mældes der, at Hr. Montaige (Montaigu) med sine danske Comedianter var færdig at præsentere en complet Comedie i dette Sprog, og forsikrer man, at det skal skee næste Uge" (hvilket da og, efter som af den ved vor Werlauf meddeelte ældste Comedieplacat (s. Aug. H. S. 161) sees, skede den 23 September med den sechmannske Oversættelse af Gnieren, og er det nu, at den ligeledes her forhen meddeelte næstfølgende Artikel (af 29 Sept.) denne Sag angaaende beretter, at med den danske Comedie continueredes ugenlig to Gange, og det med ugemeent Tilløb.

Dette har da været den Tid, da som Thalia i Epilogen efter Comediernes Liigbegiængelse siger:

I første Aar, som vi en gylden Tid kan kalde,
Vi frygted for at see vort Galleri nedfalde
Da var en Fødselsfest, nu følge vi en Død,
Da regned Velstand ned, nu truer Himlen Nød.

Hvorhos det midlertid ikke bør oversees, at det her, ligesom Schrøders Biograph beretter om Hamborg endog i senere Dage, var Galleriet, der blev det gode Nationalskuespil tro, medens den fornemme Verden pro more solito, saasnart Nyhedens Salt var afslikket, hyldede fremmede Guder.

Den tredie Melding i Correspondenten er, hvor den under tredie November beretter, at de danske Comedianter (s. Aug. H. S. 155) allerede havde faaet kongelig Tilladelse til, at præsentere sig for Herskabet paa Slottet, og vil samme første Gang forestille le bourgeois Gentilhomme, eller den borgerlige Adelsmand, der skal blive meget godt oversat."

Dette skede, som ogsaa andenstedes alt er berørt, midlertid ikke før det følgende Aar, og siger da Correspondenten først under 12 Jan. 23 efter at have berettet, at Hr. Dir. Keyser alt forrige Uge har præsenteret en skiøn ny Opera — "de danske Comedianter have faaet kongelig allernaadigst Tilladelse, at lade dem see følgende Fredag paa Slottet;" og tilføier derpaa under 16 Januarii. Ved Hoffet continuere endnu *) Divertissementerne vexelviis, og

*) Det synes altsaa næsten, som man den Tid ogsaa ved Hoffet har holdt detestabile illud adagium,

have i Gaar Aftes paa kongelig Befaling de herværende danske Comedianter paa det kongelige (Slots) Theater i det danske Sprog opført den i Moliere befindelige Comedie le gentilhomme bourgeois; og derved reusseret saa vel, at begge Deres kongelige Majesteter, der vare tilstæde, have været fornøiede derover. Begge Deres kongelige Høiheder, Kronprindsen (siden Christian den siette), og Kronprindsessen, saa vel som hendes Durchlauchtighed Fru Margrevinden, have ikke været tilstæde ved saadan Comedie, eftersom sidstbemældte (?) nogle Dage har fundet sig besværet af Tandpine, og derfor ikke er kommet af Gemakket. Hans kongelige Majestet har i disse Dage viist den hamborgske Operistbande den Naade, at de ugenlig maa opføre en Opera paa Slottet for Penge, hvorudover da Directeuren for disse Operaer fra i Gaar har ladet saadant bekiendtgiøre i Trykken, og reguleret Operaernes Priis."

Jeg afbryder her et Øieblik mine Avisudtog, for at anmærke, at jeg har havt Uret, naar jeg, forledet af Riegelses Ord, om fie[illegible] Frederiks liden Til-

---

som salig Pontoppidan i sit Everrieulum fermenti veteris kalder det, det er dog Juel i hvad vi giør, i Hævd.

beiliglighed for Musik, og af J. H. Schlegels og Schwartses Taushed, antog i Skriftet om Holberg (anden Deel S. 248) at der ikke havde paa den Tid været nogen Opera i Byen, da ovenstaaende umodsigelig godtgiør det modsatte; og bliver det nu saameget forklarligere, hvorfra de drøie Dommedags Slag paa dette høitbeskyttede fremmede Uvæsen saavel i Ulysses som Kildereisen have deres Udspring, og især, hvorfor Jeronimus i Kildereisen bliver saa glad, som ved en mærkelig Forbedring, da hans Datter dog lader det blive ved at synge dansk, isteden for, hun forhen sang tydsk.

Under 23 Januar mældes nu, at der Dagen tilforn ved Hove havde været Opera, og den 26de, at H. k. H. Kronprindsessen (Sophie Magdalene) befandt sig, Gudskeelov i sin nuværende velsignede Tilstand (sit Svangerskab) ved fuldkommen Helsen, og bivaanede vel ikke Operaerne, men Assembleerne tilhove. Herpaa følge nu under 13 og 16 Febr. de ovenmeddelte Notitser om Maskeraderne.

Den næste Artikel, jeg har udtegnet, angaaer vel ikke egenlig Skuepladsen i sig selv, men er dog forsaavidt et Holbergianum, som deri omhandles en i en af Holbergs just i samme Tid for Lyset komne

Comedier omtalt Person, hvilket kan tiene til nyt Exempel paa, hvorledes denne Digter altid i sine Stykker havde Dagens Anliggender for Die. Det hedder nemlig under 16de Mai: "I forrige Uge har et løsagtigt Fruentimmer tree Dage efter hinanden staaet i Halsjernet her paa ny Torv, og er siden paa Livstid bragt i Spindehuset. Denne Qvinde har forført mange skikkelige Folks Børn, da hun lovede at forhielpe Pigerne til Tieneste hos fornemme Herskaber, accorderede om Lønnen, gav dem Penge paa Haanden, og bragde dem siden til den saakaldte Anne Hattemagers, da nu de uskyldige Børn for silde erfarede, at de vare komne til den liderligste Hore. Samme Anne vil blive pidsket til Kagen, og siden komme i Spindehuset."

Samme Anne vil vi finde omtalt i Holbergs Aaret derpaa spilte Comedie Maskeraden, hvor Hendrik, da Leander beskriver ham den Skiønne, han paa Maskeraden er bleven forelsket i, giver ham til Svar: Men Herre! naar I seer ret til, er det maaskee en af Anne Hattemagers Bataillon", hvilket sikkerlig i den Tid har giort ligesaa stor Sensation, som naar man i senere Dage har tilladt sig ved lignende Leiligheder at nævne saadanne — til Kagen — velmeriterede Herrer og Damer fra vor Tid.

Under 12 Junii mældes, at af de 8 nyforfærdigede Comedier, de danske Comedianter Dagen før havde forestilt en, og see vi, blandt andet af den ældste Udgave af Holbergs Comedier, at denne her omtalte Comedie er den ellevte Junii, hvormed ogsaa samme andet Bind begynder.

Nu kommer Efterretningen om Monsieur Capions Hæftelse for Giæld, hvorved Entreprisen synes paa nogen Tid at være kommen i Stampe, da det under 25 September hedder: "Vore herværende danske Comedianter vil med det første igien aabne deres Theatrum, og forestille mange nye deels forfærdigede deels af fremmed Sprog translaterede Comedier."

Den næste Efterretning er midlertid ikke førend fra syvende Dec., da der berettes, at de danske Comedianter ved de paa hans kongelige Hoihed Kronprindsens hoie Fodselsdag for de kongelige Herskaber paa Slottet præsenterede Piecer have indlagt dem megen Ære, og taler man mere end nogensinde om, at de skulde faae en aarlig Pension af Kongen;" og tilfoies derhos: at Hr. Bernhardi kongelig Secretaire de la Musique, har paa denne glædelige Geburtsdag ikke lidet signaliseret sig, da han har opført en expresse hertil componeret Musik.

Under 1. Jan. 24 findes, at næste Mandag den danske Bande Comedianter skal spille for de kongelige Herskaber.

Under 15 Februari forekommer nu den ovenmældte triumpherende Annmældelse af Forbuddet mod Maskeraderne, og skulde man af Tonen heri næsten troe, at Forstaaelsen mellem de danske Skuespillere, og de tydske Operister, for hvilke Correspondenten viser en særdeles Interesse, ikke har været den bedste, hvilket ydermere synes rimeligt deraf, at den næste Forestilling af de danske Skuespillere, der i Correspondenten omtales, er: "at i Julii Maaned i disse Dage have vore danske Acteurs præsenteret en ny Comedie de Copenhagne a la fontaine, eller den paa St. Hans Dag brugelige Kildereise" — og hvorvel der tilføies: at denne Piece af enhver har faaet en stor Approbation, er det dog ikke at formode, at enten den, eller den umiddelbar forangaaende tydske Comedie Ulysses von Ithaca, kan have været andre end de hamborgske Operister selv, paa hvis Repertoire udentvivl en Ulysses i to Dele var, eller deres høie Beskyttere og ivrige Forfægtere enten her eller i Hamborg til synderlig Opbyggelse.

Vi have ovenfor nævnt en Begivenhed, der kan antages at have givet Holberg een Idee til sit Hexeri

eller blind Allarm; vi komme nu til en anden, som efter Rimelighed heller ikke har bidraget lidet til, a bestemme ham at lægge sidste Haand paa dette Stykke, som han vel nævner i Fortalen til sin første Tome, ældste Udgave, blandt de ti, han havde liggende færdige, men, som det i Skriftet om Holberg er oplyst, vid curæ posteriores ustridig at have modtaget betydelige Forandringer: Under 9de Januar 1725 findes nemlig følgende Beretning: En vis Kone her — i Kiøbenhavn — er hæftet, og beskyldes for, at have gort en Pagt med Diævelen; om det er sandt, maa staae derhen; vist er det, at Geistligheden desangaaende har været samlet, for at udfinde, hvorledes man skal eller kan procedere med samme Kone."

Paa det man imidlertid ikke skal troe, at det blot var i Kiøbenhavn, en saadan Qvæstion kunde bryde de geistlige Hoveder, vil jeg af samme Tidende meddele en faa Aar derefter fra Hovederne for den berlinske Geistlighed i en lignende Anledning afgivet Erklæring.

Berlin den 9 Nov. 1728. Der er for ikke længesiden uden Navngivelse af Trykkested udkommet et Skrift under Titel: Historischer Bericht, so sich mit einer Frauensperson, Nahmens Maria Dorothea Staffin

auf den so genannten Salandshof in Berlin vom 10 Sept. bis 8 Oct. 1728 zugetragen. Men da dette, uden det samtlige Hofministerii Forevidende, uagtet disses Navne alle deri vare nævnede, er skeet, ogsaa ved Giennemlæsningen er befundet, at i saadan Beretning adskilligt deels falsk, deels ikke actmæssigt befindes, andet der til Sagens Oplysning havde været tienligt, er udeladt, og overhovedet Fortællingen saaledes beskaffen, at Verdens Børn — Weltmenschen — derved faae Anledning til Spotteri, men fromme Christne til Bedrøvelse og Forargelse, ogsaa Læserne derved bliver bragt paa de Tanker, som om denne Staffins foregivne Pagt med Diævlene, og de af ham bekomne Penge af bemældte Ministerio blev holdet for sandfærdige, da dog ingen af Alle har bifaldet denne Mening, saa har man holdt det for fornødent, saadant Publico at bekiendtgiore, samt at Skriftet derformedelst paa Ansøgning er blevet confiskeret.

Berlin d. 8. No. 1728.

P. E. Jablonsky. H. A. Steinberg, J. H. Rotenius, J. Warendorf.

Til de kiøbenhavnske Sæders Historie har jeg, kiendt, ikke Skuepladsen vedkommende ligeledes afskrevet følgende:

Kiøb. d. 10 Febr. 25. Som man afvigte Mandag har giort Begyndelse med den bekiændte Piqveniqve har der første Gang været en stærk Forsamling, og Tracteuren tracteret Compagniet magnifique, derhos hver Cavalier for sig og sin Dame maattet erlægge 16 Rigsdaler (!!!)." Om de danske Comedier findes nu aldeles intet, forend det under 4 December hedder: "De danske Comedier ere nu aldeles uddøde, ogsaa det Huus, som Capion til den Ende havde ladet opbygge, solgt til et Garnisons Bryggeri, hvorpaa Kiøberen har faaet kongelig allernaadigst Privilegium."

Midlertid maa dog dette Uvæir den Gang være draget over, og denne Avisefterretning — som det i Kunstsproget hedder — ikke have bekræftet sig, da under 14 December følgende Aar med eet denne Efterretning findes: Vore danske Acteurer har i forrige Uge i den franske Ambassadeurs Nærværelse repræsenteret en fransk Comedie, og saaledes derved udmærket dem, at de have erhvervet denne Herres Approbation." Og have vi følgelig her en formelig Stadfæstelse paa J. H. Schlegels Udsagn, at de spilte baade franske og danske Skuespil, og bestod og Truppen for en Deel af Personer, der kunne antages at have begge Sprog inde, og kunde vel af

den montaiguske og den cofftreske Familie tilligemed Hr. Pillvi, det Antal af syv Personer, som Montaigus ældre franske Trup efter Skilderiets Ord bestod af, og som til mange af de dagtængse franske Stykker var tilstrækkelig, uden Vanskelighed været at tilveiebringe. At disse Forestillinger ere vedblevne at gives paa det capionske Theater sees af Comediernes Liigbegiængelse, forestillet — som det paa Titelbladet hedder — til allersidste Slutning af de danske Acteurs den 25 Febr. 1727, da Hendrik i sin allerførste Replik forarger sig over, at han paa Henrik Suursteegs Regning er bleven tituleret for priviligeret Acteur i Grønnegade.

Som jeg er kommet saavidt i denne min Skrivelse, faaer jeg fra vor Werlauf fire hidhørende høist-interessante Anecdota, som jeg her vil meddele. De tvende første ere Etienne Capions tvende Privilegier; det første af 7 Mai 1720 lyder saaledes:

"G. A. V. At Vi efter Etienne Capion, Indvaaner i Vores Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn hans allerunderdanigste Ansøgning og Begiæring allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at han allene maa lade indrette Comedier her sammesteds, og dertil lade beskrive dyglige og uberygtede Personer, saa at ingen frem-

mede Comedianter, som agerer Comedier med levende Personer, maa her indkomme, uden de, han herefter dertil antager. Ellers skal de, han forskriver, være saadanne Personer, som med deres Spil menige Mænd kan fornøie, og Publico ingen Scandale give, saafremt han ei denne vor allernaadigste Bevilling vil have forbrudt. Forbydende o. s. v.

En høiere Forklaring over dette hans Privilegium giver følgende udvidede og stadfæstede af 12 Mai 1721.

G. A. V. At eftersom Etienne Capion for os allerunderdanigst haver andraget, at hannem udi det ham allernaadigst meddeelte Privilegium paa alene at maatte indrette Comedier i Vores kongl. Residentsstad Kiøbenhavn, er skeet stor Indpas og Fornærmelse, i det, at adskillige andre skal være tilladt, Comedier, Liniedandsere, Marionetter, og deslige videre at holde, da han dog med stor Umage og Bekostning fra fremmede Steder haver ladet hidkomme beqvemme og dygtige Comedianter, hvilke han til sin store Skade har maattet underholde, da have vi, efter slig Beskaffenhed, samt bemældte Etienne Capions herom allerunderdanigst giorte Ansøgning og Begiæring allernaadigst bevilget og tilladt, saa vi og hermed bevilge og tillade, at ingen af forberørte eller deslige Personer

maa eller skal efterdags nyde Frihed til at bruge deres Exercitier, undtagen de alene, som af hannem blive antagne, eller af ham dertil permitterede; hvorimod han skal være forpligtet, at holde saadanne Personer, som med deres Comedie og Spil for en billig Betaling kan fornøie alle og enhver, og ei nogen Tid at forhandle det, som Religionen og den hellige Skrift anrører, eller strider mod Ærbarhed, god Skik og Ordning, som Publico kan være til Forargelse, saafremt han ei denne vor allernaadigste Bevilling vil have forbrudt; og have vi derhos allernaadigst bevilget, at den Plads og Bygning, som han her i Staden lader indrette og opføre, baade til et Comedianthuus, saa og hvorudi Assembleer kan holdes, maa ikke alene udi 15 Aars Tid fra dette Brevs Dato at regne, for Grundskat og Indqvartering aldeles være fri og forskaanet, men samme Plads og Bygning, samt, hvo dem efter fornævnte E. Capion ejendes vorder, skal endog stedse nyde og beholde de Privilegier og Friheder, som vi herudinden hannem allernaadigst givet og meddeelt haver, hvorved ogsaa baade ham og dem alene tillades at holde ugentlige Assembleer for de af vor Hof- og andre Cavalierer, samt flere, af hvad Stand de og ere, som det kunde

forlange, og dib vilde komme; dog at Alting derved paa tilbørlig og sømmelig Maade tilgaaer."

Disse to Privilegier besvare nu tilfulde det i Skilderiet opkastede Spørgsmaal: hvilke de Sprog vare, hvori Skuespillene paa Capions Theater bleve givne? og at efter den sammestedsyttrede Gisning alle Slags offentlige Forestillinger, under Navn af Comedier, ere indbefattede. Dette sees endnu tydeligere af et ældre, mig fra samme Haand meddeelt, under 4 Dec. 1706 Anders Gamborg tilstaaet Privilegium, saaledes lydende:

"G. A. V. At vi efter allerunderdanigst Ansøgning og Begiæring allene have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade: At Anders Gamborg maa lade indrette Comedier herudi vores kongl. Residentsstad Kiøbenhavn, saa at ingen fremmede Comedianter, som agerer Comedier enten med levende Personer eller døde Figurer, maa her indkomme, uden dem, han dertil antager, hvorimod han skal være tilforbunden eengang om Ugen, de Fattige alene til Fordeel at lade spille, og ellers at forskrive saadanne Personer, som med deres Spil gemeen Mand kan fornøye."

Men det vigtigste blandt dem alle fire, og det om hvis Tilværelse, saavidt mig er bekiendt, endnu

ingen har ymtet, er det, der under 14 August 1722 er givet René de Montaigu paa at indrette og forestille Comedier i det danske Sprog, og som med Føie kan kaldes den danske Comedies Skabelse:

Jægersborg Slot d. 14 Aug. 1722.

G. A. V. At Vi efter allerunderdanigst giorte Ansøgning og Begiering allernaadigst have bevilget og tilladt, at René de Montaigu maa i vores kongl. Residentsstad Kiøbenhavn indrette og forestille Comedier i det danske Sprog, dog at Etienne Capion i de hannem af os den 7 Mai 1720, og 12 Mai 1721 allene forundte Privilegier ei derved fornærmes, hvorfor han sig derom med fornævnte Capion (som bør modtage billige Conditioner) i Mindelighed haver at forene, og skal i det øvrige meer ommeldte Montaigu være forpligtet at holde saadanne Personer, som med deres Comedier alle og enhver for billig Betaling kunde fornøie, saa og at de ei nogen Tid forhandler det, som anrører Religionen og den hellige Skrift, eller strider mod Ærbarhed, god Skik og Ordning, eller kan vært Publico til nogen Forargelse, saafremt han ei denne vores Bevilling vil have forbrudt, hvorimod vi ikke ville tilstæde, at nogen anden, end fornævnte Montaigu, uden vores særdeles allern. Tilla-

delse deslige Comedier i det danske Sprog efterdags maa lade forestille. Forbydendes o. s. v."

Hvorledes nu denne mindelige Forening mellem Etienne Capion og René de Montaigu har været, og hvor billige Conditioner den første har været villig at indgaae, derom jeg — som sædvanlig — venter Paa meer Oplysning og paa flere Documenter.

Din R.

Leo den tiendes Minde,

udaf Slutningen af M. H. Vidæ Poetica anden Sang, med Anmærkninger.

Romas indbaarne Guder! du Trojas Stifter Apollo!
Hvorfra vor Stamme sig hæver heit op til Himmelens Stierner
Denne Roes i det mindste lad ikke Latinerne røves!
Stedse fremstraale ved Kunster Italien og ved Minervas
Idrætter, og allerskionneste Rom være Folkenes Lærer;

Siden Vaabnenes Lykke albeles fra det er veget.
Mellem Italiens Konger saa stor en Tvedragt er voxet.
Selv mod hinanden indbyrdes vi drage de grusomme Sværde,
Blues ei Fædreland udenlandske Tyranner at aabne!
Nys dog nedslagne Italien herlig Forhaabning tilstraaled,
Og til ypperlig Idræt havde Gemytterne hævet.
Ak forgiæves! Vanlykken misundte Latinernes Hæder,
Og med Italers Lidelser umættet Skiæbnen ei hvilte.
Alt fierntliggende Folkefærd zittred og fremmede Fyrster;
Alt den rige Araber, alt havde Nilus og Indus
Hørt om Medicis Stamme, og hørt om Gudernes Ætling.
Alt han med Nidkiærhed havde sig herlige Sorger paataget
For sit Fædrelands Hæder, og for ældgamle Ausonias
Fordede Frihed, forladende sig paa sin Broder Julus

Hvem han stedse gav Deel i Sorgernes uhyre Tynge
Da Anliggendernes ham betroede Tømme han styred'
Baade som Menneskers Hersker og Gudernes ypperste Præst.
Alt Europas Monarker, og samtlige Folk paa ham ene
Havde Øinene henvendt, og deres Opmærksomhed fæstet,
Og alt de Høvdinger alle med enige Hierter ham vilde
Følge, som sig med zittrende Tyrker var rede at væbne
Ham du paa fiirspændte Karm o Rom! havde seet at inddrage
I dine Mure paa Stand triumpherende over en Verden,
Ham havde du Fader Tibris i glade Rende modtaget
Slummende, stolt ved din Landsmand, og ført ham blandt dine Bølger
Undrende over de nye Gestalter, og Menneske-aasyn.

Og bag Vognen i lange Rækker gik fangne Monarker,
Og den barbariske ringere Fiende, der glemte sin Trudsel,
Der efter Salems Erobring, da Orient er betvunget,
Tillidsfuld jubler, og efter Verdens Herredom higer
Vild, og, o Skiændsel, Italiens Kyst nu snart eftertragter.
Lysten efter det Syn den romerske Ungdom forsode
Vilde i festlige By ad Torve og Veie fremstimle,
Selv den gyldne glimrende Fader fra ophoiet Throne
Vilde de ikke i lang Tid seete Medborgere skue,
Og befale, barbariske Guld, og opdyngede Bytte
I de hellige Templer og hoie Borg at forvares.
Men ak — Skylden er Gudernes — bradt Italiens store
Haab odelagtes, og ganske er al vor Tillid bortveget.
Alt den herlige Helt tog dødende med sig i Faldet.

Anmærkninger.

B. 7. Da Krigen var i Lue mellem Carl den femte og Frants den første af Frankrig, efter Leo den tiendes Død, hærgedes Italien ynkelig af indvortes Krige. Lombardiet, Neapel, Parma og Piacenza leed skrækkelig af Krigsraseriet. Heller ikke kunde selve dens Hellighed beskiærme Rom, at jo ogsaa der 1527, da Pave Clemens den syvende blev beleiret paa Castel Sanct Angelo (Moles Hadrani) blev med utrolig Rasenhed holdt grusomt Huus, og hverken Kiøn eller Alder skaanet. Paa samme Tid stundede Tyrkerne ivrigen efter at faae Herredømmet over Europa, og Fyrsternes Tvedragt lettede dem Adgangen til at overvinde Italien. Tristram.

16. Ved Julus forstaaes her Julius af Medicis, der blev Pave efter Adrian den siettes Død, og antog Navn af Clemens den syvende. Han giældte saameget hos sin Frænde Leo den tiende (siger Ciacconius i dennes Levnet) at Leo uden at raadsporge ham, hverken vovede at foretage, eller neppe engang at tænke noget, ret ligesom han holdt det for en stor Brøde, at giøre nogen Ting uden Julii Raad. Tristram.

26. Leo forfærdet ved den tyrkiske Keiser Selims Seirvindinger, formanede de christne Fyrster til at aflægge deres indbyrdes Fiendskaber, og forfølge Christenhedens fælles Fiende — siger Ciacconius i Leo den tiendes Levnet — men Leos fromme Bestræbelser blev snart tilintetgiorte ved vore Fyrsters ulyksalige Uforstand, da hver misundte den andens Ære. Oudin.

Selim Tyrkernes Keiser, som havde vundet store Seire i Orient, og undertvunget Ægypten og Syrien, syntes at ville vende sine Vaaben mod de Christne. Leo formanede derfor ved Gesandte alle Europas Fyrster indstændigen til, at de skulde tænke paa Almeenvellet, aflægge deres private Fiendskaber, og med forenede Kræfter paaføre den overmodige Barbar Krig. Men disse høist priisværdige Raad blev aldeles tilintetgiorte ved Ophavsmandens Død, og Sværdene dragne til værre Brug. Tristram.

39. Oudin — den latinske Commentator i Batteux qvatre poetiques — forklarer dette om Leo, hvis Triumph over de overvundne Tyrker Digteren forestiller sig, og som han kalder gylden formedelst Thriumphens Pomp. Jeg finder det sandsynligere, at den gyldne Faber glimrende paa

den høie Throne er Apoll, hvem han — i første Linie — har paakaldt som Stamfader.

43. Her — siger Oudin — hedenske r, som en sagde, Vida vel meget, ligesom nogle andre Steder.

45. Denne høist udmærkede Fyrste — siger den engelske Udg. Tristram — døde den 1 Dec. 1521 i sit syv og fyrgetyvende Aar — af Gift, efter nogles Formodning, blandet i hans Drikke. Hvor heilig og hvor høifortient hans ulykkelige Fædreland længe følte hans Savn, har P. Jovius ligesaa skiønt som trolig i Enden af hans Levnetsbeskrivelse fortalt med disse Ord: "Poeterne, en ligesaa taknemmelig som fri Slægt, have i adskillige Aar beklaget Tidernes Kaar, opdynget Berømmelser over Leo, og forherliget hans Grav, ved at kappes at besynge den. Ogsaa jeg har af samme Sindelag og samme Hengivenhed foretaget mig at skrive hans Levnet, at, da min Evne ikke tillod mig at reise ham et kostbart Monument, jeg i det mindste kunde ved et vistnok lidet, men maaskee udødeligt Mindesmærke fra en ædel Aand yde hans hellige Aske det høiforkiente Høitidsoffer. Og det sandelig ikke uden Føie, da den alt længe afdøde Fyrste, mellem saa mange ovenpaa hinanden opdyngede Ulyk-

Aar, der siden ere indtrufne, ligesom ved et daglig fornyet Jordefærd under Folkets oprigtigste Taare bares til Graven. Thi da nu Avind veeg, fremstraalede herligst, som i Stadens og hele Italiens Elendighed, Leos Dyd. Thi denne havde upaatvivlelig til det menneskelige Kiøns Frelse fremkaldet en Guldalder, medens vi strax fra den bedste Fyrstes Død lide et virkeligt Jernold. Saa at da ved en ulyksalig Vildfarelse af os, en barbarisk Magt havde bragt os Mord, Piinsler, Pest, Hunger, Ødelæggelse, og alle vederstyggelige Landeplager, begræd vi fremfor Alt Videnskaberne, og de ædle Kunster, tilligemed Almeenvellet, og den offenlige Glæde, og endelig Alt Godt, retsom jordet i samme Grav med Leo."

K. R.

Bilag til historisk Artikel.

Tidernes Tegn af Aviser.

a). Tyrkiet.

(Udaf Br. Zeit. No. 55.)

Om de tyrkisk græske Anliggender gjør Bladet Constitutionel af 16. Febr. følgende Anmærkninger:

"Skal man overlade Russerne den udelukkende Omsorg at ordne Grækernes Skiæbne, og unddrage dem Portens tyranniske Herskab? Paa Besvarelsen af dette vigtige Spørgsmaal beroer efter vor Mening Almeenfredens Vedligeholdelse. Naar af alle christelige Magter Rusland ene frembyder sig, at giøre Ende paa Grækenlands Undertrykkelse, og befrie dette ulykkelige Land fra det ottomanniske Aag, saa er der ingen Tvivl om, at Porten, henreven ved sine Folkefærds Fanatismus vil sammenkalde dem under Mahomeds Fane, og begynde en Kamp, der kun vil endes med Hellenernes eller Tyrkernes fuldkomne Tilintetgiørelse. Catharina den andens keiserlige Haand har foretegnet Veien til Bysants; Chersons navnkundige Indskrift indeholder Tyrkiets hele Fremtid.

Krigen vilde altsaa opflamme sig for de øvrige store europæiske Staters Aasyn, og disse, uagtet en naturlig Mellemkomsts trængende Interesse dog blive ubevægelige Tilskuere af den store Kamp. Hvad Borgen vilde saa besværlig en Stilling give Almeenfreden? Er det selv engang at formode, at en saadan Stilling vil være af Varighed? De, der ikke ere ubekiændte med Motiverne af Englands Handelsinteresse, og med den østerrigske Regierings politiske System, ville med os være overtydede, at en saadan

Tingenes Tilstand maatte være høist precair, og i sig indeholde Krigsspirer, der meget snart vilde udvikle sig.

Virkelig! hvis Grækenlands Befrielse blot blev Ruslands Værk, naar det, for at naae til dette store Resultat, havde ødslet sit Skatkammers Guld, og udgydet sine Nationers Blod, vilde Grækerne de jure være frie, de facto afhængige — de vilde være frie og afhængige som Polakkerne; den retfærdige Taknemmelighed, der skyldtes saa stor en Velgierning vilde erhverve den ny over dem herskende Magt, som en beskiærmende, deres Kiærlighed. For at sige Alt med faa Ord: Constantins Scepter vilde forene sig med Czarernes.

Hvad blev der da af Europas Uafhængighed? den vilde ikke mere have anden Borgen end Keiser Alexanders Maadehold og Høimodighed. Det er ustridig meget; dog Politiken sysselsætter sig med Fremtiden, som med Nærværenheden; bestandigt og varigt gives der ikke, uden hvad der er grundet paa Tingenes naturlige Tilstand.

Det er Menneskehedens og Retfærdighedens Interesse, at Grækenland, hvis philosophiske og litteraiske Efterladenskab har oplyst Europa, bliver befriet; det er de europæiske Folkeslags almene Interesse, at Grækenland, de facto som de jure er frit.

Hvad vilde nu være Midlet til at erholde disse Resultater uden at sætte Europas Fred i Fare? — Alle store Magters fælles Mellemkomst. En saadan Coalitions Diemed vilde noksom retfærdiggiøre den. Vilde Tyrkerne modsætte den nogen Modstand, vilde denne snart være overvunden. Umuligheden af et heldigt Udfald vilde maaskee forekomme en blodig rystende Udvikling, og hele Europa vilde nyde den Ære at have betalt Grækenland sin Giæld, ved at ophøie det igien til uafhængige Nationers Rang, men overlade det selv Omsorgen for at fuldende sin Samfunds-organition."

Da det er interessant at sammenligne forskiellige Anskuelser af saa vigtig en Gienstand, hosføie vi ovenstaaende Raisonnement et andet, som paa samme Tid det nyeste Stykke af Neckartidenden indeholder, og der lyder saaledes:

"Grækernes Sag tæller Tilhængere mellem alle politiske Partier, hvori det civiliseerte Europa er deelt; thi de uforudindtagne af alle Farver erkiænde let, at i det simple Spørgsmaal om Grækenlands Befrielse fra det tyrkiske Aag, ikke ligger Afgiørelsen af det politiske System, der herefter skal være det herskende i Europa. Man kan derfor uden Betænkning antage, at Majoriteten i alle Lande er den gunstig.

Men dermed var endnu intet vundet, thi Mængden er vant, at vige for Dieblikkindtrykkets Indskydelse. Tænkeren overlægger de mulige Følger af enhver Handling, han veed, at især i Politiken intet er farligere, end at overlade sig til Tilboielighedernes — endog de ædlestes — trækkende Kraft. Om passiv Deeltagelse i Grækernes Sag er naturligviis ikke Talen her. Spørgsmaalet er, om den europæiske Politik tilstæber, at een eller flere Magter factisk blande dem i Kampen, der har reist sig mellem den ottomanniske Port, og det græbske Folk, som hidtil var den ska'skyldigt. Dette Spørgsmaal, det er ikke at nægte, er et europæisk Spørgsmaal, og hører for den høiere Politiks Domstoel. Kun fra denne Synspunkt betragtet er det en Omtvistnings Gjenstand. Hvo ere dets Modstandere? Hæderværdige Mænd, der frygte, at een eller flere Magters Indblanding i de græbske Anliggender torde medføre en Forstyrrelse af Almeenfreden, og følgelig maaskee Begivenheder, hvis Følger og Udstrækning ikke lade dem beregne. Indvendingen er af Vægt. Disse Følger, hvis de virkelig indtraf, hvilken Politiker vilde da have dem at svare for? Spørgsmaalet er nu: ere disse Følger uundgaaelige? Her stiller Spørgsmaalet sig i tvende Underafdelinger. Naar de Cabinetter, som ere ind-

flettede deri, gaae ud fra den Standpunkt, som de staae paa, som enkelt Magt, ville de uden Betænkning — det ere vi saa billige at erkiænde — maatte besvare Spørgsmaalet med Ja. Den tidligere Politik havde alt afgiort denne Gienstand, hvorvel den endnu aldrig var sin Udvikling saa nær som nu. Men, spørger man sig, er Magternes politiske Standpunkt ogsaa den samme, som den for ti, tyve, tredive Aar siden var? Dette Spørgsmaal besvares den hellige Alliances Stiftelse med Nei. Hver politisk Act er — i det mindste i Betragtning af alle Omstændighederne, som de netop da bestaae, thi paa den theoretiske Standpunkt kan den politiske Praxis ikke stille sig — en Øieblikkets Nødvendighed. Naar nu Oprettelsen af den hellige Alliance var en politisk Nødvendighed, ere dens Consequentser det ogsaa. Følgelig har en europæisk Politik taget en anden og høiere Retning, end den tidligere fulgte, og kunde følge. Derved skal Magternes Individuelinteresse ikke være udelukt; men naar den kommer i Conflikt med den almene Interesse, er det billigt, den viger. Naar altsaa det foreliggende Spørgsmaal er europæisk, flyder deraf, at det ogsaa maa betragtes fra en reen europæisk Synspunkt."

"Politiken medfører endnu Nødvendigheder af et andet Slags. I Rigernes Stigen og Synken indtræde Kriser, der vel lade sig forhale, men ikke undgaae. Det er den høiere Politiks Kald, at giøre Krisen, naar det Øieblik indtræffer, da den er uundgaaelig, saa uskadelig, som muligt. Man tænke sig et stort Rige, der i en rum Tid har begyndt, at udvikle sig med ungdommelig Kraft. Agerbrug, Næringsflid, Kunster, og Handel hæve sig. Forudsætte vi nu, at dette Land for at consolidere sig i sig selv, og opnaae Civilisationens Høidepunkt, intet andet fattes, end et mere udstrakt Kystland, for at have en selvstændigere Stilling i Afsætningen af sine Producter! Dette Ønske er en Trang, en politisk Nødvendighed. Saalænge det bliver utilfredsstillet, er hin Stat ikke anviist den Cirkel, hvori den frit og skabende kan bevæge sig. Dens Blik svæver over Grændserne o. s. v. Naar nu denne Trang, der er bleven en politisk Nødvendighed, kan tilfredsstilles uden for den europæiske Civilisations og Politiks Sphære, altsaa uskadeligen for de Baand, der fælles omslynge den, skulde man da ikke troe, den Tidspunkt var indtruffen, da man maatte give den uundgaaelige Crisis en Vending, der i Betragtning af alle Omstændighederne er den gunstigste? Hvad der er blevet

nødvendigt, lader sig ikke mere undgaae ved at temporisere. Og var ikke den europæiske Politik alt ofte i det Tilfælde, at vige for langt haardere Nødvendigheder? Her er ikke, som i en neppe vel overlevet Periode, Talen om Fordringer og Planer, der overtræde alle en sund og paa Opholdelsen af det bestaaende betænkt Politiks Regler, og svæve udover alle Maadeholds Grændser. Kun et Maal ligger fore, der ikke er farligt for den velforstaaede europæiske Politik, og vel at forene med Almeenfredens Opholdelse. At bringe Offre, er Politikens Lod; at bringe dem med Anstand, naar de ere blevne fornødne, er en viis Politik værdigt. Maalestokken, hvormed Politiken nu maaler, er — vi tilstaae det — stor. Men ere de Gienstande, der maales, det ikke ogsaa? At udspinde disse Tankers Traad videre, ligger uden for de Grændser, vi have sat os. Denne Artikel indeholder kun, og skulde kun indeholde Antydninger, der kunne give den vel underrettet Politiker Stof til mangehaande Betragtninger."

"Efter alt det foregaaende vil det ikke undre Læserne, naar vi i Henseende til det store Spørgsmaal om Krig og Fred gaae vor rolige Gang, uden i denne Tidende at reproducere de Rygters Tusende, der daglig ved de offenlige Blade sættes i Omløb.

Om man tyve Gange forkynder Ultimatets Antagelse eller Forkastning, om Persiens Schach opgiver, eller fortsætter Krigen med Tyrkerne, om Fyrst Suzzo forvises de russiske Stater o. s. v. (skiøndt alle (?) disse Rygter fortiene liden Tro, og alt ere gienkaldte) alle disse Kiændsgierninger afgiøre ikke et Spørgsmaal, som — hvad den dybere Politiker ikke kan dølge sig, Nødvendigheden alt længe har afgiort.

b) Samme Blad No. 39.

Mellem Nygrækerne i Frankrig staaer nu den ædle Adamantios Korai øverst; en Olding i frisk Ungdomskraft, der med en ved Eftertanke og Erfaring dannet Aand forbinder grundig Lærdom. I en Alder af 74 Aar er han endnu stedse virksom for sin Nations aandige Dannelse, som det af ham udgivne helleniske Bibliothek beviser. Han har giennemløbet sit moralsk igienfødde Folks hele Levebane, og skiøndt i lang Tid fransk Borger, ikke ophørt mangfoldig at indvirke derpaa.

Det skiønneste Mindesmærke for hans ædle Sindelag, og hans philosophisk dannede Aand er Mindeskriftet over Civilisationens nyere Tilstand i Grækenland. Det er høistinteressant at høre en saa sagkyndig Mand tale som Dievidne udførlig om

Hellenernes tidligere Tilstand der forberedede den nærværende.

"Hvad der først vakte Grækernes Tro paa Muligheden af deres Befrielse, var Russernes Seire i Krigen med Porten 1769. Disse tilintetgiorte først Blændværket om den høie Ports Uovervindelighed, og blottede det osmanniske Riges Afmagt.

"Rusland sysselsatte en Deel af Grækerne i denne Krig, og giorde sig dem ved Æresbeviisninger og Belønninger til Venner. Mange Græker betragtede siden Russerne som en Nation, der var bestemt at forberede Grækenland til Frihed, og traadte i russisk Tieneste. De ansaae Tyrkernes Modløshed, og Pachaernes Ulydighed som Forvarsler for den tyrkiske Magts Fald. Alt dette hævede Modet og Stoltheden hos Grækerne, der beskyttedes eller begunstigedes af de russiske Consuler, som i Levanten udøvede en Art Dictatur. Tillige opmuntrede Handelens nye Retning Grækerne i Archipelagus at bygge og væbne større Koffardiskibe efter Europæernes Maade. Saaledes opstod en græsk Marine af fortreflige Seefolk alt under Selims Regiering, og med den vigtigere Handelsreiser, og større Rigdom. Hydra blev Hovedsædet for disse nye Argonanter, der seilede lige til America.

Hvad Korai skriver om Hydrioternes Dannelse til bristige og duelige Søfarende ved de dem eiendommelige Marineanordninger, maa læses efter i Mindeskriftet selv. Dermed stod igien Underviisningens Udvidelse i nøie Forbindelse. De Rige, blandt andre Brødrene Zosima, lod trykke Bøger, der oversattes af italiensk, fransk, tydsk, og engelsk, f. Ex. Locke Fourcroy, Condillac, Montesqvieu, den unge Anacharsis Reiser o. s. v. de satte paa deres Bekostning lærelystne unge Mennesker over til Europa, og stiftede nye Skoler. Denne aandige Gienfødelse gik som i det gamle Grækenland, atter ud fra Jonien, og Stiftelsen af et Slags Universitet paa Øen Chios, fordum kaldet det stenede, nu Archipelagos Hauge, giør Epoke i Grækenlands ny Historie. Forf. siger herom meget interessant, og viser hvor simpelt og sindrigt de grædske Insulaner vidste at løse det Problem, under en vilkaarlig Regiering at leve saalidet undertrykte som muligt.

"Endog en stor Deel af den grædske Geistlighed — forsikrer Korai, i det han anfører adskillige Exempler — er ikke blot langtfra at hindre Nationens Underviisning, men stræber endog selv, at undervise sig. De lærde Græker ere nutildags talrigere, og langt kyndigere, end i det femtende Aarhun-

drebes Grækere var. Et Ombudsskrivelse fra Patriarchen og Synoden, angaaende en Høiskoles Stiftelse paa Bierget Athos begynder med de Ord: Hvert Væsen er begavet med Egenskaber, der ere det eiendommelige. Menneskets er Fornuften; men denne Fornuft har den Trang at dyrkes o. s. v."

Og denne Nation, hos hvilken en saa forstandig Almeenaand reiser sig, skal, fordi den med dicerv Bestemthed søger at undrive sig fra den tyrkiske Fanatismes Tilintetgiørelsesplan, forskydes i Oprørernes Classe? — Aldrig.

K. R.

c) Politiske Misceller (fra Paris).

(Bilag til Alg. Z. No. 20).

Hr. Beranger, den bekiændte Visedigter i Paris har udgivet sin Processes Actstykker. "Proces fait aux chansons de P. J. de Beranger, avec le requisitoire de Msr. Machangy, le plaidoier de Msr. Dupin etc. Paris chez les marchands des nouveautés Dec. 1821. Udfaldet af denne Proces har Tidenderne bekiændtgiort. Men af det af Hr. Dupin med stort Bifald førte Forsvar for

Digteren turde Tidenderne ikke oplöge nogen Linie; Censuren havde faaet Anviisning kun at lade Anklagen, men ikke Forsvaret passere. Dette foranledigede Hr. Beranger at udgive Processens Historie i et eget Skrivt, hvorved Tingen maaskee fik större Publicitet, og vakte mere levende Sensation, end om Tidenderne havde i korte Artikler torvet tale derom. Saaledes hævner enhver falsk Forholdsregel sig: Læser man dette Forsvar, maa man, ved upartisk Eftertanke, finde ubegribeligt, hvorledes Censuren har kunnet forbyde det, altsaa ansee det for farligt. Man vil ikke kunne finde anden Forklaring paa denne Gaade, end, at den politiske Ængstlighed, der forfærdes for ethvert offentligt Blads Raslen, stedse udbreder sig videre. Vi ville ikke giöre de franske nogen Bebreidelse i saa Henseende. Denne Processes Historie er i Henseende til videnskabelig Politik derfor mærkværdig, fordi deri to falske Principer, som den ministerielle Magt söger at giöre gieldende, paaankes. Talen er nemlig, om Spot over uværdige Præster og Capucinader maa udlægges som Fornærmelse af Guddommen, og om en Satire paa Ministerne kan ansees som Fornærmelse af Kongen.

"Det er — siger Hr. Dupin — en underlig Daarlighed af Menneskene, at de formaste dem, at

ville handle som Guddommens Hævnere. De Gamle, som ikke havde den Lykke at kiende den sande Gud, fandt ligevel i deres verdslige Philosophi en i mine Tanker meget visere Maxime. De holdt for, at man maatte overlade Guderne den Sorg at hævne sig selv. Deorum injurias Diis curæ esse. De romerske Love have optaget denne Maxime, i det de afgiorde, at Gud var Meneeds tilstrækkelige Hævner. Jurisjurandi contemta religio satis Deum habet ultorem. — Det Paaskud at hævne Guddommens Fornærmelse, er almindelig kun en Maske for hadske Lidenskaber. Menneskene overlade dem saare let til den Tanke, at deres Gud ogsaa besidder alle de selvsamme Lidenskaber, som de selv plages af; de troe, at han ligesom de kan være hævngierrig, misundelig, vreed og især sine Fienders Udrødder. Hedenskabets Theologie har Guder, der ere Løgnere, Drukkenbolde, Blodskiændere, og Horekarle. Men i Christendommen, i en Guds Religion, der langt fra at hævne sine Fornærmelser, gaaer i Døden til Forsoningsoffer for vore, hvor forkerte Begreber vilde det ikke der røbe, vilde man antage, at man kunde giøre sig Gud velbehagelig ved at føre Processer i hans Navn! Vor guddommelige Religion er fuld

af Mildhed, Barmhiertighed, og Godhed; dens meest berømte Apostler vare tillige de humaneste, meest medlidende og overbærende Mænd mod deres Brødre. Kun slette Præster fordriste dem at sætte sig i Ligning med Guddommen."

Om den anden Forkerthed at foregive Fornærmelser mod Kongen, hvor kun Talen er om Spot mod Ministrene, taler Hr. Dupin med megen Aand, og anstændig Eftertryk. Den upartiske Læser vil ikke kunne dølge sig, at det forudsætter megen Uklogskab, og maaskee en strafværdig Formastelse, naar som i denne Viseproces et Udbrud af Lystighed behandles som Statsslag, og Kongens Høie Navn misbruges at besmykke hans Tieneres Latterligheder. Det er virkelig at nedsætte den kongelige Værdighed, naar Ministrene blande dem i saadanne Ting, som de skulde være uendelig ophøiede over. Hr. Dupin anfører af den franske Historie et Exempel, der paa en paafaldende Maade indbefatter det Princip, der i slige Anliggender er at følge. "Ludvig den tolvte, siger han, blev bagtalt, og forklejnet af sine Hofmænd der søgte at udraabe hans Aarvaagenhed og Sparsomhed, som et Beviis paa en indskrænket Aand og en skiden Gierrighed. De giorde slet ingen Hemmelighed af dette deres Sindelag. Da de mærkede, at

deres Klager ikke hialp, søgte de at giøre Kongen latterlig, vel vidende at det Latterliges Vaaben virkede mægtig paa Nationen. Ludvig den tolvte var kommet sig af en svær Sygdom. Paa Hoffolkets Indskydelse bragte derpaa Skuespillerne Kongen paa Scenen; de lod ham træde op, bleg og skiæmmet, med Hovedet indsvøbt i Servietter, omgivet af Læger, der holdt Raad om hans Tilstand. Lægerne blev enige om, at give ham drikkeligt Guld. Patienten følte sig strax styrket derved, og syntes ikke videre at føle nogen Svaghed end blot en brændende Tørst. Da Ludvig erfarede Udfaldet af dette Gøglespil, sagde han ganske kold: Jeg vil heller, at Hofmændene skal lee ad min Gierrighed, end at Folket skal græde over min Ødselhed." Man formanede ham, at straffe de ublu Skuespillere. "Nei! sagde han: lad dem giøre dem lystige, naar de blot ikke ellers fornærme Damernes Ære." — Hvormegen Storhed ligger ikke i disse Ord! og hvor burde de ikke have beskiæmmet Hofsellerne.

Historien.

Langt fra, at Europas politiske Horizont i nogen Maade skulde klarnes, synes tvertimod alt fra flere

Sider mørkere og hyppigere Skyer at reise sig; selv de Volkaner, man ansaae for udbrændte, begynde paa ny at udkaste Røg om ikke Flammer; og adskillige Steder, hvor dette end ikke er Tilfældet, sporer man fra Tid til Tid underjordiske Rystelser, som Tidernes Tegn noksom advare, ikke at ringeagte.

I Sicilien har man saaledes nylig opdaget en udbredt Sammenrottelse, hvis Hensigt efter engelske Blade skal have været at myrde Østerrigerne, bemestre sig Palermo, og indføre en republikansk Forfatning. Complottet skulde udbryde paa en Dag, da Lotteriet skulde trækkes, da der altsaa var mange Folk samlede paa Gaderne, og da man mindre vilde lægge Mærke til, at de Sammensvorne forenedes. Dog var der allerede opvakt Mistanke, ved det en stor Deel Personer, der af Misfornøielse havde forladt deres Fædreland, vare komne tilbage. Aftenen før den Dag, da det skulde bryde løs, aabenbarede en af de Sammensvorne selv de østerrigske Autoriteter hele Planen. Herpaa greb man de hurtigste Forholdsregler, og mangfoldige Individuer bleve hæftede hvoriblandt adskillige betydelige Personer, ogsaa skal man have bemestret sig en ung Lovkyndig, der var Ophavsmand til denne fortvivlede Plan. Bestandig løb der Rygter om senere Uroligheder i Sicilien, men

endnu uhjemlet. Saameget er vist, at to neapolitanske og en østerrigsk Fregat med 1500 Mand Tropper var gaaet under Seil til Sicilien.

Efter den neapolitanske Avis skulde Tumulten kun have været øieblikkelig, og et Værk af Conciatorierne (Garverne). For at forebygge, at Uordenerne der paa Øen især i Hovedstaden, ikke skulde fornyes, blev to Regimenter den 27 Januar indskibede i Neapel, og gik til Sicilien, for der i Forening med — den fra Revolutionen noksom bekiendte — General Nunziante at haandhæve god Orden. Fra Palermo vare adskillige af de første Familier, og adskillige Kiøbmænd — der altsaa ikke synes endnu at troe Freden — komme til Neapel; ogsaa vare adskillige bragt fangne did, hvoriblandt den bekiendte Exdeputeret Dragonetti.

I Spanien have de overordenlige Cortes sluttet deres Møder, og de ordenlige træde til. Hvorvidt det har sin Rigtighed, hvad de seneste Tidende der berette om en d. 6 Februar i Aranjuez opdaget Sammenrottelse, vil Tiden vise. Efter Fortællingen, skal Invalidcommandanten der i Byen — have skrevet til en vis Mungo, Medskyldig af Oprørshøvdingen Abuelo, og Anfører for en Trop Mytterere, der sværmede om i Nærheden af Hovedstaden,

og indbudet ham i Spidsen for hin Bande, at komme om Natten den 6te til Aranjuez, der bemestre sig Nationalmilicens Trommeslager og tvinge ham at slaae Generalmarchen. Nu skulde de myrde Milicen efterhaanden, som den indfandt sig paa Allarmpladsen, plyndre nogle Kiøbmandshuse, og stikke Ild paa dem, væbne de kongelige Stald- og Hauge-folk, og med dem marchere til Madrid, hvor imidlertid en lignende Bevægelse skulde være udbrudt. Dette egenhændig skrevne og underskrevne Brev gav Invalidcommandanten til et Menneske, han troede at kunde forlade sig paa, at han skulde føge Mungo op, og bringe Svar fra ham; men isteden for det iilte Brevbrageren til Madrid til Xefe politico, og overgav ham Brevet. Alt blev nu opdaget, Commandanten i Aranjuez, adskillige af Kongens Stald- og Haugefolk, nogle Lemmer af Municipalitetet, og adskillige Privatpersoner hæftede. Ogsaa nogle Indbyggere af Madrid ere fængslede, og andre, der tog Flugten, blive eftersatte.

Vel synes da de overordenlige Cortes at have havt Føie at tilkiændegive, at der existerer en Faction, som er synet til det constitutionelle Systems Tilintetgiørelse; men om den just, som den tilføier, er lønnet af Udlændinger, og om denne Faction,

der conspirerer mod Alt, hvad Spanien skylder meest Ærbødighed og Taknemmelighed, saa lige skulde understøttes af Joseph Bonapartes Tilhængere, torde være et Spørgsmaal, som agtpaagivende Tilskuere muligen torde finde sig fristede at besvare med Nei.

Slutningen af de overordenlige Cortes Session har i øvrigt været meget stormende. Træt af de idelige Uroligheder havde Kongen indsendt tree Repressivforslag, eet angaaende Presfriheden, eet om Petitionsretten, og eet om de patriotiske Selskaber. I denne Anledning holdt Don Calatrava en lang Tale, som han sluttede med det Forslag: da Ministeriet endnu ikke er constitueret med den nødvendige moralske Kraft for at føre Statsskibet sikkert i Havn, og skaffe saavel Nationens Værdighed, som Thronens Forrettigheder Agt, saa meget endog Nationens Forfatning kræver det, og Cortes i deres Adresse af 18. Dec. drev derpaa, troe Cortes, at uden denne Betingelse alle andre af Regieringen foreslagne Forholdsregler til at afhielpe de Onder, hvorover den klager, ikke blot ere utilstrækkelige, men endog skadelige, og ansee sig derfor ikke istand til at tage en nyttig Beslutning over de af den foreslagne Repressivlove. "Dette Forslag blev efter lang og hæftig Strid forkastet med

90 Stemmer mod 84 og det besluttedes at henvise Regieringsforslaget til en Commission. Herover opvaktes levende Giæring mellem det saakaldte Communerosparti, som blandt Andet stormede de tvende Deputeredes Torrenos og Martinez de la Rosas Boliger. Denne Sag forlangte i et følgende Møde adskillige Deputerede undersøgt, hvilket, skiøndt ikke uden Modstand, blev vedtaget. Ligeledes fandt ogsaa de trende kongelige Forslag Medhold i Cortes Majoritet. Men man troer vel ikke uden Grund at kunne forudsætte, at de nye sammentrædende Cortes i denne, som i flere Henseender, torde følge aldeles modsatte Grundsætninger.

Dette bebudedes f. Ex. og i Henseende til de amerikanske Anliggender, hvor det er saa langt fra, at de overordenlige Cortes (som nogle Aviser havde bebudet, men dog — som forrige Hæfte anmærkede, ikke uden Tvivlmaal) skulde have erkiendt Amerikas Uafhængighed, at de tvertimod vedtoge: uden at erklære Colonierne uafhængige, og uden at erkiende den mellem Odonnojhu og Iturbide sluttede Tractat, eller andre lignende, at sende Commissarier til Amerika at høre og indberette Coloniernes Besværinger, med Tillæg: at Regieringen skulde tilkiendegive de øvrige Magter, at en Erkiendelse fra deres Side af

alle eller nogle Coloniers Uafhængighed vilde blive anseet, som et Brud paa de bestaaende Tractater."

Derimod siges de nye Cortes at ville erklære sig for et af Repræsentanten Golfin giort Forslag til en spansk amerikansk Confæderation *). Overalt seer man de nye Cortes Samtræde med spændt Forventning imøde, da efter Sandsynlighed Communeros deri ville spille en betydelig Rolle, og ere især Øinene henvendte paa Riego, som bebudes at være udseet til Vicepræsident i denne Forsamling. Hans Ankomst til Madrid er midlertid gaaet af i større Stilhed og Rolighed, end man havde ventet. Uagtet adskillige Ministerudnævnelser, hvoraf endog nogle synes forsætlig at være faldne paa Mænd, som deres Aar og Helbredstilstand nødde til at afslaae dem, er Ministeriet endnu desorganiseret. Man har troet,

---

*) Efter hans Yttring var Afsendingen af Commissarier en indirect Erkiændelse af Amerikas Uafhængighed; meget bedre var i hans Tanker en direct og høitidelig Erkiændelse, forbundet med det Forslag at oprette en stor Hispano-amerikansk Confæderation, hvis Stater havde egne af hinanden uafhængige Regieringer, men erkiændte Kongen af Spanien for fælles Protector, og sendte Tilforordnede til en Congres, der vaagede over den fælles Interesse, og havde jus belli & pacis.

at man oppebiede de overordentlige Cortes Opløsning, da man vilde besætte de ledige Pladser med aftrædende Deputerede, hvoriblandt man nævnede Torreno og Martinez de la Rosa; dog skal i det mindste den første af disse være fastbesluttet ikke at antage Udnævnelsen, men i dets Sted forlade sit Fædreland, og søge et Fristed i Paris, og at hine Valg i ingen Maade vilde være populære, eller bidrage til at formindske Spændingen mellem Partierne, lader sig allerede af det ovenanførte noksom skionne.

Som dette trykkes, berette Tidenderne, at de nye Cortes ere sammentraadde, og have valgt Riego til Præsident for den første Maaned. Om Kongens Tale ved Forsamlingens Aabning, og Riegos Svar, om det nye under Forsæde af Martinez de la Rosa omsider organiserede Ministerium, i Januar Hæftet, der udkommer faa Dage efter dette. Sammesteds om de nye Uroligheder i Frankrig, og Presselovens Antagelse i Pairskammeret, og Forhandlingerne om den og Journalloven. Mulig vil man og der kunne mælde noget nøiere om, hvorvidt det med Ali Paschas saa tit anmældte og atter modsagte Død har sin Rigtighed, og hvad Virkning denne Begivenhed faaer paa Portens Forhold, og Tingenes Vending i Europa. K. R.

Den 19de Martii.
